

श्री

पंक्ति श्री देवचंजगणि विरचित बालावबोध
सहित चतुर्विंशतिजिन स्तवन,

तथा

विंशति विहरमानजिन स्तवन.

तेने

यथामति संशोधनं

करिने

श्रावक जीमसिंह माणकें

श्री मुंगापुरी मध्ये

“निर्णयसागर” प्रेसमा छपावी प्रसिद्ध करया छे

संवत् १९४० कार्तिक शुद्ध ९ गुरुवासरे.

पुस्तकपदाश्रीकी

॥ अस्य पुस्तकस्यानुक्रमणिका ॥

- १ श्रीरूपजिन स्तवनमां प्रभु साथे प्रीति करवानुं लक्षण दर्शाव्युं ठे. १
- २ श्रीअजित नाथना स्तवनमां कारणकार्यनावनी साथनता देखाडी ठे. ५
- ३ श्रीसंनवजिनना स्तवनमध्ये सिद्धतारूप कार्यनुं कारण केवारें प्र गटे ठे ? इत्यादि अनेक वातोनो निर्णय कखो ठे. . . १४
- ४ श्रीअजिनंदनजिनना स्तवनमां ठ इव्यनुं एक बीजा इव्यथी निश्चय नयने मत्तें न मलबुं, इत्यादिलक्षण वताव्यां ठे. . १९
- ५ श्रीसुमतिजिनना स्तवनमध्ये नित्यता, एकता, अस्तित्तादिक ध र्मोनुं स्वरूप तथा सप्तचंग्यादिनुं स्वरूप कहुं ठे. . . २५
- ६ श्रीपद्मप्रज्जिनना स्तवनमध्ये निमित्तकारणनी कारणता द र्शावतां नैगमादिक नयें करी प्रभुदर्शननी सिद्धता दर्शावी ठे. ३५
- ७ श्रीसुपार्श्वजिनना स्तवनमध्ये प्रभुना जूदा जूदा गुणोनां लक्षण, तथा कया गुणने कया गुणनुं सहाय ठे, इत्यादि वातो दर्शावी ठे. ४०
- ८ श्रीचंद्रप्रज्जिनना स्तवनमध्ये जिनसेवनाना चार निक्षेपामां इव्यनिक्षेपाना आगमथी तथा नोआगमथी वे चेद करी तेमां नोआगम इव्यनिक्षेपाना इशरीरादि त्रण चेदनां लक्षण तेमज नाव निक्षेपाना चेद, तथा नैगमादि सात नयें करी अपवाद नावसेवना, अने उल्लेख नावसेवनानुं स्वरूप कहुं ठे. . ४८
- ९ श्री सुविधिनाथना स्तवनमध्ये प्रभुना आत्मसमाधिआदिक गुणनां लक्षण, अनेक युक्तियो सहित देखाडयां ठे. . . ५८
- १० श्रीशीतलनाथना स्तवनमध्ये सिद्धना अनिलाप्य, अनजिलाप्य पर्याय तथा इव्य, इव्यना गुणादिकनुं अल्पबहुत्वादि कहुं ठे. ६४
- ११ श्रीश्रेयांसजिनना स्तवनमां ज्ञानादिक गुणोनी त्रिचंगीयो करी ठे. ७३
- १२ श्रीवासुपूज्यस्वामीना स्तवनमध्ये इव्यपूजा ते नावनुं कारण ठे, ते नावनिक्षेपे पूजा प्रशस्त, तथा शुद्ध. ए रीतें वे प्रकारनी वर्ण ची ठे, तेमां प्रशस्त रागनां लक्षण पण दर्शाव्या ठे. . ७९
- १३ श्रीविमलनाथना स्तवनमां अस्तित्ता नास्तित्तानां लक्षण कहां ठे. ८५

અસ્ય પુસ્તકસ્યાનુક્રમણિકા.

- શ્રી અનંતનાથજીના સ્તવનમાં પ્રહુમુદા દીઠાથી જે રીતે સાધક
જીવની આત્મા સમરાથ છે, તેનું સ્વરૂપ સવિસ્તર કહ્યું છે. .. ૬૯
- શ્રીધર્મનાથજીના સ્તવનમધ્યે હવ્યના સામાન્યસ્વનાવ તથા વિ
શેષ સ્વનાવનાં લક્ષણ સહિત જેદ કહી દેખાડ્યા છે... .. ૯૨
- શ્રીશાંતિનાથજીના સ્તવનમધ્યે શ્રીપ્રહુની સ્થાપનાને નૈગમાદિક
સાત નય પૂર્વક કહીને પઠી એ સ્થાપના મોહસાધનનું નિમિત્ત
કારણ છે, તે પણ નૈગમાદિક સાત નયેં કરી દેખાડીને નામ
અને સ્થાપના એ બે નિદેપાનો ઉપકાર દર્શાવ્યો છે. ૧૦૦
- શ્રીકુંથુનાથજીના સ્તવનમાં પ્રહુની દેશનાના વર્ણનને પ્રસંગે અ
ર્પિતાનર્પિત નયનું સ્વરૂપ તથા સપ્તચંગીના સકલાદેશિ, વિકલાદે
શિ જાંગા સહિત અनेક પ્રકારની સપ્તચંગીઉં કરી દેખાડી છે. ૧૦૬
- શ્રીઅરનાથજીના સ્તવનમાં ઉપાદાન તથા નિમિત્ત કારણના
જેદ સહિત અनेક પ્રકારેં કરી લક્ષણ બતાવ્યાં છે, તથા કા
રણ જે છે તે કર્તાનું કહ્યું આય છે, એનું સમાધાન કહ્યું છે તથા જૂદા
જૂદા કાર્યને વિષે ઉપાદાનાદિક ચાર કારણ કરી દેખાડ્યાં છે. ૧૧૩
- શ્રીમલ્લિનાથજીના સ્તવનમાં કર્તાદિક ઠ કારકને સાધકતા બા
ધકતાદિ જૂદા જૂદા કાર્યને વિષે કર્તાપણેં દેખાડ્યાં છે. .. ૧૨૨
- શ્રીમુનિસુવ્રતસ્વામીજીના સ્તવનમાં નિમિત્ત કારણના પુષ્ટ તથા
અપુષ્ટ મલી બે જેદનાં સ્વરૂપ કરીને પઠી પુષ્ટ નિમિત્તને ગ્રહણ
કરનારો જીવ, પોતાનું સિદ્ધતારૂપ કાર્ય નીપજાવવાને ક્રિયા
કરે, તેવારેં કર્તાદિક ઠ કારક કેવી રીતેં હોય ? તે દેખાડ્યાં છે. ૧૩૦
- શ્રીનમિનાથના સ્તવનમાં પ્રહુસેવનાને મેઘની ઉપમા આપી છે. ૧૩૬
- શ્રીનેમિનાથજીના સ્તવનમાં રાજિમતીજીયેં પ્રહુ ઉપર કામરૂપ
અશુદ્ધ રાગ ટાલી શ્રીઅરિહંતપણારૂપ પ્રશસ્તરાગ કહ્યો, તે કહ્યો છે. ૧૪૦
- શ્રીપાર્શ્વનાથજીના સ્તવનમાં પરિણતિ તથા પ્રવૃત્તિનું એક્યપણું
દર્શાવી પઠી શુદ્ધતા, એકતા અને તીક્ષ્ણતાના અર્થ કહ્યા છે. ૧૪૪
- શ્રીમહાવીર સ્વામીના સ્તવનમધ્યે સંસાર ધાર પામવાને વિનતિ કરી છે. ૧૪૯
- ૫ કલશરૂપસ્તવનમધ્યે કર્તાયેં પોતાની ગુરુપરંપરાદિક કહી છે. ૧૫૩
- ૬ શ્રીદેવચંડીકૃત સીમંધરાદિક વિહરમાનજિનનાં વીશ સ્તવનો છે. ૧૫૬

॥ ॐ श्रीवर्द्धमानाय नमः ॥ श्रीगौतमाय नमः ॥

॥ अथ ॥

श्रीदेवचंज्जकृत श्रीआदिनाथप्रमुख चोवीश तीर्थकरनी
स्तवनागीत चोवीशनो बालावबोध सहित प्रारंभ करिये ठैये.

तत्र प्रथम पीठिका.

ए संसारी जीव, देवतत्त्व, गुरुतत्त्व, धर्मतत्त्वनी जूलें अनादिनो संसारचक्र
मांहे नमी रह्यो ठे, शरीर इंडियसुख परिग्रह तेने हितकारी मान्या ठे, अने पो
तातुं आत्मस्वरूप, अनेतानंदमय विसारी मूक्युं ठे, ते संचारतोज नथी, पण
संझी पंचेंडियपणुं पामीने, जो पोतानो शुद्धधर्म तथा शुद्ध धर्मेनां कारण सेवे
नहीं, तो आत्मा, स्यात् स्वसंपदा केम पामे ? तेमाटे उपकारी, जगत्हितकारी,
श्रीवीतराग, परमात्मा, परमपुरुषोत्तम, एवा श्रीअरिहंतनी स्तवना तथा सेवना
करवी, पण राग विना प्रभुनी सेवना थाय नहीं, ते कारणथी प्रथम श्रीरूपनदे
वजीनी स्तवना करतां श्रीवीतराग उपर प्रीति करवी, ते रीत कहे ठे. प्रथम धर्म
नां चार आचरण कहां ठे. १ प्रीति, २ जक्ति, ३ वचन, ४ असंग. तेमां प्रथम
प्रीतिनुं लक्षण, पोडशकटीकाथी जाणवुं. “ यत्रानुष्ठातुः आदरप्रयत्नातिशयो
स्ति प्रीतिश्च अनिरुचिरुपाहित उदयोयस्याः सा तथा नवति कर्तुं अनुष्ठातुः शो
पाणां त्यागेन च तत्काले यच्च करोति तदेकमात्रनिष्ठतया तत्प्रीत्यनुष्ठानं क्रेय
मिति.” जिहां आचरण करवा बालानुं अति आदर सहित उद्यमनुं अतिशय
पणुं होय, ते प्रीति जाणवी, ते प्रीतिना विलास विना चाले नहीं, माटे तेहना
रुचि अजिलापी जीवें बीजां सर्व कार्य तजीने तेहज करवुं. तथा तिहांज :
निष्ठा प्रतीति करवी, तेने प्रीतिअनुष्ठान जाणवुं ॥ इति भावार्थः ॥ ते प्रीति सं
सारी जावथी सर्व जीवोने ठे, पण ते पलटावीने गुणीथी करवी, ते कहे ठे.

॥ अथ प्रथम श्रीरूपनजिन स्तवन ॥

॥ निड्डी वेरण हुइ रही ॥ ए देशी ॥

रूपन जिणंदशुं प्रीतडी, किम कीजें हो कहो चतुर विचार ॥ प्रभुज
जइ अलगा वझ्या, तिहां किणें नवि हो कोइ वचन उच्चार ॥ १ ॥

अर्थः—श्रीनानिकुलघरनी जार्या, श्रीमरुदेवी स्वामिणीनी कुंद्दिने विषे उत्पन्न थईने जेणे अठार कोडा कोडी सागरोपम सुधी, निर्वीण मार्गनुं विघ्न हतुं ते निवास्तुं, एवा श्री कृष्णदेव प्रथम तीर्थकर, रागद्वेष रहितताथी जिन कहियें, तथा उपकारसंपदा, अने अतिशयसंपदायें करि विराजमान ताथी जिणंद कहियें. तेनाथी प्रीतिविलास करवानो अर्थी नव्य जीव, मो क्कानिजाषी विचारे ठे जे, नीरागी कृष्ण पुरुषोत्तम साथें शी रीतें प्रीति कीजें ? एवीतरागथी प्रीति, माहारा आत्मायें पहेलां किवारें अनुजवी नथी, ते परमेश्वरथी प्रीतिनो अर्थी प्रीतिनी चाल अजाणतो पूढे ठे. जे हे चतुर माह्या झानी आचार्यादिक पुरुषो ! अथवा पोतानो आत्मा ते जा तें चतुर ठे, तेहने पूढे ठे, के ते प्रीतिनो विचार कहो जे नजीक होय, तेथी प्रीति बने, पण प्रभुजी तो सर्व रीतें अलग राह्या ठे. प्रथम इव्यथी हुं अशुद्धपरिणतिविजावकर्मानुयायी, पुजलनावजोगी, तेथी अशुद्ध इव्य ठुं, अने श्रीनगवान तो शुद्धपरिणामी, सकल निरावर्णस्वजावी, निःकर्मा, अनंत अक्षयज्ञानादिस्वगुणजोगी, तेथी शुद्धइव्य ठे. बीजुं क्षेत्रें करी हुं संसार क्षेत्री, शरीरावगाही ठुं, अने श्रीकृष्णप्रभु तो लोकांतक्षेत्रें राह्या ठे, अशरीरी, स्वप्रदेशावगाही ठे, तेथी क्षेत्रें करी निन्न ठैयें. तेमज त्रीजुं काळें पण निन्न ठैयें. अने जावथी हुं रागी, द्वेषी, तथा अठार पापस्थानकें नखो ठुं, अने श्रीदेवाधिदेव तो नीरागी, सर्वपापस्थानरहित ठे, माटे श्रीप्रभुजी, हमणां तो सर्व रीतें सुऊथी वेगला वसे ठे. वली अलगाने पण वचनादि कें मलियें, पण श्रीकृष्णदेव सिद्ध अया, तिहां सिद्ध अवस्थामां कोई वचननुं उच्चारवुं नथी, त्यारें प्रीति केम कराय ? ॥ इति गाथार्थः ॥ १ ॥

कागल पण पहोंचे नहीं, नवि पहोंचे हो तिहां को परधान ॥

जे पहोंचे ते तुम समो, नवि जांखे हो कोईनुं व्यवधान ॥ १ ॥

अर्थः—तथा एक बीजो पण प्रीतिकरवानो उपाय ठे, जे कागल बडे प्रीति आय ठे, पण सिद्धने विषे कागल पण पहोंचे नहीं. तथा कागल नहीं पहोंचे तो कोई माणस मूकीयें, पण तिहां सिद्धावस्थाने विषे कोई प्रधान पण पहोंचे नहीं; के जेनी साथें विनति कहावियें. इहां कोई जीवने संशय उपजे के रत्नत्रयी आराधीने अनेक जीव, मोठें जाय ठे, तो कोई न प

होंचे एम केम कहो ठो? ते उपर कहे ठे, जे तिहां सिद्धावस्थाने विपे जे पहाँ
चे ते तुम समो, तुम जेवो, प्रभुतामय, वीतराग, अयोगी, असंगी, सकलज्ञा
यक, पण वचनरहित, एटले अर्थात् ते पण परमपूज्य ते कोइतुं व्यवधा
न कहेतां आंतरो जेद कहे नहीं, माटे प्रीतिना त्रण उपाय मांहेजो कोई
उपाय दीसतो नथी, तेमाटे श्रीगुणादिदेव साथें प्रीति केम करियें?॥ इति॥ १॥

प्रीति करे ते रागीया, जिनवरजी हो तमें तो वीतराग ॥ प्री
तडी जेह् अरागीथी, जेलवी ते हो लोकोत्तर माग ॥ ३॥

अर्थः— हवे वली कहे ठे के संसारी जीव मुळ सरिखा तथा सम्यग्दृष्टि
प्रमुख पण जे श्रीसर्वज्ञ त्रैलोक्यतिलकथो प्रीति करवा चाहे, तेतो रागी
राग सहित ठे, अने हे जिनवरजी! तुमें तो वीतराग ठो, रागरहित ठो, रा
गीने अनेक रीतें रीजवीयें, पण जे पोतें रागी नहीं, ते केम रीज पावे?
इहां कोई जीव कहेजो जे ते वारें वीतरागथी प्रीति न करवी? तिहां कहे
ठे. जे अरागी राग रहित तेहथी जे प्रीति जेलववी, तेतो लोकोत्तर मार्ग
ठे, एटले एम जाणवुं जे रागीथी रागी थाय ते मजे, पण कोई रागांश जे
मध्ये नथी तेहथी प्रीति करवी, ते लोकोत्तर मार्ग जाणवो, एटले अरागीथी
राग करवो, ते अति आश्चर्य जाणवुं ॥ इति तृतीय गाथार्थः ॥ ३ ॥

प्रीति अनादिनी विप नरी, ते रीतें हो करवा मुळ जाव ॥

करवी निर्विप प्रीतडी, किण जातें हो कहे वने वनाव ॥ ४॥

अर्थः—हवे संसारी जीव मध्ये प्रीतिनी परिणति अनादिनी ठे, परंतु ते
पुज्जना वर्ण, गंध, रस, स्पर्श, मनोज्ञसंयोग उपर इष्टता ठे, ते प्रीति अ
प्रशस्त ठे, नवा कर्मना बंधनुं कारण ठे, तेथी ए अनादिनी प्रीति, विप
नरी ठे, जेम ऐश्वर्यादिक देखीने पुज्ज अशुद्धता उपर जे इष्टता ते राग,
विषमय ठे, ते राग, स्वजन, कुटुंब, परिग्रह उपर ठे, ते रीतें प्रभुजी तुम
उपर राग करवानो मारो जाव ठे, पण ते राग कामनो नहीं. ममकार
कुजाचारें जे अरिहंत उपर राग, ते मोक्षमार्गमां नहीं. ज्यामाटे जे मम
कारें कोण राग करतो नथी? एराग, संसारहेतु ठे ॥ उक्तं च ॥ जो अपस
वो रागो, बहु संसारनमण परिवाडी ॥ विषयाइसु सयणाइसु, इच्छं पुग

જાઈસુ ॥૧॥ અને શ્રીઅરિહંતથી જે રાગ કરવો તે પ્રશસ્ત કરવો, તેનું જરૂણ કહે છે. નાણાઈસુ ગુણેસુ, અરિહંતાઈસુ ધમ્મરૂવેસુ ॥ ધમ્મોવગરણસાહમ્મી, એસુ ધમ્મહં જો ય ગુણરાગો ॥૨॥ સો સુપસહો રાગો, ધમ્મ સંયોગ કારણો ગુણદો ॥ પઠમં કાયવો સો, પત્તગુણેસ્વર્ધં તં સર્વં ॥૩॥ તેમાટે અરિહંત ઉપર રાગ કરવો, તે નિર્વિષ કરવો, જેમાં વિષયાનિલાષપણું નહીં, વર્ણાદિકની રીઝ નહીં, તથા હહ લોક, પરલોક, ઇન્દ્રિયસુખાનિલાષ નહીં, પ્રજ્ઞનાં જ્ઞાનાદિક ગુણ છે તે મને આપે, એવી અનિલાષા નહીં. એક અરૂપી, અજ, અવિનાશી, અકુત્રિમ, શુદ્ધજ્ઞાનાદિક ગુણ સકલ વ્યક્ત થયા, સ્વરૂપનોગી, સ્વરૂપમણી, સ્વરૂપાશ્રિત, એવા ગુણનો રાગ એકલો ગુણ પ્રગટ કરવા વાસ્તે કરવો તે રાગ, નિર્વિષ જાણવો, તે નિર્વિષ પ્રીતિ કરવાની મુઝમાં તો શક્તિ નથી, તેમાટે હવે એવનાવ કેમ બને ? હે ઉપકારી પુરુષો ! તે તમે કહો ॥ ઇતિ ચતુર્થગાથાર્થઃ ॥૪

॥ પ્રીતિ અનંતી પરથકી, જે તોડે હો તે જોડે એહ ॥

પરમ પુરુષથી રાગતા, એકત્વતા હો દાસી ગુણગેહ ॥૫॥

અર્થઃ—હવે ચતુર પુરુષ, ઉપાય કહે છે. પ્રીતિ કેહતાં રાગ અનંતો પરથકી એટલે પુજનનાવથી અથવા શરીરી જીવથી છે તે સર્વ જે જીવ તોડે કહેતાં ટાલે, તે જીવ એ ગુણો અરિહંતાદિકથી પ્રીતિ જોડે, એટલે સર્વ પરનાવથી રાગ તજે, તે ગુણી રાગ કરી શકે. તિહાં કોઈ પૂઠશે જે ગુણી અરિહંતાદિકથી ગુણે મલે, પણ રાગ તો પાપસ્થાનક છે, તે શામાટે કરિયે ? તિહાં કહે છે, જે પરમ પુરુષ, વીતરાગથી રાગતા કહેતાં રાગીપણું તે પણ ગુણનું ઘર કહ્યું છે, અને શ્રીઅરિહંતાદિકથી ગુણે એકત્વધ્યાને મલવું, તે પણ ગુણનું ગેહ કહ્યું છે, તેમાટે પ્રથમ શ્રી અરિહંત ઉપર રાગ કરવો, તેહીજ વીતરાગતાનું કારણ છે ॥ ઇતિ પંચમગાથાર્થઃ ॥ ૫ ॥

॥ પ્રજ્ઞીને અવલંબતાં, નિજ પ્રજ્ઞતા હો પ્રગટે ગુણરાસ ॥

દેવચંડની સેવના, આપે મુજ હો અવિચલ સુખવાસ ॥૬॥

અર્થઃ—એ રીતે પ્રજ્ઞીને અવલંબતાં કહેતાં આશ્રયતાં નિજ કહેતાં પોતાની પ્રજ્ઞતા અનંતગુણપર્યાયરૂપ પ્રગટે, નિરાવરણ થાએ, ગુણનો રાશિ સમૂહ, સર્વ વ્યક્ત થાય, તેમાટે દેવ જે ચાર નિકાયના દેવતા અથવા નરદેવાદિક

માહે ચંદ્રમા સમાન શ્રીઅરિહંત દેવ, તેહની સેવના નક્તિ, ઇચ્છથી તથા ના
વથી કરવી, તે આપે કહેતાં દે, મુને અવિચલ સુખ, અવ્યાવાધ સુખ, તે
હનો વાસ કહેતાં રહેવું, એટલે નાવાર્ય એ જે, શ્રીપરમાત્મા, પરમપુરુષોત્તમ
અરિહંતની સેવના અસંયમ આશ્રવલ્યાગ, સંયમ સંવરરૂપપરિણમન, તે સે
વના કહિયે ॥ ઊક્તં ચ ॥ આણાકારી નતો, આણા ઢેઈંડ સો અનતોતી
॥ ઇતિ ॥ તથા અરિહંત પ્રભુ પોતેં તો પોતાની સેવનાના અર્થી નથી, પણ
સર્વ જીવોને સ્વહિત કરવા વાસ્તે એહીજ કરવું છે, અને અરિહંત આજ્ઞા તે
કોઈનો દુકમ મનાવવો નથી, પણ શ્રીઅરિહંત દેવેં કેવલ જ્ઞાને દીતું, જે
સર્વ જીવોને પોતાનાં જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તે પરમાનંદહેતુ છે, તેમાટે જે
રોતેં જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર નીપજે, તે માર્ગે ઉપદેશ્યો, તે પ્રમાણે વર્તવું તે
અરિહંતની સેવના કરતાં નિશ્ચય મોક્ષપદ, સર્વ ઉત્તમ જાવ પામે, માટે પ્રભુજીની
સેવા, તે અવિચલ સુખ આપે, તે કારણેં સર્વજન્ય જીવેં સકલ સંસાર કાર્ય
તજી સર્વ પરનાવથી નિષ્પટ્ટહી થઈને, એક પરમોપકારી, તત્ત્વોપદેશી, ધર્મના
યક, શ્રીઅરિહંતદેવની સેવના કરવી ॥૬॥ ઇતિ શ્રીરૂપજિનસ્તવનં સમાપ્ત ॥

॥ અથ દ્વિતીય શ્રીઅજિતજિનસ્તવનં ॥

॥ દેવો ગતિ દૈવની રે ॥ એ દેશી ॥

જ્ઞાનાદિક ગુણસંપદા રે, તુજ અનંત અપાર ॥ તે સાંજલતાં
ઊપની રે, રુચિ તેણેં પાર ઊતાર ॥ અજિત જિન તારજો રે ॥
તારજો દીન દયાલ, અજિત જિન તારજો રે ॥ ૧ ॥

અર્થ:-હવે શ્રીઅજિતનાથ સ્વામીની સ્તવના કરે છે. કારણ કાર્યનાવની
સાધનતા દેખાહે છે, જે કારણ મહે, તે કાર્ય નીપજે, તે કારણના વે જેદ
છે. એક નિમિત્ત કારણ, વીજું ઉપાદાન કારણ, પણ ઉપાદાન કારણની
કારણતા નિમિત્ત મદ્યાં પ્રગટે, તે નિમિત્ત કારણની પુટ્ટતાયેં થાય, અને
મોક્ષતું નિમિત્ત કારણ, શ્રીદેવતત્ત્વ છે, તે કારણેં કાર્ય નીપજે, તે પરિપાટી
દેખાહે છે, સકલ પંચાસ્તિકાય ગુણપર્યાયાદિ વિજોપ ધર્મ, પ્રત્યક્ષ નાસન,
ત્રિકાલાવબોધ, તે કેવલ જ્ઞાન તથા સકલ સામાન્યગ્રાહક તે કેવલ દર્શ
ન અને સ્વરૂપ એકત્વ તે પરમ ચારિત્ર, વલી અરૂપી અવ્યાવાધ પ્રસુખ ગુ
ણની સંપદા, હે પ્રભુજી ! તુજ કહેતાં તુમારે અનંત છે, અપાર છે, જેથકી

सर्वइव्यथी, सर्वइव्यना प्रदेश अनंत गुणा, सर्व प्रदेशथी एक इव्यना गुण अनंतगुणा, सर्वगुणथी अस्ति नास्तिरूप स्वपरपर्याय अनंत गुणा, अस्ति पर्याय ते पण वस्तुनो स्वधर्म ठे तथा नास्तिपर्याय ते पण वस्तुनो स्वधर्म ठे, श्री विशेषावश्यकमांहे श्रुतज्ञानाधिकारें कहुं ठे.

॥ एवं उक्ते सति परः प्राह ॥ जइ ते परपञ्चाया, न तस्स अह तस्स न परपञ्चाया ॥ जं तं मिय संबद्धा, तो परपञ्चाय ववएसो ॥ १ ॥ इह स्वपर्याया णामेव तात्पर्यता युक्ता ये चामी परपर्यायास्ते यदि घटादीनां तर्हि नाहुरस्य तथाहुरस्य ते तर्हि न घटादीनां ततश्च यदि परस्य पर्यायास्तर्हि तस्य कथं? तस्य चेत्परस्य कथमिति विरोधस्तदयुक्तमनिप्रायानिप्रायापरिज्ञानाद्यस्मात् कारणात् तस्मिन्कारेकाराद्यहुरे घटादिपर्याया अस्तित्वेनासंबद्धास्ततस्तेषां परपर्यायव्यपदेशोऽन्यथा व्यावृत्तेन रूपेण तेषां संबद्धा एवेत्यतस्तेषां मपि व्यावृत्तरूपतया पारमार्थिकस्वपर्यायत्वं न विरुद्ध्यते अस्तित्वेन तु घटादिपर्याया घटादिष्वेव प्रतिबद्धा इत्यहुरस्य ते परपर्याया व्यपदेश्यते इति ज्ञावः ॥ द्विविधं हि वस्तुनः स्वरूपं, अस्तित्वं नास्तित्वं च. ततो ये यत्रास्तित्वेन प्रतिबद्धास्ते तस्य स्वपर्याया उच्यन्ते, ये तु यत्र नास्तित्वेन संबद्धास्ते तस्य परपर्यायाः प्रतिपाद्यन्ते ॥ इति निमित्तज्ञेदव्यापनपरावेव स्वपरशब्दौ, नत्वेकेषां तत्र सर्वथा संबंधनिराकरणपरौ ॥ बहुसहस्रं पइ तं पि सपरपञ्चायज्ञेय उं निन्नं ॥ तं जेण जीवजावो, निन्ना इत उग्घडायाया ॥ १ ॥ वस्तुस्वजावं प्रति यथावस्थितं वस्तुस्वरूपमाश्रित्य तदपि केवलज्ञानं अकाराद्यहुरवत् स्वपरपर्यायज्ञेदतो निन्नमेव ॥ ननु यथोक्तनीत्या स्वपर्यायान्वितमेवेति ज्ञावः ॥ कुतः? इत्याह ॥ येन कारणेन तत्केवलज्ञानं जीवजावप्रतिनियतो जीवपर्यायो न घटादिस्वरूपं, तत्रापि घटादयस्तत्स्वजावाः किंतु ततो निन्ना इति ते ज्ञायमाना अपि ते कथं तस्य स्वपर्यायान्वेषुः? सर्वसंकरैकत्वादिप्रसंगात्तस्मादमूर्तत्वचेतनत्वसर्ववेतृत्वाप्रतिपाती च निरावर्णत्वादयकेवलज्ञानस्य स्वपर्यायाघटादिपर्यायास्तु व्यावृत्तिमाश्रित्य परपर्यायाः ॥ अन्ये तु व्याचक्षते ॥ सर्वइव्यगतान् सर्वानपि पर्यायान् केवलं ज्ञानं जानाति येन च स्वजावे नैकं पर्यायं जानाति न तेनैवापरमपि किंतु स्वजावज्ञेदेनान्यथा सर्वइव्यपर्यायैकत्वप्रसंगात्तस्मात् सर्वइव्यपर्यायराशितुल्या स्वजावज्ञेदलक्षणकेवलज्ञानस्य स्वपर्यायाः सर्वइव्यपर्यायास्तु परपर्यायाः इत्येवं स्वपर्यायाः परपर्याया

श्रोत्रयेषि परस्परं तुभ्याः केवलस्येति ॥ इत्यादि अधिकार सर्व माहाजाप्य
थी जाणजो ते अस्ति नास्ति पर्याय ते जीवइव्यना सर्वथी अनंतगुणा
ठे. ते सर्व प्रचुज्जी तुमारा निरावरण यथा, ते अनंतगुणमयी परमानंदसं
पदा तमारी आगममांथी सांजलतां मुज्जे पण ए रुचि उपनी, जे एह्वी
सिद्धता माहरे प्रगटे, एह्वो अजिलाप उपनो तेथी कहुं तु के हे परमपु
रुष ! मुज्ज अनाथ दीन कर्मवशें जवजमत्ताने जवसमुद्धथी पार उतार, संसा
रथी पार उतारवानी विनति तुम विना बीजा कोण आगल कहुं ? जे
जवपार पाम्या ते आगल जवपार पामवानी विनति कहुं ? ते जणी स्वामी !
मुज्जे संसार निस्तार करो. ए विनति जे जीव, जवथी उद्दिग्ग मोहानि
जापी ययो, ते आतुर यइने कहे ठे के हे अजित जिन ! मुने तारजो, संसा
रथी पार उतारजो. तारजो हे प्रचुज्जी तुमें दीनदयाल ठो. हे स्वामी !
परमजावकरुणाना करणहार ठो ॥ इति प्रथमगाथार्थः ॥ १ ॥

जे जे कारण जेहनुं रे, सामग्रीसंयोग ॥ मलतां
कारज नीपजे रे, करता तणे प्रयोग ॥ अ० ॥ २ ॥

अर्थः—हवे जे कार्यनुं जे कारण ठे, ते कारण तथा सामग्री ए वेनो संयो
ग मलतां कार्य निपजे, जेम घटरूप कार्य, तेहने दंम, चक्र, चीवर, नि
मित्त कारण ठे, तथा मृत्तिका उपादानकारण ठे, अने कुंजकार कर्त्ता ठे, जे
कार्य अनेद तेहनो तेह्वो, कर्त्ता पण अनेद, जे कार्य कर्त्ताथी जिन्न, तेनो
कर्त्ता पण जिन्न; एटले घटकार्य ते परवस्तु ठे, तेहनो कर्त्ता कुंजकार पण
जिन्न ठे. अने सिद्धतारूप कार्य आत्माथी अजिन्न ठे, तो तेहनो कर्त्ता आ
त्मा पण अजिन्न ठे.

हवे आत्मा कर्त्ताने सकलस्वधर्मव्यक्त रूप जे सिद्धता, ते कार्य, ते
हने देव श्री अरिहंत देवाधि देव तथा गुरुनिर्गुणादिक ते निमित्त का
रण मल्यां, अने सामग्रीकर्म जूमि साधर्मिकादिक संयोग मल्यां मोह
कार्य नीपजे. भाटे माहुरं मोहरूप कार्य तेना निमित्तकारण श्री वीत
राग तुमें ठो. तेथी तमने आश्रयतां मोहरूप कार्य नीपजे, पण कारण
सर्व मल्यां, अने कर्त्ता जे आत्मा ते जो तेम प्रयोगमाधननो व्यापार
न करे, तो कार्य निपजे नहीं, केम के अरिहंतादिकना निमित्त पामीने पण

અનેક જીવ આત્મા સાધ્યાવલંબી તથા સાધનપરિણતિ થયા વિના મોહકાર્ય નિપજાવ્યા વિના હજી સંસારમાં જન્મતા દીસે છે, તેમાટે કર્તા જે આત્મા તે જો મોહસાધનરૂપ પ્રયોગ કહેતાં વ્યાપાર કરે, તો સિદ્ધતારૂપકાર્ય નિપજે ॥ ઇતિ ॥ દ્વિતીયગાથાર્થઃ ॥ ૨ ॥

કાર્ય સિદ્ધિ કર્તા વસુ.રે, લહિ કારણ સંયોગ ॥ નિજ
પદ કારક પ્રજ્ઞ મલ્યા રે, હોએ નિમિત્તહ જોગ ॥ અ૦ ॥ ૩ ॥

અર્થઃ—માટે કાર્યસિદ્ધતાની નિષ્પત્તિ તે કર્તાને હાથ છે, જેમ દંડરૂપ કારણ તેને જો કર્તા ઘટરૂપ કાર્ય કરવાને પ્રવર્તીવે તો ઘટરૂપ કાર્ય કરે, અને તેજ દંડ જો ઘટધ્વંસને પ્રવર્તીવે તો ઘટધ્વંસ કરે, તે માટે નિમિત્તની પ્રવૃત્તિ તે કર્તા જો તે કાર્ય કરવાને પ્રવર્તીવે તો કાર્ય કરે, માટે કાર્યની સિદ્ધિ તે કર્તાને હાથ છે, પણ કારણનિમિત્તાદિક તેનો સંયોગ મલ્યાં કાર્ય નિપજે, એ પદ્ધતિ છે. માટે કોઈ સંસારી આત્મા નિજ કહેતાં પોતાનું આત્મિક પદ પરમાનંદ મહોદયરૂપ તેહનો કારક કહેતાં કરવાવંત તેને મોહના પુષ્ટકારણ પ્રજ્ઞજી શ્રી અરિહંત મલ્યાં ચકાં અવશ્ય નિમિત્તનો જોગ થાય, એટલે જે જીવ સંસારથી ઝનખ્યો મોહાનિલાષી થયો, તે મોહના નિમિત્ત શ્રી તીર્થંકર દેવ પામીને, હર્ષનો જોગ આસ્વાદન પામે ઘણો વિલાસ ડોળે કાર્યાર્થી કારણની પુષ્ટતા વાંઠે, એ નીતિ છે ઇતિ ॥ ૩ ॥

અજકુલગત કેશરી લહે રે, નિજપદ સિંહ નિહાલ ॥

તિમ પ્રજ્ઞનક્તેં જિવિ લહે રે, આતમશક્તિ સંજાલ ॥ અ૦ ॥ ૪ ॥

અર્થઃ—તે ડોળામાં વધ્યો છે. જેમ કોઈ કેસરી સિંહ જન્મકાલથી બકરાના ડોળામાં વધ્યો છે તો તે એમ જાણે જે બકરાનો ડોળો તેજ માહેરું કુટંબ છે, ત્યાં કિવારેં બીજો સિંહ આવે, તેવારેં બકરાં સર્વ નાસે, અને પોતેં પણ નાસે, એમ કરતાં કિવારેં સિંહનો આકાર દેખીને પોતા સામું જુએ, ત્યારેં તે પોતાનો સમાન આકાર જોઈને વિચારે જે એહનુંને મારું તો તુલ્યપણું દીસે છે, ને હું પણ સિંહ હું, પઠી નિર્નય થાય. એ રીતેં અજ કેતાં બકરાનાં કુલ કેતાં ડોળામાંહેં ગત કેતાં રહ્યો જે સિંહ, તે સિંહપણું જૂલી ગયો, તે બીજા સિંહને દેખીને પોતાનું સિંહપણું સંજારે, તિમ કહેતાં તે રીતેં પ્રજ્ઞની નક્તિ કર

तां नव्यजीव जहे. कहेतां पामे. पोतानी आत्मशक्तिनी संजाल कहेतां उल
खाण पामे, जे वीतराग देव देखीने तेनी चक्ति करतां तथा सेवतां थकां उपजे,
जे वस्तुस्वरूपसत्ताधर्म हुं पण वीतराग निःकर्मा शुद्धस्वरूपी हुं, ए पण प
हेलां संसारी जीवइव्य हता, पठो सिद्ध थया, तेम हुं पण प्रथमथी सं
सारी हुं, पण जो साधुं, तो सिद्धरूप थावं. ए सर्व उलखाण, प्रभुसेवना
करतां निपजे ॥ ४ ॥ इति चतुर्थ गायार्थः ॥

कारण पद कर्त्तापणें रे, करी आरोप अनेद ॥ निज
पदअर्थी प्रभुयकीरे, करे अनेक उमेद ॥ अ० ॥ ५ ॥

अर्थः— तेवारें कोई केहेसे जे अरिहंत देव तो अन्य जीवना मोक्षकर्त्ता
नथी, तो ज्या वास्ते अरिहंतदेव पासें मोक्ष मागो ठो? तेने उत्तर कहे ठे,
के कारणपद जे अरिहंतादिक ते अतिपुष्टाजंवन ठे, माटे जे कारण तेने
ज अनेदकर्त्तापणें आरोप करीने निज कहेतां पोतानुं पद जे शुद्ध सिद्धता,
तेहनो अर्थी जे नव्य जीव, ते प्रभु श्रीतीर्थकर देवथी अनेक सम्यक्त्वादि
क गुणनी उमेद कहेतां आशा करे, जे हे प्रभुजी ! मुजने मोक्षनां कारण तथा
मोक्ष तमें आपो. एटले निमित्त कारणने कर्त्तापणे आरोप करी स्तुति करी ॥ ५ ॥

एहवा परमात्म प्रभु रे, परमानंद स्वरूप ॥ स्याद्वा
दसत्ता रसी रे, अमल अखंड अनूप ॥ अ० ॥ ६ ॥

अर्थः— हवे जे निमित्त पामीने उपादान समरे, पलटण पामे, ते रीत
कहे ठे, अथवा प्रभु परमात्मा तेहनुं स्वरूप कहे ठे. आत्मा सर्व त्रण प्रका
रना ठे, एक बहिरात्मा, बीजो अंतरात्मा, त्रीजो परमात्मा. तिहां जे श
रीरादिक उदैकजावकर्मजनितने आत्मपणे गणो, ते बहिरात्मा कहियें,
अने जे शरीरादिक उदैकजावथी आत्मा असंख्यात प्रदेशी, चेतनालक्षण
ज्ञानादि अनंतगुण पर्याय सहित अरूपी निन्न एटले आत्मा अरूपी, श
रीर रूपी, आत्मा सहज अकृत्रिम, शरीर संयोगी कृत्रिम, तेमाटे कर्मयोगें
शरीरादिमध्ये रह्यो, पण निन्न ठे, एहवो चेदज्ञानवंत, समकित गुणगणार्थी
मांझी क्षीणमोह गुणगणाना चरम समय पर्यंत अंतरात्मा जाणवो, तथा ज्ञा
नावरणी, दर्शनावरणी, मोहनी, अंतराय, ए चार कर्म दूय गयां, केवलज्ञानी ते

सयोगी अने अयोगी केवली तथा अष्टकर्मसुक्त सिद्धात्मा, ते परमात्मा जा एवो, एटले श्रीअजितनाथ अरिहंत एवंनूतनये परमात्मा ले, प्रभु ले, सर्व सिद्ध वस्तुगते पोताना गुणपर्यायरूप संपदाना प्रभु ले, कोई इव्य, अन्यइव्य नुं स्वामी होयज नहीं, ज्यां सुधी जे इव्यना चिंतनमांहे पण परइव्यनुं स्वा म्पणुं ले, त्यां सुधी ते इव्य शुद्ध नहीं, तेमाटे श्रीअजित अरिहंत पोता ना स्वजावना प्रभु ले, अने उत्तम जीव पोताने कर्मवश पडया मोहें मुंऊया जाणी, पोताने रंक समान गणे, अने अमोही स्वाधीन थया तेहने प्रभु कहे, अने अमोहीने अवलंब्यां पोतें स्वसंपदाना थणी थाय, माटे जेहना कारणपणाथी पोतानुं प्रभुत्वपणुं पामीयें, तेहने प्रभु कहीयें, स्तवीयें, ज गतमांहे पुजलना संयोगें जे सुख कहेवाय ले, तेतो आरोपमात्र ले, एटले जातें सुख नथी ॥ उक्तं च विशेषावश्यके ॥ जत्तोचिय पञ्चस्क, सोम्य सुहं नब्बि दुःखमेवेदं ॥ तप्पडियार विनत्तं, तो पुन्नफलंति दुस्कंति ॥ १ ॥ हे सौम्य! 'प्रज्ञासज्ञानावलोकनेन' ए सर्व दृश्यमान ते सुख नथी, जे कांइ ए संसार मांहे, स्वग्चंदनअंगना संयोगथी उपनां जे सुख, ते सर्व दुःखज ले, विषयनी उत्सुकताथी उपनी जे अरति, तेहनो ए प्रतिकार ले. एटले दुःख तेनेज तत्त्वना अजाणपणाथी, सुखदुःखरूप जेदें वेहेंव्युं ले, पण जातें एक ज दुःखरूप ले ॥ यथा॥इलोक ॥ औत्सुक्यमात्रमवसादयति प्रतिष्ठा, क्लिश्नाति लब्धपरिपालनवृत्तिरेव ॥ नातिश्रमापगमनाय यथा श्रमाथ, राज्यं स्वहंस्त धृतदंममिवातपत्रम् ॥ १ ॥ जे पुण्यफल ते सर्व तत्त्वथी दुःखरूप ले ॥ उक्तं च ॥ विसयसुहं दुःखं चिय, दुस्कपडिआरउं तिगल्लव ॥ तं सुहसुवयाराउं, न उ यारो विणा तहं ॥ १ ॥ विषयसुख ते तत्त्वथी दुःखज ले. जेम रोगीने कायपान ठेदन दंननादि चिकित्सानी परें हित जासे ले. पण दुःखपणुं ठतुं ले, मात्र उपचारें सुख जासे ले, अने जे उपचार ते तथ्य पारमार्थिक सुख नहीं सुख ते सुक्त आत्माने निरुपचरित स्वानाविक निःप्रतिकाररूप आत्मिक आनंद ले, तेज सुख ले, तथा शातानो उदय, ते पण दुःख, अशातानो उदय ते पण दुःख, कारण के शाता ते कर्म ले, अने कर्मनो विपाक ते गुण रोधक ले, स्वगुणनो रोध तेहने सुख कोण कहे ? ॥ उक्तं च ॥ सायासायं दुस्कं, सविरहंस्मि य सुहं जउं तेणं ॥ देहिंदय सुदुस्कं, सुस्कं देहिंदिया जा वो ॥ इति ॥ १ ॥ तेमाटे संसार सर्व दुःखरूप ले, अने सर्व परजावना सं

गथी रहित, स्वाभाविक जे आनंद, तेने परमानंद कहियें, ते परमानंद, श्रीअजितनाथनुं स्वरूप ठे. जीवादि पट् डव्य ठे, तेमध्ये पंचास्तिकाय ते परमार्थ डव्य ठे, तथा ठगो काल ते उपचारडव्य ठे. ए चर्चा, विशेषावश्यक तथा धर्मसंग्रहणी मध्येथी जोवी. तेमध्ये एक एक डव्यने विषे अनंता गुण. अनंता पर्याय ठे, ते अनेकता जाणवी, अने एकडव्यने विषे एक समयें स्वान्नित्यं स्यादनित्यं, स्यात् एकं स्यात् अनेकं, स्यात् अस्ति स्यात् नास्ति, स्यात् निन्नं स्यात् अनिन्नं, स्यात् वक्तव्यं स्यात् अवक्तव्यं. ए सर्व स्वज्ञा व, समकाले वर्ततां पामीयें ठीयें, एटला धर्म समकालें जेमांहें वरते, ते धर्मनी अनंत प्रवृत्तिने त्यादावाद कहिये ॥ स्यात् इति पदं अनेकांतोद्योतकं ए हवी त्यादादमयी जे आत्माना गुणपर्यायरूप सत्ता ठे, तेना रसी कहे ता रसीया ठो, एटले त्यादादमयी आत्मसत्ता, तेहेना जोगी ठो, तथा अमल कहेतां कर्ममल रहित ठो, अखंम केहतां किवारें खंम न पामो, अनुप कहेतां जेहनी उपमा नथी, एहवा प्रभु देखीने माहारे लाज थयो ॥ ६ ॥

आरोपित सुख भ्रम टलयो रे, नास्यो अव्याबाध ॥

समर्थुं अनिलापीपणुं रे, कर्त्ता साधन साध्य ॥ अ० ॥ ७ ॥

अर्थ:-एहवा प्रभुजी आत्मानंद जोगी, आत्मस्वरूप रमणी, तत्त्वविलासी, तेमने जोडने माहरे अनादि कालनुं इंद्रियसुखने विषे जे सुखनुं नासन ते आरोपितसुखभ्रम हतो, ते टलयो, अने अव्याबाध, आत्मिकआनंद सुख ते नास्युं. जिहां सुखि विषय सुख उपर सुखबुद्धि हती, तिहा सुखि विषय सुखनो अनिलाप हतो, ते हवे तो सर्वविषय रहित, अव्याबाध सुखी श्री प्रभुजी दीठा. तेथी ते नव्य जीवने पण सुख, ते अव्याबाध ठे. एहवो निर्धार थयो तेवारे अनिलाप पण अव्याबाध सुखनो थयो, माटे अनिलापीपणुं समर्थुं, तेवारे स्वरूपानुयायी थयो, एटला काल सुधी विषयसुखने अनिलापें, आत्मा विषयसुखनो कर्त्ता हतो, ते जिवारें एहने अव्याबाध सुखनो अनिलाप थयो. तेवारे कर्त्ता पण अव्याबाध सुखनो थयो, एटले कर्त्तापणुं समर्थुं, जे जेहवा कार्यनो कर्त्ता थाय, ते साधन पण तेहवांज मेलवे, अने साध्य पण तेहोज होय, एटले आज सुखि साध्य, विषयसुखनुं हतुं, तेथी साधन पण विषयसुखनां मेलवतो हतो, हवे प्रभु श्री अजितनाथ निर्विकारी

दीग, तेवारे ते अव्याबाध सुख साध्य थयो, एटले साध्य साधन समस्युं ॥ ७ ॥

ग्राहकता स्वामित्वता रे, व्यापक जोक्ताजाव ॥ कारणता

कारजदशा रे, सकल ग्रह्युं निज जाव ॥ अ० ॥ ८ ॥

अर्थः—एटला काल सुधि ए जीव विषयसुखनो ग्राहक हतो, हवे शुद्ध अव्याबाध सुखी परमेश्वर देखीने ए जीव, अव्याबाध सुखनो ग्राहक थयो, एटला काल सुधि नूलनो वाह्यो विषयसुखनां हेतु जे धन, स्त्री, वस्त्र, आहारादिक परजाव, तेनुं स्वामिपणुं करतो हतो, हवे ज्ञानादिक अनंत गुण संपदाना स्वामी श्री देवाधिदेव देखीने ए जीवने पण अनंत ज्ञानादिक स्वसंपदानुं स्वामिपणुं थयुं, एटले ग्राहकजाव तथा स्वामित्वजाव समस्यो. एटला काल सुधि ए आत्मा विषयादिक परजावमध्ये व्यापक हतो, ते हवे आत्मानंद मध्ये तथा तेना साधनमध्ये व्यापक थयो, तथा अनादि काल सुधी परजावनो जोक्ता हतो, हवे परमप्रभु स्वजावजोगी देखीने, ए पण स्वजावनो जोक्ता थयो, एटले व्यापकता तथा जोक्तापणुं समस्युं. एटला काल सुधि जुलें पळ्यो ए आत्मा, संसारमां आठ कर्मरूप उपाधिनुं उपादान कारण हतो, हवे शुद्ध स्वरूपी, निःकर्मा, तत्त्वदेव देखीने पोताना शुद्ध स्वरूपनुं उपादान कारण थयो, एटला काल सुधि ए आत्मा आठ कर्म रूप कार्यनो कर्त्ता हतो, हवे परमदेवनी श्रद्धा पामीने संवरनिर्झरा रूप कार्यनो कर्त्ता थयो, माटे हे परमेश्वर ! हे जगदाधार ! हे दीनबंधो ! तुमारे अनुयायी मारीचेतना प्रवृत्ती, तेशी कारण तथा कार्य इत्यादि बीजी पण अनंती आत्मशक्ति, ते सर्व स्मरवा लागी, एटले सर्व आत्मानी शक्ते आत्मजाव ग्रह्यो, अने परजाव तजवा मांथ्यो ॥ ८ ॥ इति अष्टम गायार्थः ॥

श्रद्धा नासन रमणता रे, दानादिक परिणाम ॥ सकल

थया सत्ता रसी रे, जिनवर दरिसण पाम ॥ अ० ॥ ९ ॥

अर्थः—एटला काल सुधि उदैक पुण्य प्रकृति तेनो विपाक जे शातावेदनी प्रमुख गुणरोधक तत्त्वविमुख तेना स्वाद, जीवने मीठा लागता हता, तेशी ते पुण्यना उदयने सुख मानतो हतो, ते हवे एवी श्रद्धा थइ जे अव्याबाध निःकर्म पद, तेहीज मारुं साध्य ठे, तथा जे वस्तुनी यथार्थतानुं

ज्ञान अयुं, ते जासन केतां जाणपणुं ते पण समखुं, अने रमण जे पुजलना वर्णादिकमां हतुं, ते सर्वस्वरूपजुं रमण अयुं, तथा १ दान, २ लाज, ३ जोग, ४ उपजोग, ५ वीर्य. ए पांचेनो क्योपशम ते, एटला काल सुधि दान पुजलनो हतो, लाज पण पुजलनो मानतो हतो, तथा जोगपण पुजलनो, उपजोग पण संसारमां पुजलनो हतो, अने वीर्य पण बालवीर्य, ते पुजल ग्रहण बंधन प्रमुख आठ करणपणे प्रवर्ततो हतो, ते सर्व सत्तापणें पोताना जीवइव्यना मूलधर्म ज्ञानादि अनंत गुणपर्याय रूप तेना रसीया थया, एटले पुजलानुयायिता तजीने, शुद्ध स्वरूपानुयायी थया, एटले स्वसत्ता ते माहारो धर्म, एहवोश्रद्धा अइ, अने स्वगुण जे पोतानो जावनिहेपो ते सार ठे, एहवुं जासन अयुं, तथा रमण ते, आत्मधर्म ह्मादिकमां अयुं, अने सहकाररूप ते दानगुण, गुणप्राग्जाव रूप ते लाज, जोग स्वगुणनो अयो, उपजोग स्वपर्यायनो, वीर्य ते पंक्ति वीर्य अइने, संवर हेतु निर्झरारूप अयो. ते सर्व हे वीतरागदेव ! हे जिनवर ! तमारुं दर्शन पामीने एटले प्रभु दीठे माहारा एटला गुण समखा ॥ ए ॥ इति नवम गाथार्थः ॥

तेणें निर्यामक माहणो रे, वैद्य गोप आधार ॥

देवचंड सुख सागरु रे, जाव धर्म दातार ॥ अ०॥१०॥

अर्थः—तेमाटे हे प्रभु ! तमे संसारसमुद्गनो पार पमाडनार एवुं जे चारित्रधर्मरूप जहाज, तेने चलाववाने निर्यामक समान ठो तथा तत्त्वधर्म पणे पोतें परिणम्या, तेथी इव्यहिंसा तथा जावहिंसाथी रहित ठो, अने परम अहिंसक धर्मेना उपदेशक ठो, माटे माहण ठो, तथा आत्मअशुद्धता रूप जावरोग तेनी सम्यक् ज्ञान, दर्शन, चारित्ररूप जावचिकित्सा, तेने देखाडवाना वैद्य ठो, तथा जावथी ज्ञानादिगुण अने इव्यथी ठकाय रूप जीवनी रक्षा करवाने परम गोप ठो, वली नव अटवीमांहे नमता प्राणीयो ने हे प्रभु तमे आधार ठो, सर्वदेवमांहे चंडमा समान पोताना सुखना सागर एहवा हे श्री अजितनाथ परमेश्वर, तमे जावधर्मे जीवइव्यने विपे व्यापकपणे रह्या ठो, सम्यक् ज्ञान, सम्यक् दर्शन, सम्यक् चारित्ररूप जावधर्म तेना दातार ठो. एटले हे प्रभु ! तुम दीठां जावधर्म सांजरे, तमे जावधर्मेना उपदेशक ठो सर्वजीवने जाव धर्मेना दातार ठो ॥ १० ॥ इति श्री अजितजिनस्तवनं ॥

॥ अथ तृतीय श्रीसंनवजिन स्तवन प्रारंभः ॥

॥ धणरा ढोला ॥ ए देशी ॥

श्रीसंनव जिनराजजीरे, ताहरुं अकल स्वरूप॥जिनवर पूजो॥
स्वपरप्रकाशक दिनमणिरे, समता रसनो नूप॥जि०॥१॥ पूजो
पूजोरे नविक जन पूजो, हारे प्रभु पूज्यां परमानंद॥जि०॥

अर्थः—हवे श्रीसंनवनाथ जिन कहेतां अतकेवली, अवधिज्ञानी, मनःप
र्यवज्ञानी प्रमुखमांहे राजा समान, एवा हे संनव प्रभु ! ताहरुं कहेतां तमा
रुं अकल कहेतां कोइथी कलाय नहीं एहवुं स्वरूप ठे, एहवा जिनवरने पूजो.
अहो नव्यो ! तमे एहवा परम पूज्य परमेश्वरने पूजो; वली प्रभु केहवा ठे ? जे
स्व केतां पोतानो धर्म अने पर केतां धर्मास्तिकायादिकनो धर्म, तेने प्रकाशवाने
दिनमणि केहेतां सूर्य जेवा ठे ? तथा समता जे सर्वने विषे राग द्वेष रहितपणुं,
तेहना नूप केतां राजा ठे, एहवा तत्त्वप्रकाशक, अरिहंतने पूजो, वारंवार
पूजो, नविक केतां मोक्षयोग मोक्षरुचि जीव, तमे पूजो, ए स्वरूपनोगी, निर्म
लानंदमयी, अज, अविनाशी, अक्षय, अणाहारी, अशरीरी, अनंतज्ञानमयी,
अनंतदर्शनमयी, शुद्धस्वरूपी, देवतत्त्वने पूज्यां परमानंद आय. जे पुनजयोगयी
सुख उपजे, ते उपचारसुख माटे ते परमानंद नहीं, अने जे आत्मानुं
सहज अविनाशी, अप्रयासी, स्वरूपनुं सुख अव्याबाधरूप तेने परमानं
द कहियें, ते सुख, अरिहंत देवने पूज्यां पामीजें. यद्यपि अरिहंत देव, कोइ
अन्य जीवना अव्याबाधादि गुणना कर्ता नथी, पण जे नव्यजीव, पोता
नुं शुद्धपारिणामिक परमसिद्धता स्वरूप साध्य करीने बीतराग परमात्माने
सेवे, अवलंबे, ते नियमा पोतानुं तत्त्व प्रगट करे, नियामिक कारण माटे, ए
हथी स्वरूप प्रगट आय एमज धारवुं ॥ १ ॥ इति प्रथम गायार्थः ॥

अविसंवाद निमित्त ठो रे, जगत जंतु सुखकाज ॥ जि० ॥

हेतु सत्य बहुमानथी रे, जिन सेव्यां शिवराज ॥ जि० ॥ २ ॥

अर्थः—वली हे प्रभुजी ! तमें अविसंवादि केतां विसंवाद जे निर्धार
नहीं ते, अने तमें निश्चय निर्धार कार्यने करो, माटे अविसंवादनित्त

કારણ ઠોઠાનિમિત્ત લક્ષણં ॥ કાર્યાન્નિવૃત્તે સતિ કર્તૃત્વાઘ્યાપારવત્ત્વે સતિ હે
તુર્નિમિત્તમિતિ ॥ માટે હે પ્રજ્ઞ ! તુમ્હે જગત્ના જીવ તેના આત્મિક સુખરૂપ
કાર્ય નિપજાવવાને પ્રધાન નિમિત્ત ઠોજો, માટે હેતુ કેતાં કારણ તે સત્ય
કેતાં સાચું તેને વહુમાન કેતાં માહામોટમપણે સેવતાં જે મુજ સરિખો
મોહવશ પડ્યો તૃષ્ણાયેં ગ્રસ્યો, પુજ્જનો રાગો, અસંયમમયી, મિથ્યાત્વેં જૂ
લ્યો જાવ, તે નિરાધાર, અશરણ એહવો હું, તેને શ્રીતીર્થકર દેવ, પરમ તત્ત્વ
મય, ત્રૈલોક્યોપકારી, જેના નામથી પરમ કલ્યાણ થાય, એહવા પરમેશ્વર
નો યોગ મલ્યો, માટે મારે એ વેલા, એ ઘડી, ધન્ય. એમ અસંખ્યાત પ્રવેશોં નિઃ
કર્મા, નિસ્સંગી, સ્વરૂપજોગી દેવતત્ત્વનું વહુમાન કરતો થકો જે જિન કેતાં
વીતરાગને સેવે, તે જીવ, પરમ કલ્યાણમયી પોતેં થાય. ઇહાં સત્ય પદ વેને
જોડવું, હેતુ સત્ય તે અરિહંત દેવ આપણા મોહરૂપ કાર્યના હેતુ છે, તેનું
સત્ય કેતા સાચું વહુમાન કરવું, એટલે ઇહ લોક, પરલોક, ઇન્દ્રિય સુખની
આશંસા ટાલીને અદ્વિત વર્ણ, ગંધ, સસ્થાનાતિશય, વચનાતિશય, પ્રાતિહાર્ય
પ્રમુખ સર્વ શુદ્ધ વહુમાન કારણ માટે વહુમાન કરવા યોગ્ય છે, તે ઇચ્છવહુમા
ન પણ જે અરિહંતના શુદ્ધજ્ઞાનાદિ ગુણ અનંતાનું સકલપુજ્જાતીતપણાનું પ
રમ અરૂપી અતીન્દ્રિયપણાનું વહુમાન તે સત્યવહુમાન કહિં. એટલે જિનશા
સનમધ્યે ૧ નામ, ૨ થાપના, ૩ ઇચ્છ, ૪ ત્રણ નિક્ષેપા તે કારણ છે. અને ચો
થો જાવનિક્ષેપો, તે કાર્યવસ્તુ છે, માટે જિહાં સુધી પ્રજ્ઞના અતિશયાદિકના
યોગ વિકલ્પ તિહાં સુધી ઇચ્છવહુમાન છે, અને જે દર્શનગુણેં પ્રજ્ઞતાનું જાણ
ન થયાથી તત્ત્વપ્રાગ્જાવનું જે વહુમાન, તે જાવવહુમાન કહિં. અને નામા
લિક ત્રણ નિક્ષેપા તે જાવના કર્તા છે, અથવા જાવાજિજાપી છે, તો તે પણ
સત્યવહુમાન જાણવું. તે સત્યવહુમાનથી જે જિનસેવના તેજ પ્રજ્ઞની આજ્ઞા
યે પરજાવ ત્યાગ સ્વજાવ ગ્રહણ કરતા શિવનિરુપદ્ધવ જે તિષ્ઠપણું, તે
રાજ પામીયે. એટલે સાંસારિક શિવ તે ઉપચારી અલ્પકાલી અને માન્યતા
રૂપ છે, માટે જે નિઃકર્માપણે સર્વસ્વરૂપ પ્રાગ્જાવ, તે નિરુપચરિત, અવિ
નાશી શિવ કહિં ॥ ૨ ॥ ૬તિ દ્વિતીય ગાથાર્થઃ ॥

ઉપાદાન આતમ સદ્દીરે, પુષ્પાલવન દેવ ॥ જિ૦ ॥

ઉપાદાન કારણપણે રે, પ્રગટ કરે પ્રજ્ઞ સેવ ॥ જિ૦ ॥ ૩ ॥

અર્થ:-હવે આત્મનિષ્પત્તિવિષે ઉપાદાન કારણ તો સૂજ છે, તો પણ નિમિત્ત કારણ વિશેષ છે, તે દેખાડે છે. જે કારણ, તેજ કાર્યપણે અજેદે પરિણમે તે ઉપાદાન કારણ જાણવું, અને જે કર્તાના વ્યાપારે કાર્યને નિપ જાવવાનું સહકારી થાય, તેને નિમિત્ત કારણ કહિયે. એ નિમિત્તકારણ, તે કાર્યથી નિર્મળ હોય. इहां कोई पूछे जे उपादान कारणमां तथा निमित्तकारणमां जे कारण धर्म छे, ते वस्तुमां ठतो पर्याय छे के अबतो उपजे छे ? तेने उत्तर कहे छे. जे कारण पर्याय वस्तुधर्मे होय तो सिद्ध जगवान्मां पण उपादान कारण पाम्यो जोइयें ? तेतो नथी देखातुं, केम जे सिद्धमां कारणपणुं होय तो कांहीं कार्यपण निपजाव्युं जोइयें ते कार्य तो संपूर्ण निपनुं छे. तथा निगोदावस्थाविषे पण उपादान कारण मानवुं पडे, ते पण संजवतुं नथी, केम जे निगोदावस्थामां उपादान कारण मानियें, तो आत्मसिद्धि रूप कार्य पण थवुं जोइयें. ते केम ? जे कारण, ते नियमा कार्य करे, अने कारणकाल, कार्यकाल, ते नियमा अजेट छे, ते विशेषावश्यकमां मतिज्ञानाधिकारथी जोइ लेजो. तेमाटे कारणपर्याय ते उत्पन्न छे, ते कार्य संपूर्ण थये कारणतानो अजाव छे, अने जेनी सादि होय तेनोज अंत आय, माटे कारण पर्याय ते सादि सांत छे, इहां कोई कहें जे उत्पन्नपर्याय ते केवारें उपनो ? त्यां कहे छे, के जे वारें कर्ता कार्यरुचि आय, तेवारें कारणता उपजे, एटले जव्य तथा अजव्य सर्व जीव संपूर्ण सिद्धतानां उपादान छे, पण सर्व सिद्धता निपजावता नथी, श्या माटे ? जे कारणपणुं नथी, जो कारणपणुं प्रगटे, तो कार्य निपजे, माटे सर्व आत्मा पोत पोताना गुणप्राग्ज्ञा व रूप सिद्धता कार्यना उपादान अवश्य छे, पण श्री जिनवरदेव शुद्धतत्त्वने अवलंबने कारणता निपजावे, माटे पुष्ट कहेंतां नियामकी मोटुं आलंबन अरिहंत देव छे, जेमाटे सालंबन विना आत्मा अनादि दोषथी निवृत्तिने तत्त्वने आश्री शके नहिं, माटे अरिहंत देवनो तीर्थकर नामकर्मनो विपाक, तेहथी उपनां सप्तवसरणांदि जे आश्चर्य, तेने आलंब्यां संसारी जीव पोतानो आत्मधर्म नजीक करे, तो जगत् जीवना आधार श्री तीर्थकरनी स्वरूपसं पदाने आलंब्यां थकां आत्मधर्म अवश्य निपजे, माटे अरिहंत देव, ते जव्य जीवने पोतानी शुद्धसत्ता प्राग्ज्ञावे करतां मुख्य आलंबन छे; हवे श्रीवीतरागदेव पुष्टआलंबन केवी रीतें छे ? तेनुं कारण कहे छे, जे आत्माने वि

पे उपादानपणुं अनादिनुं ठे पण ते आत्मसिद्धतारूप कार्यने करतुं नथी, शा माटे ? जे उपादान कारणपणुं थयुं नथी, ते श्री जिनवर वीतरागनी जे सेवना, ते उपादान कारणपणुं प्रगट करे ठे, एटले अरिहंत देवनी इव्य जावथी नक्ति करतां संसारी आत्मा, मोक्षनो साधक थाय, तेमाटे श्रीजग दयाल, कर्मरोगना जाववैद्य, मिथ्यात्वरूप अंधकार टालवाने सूर्यसमान, ममकाररहित, एवा गुणी प्रभुने सेवतां आत्मा मोक्षरूपकार्य निपजाववानुं कारणपणुं प्रगट करे, तेथी प्रभुजी पुटालंवन जाणवा ॥३॥ इति तृतीयगा० ॥

कार्यगुण कारणपणे रे, कारण कार्य अनूप ॥ जि० ॥ सक
ल सिद्धता ताहरी रे, माहरे साधन रूप ॥ जि० ॥ ४ ॥

अर्थ:-हवे अनादि मिथ्यादृष्टि जीवने शरीर, इंद्रिय, विषय, कपाय रूप कार्य करतां अनंतो काल गयो, ते जेवारें सम्यग्दृष्टि गुण प्रगटयो, तेवारे रत्नत्रयी जे सम्यक् दर्शन, सम्यक् ज्ञान, सम्यक् चारित्र, ते पोतानुं कार्य जाणुं. पठी श्रीअरिहंत सेवना आगमश्रवणादि कारण सेवीने रत्न त्रयीनो ह्योपशम प्रगट कखो, एटले यथार्थ तत्त्वश्रद्धान, तत्त्वरमण, प रजावतत्त्वत्यागरूप जेदरत्नत्रयी जेटली प्रगटी, ते पहेजां कार्यगुणें थयी, पठी तेज, ह्याधिक अजेद रत्नत्रयीरूप स्वकार्य करवाने कारणपणे प्रवर्त्तवि, तेवारें जे कार्यपणे हतुं, ते कारणरूप थाय, पठी तेहीज कारण रूप, जेद र त्तत्रयी ते ह्याधिक जावरूप कार्यरूपें परिणमे, माटे जे कारण, तेहीज का र्य थाय. ए उपादान कारण कार्यरूप पद्धति कही, हवे निमित्तपणे कहे ठे. हे प्रभुजी ! तमारुं शुद्ध स्वरूप तेहीज तमारो कार्यगुण ठे, पण ते नव्य मोक्षरुचि जीवने कारणपणे ठे, केम के जे उपादानने तमारा शुद्ध गु ण तेने कारणपणे अवलंबी तमारा जेवी सत्ता प्रगट करवी, ते कार्य ठे, एटले जे कारण तेहीज करवाने संकल्पें कार्य ठे, माटे हे प्रभुजी ! तु मारी सकल केतां संपूर्णसिद्धता सकल प्रदेजें निरावरणता सर्वस्वधर्म प्राग्जावता ते माहरे साधनरूप ठे, एटले तुमारी शुद्धतानुं जे साधन ठे, तेने जेवारे माहरो आत्मा प्रभुजीनी परम प्रभुतारूप संपदाने अवलंबे, तेवारे परजावत्यागी थडने, स्वरूपावलंबी थाय, तेवारें माहारी सिद्धता न पजे, माटे तमारी सिद्धता ते माहारे साधनरूप ठे, तेथी हुं जे मा

હું સ્વરૂપ પ્રગટ કરું, તે ઉપકાર તમારો હે, તેથી માહારે તો આધાર, ત્રાણ, શરણ, સર્વ હે દેવ ! તમેજ હો ॥ ૪ ॥ ઇતિ ચતુર્થ ગાથાર્થઃ ॥

એક વાર પ્રત્નુવંદના રે, આગમ રીતેં આય ॥ જિ૦ ॥

કારણસત્યેં કાર્યની રે, સિદ્ધિ પ્રતીત કરાય ॥ જિ૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ:-માટે શ્રીઅરિહંત અનંતજ્ઞાની, અનંતદર્શની, શુદ્ધચારિત્રી, અવિકારી, અકષાયી, સ્વરૂપજોગી, સ્વરૂપરમણી, સ્વરૂપવિલાસી, ત્રૈલોક્યપૂજ્ય, ત્રૈલોક્યઉપકારી, ચાલતા જાવસૂર્ય, કર્મરોગના માહાવૈદ્ય, પરમેશ્વર, પરમો પકારી, તેને એકવાર પણ જે રીતેં આગમ કહેતાં સિદ્ધાંતમાં કહ્યું હે, તે રીતેં જો વંદન આય, એટલે અનુષ્ઠાન વર્જીને ગુણબહુમાને, અનુતતા, આશ્ચર્યતા, તદ્વિરહકાતરતાયેં જો આય, તો માહારું મોદ્દરૂપ કાર્ય નિપજે, એહવી પ્રતીત કરાય, શાં માટે ? જે કારણસત્તેં કહેતાં હોતે કારણેં અથવા કારણ સત્યેં કાર્યની સિદ્ધિ એટલે નિષ્પત્તિની પ્રતીત કરાય, અને કાર્ય પણ નિપજે, એટલે શ્રીપ્રત્નુ પરમાત્માને વિધિએં વંદના કરતાં ઉપાદાન જે આત્મા, તે ગુણાનુયાયી થયો, તો નિમિત્ત તથા ઉપાદાન બેહુ કારણ સાચાં મલ્યાથકી કાર્ય પણ સાચું નિપજે, જેમ સ્ત્રી, ધન, વિષયાદિક અશુદ્ધ નિમિત્ત મલે તેવારેં આત્મા અશુદ્ધ ઉપાદાની આય. તેથી સંસાર અશુદ્ધતારૂપ, કાર્ય નિપજે હે, તો શ્રીવીતરાગ શુદ્ધ નિમિત્ત મલેથી ઉપાદાન જે આત્મા તે શુદ્ધપરિણામી આય. તેથી શુદ્ધ સિદ્ધિતારૂપ કાર્ય નિપજેજી, અનાદિકાલ સંસારમાં જ મતાં ન આવ્યું એહવું અરિહંત બહુમાન તે જો એકવાર આવે, તો કાર્ય નિપજવાની પ્રતીતિ આય ॥ ૫ ॥ ઇતિ પંચમ ગાથાર્થઃ ॥

પ્રત્નુપણે પ્રત્નુ ઝલ્લખી રે, અમલ વિમલ ગુણગૈહ ॥ જિ૦ ॥

સાધ્યદૃષ્ટિ સાધકપણે રે, વંદે ધન્ય નર તેહ ॥ જિ૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ:-હવે શુદ્ધસત્તા પરિણામિપણે સંસાર તથા પરજીવની સિદ્ધિના અકર્તા અને સેવ્યાં સિદ્ધિ પ્રગટે, વલી અમલ કહેતાં રાગ દેષાદિ આવરણાદિ મલથી શૂન્ય, વિમલ કહેતાં જાવ ઝલ્લજ્વલતાવંત, ગુણગૈહ કહેતાં જ્ઞાનાદિ ગુણના ઘર, એવી રીતેં પ્રત્નુનું જે રૂપ હે, તેને ઝલ્લખીને સાધ્યદૃષ્ટિ એટલે પોતાનો આત્મા પરમાનંદ રૂપ હે, તેની સર્વ સંપદા પ્રગટાવવા રૂપ

साध्य नजरमां राखीने एटले तत्त्वकार्य आलंबनी अइने साधकपणे कहे तां पोतें साधक अइने, जे पोताना ज्ञानादिक गुण क्योपशमी ठे; ते सर्व गुण निर्मल करवारूप कार्य करवापणे प्रवर्त्तावतां जे शुद्धानंदी, परम ज्ञानी, निर्मोही देवने वांदे, नमस्कार करे, ते नर धन्य, रुतपुण्य जाणवा ॥ उक्तं च ॥ जे पुण तिलोय नाहो, नतिप्रर पूरिएण हीयेण ॥ वंदंति न मंसंति, ते धन्ना ते कयडा य ॥ ६ ॥ इति पष्ठगाथार्थः ॥

जन्म कृतारथ तेहनो रे, दिवस सफल पण तास ॥ जि० ॥

जगत शरण जिन चरणनं रे, वंदे धरीय उल्लास ॥ जि० ॥ ७ ॥

अर्थः—ते जीवनों जन्म कृतार्थ जाणवो, वली ते दिवस पण तेहवोज स फल जाणवो. जगत्ता जीव, मोहें मुंज्याने, नव अटवीमध्ये पडवाने, मिथ्यात्वे जुंटाताने, परमशरण त्राण आधार नूत एहवा श्रीजिन कहेतां वीतरागना चरणने जे उल्लास केहतां हर्ष धरीने वंदे, कहेतां वांदे, तेनो जन्म कृतार्थ ॥ ७ ॥

निज सत्ता निज जावथी रे, गुण अनंतनुं ठाण ॥ जि० ॥

देवचंड जिनराजजी रे, शुद्ध सिद्ध सुखखाण ॥ जि० ॥ ८ ॥

अर्थः—ते प्रभु निज कहेतां पोतानी सत्ता अनंतगुण पर्याय रूप ते निज जावथी कहेतां पोताने जाव स्वजावेंथी थया ठे, एहवा जे गुणज्ञानादिक अनंत तेनुं ठाण कहेतां ठेकाणुं ठे. सर्वदेवमां चंडमा समान जिनराज, ते कहेवा ठे? शुद्ध सिद्ध कहेतां निष्पन्न गुणनी खाण ठे ॥ ८ ॥ इति संजवजिनस्तवनं ॥ ३ ॥

॥ अथ चतुर्थ श्रीअग्निनंदनजिनस्तवनं ॥

॥ ब्रह्मचर्यपद पूजीयें ॥ ए देशी ॥

क्युं जाणुं क्युं वनी आवशे, अग्निनंदन रस रीति हो मित्त ॥

पुजल अनुभव त्यागथी, करवी जसु परतीति हो मित्त ॥ क्युं ॥ १ ॥

अर्थः—हवे श्रीअग्निनंदन प्रभुनी स्तुति कहे ठे. कोई नव्य जीवने श्री वीतरागदेवथी एकत्वपणे मलवानुं मन थयुं, पण प्रभुजीने मलवानी शक्ति पोतामा अण देखतो विचारे ठे, जे एहवा परमोत्कृष्ट देवतत्त्वथी केम मि

લાય? તેનો વિરહવંત થકો બોલે છે. જે એ પ્રભુજીથી શું જાણીયેં કેમ બની આવશે? તે પરમ વહ્નનથી મલવાનું મન છે, પણ મલવું હુલ્લન દેલીને બોલે છે, જે હે પ્રભુ! શ્રી અગ્નિનંદન દેવ! તુમથી માહરેં શું જાણીયેં કેમ બની આવશે? અગ્નિનંદન કહેતાં સંવર રાજાના પુત્ર, સિદ્ધાર્થ રાણીના કુદિયેં ઉત્પન્ન, ગર્જેં આવ્યાથી જિહાં સુધી ગર્જેં રહ્યા, તિહાં સુધી નિત્ય ઇંદેં આવીને સુખપૃષ્ઠા પૂઠી, તેથી અગ્નિનંદન એવું નામ અયું. અથવા અતિ સમસ્ત પણે આનંદમથી તેથી અગ્નિનંદન નામ આપ્યું, તે પ્રભુથી રસ કહેતાં રસીલી એકલતા રીતિ કેમ બને? પુજનના વર્ણ, ગંધ, રસ, ફરસનો અનુભવ કહેતાં નોગવયું, તેહના ત્યાગથી કરવી, જેહની પ્રતીત એટલે સર્વપુજનનો અનાદિનો અશુદ્ધનોગ તજીને જેવારેં જે વર્તે, તેવારેં તેને પ્રભુથી મલિ શકવાની પ્રતીતિ યાય, પણ પુજનનોગીને તે શુદ્ધતત્ત્વીથી એકલતા ન યાય, જે સ્વરૂપનોગી થયો, તેહને એ રસરીત બની, એવી પ્રતીત યાય, માટે પોતાના આત્માને કહે છે, જે હે મિત્ર! એ કાર્ય કેમ બનશે? તે તું વિચારી જો ॥ ૧ ॥ इति प्रथमगाथार्थः ॥

परमात्म परमैसरू, वस्तुगते तें अलिप्त हो मित्त ॥ ७४ ॥
 इव्य मले नहिं, जावें ते अन्य अव्याप्त हो मित्त ॥ ७५ ॥

અર્થ:-પ્રભુ તો નિઃકર્મા કેવલી પરમાત્મા છે, તથા પરમ કહેતાં ઉત્કૃષ્ટા ઈશ્વર છે, એટલે અસંખ્યાત પ્રદેશેં પારિણામિકપણે રહ્યા જે અનંતા ગુણપર્યાય, તેહના ઈશ્વર અથવા સર્વપ્રકારેં સ્વાધીન, નિર્દોષી તેથી પરમેશ્વર, કેહવા છે? જે વસ્તુગતેં કહેતાં મૂલવસ્તુધર્મેં અલિપ્ત છે, એટલે સર્વ જીવે વ્યવશ્યકશઃસંગ્રહનયેં અલિપ્ત છે, પણ કોઈ અન્યે વ્યવશ્યક તથા રાગાદિ અશુદ્ધ પરિણતિથી લેપાય નહીં, અને અગ્નિનંદન પ્રભુ તો સર્વનયેં વિશુદ્ધ થયા છે, ટંકોત્કરણન્યાર્યેં પ્રાગ્જ્ઞાવધર્મી થયા છે, તે સર્વરીતેં પરથી અલિપ્ત છે, એટલે જે લેપાય, તે મલે, પણ જે લેપાય નહીં, તે કેમ મલે? હવે ઇવ્ય છે, તેનાં નામ કહે છે. ૧ અસંખ્યાત પ્રદેશી, લોકપ્રમાણ, અરૂપી, અક્રિય, અચલ, અચેતન, તથા જીવ અને પુજન એ બે વ્યવશ્યક, ગતિપરિણામી છે તેને ગતિનો સહાયી યાય, તે ધર્માસ્તિકાય વ્યવશ્યક જાણવું. ૨ અસંખ્યાતપ્રદેશી, લોકપ્રમાણ, અરૂપી, અચેતન, અક્રિય, સ્થિતિપરિણામી, એટલે જે જીવપુજનને સ્થિર રહેવાનું સહાય આપે, તે અધર્માસ્તિકાય, ૩ અનંતપ્રદે

शी, लोकालोकप्रमाण, अरूपी, अचेतन, अक्रिय, अने सर्व इव्यना पोतें अव
गाहक परिणामी, तेने अवगाहनानुं हेतु, ते आकाशास्तिकायइव्य, ४ पु
ज्जलपरमाणु, अनंता रूपी, अचेतन, सक्रिय, पूर्णगलनधर्ममयी, १ वर्ण,
२ गंध, ३ रस, ४ स्पर्शयुक्त, एक एक परमाणु, एहवा अनंत परमाणु ते
सर्वलोकमांहे जाणवा, पण लोकथी बाहेर नहीं, ते पुज्जलास्तिकायइव्य,
५ चेतनालक्षण, १ ज्ञान, २ दर्शन. ३ चारित्र, ४ तप, ५ वीर्य, ६ उप
योग, लक्षण तथा अरूपी, स्वभावनुं कर्त्ता, असंख्यात प्रदेशी, एहवुं
एक जीवइव्य, तेहवा अनंता जीव, ते जीवास्तिकायइव्य कहियें, ए पांच
इव्यने प्रदेशनो संबंध ठे, माटे अस्तिकाय कहियें. ६ तथा ठहुं अप्रदेशी,
अरूपी, वर्त्तनालक्षण, निश्चयनयथी पंचास्तिकायनी वर्त्तनारूप अने व्यव
हारे उपचारथी ज्योतिश्चक्रने चारे ओलखाय, ते कालइव्य, ए ठ इव्यनां
नाम कह्यां. तेमां १ धर्मास्तिकाय, २ अधर्मास्तिकाय, ३ आकाशास्तिकाय.
४ काल, ए चार इव्य, अपरिणामी कोऽथी मिले नहीं. अने १ जीव, २ पुज्जल,
ए वे इव्य परिणामी, एटले अन्यइव्यथी मिले, तेमांहे पुज्जलइव्य मांहोमां
हे खंधपणुं पामे, अने परानुयायी हेतुपणे परिणम्यो जे जीव, तेने प्रदेशें
कर्मपणे बलगे, पण एक जीवथी बीजो जीव मले नहीं. अने पुज्जल तो
संतारी जीवथी मले, पण माहारा अजिनंदन परमेश्वर तो सिद्ध थया ठे,
मिथ्यात्वादिक हेतुथी मुक्त थया ठे, तेने पुज्जल लागी शके नहीं, ए स्वरूप
ठे, माटे इव्यथी इव्य मले नहीं, एटले शुद्ध जीव ते अशुद्ध जीवथी मले
नहीं. बीजुं पण मूलनये कोइ इव्य कोइ इव्यथी मले नहीं, ते इव्ये तो
मलवुं नथी, तथापि कदाचित् जावें मले तो पण जाव कहेतां वस्तुनी मूलपरि
णति प्रवृत्तिरूप तेशी अन्यजीव तथा अन्य पुज्जलनुं अव्याप्तपणुं ठे, एट
ले व्यापे नहीं, जे परव्यापकता ते उपाधिथी ठे, अने प्रभु श्रीअजिनंदन
देवनो जावधर्म ते परम निर्मल थयो ठे, सर्वस्वभावने अनुयायी थयो ठे,
एटले कर्त्ता, जोक्ता, ग्राहकता. व्यापकता, आधारता, रमणता, अवस्था
नता, इत्यादिक सर्व स्वस्वरूपपणे निपनां ठे, ते केम अन्यइव्यने व्यापे ? ते
थी प्रभुजीनां १ इव्य, २ क्षेत्र. ३ काल, ४ जाव, सर्व शुद्धधर्मी ठे, ए इ
व्यादि चारनुं स्वरूप लखे ठे ॥ गाथा ॥ दवं गुणसमुदायं, खित्तं उगाह
वट्टणा कालो ॥ गुणपञ्चाय] पवत्ती, जावो निश्च वहुधम्मो सो ॥ १ ॥

इति आगमवचनात् ॥ गुणपर्यायनो समुदाय ते इव्य, तथा प्रदेशावगाहना ते क्षेत्र, अने उत्पाद, व्ययनी वर्तना, ते काल, तथा इव्यना पोतपोताना गुणपर्यायनी प्रवर्ति ते जाव, एम इव्यादि चारनी परिणति ते वस्तुधर्म ठे, माटे ते प्रभु केम मले ? ॥ १ ॥ इति द्वितीय गायार्थः ॥

शुद्ध स्वरूप सनातनो, निर्मल जे निस्संग हो मित्त ॥ आत्मा विनूति परिणम्यो, न करे ते परसंग हो मित्त ॥ क्युं० ॥ ३ ॥

अर्थः— वली श्रीवीतरागदेव कहेवा ठे ? शुद्ध कहेतां सर्वदोषरहित, एहवुं स्वरूप जेहनुं सनातनो कहेतां नित्य ठे, यद्यपि पर्याये अनित्य ठे, पण इहां कूटस्थ नित्यताये नित्य ठे, निर्मलज्ञानावरणादि मल रहित, वली निस्संग केहेतां सर्व संग रहित, जेहनो असंख्यातप्रदेशमध्ये इव्यथी कोइ परमाणु मात्र रह्यो नथी, अने जावथी जेहनी परिणतिमांहे रागी द्वेषीपणो कांइ अन्यजाव नथी, एहवो निस्संग ठे ते परमेश्वर, वली आत्मविनूति कहेतां पोतानी संपदा शुद्धस्यादादरूप, अनंत, अज, अविनाशी, अखंड, स्वधर्मे परिणम्यो ठे, एहवो जे परमेश्वर ते पर केहेतां बीजा इव्यनो संग एटले संबंध करे नहीं, एटले सत्ताये जीवइव्य परसंगी नथी, विजावे परसंगी थयो ठे, पण जे सम्यक् रत्नत्रयी रूप साधनपणो परिणमीने शुद्धरूप थया ते कोई रीतें परनो संग करे नहीं, तो एहवा प्रभुथी केम मलाशे ? माटे हे प्रभु ! तुमने मल्या विना सुजने सुख केम आशे ? ॥ ३ ॥ इति तृतीय गायार्थः ॥

पण जाणुं आगम बलें, मिलवुं तुम प्रभु साथ हो मित्त ॥ प्रभु तो स्वसंपत्तिमयी, शुद्ध स्वरूपनो नाथ हो मित्त ॥ क्युं० ॥ ४ ॥

अर्थः— एम विचारतां उपयोग आव्यो ते कहे ठे, के पणजाणुं आगमबलें केहेतां जे आगममांहे कहुं, ते गुरुमुखें सांनल्युं, तेना बलथकी जाणुं ठुं, जे हे नव्यजीव ! प्रभुश्री वीतराग साथें आपणने मलवुं ठे, जेहने गरज होय, ते मलें, एटले पोतानी संपदा प्रगट करवानो रुचिवं त मले, प्रभु तो स्व कहेतां पोतानी संपत्ति जे स्वक्षेत्र असंख्यात स्व प्रदेशविषे व्यापकपणो रह्या जे अनंतज्ञानादिक गुण, ते संपदामयी ठे,

शुद्ध स्वरूपनो नाथ केहेतां धणी ठे, माटे निष्पन्नपरमानंदजोगी शुद्ध स्वरूपी ते कोइथी मले नहीं ॥ ४ ॥ इति चतुर्थगाथार्थः ॥

परपरिणामिकता अठे, जे तुऊ पुजलयोग हो मित्त ॥ जड चल जगनी एठनो, न घटे तुऊने जोग हो मित्त ॥ क्युं ॥ ५ ॥

अर्थः—हवे कोई पुढे जे सर्वेइयमांहे परथी मलवानी शक्ति नथी, तो साधकनुं जीवइय पण, वस्तुधर्मे शुद्ध ठे, तेने प्रभुथी मलबुं, ते पण तेनी सत्तामां तो नथी, तो हवे केवी रीतें मिले? त्यां कहे ठे. जे अनादि अतीतकाल ए संसारी जीवनुं आत्मिक सुख सर्व अवराणुं अने जोगधर्मे, हयोपशुमी ठे, ते कांईक जोगव्यो जोइयें, ते स्वरूपने अण पामवे, पुजल ना वर्ण, गंध, रस, फरस, ते अनोग्य ठे, तेने जोगवतो थको परजोगी थयो, परपरिणामी थयो, ए परपरिणामिकतानी चाल ते अनादिनी टेव ठे, एटले कर्त्ता परनो, जोक्ता परनो, रमण परने विपे, ग्राहक परनो, एम सर्व, परजावमयि थयो ठे. इहां कोई पुढे जे शुद्ध इयधर्मी, ते परपरिणामी केम थाय? तेने कहे ठे. जे पुजलना योगें पुजलावलंबी चेतना थइ, एटले कहे ठे जे हे जीव ! पुजलने योगें जे तारी परपरिणामिकता ते अनादिनी अशुद्धता विजातीयपणे ठे, दोषरूप ठे, अने आत्माने सर्व अघटित ठे, केम जे पुजल ते जड ठे, तथा चल केहेतां विनाशी ठे जगत्नी एव ठे, ते पुजल इय इयें ध्रुव ठे, अने पर्यायें अध्रुव ठे, वर्णादिक, खंधादिक पर्याय सर्व पलटे ठे, अने सर्व संसारी एकेका जीवें एकेको पुजलपरमाणु, तेने शरीरपणे, नायापणे, मनपणे, आहारपणे, अनंती वार लइ लइने मूक्यो ठे, ते माटे ए पुजल ते सर्व, जीवोनी एव ठे अने जीवइय ते स्वरूपजोगी ठे, माटे हे चेतन ! तुने ए पुजलनो जोग घटतो नथी, केम जे हंस केवारें कचरामां चांच घाले नहीं ॥ ५ ॥ इति पंचम गाथार्थः ॥

शुद्धनिमित्ती प्रभु ग्रहो, करी अशुद्ध परहेय हो मित्त ॥

आत्मावंदी गुण लही, सहु साधकनो ध्येय हो मित्त ॥ क्युं ॥ ६ ॥

अर्थः—माटे परजोगीपणुं अशुद्ध निमित्त जे पुजलादिक, तेने तजीने शुद्ध, निःकर्मा, पूर्णानंदरूप प्रभुने अवलंबो, एटले ए आत्माने विपे परा

નુયાયિતાપણું છે, તેં ટાલવાને માટે પ્રથમ અશુદ્ધાલંબન તજીને અરિહંતા લંબની થવું, તેથી શુદ્ધનિમિત્તી જે નિમિત્ત નિયામકી કારણ છે, તે પ્રચુને નજો, સેવો, પણ સર્વ પરવસ્તુ અશુદ્ધ તે હેય કહેતાં તજવારૂપ કરીને એટલે સર્વ પરજાવ ત્યાગ કરીને પ્રચુને નજો. તે પ્રચુ કેહેવા છે ? જે આત્માલંબી કેહેતાં સર્વપણે પોતાની આત્માને અવલંબ્યા છે, એટલે પોતાના આત્માને વિષેજ તન્મય થયા છે, વલી શ્રીવીતરાગતત્ત્વ કેહેવું છે ? સર્વમોક્ષને નિપજાવનારા સાધક એહવા જે સમ્યગ્દૃષ્ટિ, દેશવિરતિ, સર્વ વિરતિ, શ્રેણિના વાસી, ધ્યાનારૂઢ જીવો તેને ધ્યેય છે, એટલે સર્વ આત્માને શ્રી સિદ્ધ પરમાત્મા ધ્યેય છે. ધ્યાન બે પ્રકારનું છે, એક સાલંબન, બીજું નિરાલંબન. તેમાં જે અરિહંતસિદ્ધનું તત્ત્વ સ્વરૂપ અવલંબીને ધ્યાન કરવું, તે સાલંબન ધ્યાન છે તેણે શ્રીઅજિનંદન પ્રચુ સર્વને ધ્યાયવા યોગ્ય છે ॥ ૬ ॥ ઇતિ પષ્ટ ગાયાર્થઃ ॥

જિમ જિનવર આલંબને, વધે સધે એક તાન હો મિત્ત ॥
તેમ તેમ આત્માલંબની, ગ્રહે સ્વરૂપ નિદાન હો મિત્ત ॥ ક્યું ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થઃ—ઇમ કરતાં જેમ જેમ સાધક જે આપણો જીવ, તે શ્રીજિનવરદેવની તત્ત્વપ્રચુતાને આલંબને વધે, કેહેતાં સર્વદ્યોપશમી ચેતના વીર્ય રમણ અરિહંતની શુદ્ધતામાં તન્મયપણે યાય, એકતાન કેહેતાં એકત્વ પણું સધે નિપજે, એટલે સકલપરજાવથી ટલીને એકનિષ્પન્ન પરમાત્માને સ્વરૂપે ચેતના વ્યાપ્ત યાય, તેમ તેમ એ સાધક જીવ, પોતાનો આત્મા કાર્યરૂપ તે હેના સ્વરૂપને આલંબે, ઉપાદાનસ્મરણ ચિંતન ધ્યાનરૂપ યાય, તેવારે એક સ્વરૂપનું નિદાન કહેતાં મૂલકારણ ગ્રહે, અંગીકાર કરે ॥ ઇતિ ॥ ૭ ॥

સ્વસ્વરૂપ એકત્વતા, સાધે પૂર્ણાનંદ હો મિત્ત ॥ રમે જો
ગવે આત્મા, રત્નત્રયી ગુણવૃંદ હો મિત્ત ॥ ક્યું ૦ ॥ ૮ ॥

અર્થઃ—તે જેવારે સ્વસ્વરૂપેકાગ્રતા જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રરૂપ ગ્રહે, તેવારે પરિણામિક પરમતત્ત્વને વિષે એકત્વતા શુદ્ધસ્વરૂપરમણ, શુદ્ધસ્વરૂપ જોગી યાય, તેથી સધે કહેતાં નિપજે, પૂર્ણાનંદ કહેતાં સંપૂર્ણ, આત્યંતિક, એકાંતિક, અનંતાતિશય, અબાધક, કેવલનિરાબાધ, સ્વાધીન આત્મસુખ નિપજે, પઠી એ આત્મા પોતાની રત્નત્રયી આદિક ગુણવૃંદને વિષે રમે, તેહ

नेज नोगवे, तन्मय, तद्विलासी, स्वज्ञावआनंदी यको रहे, सादि अनंतो काल, स्वपरिणामिक प्रगटपणे वर्ते ॥ ८ ॥ इति अष्टम गायार्थः ॥

अजिनंदन अवलंबनें, परमानंद विलास हो मित ॥ देवचंड प्रभु सेवना, करी अनुभव अन्यास हो मित ॥ क्युं ॥ ९ ॥

अर्थः—ए रीतें श्रीअजिनंदन प्रभुने अवलंबनें परमानंदनो विलास था य, सर्वदेवमांहे चंडमा समान जे अरिहंत देव, तेहनी सेवना, अथवा स्तुतिकर्त्तानुं नाम पण देवचंड तेमाटे पोताने संबोधनें हे देवचंडप्रभु ! तमारी सेवना करे, पण अनुभवना अन्यासथी एटले अनुभवयुक्त करे. एहीज आत्मा निपज्ञाववानुं परम कारण ठे, माटे एहने सेवो, आदरो ॥९॥इति॥

॥ अथ पंचम श्री सुमतिजिन स्तवनं ॥

॥ कडखानी देशी ॥

अहो श्री सुमति जिन शुद्धता ताहरी, स्वगुण पर्याय
परिणामरामी ॥ नित्यता एकता अस्तित्ता इतर युत,
नोग्यनोगी यको प्रभु अकामी ॥ अ० ॥ १ ॥

अर्थः—अहो इति आश्चर्ये, हे श्री सुमतिजिन ! पांचमा परमेश्वर ! ताहरी शुद्धता आश्चर्य रूप ठे, ते शुद्धता केहवी ठे ? स्व केतां पोताना गुण ज्ञानादिक तथा पर्याय ते ? इव्यपर्याय, १ गुणपर्याय, ३ इव्यव्यंजनपर्याय, ४ गुणव्यंजनपर्याय, ५ स्वज्ञावपर्याय. त्यां स्वाभाविकधर्म ते गुण कहियें, अने क्रमजावि ते पर्याय कहियें, तथा श्री उत्तराव्ययन सूत्रे ॥ गायार्थ ॥ गुणाणामासर्वं दत्तं, एगद्वसितया गुणा ॥ लक्षणं पञ्चवाणं तु, उज्ज्वलं निस्सितया नवे ॥ १ ॥ एहवी स्वगुणपर्यायरूप संपदामध्ये रमी रह्या ठो, परजावथी निवर्त्ताने पोताने धर्म रह्या ठो. वली ते शुद्धता केहवी ठे ? जे नित्यता, तदज्ञाव्यं नित्य ते नित्यता, तथा एकता, तथा अस्तित्ता, इतर कहेतां बीजा चेद अनित्यता, अनेकता, नास्तित्ता. एटला धर्ममयी ठे. जे नित्य तेहीज अनित्य, जे एरु तेहीज अनेक, जे अस्ति, तेहीज नास्ति, माटे आश्चर्य रूप ठे, वली केहवी ठे ? नोग्य जे पोताना गुण पर्याय, तेहनो नोगी ठे, तो पण अकामी एटले स्वरूपनो नोगी यको पण कामना (वाठ

ના) વિના જોગવે છે, માટે અકામી છે, એટલે સ્વક્ષેત્રથી વેગલો જે પુજા લાના વણે, ગંધ, રસ, ફરસનો જોગ, તે વાંઠવો પડે, તેને કામના કહિયે, પણ તેનો જોગી આત્મા નથી, આત્મા તો જ્ઞાનાદિક ગુણ જે સ્વક્ષેત્રવ્યાપક પણે પ્રગટજોગ તેહનો જોગી છે, તે જોગવતાં કામના ન જોઈયે, માટે કામના વિના જોગી છે, એ અચરજ જાણવું ॥૧॥ ઇતિ પ્રથમ ગાથાર્થઃ ॥

ઝપજે વ્યય લહે તહવિ તેહવો રહે, ગુણ પ્રમુખ વહુ
લતા તહવિ પિંધી ॥ આત્મજાવે રહે અપરતા નવિ
ગ્રહે, લોક પ્રદેશ મિત પણ અસંખી ॥ અવ ॥ ૬ ॥

અર્થઃ—હવે નિત્યતાદિક ધર્મ કહિ સમજાવે છે. સર્વદ્રવ્ય છે, તેમધ્યે કાલ તે ઉપચાર દ્રવ્ય છે, તથા ધર્માસ્તિકાયાદિ પાંચ દ્રવ્ય અસ્તિકાય છે, તેમાં ૧ ધર્માસ્તિકાય, ૨ અધર્માસ્તિકાય, ૩ આકાશાસ્તિકાય. એ ત્રણ એકેક દ્રવ્ય છે, જીવ અનંતા દ્રવ્ય છે, પુજા અનંતા દ્રવ્ય છે, દ્રવ્યનું અગુરુલઘુપર્યાયનું પદ્મગુણ દ્વાનિ વૃદ્ધિરૂપ ચક્ર એકતું જલાવર્તની પરે વર્તે, તે એકદ્રવ્ય, જેનું ચક્ર નિમ્ન પડ્યું તે નિમ્નદ્રવ્ય, તે સર્વ દ્રવ્ય, ઉત્પાદ, વ્યય, ધ્રુવયુક્ત છે, તેમાટે નિત્યાનિત્ય છે ॥ ઉક્તં ચ વિશેષાવશ્યકના બ્યે ॥ તં જહ્ જીવો નાસો, તં નાસો હોઝ સદસો નહિ ॥ જં સો ઉપ્પાયવ્યય, ધ્રુવ ધર્માણંત પજ્ઞાત ॥ ૧ ॥ પુનઃ ॥ સર્વંવિ ય પદ્મસમયં, ઉપ્પદ્યહ નાસ એય નિશ્ચં ચ ॥ એવં ચેવ ય સુહૃદ્, સ્કબંધ મોસ્કાહ સપ્પાવો ॥ ૨ ॥ ઇહાં યુક્તિનો સમૂહ, સાહાનાપ્યથી જાણજો. એમ જીવનો નિત્યાનિત્ય સ્વજાવ છે, તે કહે છે, અજિનવપર્યાય ઝપજે છે, પૂર્વપર્યાય વ્યય થાય છે, યથા એક પ્રદેશે અગુરુલઘુપર્યાય અનંત ગુણો છે, બીજે પ્રદેશે તેથી અનંતના ગહીન છે, ત્રીજે પ્રદેશે અસંખ્યાત ગુણ વધતો છે, ચોથે પ્રદેશે સંખ્યાત ગુણ વૃદ્ધિ છે, એમ અસંખ્યાત વિજાગ છે, તે પ્રતિસમય પરાવર્તરૂપ છે, તેજિહાં અનંતગુણ તિહાં અસંખ્યાત ગુણ થાય, તેથી જે પ્રદેશે અનંત ગુણપણું ટલ્યું, તે વ્યય થયો, અને અસંખ્યાતપણાનું ઝપજવું થયું, તે ઉત્પાદ થયો, તથા અગુરુલઘુ સત્ પણે રહ્યો, તે ધ્રુવ જાણવો, તથા જ્ઞેયનું જાણવું, એ જ્ઞાનનો ધર્મ છે, તે જ્ઞેયને પલટવે જો જ્ઞાન નિત્ય હોય, તો જણાય નહીં. જેમાટે વિવક્ષિત સમયને વિષે કેવલ જ્ઞાન અનંતા અતીત ધર્મ થયા, તેને જાણો, વર્તમાને

अनंता धर्म ठे तेने जाणे, तथा अनागत अनंता याज्ञे ते पण जाणे, यद्यपि थया ठे यज्ञे ए धर्म, ज्ञेयना ठे, पण ते सर्वने जाणवानो धर्म, ज्ञान मांहे ठे. अने परज्ञेयने जाणंगणणे ज्ञान परानुयायी यातु नथो “ विपयनेदात् विपयिणोपि चेदः ज्ञेयनेदात् ज्ञानचेदः, पुनः ज्ञानं यावतोहि ज्ञेयस्य पर्यायास्तावतस्तद्वचनासरुत्वेनास्याप्येष्टव्या इति बृहद्जाप्ये ” तथा जे ज्ञान वर्तमानपणे जाणतो, तेहने अतीतपणे जाणे, अने जे आनागत तेहने वर्तमान पणे जाणे, ए ज्ञानना पर्याय जासनवेचादिक ते सर्व ए वी रीते पलटे, तेथी पूर्वपर्यायनो व्यय, उत्तरपर्यायनो उत्पाद, अने ज्ञानपणे ध्रुव, एम दर्शन, चारित्र, सर्व गुण जाणवा, माटे हे श्रीसुमतिनाथ प्रभु ! तमारी शुद्धता केहवी ठे ? जे समय उपजे, ते समयेज व्यय पामे ठे, अने तद्वि कहेतां तो पण तेहवो रहं केतां मूलध्रुवधर्म न मूके. एटले उपजे, विणसे, ते अनित्यता, अने ध्रुव रहे, ते नित्यता. ए वे स्वभाव कह्या. तथा एक आत्माने विपे ज्ञानगुण, दर्शनगुण, चारित्र गुण, वीर्यगुण, दानगुण, ज्ञानगुण, नोगगुण, अरूपीगुण, अगुरुलघुगुण, अव्याबाधगुण. इत्यादिक अनंता गुण ठे, ते सर्व गुण निन्न निन्न ठे, तेथी अनेकता ठे, तथा ते सर्वगुण समुदायरूप ठे, पण केवारें निन्नक्षेत्री न थाय, ते अनंत गुणपर्यायनो एकार्पित एहवो आत्मा ठे, माटे एकरूप ठो, वजी प्रभुजी तमे केहवा ठो ? जे स्वड्य, स्वक्षेत्र, स्वकाल, स्वभाव पणे अस्ति ठो, ते अस्तिनाव कोइ वारे टलतो नथो, तेणें हे प्रभु ! तमें आत्मनावें रहो ठो, पण कोइ वारें अपर केतां बीजा ड्यनो नाव केतां धर्म लेता नथो, माटे स्यात् अस्तिपणे ठो, पोताना धर्म रहो ठो, पर ड्यनो धर्म स्यात् नास्तिपणे ठे, ते कोइवारे तेमें ते पणे परिणमता नथो, माटे स्यात् अस्तिनास्तिरूप ठो हवे इहा सप्तजंगी उपजे, ते कहे ठे. १ स्वड्य ते पोताना गुण अने पर्यायनो समुदाय तथा स्वक्षेत्र, ते पोतानो अगुरुलघु स्वभाव, विजागीकृत असंख्यातप्रदेशे, स्वकाल ते उत्पाद व्ययरूप प्रवर्तना स्वभाव ते अनंता ज्ञानना पर्याय, अनंता दर्शनना पर्याय, अनंता चारित्रना पर्याय, अनंता अगुरुलघु पर्याय, तेणें स्यात् अस्ति ए पहेलो जागो थयो. २ परड्य, परक्षेत्र, परकाल, परभाव पणे स्यात् नास्ति ए बीजो जागो. ३ तथा अस्ति, नास्ति, ए वे वस्तुधर्म रह्या ठे,

માટે સ્યાત્ અસ્તિ, સ્યાત્ નાસ્તિ, એ ત્રીજો જાંગો થયો. ૪ એહવો ધર્મ એકવસ્તુમાં એક સમયે છે, અથવા વસ્તુમધ્યે અનંતા ધર્મ, વચને ગોચર નહીં એ હવા અવક્તવ્ય છે, તેથી સ્યાત્ કથંચિત્ પણે અવક્તવ્ય એ ચોથો જાંગો થયો. ૫ તે અવક્તવ્ય પણું અસ્તિધર્મનું પણ છે, માટે સ્યાત્ અસ્તિ અવક્તવ્ય એ પાંચમો જાંગો થયો. ૬ તે અવક્તવ્ય પણું નાસ્તિધર્મનું પણ છે, તે માટે સ્યાત્ નાસ્તિ અવક્તવ્ય એ ઢઠો જાંગો. ૭ એહવો વસ્તુધર્મ સમુદાય, પર્યાયપણે સ્યાત્ અસ્તિ નાસ્તિ યુગપત્ અવક્તવ્ય એ પદાર્થ ધર્મ છે, એ સાતમો જાંગો થયો. એ સામાન્યે સત્તત્તંગી કહી, તેમજ નિત્ય તથા અનિત્યની સત્તત્તંગી, એક અનેકની સત્તત્તંગી, વક્તવ્ય તથા અવક્તવ્યની સત્તત્તંગી, તથા ગુણપર્યાયની સત્તત્તંગી, તથા ઇવ્યાસ્તિક પર્યાયાસ્તિકની સત્તત્તંગી, એમ અનંતી સત્તત્તંગી વસ્તુધર્મે છે, તે સત્તત્તંગીયે સર્વ પદાર્થ પોતાના સ્વજાવને પલટતા નથી, તે કારણે હે પ્રહુજી ! તુમે અસ્તિનાસ્તિપણે ઠો, સ્વધર્મપણે રહો ઠો, પરધર્મગ્રહણ કરતા નથી વળી હે પ્રહુ ! તમે કેહેવા ઠો ? તોકે ચણદ રાજલોકના જેટલા આકાશપ્રદેશ છે, તેટલા તમારા આત્મપ્રદેશ છે, પણ તે અસંખ્યાતપ્રદેશનું જે સ્વરૂપ, ષટ્ગુણ હાનિવૃદ્ધિરૂપ, અગરુલઘુપર્યાયનો તરતમયોગ, વિજાગપણે રહેવું. શૃંગલાઅયવની પરેં જ્ઞાનાદિ ગુણોનું અવસ્થાન ક્ષેત્ર, ક્ષયોપશમ કાલેં કાર્યાન્યાસેં તરતમતા, તેહનું સ્વરૂપ, કમ્મપયડીવિષે યોગસ્થાન અધિકારેં તથા બૃહત્કલ્પજાણ્યમધ્યે સંયમશ્રેણિઅધિકારથી જાણજો, તથા ક્ષાયિકનાવેં સર્વગુણની સામાન્યતા, પરંતુ અગરુલઘુપર્યાયનું તારતમ્ય સદા છે, તેથી પ્રદેશધર્મ છે, અથવા સર્વગુણ પર્યાય તુલ્યવિજાગેં અસંખ્યાતપ્રદેશ પણે વેહેંચાય પણ કોઈ વારેં જૂદા સ્વંતાતા નથી, માટે અસ્વંમરૂપ ઠો, એટલે અસંખ્યાતા પ્રદેશરૂપ અવયવતા છે, પણ નિન્ન થાય નહીં, તે આશ્ચર્ય જાણવું ॥ ૨ ॥ ઇતિ દ્વિતીય ગાયાર્થઃ ॥

કાર્યકારણપણે પ્રણમે તહવી ધ્રુવ, કાર્યજેદેં કરે પણ અજેદી ॥ કર્તૃતા પરિણમે નવ્યતા નવિ રમે, સકલ વેત્તા યકો પણ અવેદી ॥૩॥

અર્થઃ—વળી ઉત્પાદવ્યયરૂપ ધર્મ કહે છે. જીવિવ્યને વિષે જેટલા ગુણ છે, તે સર્વ પોતાનું કાર્ય કરે છે, અને ઉપાદાનરૂપ કારણ તેહીજ કાર્ય થાય છે. હંહાં કોઈ કહેશે જે પૂર્વકાલેં કારણ, પશ્ચાત્કાલેં કાર્ય, એતો જ

માલીનો મત છે, જો કારણકાલ, કાર્યકાલ નિન્ન હોય, તો કારણકાલ વિનાજોં તદનંતર કાર્યકાલે કારણ વિના કાર્યોત્પત્તિ થાય, અને કારણ વિના કાર્ય માનતાં અનેક દોષ થાય, તેવારેં ઘટેં પટ કાર્ય થાય, પટેં ઘટકાર્ય થાય, માટે કારણ વિના કાર્ય નથી, એટલે કારણનાવ, તથા કાર્યનાવ, એ વે એક સમયે છે, એ જૈનની શ્રદ્ધા છે, શ્રીવિશેષાવગ્યકમધ્યેં ઘણું વચ્ચાણું છે, જો વાહ્ય ઉત્પન્ન કારણ કાર્યવિષે એક કાલતા છે, તો સદ્જ અકૃત્રિમ કારણ કાર્યતા એકસમયેજ હોય, તેમાટે જીવનો કેવલજ્ઞાન ગુણ, તે વિશેષ નાવ સર્વ જાણે છે, તિહાં સર્વનું જાણુ, તે કાર્ય છે, અને જ્ઞાનગુણ, જાણવા રીતે પ્રવર્તે, તે કારણ છે, તેજ સમયે કારણ કાર્યપણે પરિણમે છે. અને જ્ઞાનગુણ પણે સદા ધ્રુવ છે, તેમ કેવલ દર્શનાદિ ગુણ અનંતા છે, તે સર્વ એ રોતે પરિણમે છે, કારણતા વ્યય, તિહાજ કાર્યતા ઉત્પાદ, કાર્યતાવ્યય તિહાજ કારણતાઉત્પાદ, ડમ સર્વ ડ્વ્યને વિષે ઉત્પાદવ્યયધર્મ છે. ડહાં કોઈ કહે છે જે ઉત્પાદવ્યય સ્વતઃ નથી, પરપ્રત્યયથી છે, એમ કહે છે તેની નૂલ છે, જે પરપ્રત્યયી ધર્મ. તે લક્ષણ ન થાય, લક્ષણ તે સ્વધર્મનુંજ થાય, તિહાં શ્રીચેતા વરગણી તત્વાર્થટીકાકારની સાચ લખે છે ॥ અથ યે વ્યાચક્ષ્યતે વ્યયોત્પાદો ન સ્વતો વ્યોમ્ન કિતુ પરપ્રત્યયાઢ્ઢાયેતેડવગાહકસન્નિધાનાયતાવુત્પાદવ્યયાવિતિ તેપાં કયમલોકાકાશેડવગાહકાનાવાત્ અર્ધવૈશસં ચ સતોલક્ષણં લક્ષણમ્ય સાધ્યાડ્વ્યાપિતં ચેપ્યતે સ્થિત્યુત્પાદવ્યયત્રયમિતિ. અત્રોચ્યતે ય એ વ મહાત્માનસ્તર્કયતિ સ્વબુદ્ધિવલેન પદાર્થસ્વરૂપં તેડત્ર નિપુણતરમનુયોક્ત વ્યા. કયમેતત્ વય તુ વિસ્તસાપરિણામેન સર્વવસ્તૂનામુત્પાદાદિત્રયમિન્ઢામઃ પ્રયોગપરિણત્યા જીવપુજ્જ્ઞાનામિન્ઢં તાવદસ્મદર્શીનમવિરુદ્ધસિદ્ધાંતસન્ઢાવં અસ્મદુક્તાર્થાનુગુણમેવ ચ જાપ્યકારેણાપ્યુચ્યતે ॥ એ વચન જોઈ શ્રદ્ધા ચ આર્થ કરવી, માટે હે પ્રજ્ઞી! તમારા ગુણ, કાર્યપણે પરિણમે છે, તેથી ઉત્પાદ વ્યય છે, અને ગુણનો અજાવ અતો નથી, તે ધ્રુવધર્મ છે, તેથી સ્યાત્નિત્ય, સ્યાત્અનિત્ય, એ સ્વરૂપ છે, તે અચરિજ જેહું છે. વલી જીવડ્વ્યમધ્યે જેટલા ગુણ છે, તે સર્વનિન્નપણે પોતાનું કાર્ય કરે છે, તેમાં જ્ઞાન તે જાણ વારૂપ કાર્ય કરે છે, દર્શન તે દેખવારૂપ કાર્ય કરે છે, સમકેત તે નિર્ધારકાર્ય કરે છે, ચારિત્ર તે ચિરતારૂપ કાર્ય કરે છે, અમૂર્તગુણ, અરૂપીપણે કાર્ય કરે છે, એમ સર્વ ગુણ પોતાના કાર્યના કર્તા છે, એવો કાર્યજે

દે કહેતાં જુદા જુદા પણે કરે, તે વસ્તુમાં અનેકતા સ્વનાવ છે, તેથી નેદ સ્વનાવ છે, પણ તે કાર્યધર્મેનું કારણ કોઈ ડવ્યે તથા દેત્રે જૂઝું થતું નથી, તેથી અનૈદરૂપ છે. જેમ સૂવર્ણમધ્યે પીતતા, ગુરુતા, સ્નિગ્ધતા, એ કાર્યનેદે ત્રણ ધર્મ પામીયેં થાયેં, પરંતુ કેવારેં નિન્ન થાતા નથી, તિમ જીવના અનંત ગુણ નિન્ન નિન્ન કાર્ય કરે છે, પરંતુ વસ્તુધર્મે નિન્ન નથી. કાર્ય તો સર્વ નેદે કહેતાં નિન્નપણે કરે છે, પણ અનૈદી કહેતાં નેદરહિત છે. વલી પ્રતિસમય કર્તૃતાપણે પરિણમે છે, એટલે પંચાસ્તિકાયમધ્યે ચાર અસ્તિકાય તે અકર્તા છે, અને એક જીવાસ્તિકાય સ્વતંત્રકર્તા છે. તે સ્વાધીનપણે કારણાવલંબી થઈ કાર્યને નિપજાવે, તે કર્તા, તથા જેમ પરકાર્ય થઈ, તેનો કર્તા કુંનકાર તેમ જ્ઞાનાદિ કાર્યનો કર્તા જીવ છે, માટે કર્તૃતાપણે પરિણમે છે. પણ કાંઈ ન વ્યપણે નથી રમતો, એટલે જે પ્રતિસમયેં પર્યાયને કરે, પણ કાંઈ નવો નથી, કરતો અસ્તિધર્મ છે, તેમજ રહે છે, વલી સકલ કહેતાં સર્વ ડવ્ય છે તેહના ગુણપર્યાય સ્વનાવ, તેના ઉત્પાદરૂપ, વ્યયરૂપ, ધ્રુવરૂપ, અતીત અનાગત વર્તમાન કાલ સર્વ ત્રણે કાલના વેત્તા કહેતાં જાણ થો, એ સર્વને જાણો થો, પણ અવેદી કહેતાં પુરુષ, સ્ત્રી, નપુંસકરૂપ વેદ રહિત થો, માટે વેત્તા થકા પણ વચનધર્મે અવેદો થો, એ અચરિજ જાણવું ॥૩॥ ઇતિ તૃતીય ગાયાર્થઃ॥

શુદ્ધતા બુદ્ધતા દેવપરમાત્મતા, સહજ નિજ જાવજોગી અજોગી ॥ સ્વ પર ઉપયોગી તાદાત્મ્યસત્તા રસી, શક્તિ પ્રયુજતો ન પ્રયોગી ॥ અપ ॥ ૪ ॥

અર્થઃ—વલી શુદ્ધતા તે સકલપુજનરૂપ સંકરતા રહિત, બુદ્ધતા કહેતાં કેવલ જ્ઞાનદર્શનરૂપ સંપૂર્ણબોધરૂપ થો, દેવ કહેતાં પોતાનું સ્વરૂપ તેણે દિવ્યતિ કહેતાં રમણશોભ તે દેવ કહિયેં, પરમાત્મતા કહેતાં પોતાનો આત્મા જ્ઞાનાવર્ણાદિકર્મથી રહિત છે, માટે પરમાત્માપણું સંપૂર્ણ જોગવો થો, પરમાત્મનિષ્પન્ન જે આત્મા, તે જાવ પામ્યા થો, વલી સહજ કહેતાં સ્વજાવ ના અકૃત્રિમ એવા નિજ કહેતાં પોતાના જાવ તે જ્ઞાનાદિક અનંતધર્મ તેહના જોગી કહેતાં જોગ આસ્વાદનવંત થો, વલી કહેવા થો? કે અયોગી કહેતાં મ ન વચન કાયારૂપે યોગ તૈથી રહિત થો, અને હ્રયોપશમી વીર્ય, તેહને વ જનપણે વર્તે, તે યોગ કહિયેં, તિહાં નાશવર્ગણા, શરીરવર્ગણા, તથા મનો વર્ગણા, તે જિહાં અવદ્યનહેતુ છે, તે ડવ્યયોગ કહિયેં, અને જે અવદ્યન ગ્રાહક

વીર્યપરિણામ તે પહેલો પરિણમન, વીજો અવલંબન. ત્રીજો ગ્રહણરૂપ, એ ત્રણ શક્તિને જાવયોગ કહિયે, એહું જે યોગપરિણમન, તેથી રહિત ઠો, કારણ કે યોગ જે છે તે આશ્રવ છે, અને સિદ્ધ આત્મા તો સંપૂર્ણ સંવરમયી છે. વલી પ્રજુજી તમે કહેવા ઠો ? જે સ્વ કહેતાં પોતાનું આત્મતત્ત્વ પણું તેહના ઉપ યોગી કહેતાં જાણ તથા પર આત્મા તે બીજા અનંતા જીવ તથા સર્વ પુજ્જલ, તથા ધર્મ, અધર્મ, આકાશ અને કાલ, તે સર્વના જાણ ઠો એટલે સ્વ તથા પર એ વેના જાણ પણ તાદાત્મ્ય કહેતાં તન્મયપણે રહ્યો જે પોતાનો સત્તાધર્મ, તેહના રસી કહેતાં રસીયા ઠો. આસ્વાદી ઠો, એટલે જાણંગ સ્વ પર વેના ઠો, પણ જોગી એક આત્મધર્મનાજ ઠો, ડહાં કોડ કહેજો જે જાણંગ વેના છે તો જોગી વેના કેમ નથી ? તેને કહેવું જે પરજાવમધ્યે જોગધર્મ નથી, માટે આત્મા પરજાવનો જોગી નથી સ્વજોગીજ છે, પરદ્વેત્રે રહ્યો જે ધર્મ, તે જોગવાય નહી સ્વદ્વેત્રી ધર્મ જોગવાય. વલી પ્રજુ તમારી અનંતી શક્તિ છે, તે સર્કર્મા જીવની સર્વ શક્તિ દવાળી છે, અને તમે સાધ્ય સાધક જાવ કરીને સર્વ કર્મપમ્પલને ઢલવે કરીને સર્વ શક્તિ પ્રગટ કરો ઠો અને તં સર્વ શક્તિની જિન્ન જિન્ન પ્રવૃત્તિ છે. તે સર્વ શક્તિને પ્રયુજતા ઠો. એટલે સર્વ કર્તૃત્વ, જોગતૃત્વ, જ્ઞાયકત્વ, પારિણામિકત્વ, ગ્રાહકત્વ, આધારત્વાદિ શક્તિ પ્રવર્તે છે, પણ કોઈ શક્તિ અણ પ્રવર્તી રહેતી નથી, તથાપિ ન પ્રયોગી કહેતાં શક્તિ પ્રવર્તાવતાં કોડ જાતિનો પ્રયોગ કહેતાં પ્રયાસ ઉદ્યમવિકલ્પ કરવો પડતો નથી, એટલે સર્વશક્તિ સહેજે પ્રવર્તે છે ॥ ૪ ॥ ડતિ ચતુર્થગાથાર્થઃ ॥

વસ્તુ નિજ પરિણતે સર્વપરિણામકી, એટલે કોડ પ્રજુતા ન પામે ॥ કરે જાણે રમે અનુજવે તે પ્રજુ, તત્ત્વસામિત્વ શુચિ તત્ત્વ ધામે ॥ અ ૦ ॥ ૫ ॥

અર્થઃ—હવે ૧ નિત્ય, ૨ અનિત્ય, ૩ એક, ૪ અનેક, ૫ અસ્તિ, ૬ નાસ્તિ, ૭ જેદ, ૮ અજેદ. ડત્યાદિક, અનંતધર્મ પ્રજુમાં છે તે માટે પરમે શ્વર પણું છે તેની ઝંજલાણ કરવાને કહે છે. જે નિત્યાનિત્યાદિક ધર્મ તો સર્વ ડવ્યમાં છે. એટલે વસ્તુ કેતાં જીવાદિ પદાર્થ તે નિજ પરિણતિયે કેતાં પોતાની સ્યાદાદ પરિણતિયે સર્વ કેતા સમસ્ત ડવ્ય પરિણામિકી કેતાં પરિણામી છે. એટલે નિત્યાનિત્યાદિક ધર્મપણે સર્વ ડવ્ય પરિણામી છે, પણ તેથી

કોઈ પરમેશ્વરપણું ન પામે, સર્વ ડવ્ય સાધારણધર્મો માટે એમાં શી અધિકાઈ? એટલે કેતાં એથી, કોઈ કેતાં હરેક ડવ્ય, તે પ્રજ્ઞતા કેતાં મોટાઈ પણું, ન પામે કેતાં પામે નહીં, તો કેમ પામે? તે કહે છે. કરે કેતાં પોતાના ધર્મને કર્તાપણે કરે, એટલે બીજા અજીવાદિ પાંચ ડવ્ય તે સર્વ ઉત્પાદ વ્યય ધ્રુવપણે પરિણમે છે, પણ તે કર્તા નથી, અને જીવડવ્ય કર્તા છે, તે શા માટે? જે બીજા સર્વ ડવ્યના ધર્મ પ્રતિપ્રદેશોં છે, અને તે પ્રદેશોં પ્રદેશોં પ્રવર્તે છે, પણ એક પ્રદેશને બીજા પ્રદેશનું સહાય એમ એકતું પ્રવર્તન નથી, અને જીવડવ્યને પ્રદેશોં પ્રદેશોં ધર્મ અનંતા છે, અને તે તે પ્રદેશોં રહ્યા, પ્રવૃત્તિ કરે છે, પણ તે સર્વ પ્રદેશોં સમુદાય મલીને એકતી પ્રવૃત્તિ છે, માટે જીવડવ્ય કર્તા છે, તેથી સ્વસ્વધર્મ ને કરે છે, એ કર્તાપણું તે ઈશ્વરતા છે, તથા અજીવડવ્યમધ્યે પણ અનંતા ગુણ અનંતા પર્યાય છે, પણ તે ડવ્ય પોતાના ગુણને જાણતા નથી, અને આત્મા જ્ઞાનાદિક અનંતા આત્મગુણ તથા અનંતા પરડવ્ય તેથી અનંતગુણા પરગુણ, તે સર્વને જાણે છે, માટે જાણપણું તે અસાધારણ ધર્મ છે, તથા સ્વચારિત્રગુણોં કરી આત્મા પોતાના ગુણને વિષે રમે છે, અને અજીવડવ્ય તે સ્વધર્મે રમી શકતા નથી, તથા આત્મા સ્વજ્ઞાવધર્મને જોગવે છે, તેથી સ્વરૂપા નુનવી છે, માટે જે કર્તા હોય તે જોક્તા હોય, પણ જે કર્તા નથી, તે જોક્તા નથી, તેથી અનુજવધર્મ, તે આત્માને વિષેજ છે, માટે જે કર્તા, જે જ્ઞાતા, જે ચારિત્રી, જે જોક્તા, તે પ્રજ્ઞ કેતાં તેને પરમેશ્વર જાણવો, એટલે દર્શનાં તરી પરમેશ્વરને અકર્તા કહે છે તે પણ મિષ્ટ્યા છે, કેમ જે પરમેશ્વર નિઃકર્મા તે સ્વજ્ઞાવના કર્તા સ્વજ્ઞાવના જોક્તા છે. હવે એમ કેહેતાં સંસારી તથા સિદ્ધ સર્વ જીવ પરમેશ્વરપણું પામે? તે ઉપર કહે છે. તત્ત્વ કેતાં વસ્તુનો મૂલધર્મ, સ્વામિત્વ કેહેતાં તેનું સ્વામિપણું તે પરમેશ્વર પણું શુચિ કેહેતાં પવિત્ર કર્મ રહિત નિર્મલ તત્ત્વ સિદ્ધતાનું ધામ કેહેતાં ઘર તે નિષ્પન્ન સિદ્ધા વસ્થા તેજ પરમેશ્વર પણું છે, બાકી સર્વસંસારી જીવ, સત્તાયેં પરમગુણી છે, પણ જેના ગુણ પ્રગટ થયા, તે પૂજ્ય જાણવા. માટે શ્રીયશોવિજયજી ઉપાધ્યાયેં કહ્યું છે ॥ ગાથા ॥ જે જે અંશોં રે નિરુપાધિકપણું, તે તે કહીયેં રે ધર્મ ॥ સમ્યગ્દૃષ્ટિ રે ગુણઠાણાયકી, જાવ લહે શિવશર્મ ॥ ૧ ॥ માટે જે પરમ પૂજ્ય તે સિદ્ધ છે ॥ ૫ ॥ ઇતિ પંચમ ગાથાર્થઃ ॥

जीव नवि पुग्गली नैवपुग्गल कदा, पुग्गलाधार नहीं तास रंगी॥ प
र तणो ईश नहिं अपर ऐश्वर्यता, वस्तुधर्मे कदा न परसंगी॥ अ०॥६

अर्थ.—हवे जीवनो जे मूल धर्म ठे, ते श्रीसुमतिनाथ अरिहंतने निपज्यो
ठे, ते कहे ठे. जे जीव नवि पुग्गली कहेतां जीव ते कोइ वारें पुज्जो नथी
अनंतो काल संसारावस्थायें पुज्जथी एकठो रह्यो, पण केवारें पुज्जरूप
थयो नहीं, तथा जीव ते पुज्जनो आधार नथी, कारण जे क्षेत्रीइव्य तो आ
काश ठे, धर्म, अधर्म, जीव, पुज्ज, ए सर्व आकाशइव्य मध्ये रह्यां ठे, पण
जीवना प्रदेशें पुज्जलनुं रहेवुं, ते जीवनी जावअच्छुद्धताथी थयुं ठे, केम जे स
र्वसंसारी जीवोने जोग तथा उपजोग गुणनो सदा काल ह्योपशम पामीयें
पण स्वजोगनी प्रगटता नथी, तेथी परजोगी थयो ठे, वीर्यातरायनो ह्यो
पशम सदा पामीयें, ते वीर्य पण परानुयायी थयुं, तथा कर्त्ता, ग्राहकता,
व्यापकता, जोक्तापणुं सदा निरावरण ठे, अने कार्य, ग्राह्य, व्याप्य, जोग,
अवराणां ठे, तेथी पुज्जग्राह्य, पुज्जानुयायी प्रवृत्ति ते कार्य, पुज्जजोगपणें तेह
ना वर्णादिकमां व्यापक थयो, पुज्जने ग्रहे ठे, पढी जेने जोगव्यो, तेनीज हों
श उपजे, एटले पुज्जनो रुचि ते फरी पुज्जने ग्रहे, तथा जोगवे, तेथी आ
त्मप्रदेशें पुज्ज रह्या ठे, आत्मप्रदेश ते स्वगुणपर्यायनुं क्षेत्र ठे, पण पर
पुज्जइव्यनुं क्षेत्र नथी, तथा मूलवस्तुधर्मे पुज्जनो रंगी नथी, स्वधर्मना आ
स्वादन विना ए पुज्जनो रंगी थयो ठे, पण वस्तुरीतें विचारतां एने पुज्जथी
श्यो संबंध ठे? वली आत्मा परजावनी स्वामी नथी, परजावें एनी ऐश्वर्यता
कहेतां ठकुराइ नथी, एटले वस्तुधर्मे कदा कहेतां कोइ वेला परवस्तुनो संगी
नथी, जीवइव्यनो सत्ताधर्म एहवो ठे, माटे माहारो सुमतिनाथ परमेश्वर
छुद्धदेव, ते पुज्जनो आधार तथा रागी केम होय? सर्वपुज्जजातीत ठे ॥६॥

संग्रहे नहीं आपे नहीं परजणी, नवि करे आदरे न पर राखे॥ शुद्ध
स्याघाद निजजाव जोगी जिके, तेह परजावने केम चाखे॥ अ०॥७

अर्थ.—वली सुमतिनाथ परमात्मा केहेवा ठे? जे परजणी कहेतां परवस्तु
जणी माहारापणो संग्रहे नहीं, ते परवस्तु कोइ बीजाने आपे नहीं, परवस्तुने
करे नहीं, परवस्तुने आदरे नहीं, परवस्तुने परिग्रह धनपणो राखे नहीं, ए

शुद्धव्यनो धर्म ठे, तथा शुद्ध कहेतां निर्दोष स्याद्वाद कहेतां अनंतधर्मात्मक निज कहेतां पोतानो, नाव कहेतां धर्म, अनंत ज्ञान दर्शनादिक, तेहना जे नोगी आस्वादी एटले स्वनोग्यना जे नोगी थया, ते परनाव जे राग द्वेषादिक अथवा पुजलवर्णादिक, तेहेने निष्पन्नपरमात्मा केम चाखे कहेतां आस्वादे? माटे परमात्मा ते परनावने चाखे नहीं, स्वरूपनोगीज होय ॥ ७॥ इति

ताहरी शुद्धता नास आश्चर्यथी, उपजे रुचि तेणें तत्त्व ईहें ॥ तत्त्व रंगी थयो दोषथी नुनग्यो, दोषत्यागे ढलें तत्त्व लीहे ॥ अ० ॥ ८॥

अर्थ:-हवे साधन धर्म कहे ठे. तिहां श्रीसुमतिनाथ पोतें मुक्त करी कृत कृत्य थया, ते परजीवनी मुक्तिना कर्ता नहीं, तो शा वास्ते स्तवो ठो? नमो ठो? त्यां केहे ठे, जे ताहरी कहेतां हे प्रभु! तुमारी शुद्धता, निःकर्मता, अनंत गुणप्रगटता, तेहनूं जेवारें नासन कहेतां जाणपणुं आय, ते जेम जेम गुणनी घोषणा करे, तेम तेम गुणनूं नासन आय, तेथी आश्चर्यता उपजे, जे अहो प्रभुनूं ज्ञान! त्रण लोकगत षट्द्रव्य त्रण काल परावृत्ति सहित एक समयें जाणे, तेमज अहो प्रभुनूं दर्शन! अहो प्रभुनूं चारित्र! सकल पुजल अनोगी! अहो परमानंद! इत्यादिक आश्चर्यथी आश्चर्य उपजे, तेथी पोताने तेहवी परमात्मा दशा निपजाववानी रुचि उपजे, ईहा उपजे. पढी ते मोहूरुचि जीव विचारे जे केवारें महारो आत्मा कर्मरहित आय? केवारें माहारो शुद्ध पारिणामिकनाव प्रगटे? केवारें माहारा गुण हुं नोग हुं? अने अनंता जीवोनी एव जे पुजल तेने तजी पोतानो धर्म हुं केवारें नोगवीश? एहवी रुचि उपजे. पढी ते रुचिवंत जीव तत्त्वनी ईहा करतां काल गमाडे, ते जेम जेम तत्त्वनी ईहा करे, तेम तेम तत्त्वनो रंग प्रगटे, जेम जेम तत्त्वनो रंगी आय, तेम तेम राग, द्वेष, अठार पापस्थानादि दोषथी उजगे, कहेतां निवृत्ते, तेम ढले केहेतां ते पणे परिणमे, तत्त्व लीहे, कहेतां तत्त्व मार्गे एटले स्वभावपरिणामी आय. ए सर्व कार्य प्रभुप्रत्ये अवलंब्यां आय ॥ ८॥

शुद्धमार्गे वध्यो साध्यसाधन सध्यो, स्वामिप्रतिबंदें
सत्ता आराधे ॥ आत्मनिष्पत्ति तेम साधना नवि
टके, वरु उत्सर्ग आत्म समाधि ॥ अ० ॥ ९॥

अर्थः—ए रीतें पारिणामिकपणे समखो ए आत्मा, शुद्ध मोक्षसाधनमा गें वथ्यो साध्य जे पोतानो परमात्मजाव, तेहना साधननो उपाय सथ्यो थको स्वामी जे श्री सुमति जिन, तेहने प्रतिबंधें केहेतां तेहना जेवो पोतानी सत्ता ठे तेने आराधे, कहेतां निपजावे, प्रभुजी जेवो सत्ता प्रगट करे, निः कर्मा निर्मल शुद्धानंद पद नोगवे, पढी आत्मा जेम जेम निष्पत्ति केहेतां नि पजे तेम तेम साधना केहेतां कारणपणुं टके नहीं, एटले जेम कार्य निपजे, तेम कारणता टले, कार्यान्वयी कारण ठे, कारण कांइ वस्तुधर्म नथी, जे वस्तु कार्यने सन्मुख थाय, ते कारणपणे परिणमे, जेम कार्य निपजे, तेम तेनी कारणता ध्वंस पामे, एम आत्मसिद्धे साधनता नवि टके, जेवारें वस्तु क हेतां जीवपदार्थ, उत्सर्गरीतें संपूर्ण आत्मा पोतानी समाधि परमानंद पा मे, तेवारें कारणता रहे नहीं, सिद्धपणे वस्तुनो मूलधर्म प्रगटे, तेवारें सा धनपणुं रहे नहीं ॥ ए ॥ इति नवम गाथार्थः ॥

माहरी शुद्ध सत्तातणी पूर्णता, तेहनो हेतु प्रभु
तुंही साचो ॥ देवचंडें स्तव्यो मुनि गुणें अनुज
व्यो, तत्त्वज्ञर्तें जविक सकलराच्यो ॥ अ० ॥ १० ॥

अर्थः—माटे हे प्रभुजी ! माहरी शुद्ध निर्मल आत्मसत्ता, तेहनी पूर्णता कहेतां संपूर्णता तेहनो हेतु केहेता निमित्त कारण हे प्रभु तुंहीज साचो गो, तमारा जेवा शुद्धदेवतुं निमित्त पान्या विना माहारी निर्मल मोक्ष के म निपजे ? सर्व जीवनी एहीज परिणति ठे, जे निमित्तावलंबी थइ, उपादा नावलंबी थाय, देव जे चार निकायना, तेहमां चंडमासमान बडेरा तेणें स्तव्यो, तथा मुनि जे निर्ग्रंथ मोक्षजिजापी तेणें अनुजव्यो, तेहना गुणतुं आस्वादन कथुं, एहवो जे अरिहंत देव, तेनी तत्त्वरूप जे जक्ति, एटले वस्तुगत गुणनी बहुमानता, तेना उपर सर्वआत्मा अर्थी जीवो तमें राचो, मग थाउ ॥ १० ॥ इति दशम गाथार्थः ॥ इति श्री सुमतिजिन स्तवनं ॥

॥ अथ पष्ठ श्री पद्मप्रज्ञजिन स्तवनं ॥

॥ हुं तुज आगल शी कहुं केसरिया लाल ॥ ए देशी ॥
श्रीपद्मप्रज्ञ जिन गुणनिधि रे लाल, जगतारक

જગદીશ રે ॥ વાલેસર ॥ જિન ઉપગારથી લહે
 રે લાલ, જિવિજન સિદ્ધિ જગીશ રે ॥ વા ॥ ૧ ॥
 તુઝ દરિસણ મુઝ વાલહો રે લાલ, દરિસણ શુદ્ધ પ
 વિત્ત રે ॥ વા ॥ દરિસણ શબ્દ નયેં કરે રે લાલ,
 સંગ્રહ એવંજૂત રે ॥ વા ॥ તુ ॥ ૨ ॥ એ આંકણી ॥

અર્થ:-હવે શ્રી પદ્મપ્રજ્ઞાના નિમિત્ત કારણની કારણતા યથાર્થરૂપે સ્તવે
 છે. શ્રીપદ્મપ્રજ્ઞા ગુણના નિધાન છે, જગતારક કહેતાં જગત્તને વિષે મોહ્યાર્થી જીવ
 તેહના તારક છે, ગુણાધિક છે, તે માટે જગત્ના ઈશ કહેતાં સ્વામી વહેરા છે,
 જિન ઉપગારથી લહે કહેતાં પામે, જિવિજીવ સિદ્ધિ કહેતાં મોહ્યરૂપ જ
 ગીશ કહેતાં સંપદા પામે, હે પ્રજ્ઞ! તાહરા દર્શનમાં કારણરૂપ તાહરો મુઝ
 નું જે દેખવું, તે ઉત્કૃષ્ટ કારણરૂપે તાહરું દર્શન કહેતાં શાસન, ઉપાદાન
 કારણપણે દર્શન કેતાં સમ્યક્ત્વ તે મુજને વાલહો કેતાં ઇષ્ટ છે, હે પ્રજ્ઞ! તા
 હરું દર્શન જે સમ્યક્ત્વતત્ત્વરુચિરૂપ તે શુદ્ધ છે, પવિત્ર છે, જો આત્માને સ્વરૂપ
 નિર્ધાર, સ્વરૂપ રુચિરૂપ પ્રગટયો, તો આત્મા મોહમદ્ગથી રહિત થાય, માટે
 પરમ પવિત્ર છે ॥ ઉત્તમ ચ ॥ સમ્મત્તેણં સુદ્ધો, સચ્ચસુ કિચ્ચો હવિશ સિવહેજ ॥
 સંવરબુદ્ધી તહ નિ, ઝજરાય ધમ્મમૂલં ચ સમ્મત્તં ॥ ૧ ॥ મૂલં દારં પદ્ધાણં,
 આહારો નાયણં નિહિ ॥ હસુકં સાવિધમ્મસ્સ, સમ્મત્તં પરિકિત્તિયં ॥ ૨ ॥
 વલી દર્શન કહેતાં હે પ્રજ્ઞજો! તાહરું દેખવું અથવા શુદ્ધશ્રદ્ધા તે જે જી
 વ, શબ્દનયેં કરે, તે જીવનો જે સંગ્રહનય તે એવંજૂત થાય. એટલે જાવાર્થ
 એ છે જે સર્વજીવસંગ્રહ નયેં સિદ્ધિ સમાન છે, તે જેવારેં પોતાના સર્વ આ
 વરણદ્વય કરી સંપૂર્ણસિદ્ધિ થાય, તેવારેં એવંજૂતનય સિદ્ધિ કહિયે. તે માટે
 સંગ્રહ તે એવંજૂત થાય, હાં નયનું સ્વરૂપ સંકેપેં કહિયેં થયેં. “સત્તાગ્રાહી
 સંગ્રહઃ” વસ્તુની સત્તાને ગ્રહે, તે સંગ્રહનય કહિયે. અને વસ્તુના નામપદનો જે
 અર્થ, તેપણે પરિણમ્યો, વેદ્ય સંવેદ્યપદે જાવનિદ્ધેપેં તે શબ્દનય કહિયે. વલી
 સકલપર્યાયપરિણામિકતારૂપ પ્રગટપણે સંપૂર્ણ વસ્તુ, તે એવંજૂત નય કહિયે.
 એટલે તાહરું દર્શન જે દેખવું, તે અરિહંત રૂપ આસ્વા
 દન સહિત પ્રજ્ઞતાનું અવલોકન
 ચપલતા, તથા ઉપયોગ અન્યક

नुं जोबुं, ते नैगमनय प्रभु दीठा. ३ वंदन, नमन, आशातना वर्जन पणे जे प्रभुमुडा तथा प्रभुना शरीरनुं देखबुं, ते व्यवहारनय प्रभु दीठा. ४ योग तथा विकल्परूप उपयोग प्रभुना गुणनो, अने सर्वइंदियें प्रभुने जोवे, स्तवे, एकाग्र करे, चपलता मटावे, तथा हर्षसहित प्रशस्तरागनी मुख्यतायें जोवे स्तवे, ते ऋजुसूत्रनयें प्रभु दीठा. ५ अंतरंग परिणाम परिणति चेत नानुं आकर्षण तथा श्रीवीतरागनी वीतरागतायें योगसर्व प्रभुमुडा, तथा प्रभुनुं शरीर तिहां बलगा अंतरंग आत्मसत्ता प्रगट करवारूप साध्यरुचि थयो थको प्रभुतानुं तत्त्वसंपदारूप अवलोकन ते शब्दनयें प्रभुजी दीठा. ए रीतें श्रीप्रभुजीने देखे, ते नियमा स्वसत्ता प्रगट करे, माटे ए निमित्त कारणरूप प्रभुदर्शन जाणबुं. एम सम्यक्त्वना पण नय करीने शब्दनयें जे शुद्ध अक्षरूप समकित ते संसारी जीवनी सत्ता प्राग्भावनुं कारण ठे ॥ १ ॥ २ ॥

वोजें वृद्ध अनंतता रे लाल, पसरे चूजल योग रे ॥वा०॥ तिम मुक आतम संपदा रे लाल, प्रगटे प्रभु संयोग रे ॥वा०॥ तु० ॥ ३ ॥

अर्थ:-हवे कारणकार्य नाव कहे ठे. जेम बीज होय तेमां अनंतता वृद्ध उपजवानी ठती ठे, पण नू कहेतां माटीमां नाखे, तथा जल कहेतां पाणी सींचे, एवो संयोग मले, तेवारें ऊगे, एटले माटी तथा पाणीना संयोगें बधे, ए रीत ठे, तेम उपादानधर्म ते निमित्तकारण बिना प्रगटे नहीं. ए रीतें माहारी आत्मसंपदा यद्यपि सत्तारूपें ठती ठे पण जेवारें प्रभु श्रीवीतराग वेव शुद्धस्वरूपीनो योग मले, तेवारें प्रगटे, एटले ते आलंबी तत्त्वने आलंबने वर्त्ते, तो ते निपजे, एम महारे आत्माविषे सत्ता सर्व ठे पण श्री अरिहंत रूप निमित्त मले, तेवारें सिद्धि नीपजे ॥३॥ इति तृतीय गाथार्थः॥

जगतजंतु कारज रुचि रे लाल, साधे उदयें जाण रे ॥वा०॥ चिदानंद सुविलासता रे लाल, बाधे जिनवर जाण रे ॥वा०॥ तु० ॥ ४ ॥

अर्थ:-सर्व जगत्वासी जीव आहार, विषय, परिग्रह मेलववारूप कार्यना रुचि कहेतां अनिलापी ठे, एटले पोत पोताना कार्य करवा रूप परिणाम सर्व जीवोने ठे. पण सूर्य उद्योतरूप निमित्त पाम्या बिना कार्य करी शके नहीं. सूर्य उद्योतरूप निमित्तकारण पामे, तेवारें सर्वलोक कार्य

કરવા લાગે, એ રીત પ્રગટ દેવાય છે, તેમ માહારી આત્મા ચિદ્ કહેતાં જ્ઞાન, આનંદ કહેતાં અવ્યાબાધસુખ અથવા સકલજ્ઞેય જ્ઞાયકતા રૂપ જે જ્ઞાન તેહનો જે આનંદ, તેને ચિદાનંદ કહિયેં, તેની સુવિલાસતા કહેતાં શુદ્ધપણે વિલાસ એટલે નોગવબું, તે આત્માનંદ નોગીપણું તે યદ્યપિ સત્તાનેવિષે હતું છે, તો પણ જેવારેં શ્રીજિનરાજનો વર કહેતાં પ્રધાન અનુષ્ઠાનદોષ, તથા એકાંત દોષ, તથા અર્થાપત્તિદોષ રહિત ધ્યાન કરિયેં, તેવારેં આત્માનંદ પ્રગટે, ડાપાદાન છે પણ હે પ્રજુ! તમારા જેવું નિમિત્ત મલે પ્રગટ થાય. માટે માહારે પ્રજુસમાન ઉપકારી કોઈ નહીં, તે કારણેં હે પરમેશ્વર! તાહરું દર્શન મને વાલું છે, જે અનંતા નવ નમતાં ન પામ્યો તે જો મલે, તો માહરું અંતરંગનું અનંતું અનંતું અનંતા કાલનું દરિડ જાય ॥ ઉક્તં ચ ॥ નૂનં ન મોહતિમિરાવૃત્તલોચનેન, પૂર્વે વિનો સઠ્ઠપિ પ્રવિલોકિતોઽસિ ॥ મર્માવિધો વિધુરયંતિ હિ મામનર્થાઃ પ્રોદ્યતૂપ્રબંધગતયઃ કથમન્યથૈતે ॥ ૧ ॥ એટલે પ્રજુનું દર્શન હુર્જન છે, તે તેહની પ્રાપ્તિના અર્થો જે જીવ, તેને ઇષ્ટ હોય ॥૪॥

લબ્ધિ સિદ્ધ મંત્રાક્ષરેં રે લાલ, ઉપજે સાધક સંગ રે ॥વા૦॥ સહજ અધ્યાત્મ તત્ત્વતા રે લાલ, પ્રગટે તત્ત્વીરંગ રે ॥વા૦॥ તુ૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ:-વલી દૃષ્ટાંત કહે છે. જેમ આકાશગમન પ્રમુખ લબ્ધિયો તેની જે સિદ્ધિ તે વિદ્યાશક્તિ મંત્રાક્ષરમાં છે, પણ તે તેહનો ઉત્તર સાધક મલે, તેવારેં નીપજે, તેમ સહજ સ્વનાવરૂપ જે અધ્યાત્મ કહેતાં આત્માથી તન્મયપણે રહી, જે સ્યાદાદરૂપ જ્ઞાનદર્શનાદિક આત્મિકપરિણતિરૂપ તત્ત્વતા, તે યદ્યપિ વસ્તુધર્મે આત્માને વિષે હતી છે, પણ જેવારેં નિષ્પન્નતત્ત્વી શુદ્ધ નિર્મલ, નિરાવરણ, આત્મસ્વરૂપનોગી, આત્મરમણી, આત્માશ્રયી. અસંખ્યાત પ્રદેશ પુજ્જસંશ્લેષરહિત, એવા શુદ્ધદેવને આલંબનેં એક રંગ કરે, તેવારેં જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મથી રહિત નિરાવરણરૂપ પ્રગટ જાવનું હતાપણું નીપજે ॥ ૫ ॥

લોહ ધાતુ કાંચન હુવે રે લાલ, પારસ ફરસન પામિ રે ॥વા૦॥ પ્રગટે અધ્યાત્મદશા રે લાલ, વ્યક્તગુણી ગુણગ્રામ રે ॥વા૦॥ તુ૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ:-બીજો દૃષ્ટાંત કહે છે. લોહધાતુમધ્યે કાંચન કહેતાં સુવર્ણ થવાની સત્તા છે, તો પણ પારસ પાષાણ પ્રમુખ બાહ્ય નિમિત્ત પામીને પોતાનું સોના

પણું લહે ઠે. તેમ જીવ્ય જીવની પણ શુદ્ધ આત્મિકદશા ચદ્યપિ સત્તારૂપે ઠે, પણ વ્યક્ત કહેતાં પ્રગટ કર્માવરણ રહિત જે ગુણી અરિહંત તેહના ગુણગ્રામ કરતાં, સ્મરણ કરતાં, આપણો આત્મા ગુણાનુયાયી થઈ, સંપૂર્ણ ગુણીપણું પામે, તેવારે સત્તા પ્રગટે. ઇહાં કોઈ પૂઠણે જે નિમિત્ત વિનાજ સિદ્ધપણું કેમ ન પામે ? તેને ઉત્તર કહે ઠે. જે આત્મા આનાદિનો પુજ્જલરૂપ પરનિમિત્ત પામીને વંધપદ્ધતિ કરે ઠે, તે જો પુજ્જલરૂપ પરનિમિત્ત મૂકે, તો મુક્ત થાય, તે પુજ્જલરૂપ પરનિમિત્ત તો અરિહંતરૂપ શુદ્ધ નિમિત્તને અવલંબ્યા વિના ટલે નહીં. માટે શ્રી વીતરાગદેવરૂપ શુદ્ધ નિમિત્ત પામેથી, આપણું તત્ત્વ પ્રગટે॥૬ આત્મસિદ્ધિ કારજ જાણી રે લાલ, સદ્ગુણ નિયામક હેતુ રે ॥વાળાના માદિક જિનરાજનાં રે લાલ, જવમાગરમાંહે સેતુ રે ॥વાળાતુળા॥૭॥

અર્થ:-તેમાટે આત્મસિદ્ધિરૂપ જે કાર્ય, તે કરવાને સદ્ગુણ અકૃત્રિમ નિયામક કેતાં નિર્ધાર, હેતુ કેતાં કારણ જે શ્રીવીતરાગ દેવ તેને પામીને નિશ્ચે જીવ્ય જીવને મોક્ષનીપજે, એ નિર્ધાર થયો. નામાદિ કેતાં નામનિદ્દેષાદિ તે અરિહંત એહું નામ તેને શ્રવણે, ઝંઝારણે. સ્મરણે કરી પણ અનેક જીવ ગુણાવલંબી અહિં સમકિત પ્રમુખ ગુણ પામીને સિદ્ધ થયા. તથા શ્રી અરિહંત ની સ્થાપના જે મુદ્દા સમતાની સમુદ્ધ, વિપયવિકાર રહિત, અતિશયસંપન્ન, એવી જિનસ્થાપના દેહી યોગ થંને ગુણીને અવલંબે સ્વગુણાવલંબી અહિં અનેક જીવ સિદ્ધિ પામ્યા, તથા શ્રીપરમ પ્રજ્ઞનો હ્યનિદ્દેષો તે વિચરતાં શરીરધારી જિનરાજ, તેહના વિહાર ઉપદેશ સમવસરણ દેહી અજુતતાને અવલંબી, ગુણાવલંબી અહિં અનેક જીવ સ્વધર્મસંપદા વરી સિદ્ધિ પામ્યા તથા અરિહંતનો જાવનિદ્દેષો તે અરિહંત હ્યના ગુણ જે કેવલજ્ઞાનાદિ તથા પચાઈય તે અગુરુલઘુતાદિ તેહની અનંત પરિણતિનું જે જાસન, અધ્યાન તથા રમણ કેતાં પોતાનું તત્ત્વ તેને અવલંબતાં અનેક જીવ મોક્ષરૂપ લક્ષ્મી પામ્યા; માટે એશ્રી અરિહંતના જે નામાદિ ચાર નિદ્દેષા ઠે, તે જવરૂપ માહા સમુદ્ધમધ્યે સેતુ કેતાં મોહોટી પાલ સમાન ઠે. માટે પ્રજ્ઞના નામાદિ ચાર નિદ્દેષાને અવલંબીને આત્મસિદ્ધિ કરવી ॥૭॥ ઇતિ સત્તમ ગાથાર્થ: ॥

સ્થંજન ઇંદ્રિય યાગનો રે લાલ, રક્તવર્ણ ગુણ રાય રે ॥વાળા દેવ ચંદ્ર વૃદે સ્તવ્યો રે લાલ, આપ અવર્ણ અકાચ રે ॥વાળાતુળા॥૮॥

અર્થ:-વલી શ્રીપદ્મપ્રજ સ્વામીનું રક્તવર્ણ શરીર તે સામા જીવનાં ડિય તથા યોગનું સ્થંજન છે, એટલે ડંડિયો વર્ણાદિકને અવલંબીને રહે માટે પ્રભુજી રાતે વર્ણે છે, ગુણગાંનીયાદિક તેહના રાજા છે, દેવ જે ધર્મ દેવ તે સાધુ, નરદેવ તે ચક્રવર્તી, નાવદેવ તે જવનપતિ પ્રમુખ, તેહમાં ચંડમા સમાન, વલી ડંડ ગણધરાદિક તેહના વૃંદ કહેતાં સમૂહ, તેણે સ્તવ્યા, પણ પ્રભુ કેહવા છે ? અવર્ણ છે, અગંધ, અરસ, અફરસ, એહવા અકાય છે. શરીર રહિત છે, એટલે નાવકર્મ, ડવ્યકર્મ, નોકર્મરહિત છે. સકલ પુજલાતીત છે, એહવા શ્રીપદ્મપ્રજ દેવ તે મને આધારજૂત છે, પરમશરણ છે, એના નિમિત્તે પરમ પદ નીપજે ॥૬॥ ઇતિ અષ્ટમ ગાથાર્થઃ॥ ઇતિ પદ્મ પદ્મપ્રજનિનસ્તવનં સંપૂર્ણ ॥

॥ અથ સત્તમ શ્રી સુપાર્શ્વજિનસ્તવનં ॥

હવે શ્રીસુપાર્શ્વ પ્રભુને સહજધર્મરૂપ તત્ત્વ સંપદાપણે સ્તવે છે. જગત્ના જીવ પુજલાનંદી છે, તે નવા પુજલને લેવે કરી આનંદ પામે છે, પણ તે પુજ લસંયોગજન્યસુખ, તથા ડુઃખ, તે આત્મહિત નહીં વિનાવ છે માટે. અને જે આત્માનું સહજ સુખ તે આત્મધર્મ છે, એ રીતે આગમમધ્યે વપદેશ છે, તે કહે છે જે આત્માના અનંતા ગુણ છે, તે ગુણગુણનું સુખ જુડું જુડું છે, અને એક અવ્યાવાધ સુખરૂપ આત્મધર્મ જૂદો છે, એક એહવીવ્યાખ્યા છે તથા આત્માના જ્ઞાન દર્શનરૂપ ગુણ, તે મૂલગુણ છે, અને વોર્યાદિક સર્વ તે ગુણની પ્રવૃત્તિરૂપ ધર્મ છે. એક એવી પણ વ્યાખ્યા છે. અને ૧ જ્ઞાન, ૨ દર્શન, ૩ ચારિત્ર, ૪ દાન, ૫ લાજ, ૬ જોગ, ૭ ઉપજોગ. ઇત્યાદિક અનંત ગુણ આત્માને વિષે છે, તથા વિશેષાવશ્યકમાંહે કહ્યું છે.

દ્વાયિક સમ્યક્ત્વ કેવલજ્ઞાન કેવલદર્શન સિદ્ધિલાભિ પુનઃ સિદ્ધાવસ્થા યામપિ નવતિ । અન્યે તુ દાનાદિલબ્ધિપદ્મચક્રં ચારિત્રસિદ્ધિસ્યાપીઠંતિ તદાવરણસ્ય તત્રાપ્યજાવાત્ આવરણાઽજાવેપિ ચ તદસત્ત્વે ક્ષીણ મોહાદિષ્વપિ તદસત્ત્વપ્રસંગાત્ તતસ્તન્મતે ચારિત્રાદીનાં સિદ્ધાવસ્થાયામપિ સદ્ભાવઃપુનસ્તત્ત્વાર્થે પુનરપ્યાદિગ્રહણં કુર્વન્ ક્ષાપયતિ ॥ અત્રાઽનન્તધર્માત્મકતયાઽશક્યાઃ પ્રસ્તારયિતું સર્વે ધર્માઃ પ્રતિપદમપ્રવચનક્રેન તુ પુંસા યથા સંજવમાયોજનીયાઃ ક્રિયાવત્ત્વં પર્યાયોપયોગિતા પ્રદેશાષ્ટકનિશ્ચલતા એવં પ્રકારાઃ સન્તિ હ્યુચ્યાં

सः । अपि समुच्चये । एवं प्रकारा अनादिपारिणामिका नवन्ति जीवस्य जावाः ।
 इहां जीवने विपे अनन्ता धर्म जुदा जुदा कह्या, तथा रत्नाकरावतारिकामध्ये
 सप्तजंग्यधिकारे । नन्वेकस्मिन् जीवादौ प्रतिवस्तुन्यनंतधर्मात्मकत्वेनानंतधर्म
 वत्त्वमेव । स्याद्वादरत्नाकरे । एकत्र वस्तुन्येकैकधर्मपर्यायानुयोगवशाद्विरो
 धेन व्यस्तयोः समस्तयोश्चविधिनिषेधयोः स्यात्कारांकितः सप्तधा वाक्प्रयोगः
 सप्तजंगीति । नन्वेकस्मिन् जीवादिवस्तुन्यनन्ताविधीयमाननिषिध्यमानानाना
 धर्माः स्याद्वादीनां नवेयुः । वाच्येयता यत्तत्त्वाद्वाचकेयतायाः ततोविरुद्धैव
 सप्तजंगीति ब्रुवाणं निरस्यति । एकत्र वस्तुनि विधीयमाननिषिध्यमानानंतध
 र्माऽन्युपगमेनानंतजंगी प्रशांतैव सप्तजंगीति न चेतसि निधेयमिति अत्र
 हेतुमाह ॥ विधिनिषेधप्रकारापेक्षया प्रतिपर्यायवस्तुन्यनंतानामपि सप्तजं
 गीनामेव संज्ञादिति तथाप्येकैकपर्यायमाश्रित्य विधिनिषेधविकल्पाभ्यां न्य
 स्तसमस्तान्यां सप्तैव जंग्यः संज्ञवंति न पुनरनन्तास्तत्कथमनंतजंगीप्रसंगा
 द्विसंगतत्वं सप्तजंग्याः समुद्राव्यते कुतस्तस्तथैव जंगाः संज्ञवंतीत्यत्राहुः ।
 प्रतिपर्यायं प्रतिपद्य तु पर्यनुयोगानां सप्तानामेव संज्ञादिति अनंतधर्मापे
 क्षया सप्तजंगीनामानन्त्यं यदा याति तदनिमित्तमेव ॥

एतले वस्तुविपे धर्म अनन्ता ठे. इहां कोइ कहे जे धर्म तथा गुणवस्तु
 जुदी ठे, ते अजाण ठे, केस के नाम जेइ अंशजेदपणुं तो शब्दादिक नय
 सर्व माने ठे, घटकुंजादिकोने विपे एक वस्तुना स्वमयीपर्यायमा पण नाम
 जेदे जेइ कहे ठे, ए रीतें गुणशब्द तथा धर्मशब्दो जेदार्थ ठे, पण विशेष
 रीतें गुण अने धर्म ए वेहु एकज ठे, श्रीविशेषावश्यके “जह सो विसेस ध
 र्मो, चैयण तह मया किरिया” इहां चेतनागुणने धर्म कही बोलाव्यो ठे.

वली जाण्यने विपे । आह ननु गुणस्वभावयोर्नेदएव तद्नेदनिबंधनधर्मजे
 दानावात् ॥ इत्यादि ॥ हवे जेइ गुणना जांखीजें, तिहां अस्तिकता लहि
 यें जी ॥ ए पाठ इव्यगुणपर्यायना रासमां यशोविजयली उपाध्यायें पण
 अस्तिकता धर्मेने गुण कही बोलाव्यो ठे. वली सिद्धांतमां पण उपयोगादि
 क अव्यावाध तथा अवन्येआदिक अनेक गुण कह्या ठे, तथा तत्त्वार्थमां
 मुक्त आत्मा निष्क्रियः तथा ह्यायिकतम्यक्त्ववीर्यसिद्धत्वदर्शनज्ञानैरात्यंति
 कै संयुक्तोनिर्देहेनापि सुखेन तथाऽस्तिकायत्वगुणवत्त्वानादित्वासंख्येयप्र
 देशवत्त्वनित्यत्वादयः संत्येव जीवस्य.

યદ્યપિ જગવતી સૂત્રમાં સિદ્ધને અવીર્યા તથા અચારિત્રીયા કહ્યા છે, તેતો કરણરૂપ ચલવીર્યની અપેક્ષાએ કહ્યા, પણ તેહીજ શ્રીઅનુયોગદાર માં ક્ષાયિકલબ્ધિ અધિકારે તથા પન્નવણાસૂત્રમાં વીર્ય તે જીવલક્ષણ છે, એમ કહ્યું છે. તથા ચારિત્ર પ્રવૃત્તિરૂપની ના છે, પણ સ્થિરતારૂપચારિત્ર તે તો જીવનું સ્વલક્ષણ છે, તે ઉત્તરાધ્યયનના અઠવાવીશમા અધ્યયનથી જોવું, તથા વસુદેવહિંમમધ્યે, વલી શ્રીપાલચરિત્રમધ્યે સિદ્ધસ્તુતિ અધિકારે કહ્યું છે ॥ ગાથા ॥ જે અંત ગુણા હુગુણા, ઇગતીસ ગુણા ય અહવ અઠ ગુણા ॥ સિદ્ધાણંત ચઝક્કા, તે સિદ્ધા દિંતુ મે સિદ્ધિ ॥ ૧ ॥ તથા બૃહત્કલ્પનો ષ્યે ॥ દ્વેણ જીવદંવં, સંસ્વાતીતપદે સમોગાઠં ॥ કાલે અણાશ્ણિહણા, નાવેણાણાશ્યા અંતા ॥ ૧ ॥

એમ ડ્વ્યાણવ તથા આત્મમીમાંસાદિક અનેક ગ્રંથોમાં કહ્યું છે, માટે અત્માની જેવારે નેદવ્યાખ્યા કરિયે, તેવારે ગુણ અનંતા, એક એક ગુણને વિષે અવિનાગ અનંતા, એક એક અવિનાગને વિષે અનંતા પર્યાય, એકમ્મપયડી ને વિષે વ્યાખ્યા દેસાય છે. અને તેજ અવિનાગ તથા પર્યાયનું એકપણું પણ શ્રીજગવતીની ટીકામાં દેસાય છે. અને સંક્ષેપ વ્યાખ્યાએ ગુણપર્યાય બે હુને એક પર્યાયાસ્તિક કહી બોલાવ્યા છે, એમ મતિવિચ્છમ ટાલીને શ્રદ્ધા રાખવી. હંહાં શ્રીઅરિહંત ડ્વ્યને વિશેષે ઓલસાવવા નિમિત્તે ગુણગુણની જુદી જુદી વ્યાખ્યા જણાવવા માટે તથા પોતાની સત્તાની રુચિ પ્રગટ કરવા માટે ગુણ ગુણનો જુદો જુદો ધર્મ કહી સ્તવના કરિયે થાયે. એ પ્રશસ્તિ થઈ.

॥ હો સુંદર તપ સરિહું જગ કોઈ નહીં ॥ એ દેશી ॥

શ્રી સુપાસ આનંદમે, ગુણ અનંતનો કંદ હો ॥ જિન જી ॥

જ્ઞાનાનંદે પૂરણો, પવિત્ર ચારિત્રાનંદ હો ॥ જિ૦ ॥ શ્રી૦ ॥ ૧ ॥

અર્થ:-શ્રી સુપાર્શ્વપ્રભુ આનંદમયી છે. શુદ્ધઆનંદ તે એને વિષે છે, જેમાંહે પરનો નેલ નથી, સ્વરૂપ સુખ છે, વલી સુપાર્શ્વપ્રભુ કેહવા છે? કે ગુણ જે સહનાવી અથવા 'ડ્વ્યાશ્રિતા નિર્ગુણાગુણા' એટલે ડ્વ્ય જે સમુદાય તેહને આશ્રિ રહ્યા તે ગુણ, પણ તેમાં અન્ય ગુણપણું નહીં, ગુણમધ્યે તો પર્યાય છે. ॥ સદ્વે સપક્કવા ગુણા ઇતિ કલ્પનાષ્યવચનાત્ ॥ તથા અપક્કવે જાણણા નહિ ઇતિ આવશ્યકનિર્યુક્તિવચનાત્ ॥ માટે ગુણને વિષે પર્યાય છે, પણ ગુણને વિષે

अन्य गुण नहीं, श्रीनयचक्रमां कहे ठे, जे गुणने विपे अन्यगुण पणुं होय तो गुण ते इव्यपणुं पामे, तेमाटे गुण ते निर्गुण ठे, एटले सुपास प्रचुरूप इव्य ठे, ते ज्ञानादिक अनंत गुणनो कंद ठे एटले मूल ठे. तिहां ज्ञान जे प्रात्मानो विशेषावबोधरूप सकल विशेष धर्म गुणपर्याय, तेहनी अनंती ररिणति तेहनो ज्ञायक नित्यानित्यादिक अनंत धर्मनुं ज्ञायकत्व, वेत्तत्व, अगुरुलघुत्व, अनंतपर्यायनो पिंम, ते ज्ञानगुण ते लोकालोक सकल प्रत्य हरूप सर्वप्रदेशनिरावरणरूप तेहने आनंदें करी पावनो कहेतां पवित्र ठे, पूर्ण ठे. वली कपाय तथा पुज्ज फल आशारूप दोपरहित एवं स्वरूप स्थिरतारूप जे चारित्र, अनंतपर्यायात्मक, अकपायता, अवेदता, असंगता, अमररूपा, परममार्दव, परमआर्यव, परमनिर्लोजनतारूप, स्वरूप एकत्वरूप वारित्रधर्म, असंख्यातप्रदेशें व्यापकपणे रह्यो ठे, तेहनो आनंद, हे श्रीसु रास प्रभु! ताहारे विपे ठे, एटले चारित्रानंदमयी ठो, ते माटे पवित्र नि र्मल ठो ॥ १ ॥ इति प्रथम गाथार्थः ॥

संरक्षण विण नाथ ठो, ज्व्य विना धनवंत हो ॥ जि० ॥ कर्त्ता पद किरिया विना, संत अजेय अनंत हो ॥ जि० ॥ श्री० ॥ २ ॥

अर्थः—वली हें प्रभु! तमें संरक्षण विना नाथ कहेतां धणी ठो, एटले को ई अन्य जीवनी तथा अन्यइव्यनी रखवाली करता नहीं, केम जे संरक्षण पणुं करवुं, ए तमारो धर्म नहीं, माटे कोईना तमें रक्षक नहीं, पण शर ण त्राण आधाररूप ठो, मोक्षना हेतु ठो, तेथी नाथ ठो. वली इव्य जे धन, कंचन, परिजन, गण, मंदिरादि, सर्व परिग्रह रहित ठो. तो पण ज्ञानादि स्वगुण पर्यायरूप अनंतुं धन, श्रीप्रभुनी पासें ठे, माटे धनवंत ठो, वली हे प्रभु! तमारो विपे कर्त्ता पद, कहेतां कर्त्ता पणुं ठे, पण गम न परिसर्पणादिक क्रिया विना कर्त्ता ठो, एटले बीजाने कर्त्तापणुं ते क्रियाय की होय ठे, अने तमें तो अक्रिय ठतां गमनपरिसर्पणादिक क्रिया विना पण कर्त्ता ठो, मुक्तआत्मानिःक्रिय. एम तत्त्वार्थटीकामां कहुं ठे. वली हे प्रभुजी! तमें संत ठो, उत्तम ठो, तप्तपरिणाम रहित ठो, अजेय कहेतां रागद्वेष प रीतह वैरीएं करी अजेय ठो, वली कोई कालें विणसो नहीं, माटे अनंत ठो, अथवा अनंतपर्याय माटे अनंत ठो ॥ २ ॥ इति द्वितीय गाथार्थः ॥

तेज सुख जाणवुं. वली निर्द्वैद कहेतां जेमांहे अन्य जीव तथा अजीव इ व्यनो संयोग नहीं, एटले परवस्तुनो नेल नथी. कदापि परवस्तुनुं कारण पामीने उपनुं होय ? तिहां कहे ठे. जे ते सिद्धसुख कहेवुं ठे, के अन्य केतां बीजा इव्यनुं हेतुपणुं जेमां नथी. वली पीन केतां पुष्ट ठे, प्रबल ठे, माटे श्रीसुपार्श्वजिननुं जे आत्मिक सुख ते माहानंद ठे ॥ ५ ॥ इति पंचम० ॥

एक प्रदेशों ताहरे, अव्याबाध समाय हो ॥ जि० ॥ तसु पर्याय
अविनागता, सर्वाकाश न माय हो ॥ जि० ॥ श्री० ॥ ६ ॥

अर्थ:-वली हे प्रभु ! तमारा आत्माना एक प्रदेशने विषे अनंत गुण,अनंत पर्याय ठे, तेमांहे हे प्रभुजी ! ताहारे एकप्रदेशों जे अव्याबाध गुण समाइ रह्यो ठे, ते अनंतो ठे, ते अव्याबाध सुखना पर्याय तेना अविनाग ते केवलीनी बुद्धियें जेहना एक खंमना बे खंम न थाय, तेने अविनाग कहियें, ते अविनाग लोक तथा अलोकाकाशना एकेका प्रदेशों एकेको सुखनो अविनाग राखियें, तो पण सर्वाकाश कहेतां लोक अलोक रूप सर्व आकाशमां समाय नहीं, एटले आकाशना प्रदेशथी पण तमारे एकप्रदेशों रह्युं जे अव्याबाध सुख, तेना अविनाग अनंत गुणा ठे ॥ यतः ॥ स्वित्ताउ नावधम्मा अप्रणंतगुणा ॥ इति ॥ सदा क्षेत्रधर्मथी नावधर्म अनंत गुणा ठे ॥ ६ ॥ इति ॥

एम अनंत गुणनो धणी, गुण गुणनो आनंद हो ॥ जि० ॥ जोग
रमण आस्वादयुत, प्रभु तुं परमानंद हो ॥ जि० ॥ श्री० ॥ ७ ॥

अर्थ:-एम केतां ए रीतें हे प्रभुजी ! तमें अनंत गुणना धणी ठो, ज्ञान, दर्शन, चारित्र, वीर्य, अव्याबाध, अमूर्तता, अगुरुलघु, दान, लान, जोग, उपजोग, कर्ता, जोक्ता, पारिणामिकता, अचल, अविनाशी, अनंत, अज, अनाश्रयी, अशरीरी, अणाहारी, अयोगी, अलेशी, अवेदी, अकषायी, असंख्यप्रदेशी, अचल, अक्रिय, शुद्धसत्ताप्राग्भावरूप, नित्य, अनित्य, एक, अनेक, सत्, असत्, जेद, अजेद, नव्यत्व, अनव्यत्व, सामान्य, विशेष. इत्यादि अनंत गुण पर्यायरूप धर्मना धणी ठो. ते गुण गुणनो जुदो जुदो आनंद ठे, तिहां दृष्टांत कहे ठे. जेम संसारी जीवने धननुं सुख निन्न ठे, रूपनुं सुख निन्न, नोजननुं सुख निन्न, देखवानुं सुख निन्न, स्थानकनुं

सुख निन्न ठे, तेम सिद्ध आत्माने पण गुण गुणतुं सुख निन्न निन्न ठे, तेथी अनंतो अनंत रीतें आनंद ठे, एटला सर्व गुणनो आनंद ठे, ते सर्वनो जोग पण ठे, केम के जोगव्या विना आनंद यतो नथी, एटले अनंता गुण ना आनंदनो जोग अनंतो ठे, तेमज ते सर्व गुणने विपे अनंतुं रमण पण ठे, तेम अनंतो आस्वाद पण ठे, केम के अनंता गुणने आस्वादीने जोगी यथो यको आनंदने विलसे ठे, माटे अनंतो आस्वाद पण ठे, तेथी हें प्रभु ! तमें परमानंद ठो. इहां गुणगुणीनो अनेद उपचार बोलाव्यो, जे परमानंदमयी तेहीज परमानंद, एहवा परम देव ठो ॥७॥ इति सप्तम गाथार्थः ॥

अव्यावाध रुचि थई, साधे अव्यावाध हो ॥ जि० ॥ देवचंज
पद ते लहे, परमानंद समाध हो ॥ जि० ॥ श्री० ॥ ८ ॥

अर्थः—एहवा परमानंदरूप अव्यावाध सुख श्रीपरमात्मप्रभुने विपे ठे, ते में निर्धार करयो, तेवारें जाणुं के जेवुं अव्यावाध सुख श्री सुपार्श्व प्रभुने विपे ठे, एहवुंज सुख माहारे विपे पण ठे, एहवुं जाणपणुं प्रगटयुं, तेथी नव्य जीवने उपयोग आव्यो, जे हुं पण ज्ञानादि अनंत गुणी हुं, हवे माहारो शुद्धानंद जोग केवारें प्रगटे? एहवा उपयोगें जे जीव ज्येष्ठ महिनामां जेम वपैयो तृपातुर यझे वरसादने अजिलापें वरते, तेनी परें जे जीव, अव्यावाध सुखनो रुचि अजिलापी यझे पुज्जसंयोगजन्य जे सुख तेतो विपनक्षुण समान आत्मस्वरूपनां घातक जाणीने तेथी उज्जयो यको एक आत्मानंद केवारें प्रगटे? एवो यको वत्तें, पठी तेहना साधक जे मुनिराज तेनां चरण सेवतां उदासीन यझे साधे, केतां निपजावे, आत्मिक अव्यावाध सुख प्रत्तें. एटले उत्तम जीव स्यादाद आगम श्रवण करी, पांच आश्रवथी विरमी शुद्धसंयमी थइ, देहनिस्पृही यको मोक्षने साधे ॥ उक्तं च ॥ यतः ॥ पंचासह विरक्ता, विसय विजुक्ता समाहि संपत्ता ॥ राग दोष विमुक्ता, मुणिणो साहंति परमहं ॥ १ ॥ आउस्त खीणमाण, सुष्णाणवियोगेवि जे समाहिपया ॥ सावय दडूवयावि दु, मुणिणो साहंति परमहं ॥ २ ॥ एहवा मुनिराज त्रिकाल विपयना थवांठरु, तत्त्वगवेपी, तत्त्वरसिया, तत्त्वानंद रुचि, पोतानुं तत्त्व, अनादिनुं कर्मसंगें दवाणुं ते प्रगट करवा माटे सकल पुज्जजावथी विरक्त यझे जे आत्मा निपजावे ठे, ते जीव, निमित्तावलंब

ની અઠ્ઠ સ્વરૂપાવલંબન કરતાં સ્વરૂપમધ્યે એકત્વ પામીને રૂપકશ્રેણિ આરો
હણ કરી ઘનઘાતિ કર્મ સ્વપાવીને સયોગી કેવલી અઠ્ઠ, પઠી શૈલેશીકરણ કરી
નિઃકર્મા અઠ્ઠને દેવ જે ધર્મદેવ મુનિરાજ, તેમાંહે ચંદ્રમા સમાન એહવું અ
રિહંત પદ તેને તે જીવ પામે, જેમાં પરમાનંદની સમાધિ છે, અને સકર્મારૂ
પ અવસ્થા તે મહાવ્યાધિ છે, માટે નિરાવરણ નિઃકર્માવસ્થા તે પરમ સમા
ધિરૂપ છે, તે અવસ્થા શ્રીસુપાર્શ્વ પરમાત્માને અવલંબતાં જીવ પામે, માટે
શ્રીસુપાર્શ્વ પ્રભુની સદા સેવના કરવી. એહીજ આધાર, ત્રાણ, શરણ છે ॥ ૬ ॥

॥ અથ અષ્ટમ શ્રી ચંદ્રપ્રજ્ઞજિનસ્તવનં ॥

॥ શ્રી શ્રેયાંસ જિન અંતરજામી ॥ એ દેશી ॥

શ્રીચંદ્રપ્રજ્ઞ જિનપદ સેવા, હેવાયેં જે હલિયા જી ॥ આતમગુ
ણ અનુજવથી મલિયા, તે જવજ્ઞયથી ટલિયા જી ॥ શ્રી૦ ॥ ૧ ॥

અર્થ:-હવે શ્રીચંદ્રપ્રજ્ઞ જગવાનની સ્તવના કહે છે. અને સેવના પણ
વંદનાવે છે, તે શ્રીચંદ્રપ્રજ્ઞનામા આત્મા પ્રભુની પદ કેતાં ચરણની સેવા
અથવા અરિહંત પદની સેવના તેહની જે હેવા કેતાં ચાલ રીત, તેહમાં જે
હલિયા કેતાં તેવી ટેવેં પડ્યા છે, તેહને પ્રભુસેવન વિના કાલ જાય નહીં,
જેહને અસંખ્યાત પ્રદેશેં શ્રીપ્રભુ પરમાત્મા પરમપૂજ્યનું આરાધ્યપણું છે, તે
જીવ આત્મા ચેતનાલક્ષણ અસંખ્યાત પ્રદેશેં સ્વધર્મના કર્તા, સ્વધર્મના
નોક્તા, પોતાના ગુણ જ્ઞાનદર્શનાદિક, તેહનો અનુજવ કેતાં જોગવવું, તેહ
થી મલ્યા છે, એટલે આત્મગુણજોગી થયા છે, તેજ જીવ જવ કેતાં ચાર ગ
તિરૂપ સંસાર તેહનો જે જવ, જન્મ મરણ સ્વરૂપરોધક કર્માધીનતારૂપ,
તેહથી ટલ્યા છે, એટલે યથાર્થ રીતેં જે પરમાત્માને સેવે, તે અવશ્ય અસંસારી
થાય. તેમાટે ટલવા યોગ્ય થયા તે ટલ્યા: એ ન્યાયેં, હર્ષનું વચન છે, જો
કારણ મલે, તો કાર્ય નીપજે. તેમ ઉત્તમ જીવ અરિહંત સેવન પરિણમ્યા
પ્રભુ મલ્યાના હર્ષેં સંસાર સમુદ્ધને ગોપદસમાન માને છે ॥ ૧ ॥ ઇતિ પ્રથમ૦ ॥

જવ્યસેવ વંદન નમનાદિક, અર્ચન વલી ગુણગ્રામો જી ॥ જાવ
અનેદ યાવાની ઈહા, પરજાવેં નિઃકામો જી ॥ શ્રી૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ ॥ તે સેવના ચાર પ્રકારની છે. ૧ નામસેવના, ૨ સ્થાપનાસેવના,

३ इव्यसेवना, ४ जावसेवना. तेमां नाम तथा स्थापना, ए वे सेवना तो सु
गम ठे, अने इव्य निक्षेपाना वे चेद ठे. एक आगमथी इव्यनिक्षेपो, अने
बीजो नोआगमथी इव्यनिक्षेपो, तिहां जे आगमथी इव्यनिक्षेपो, तेतो जे
सेवनापदनो अर्थ विधि जाणे, पण ते कालें ते अर्थनो उपयोग नथी, ते
आगमथी इव्यनिक्षेपो कहियें । अणुवजंगो दवं । इति अनुयोग द्वारवचनात्
हवे बीजो नोआगमथी इव्यनिक्षेपो, तेहना वली त्रण चेद ठे. एक इश
रीर, बीजुं नव्यशरीर, त्रीजुं तद्व्यतिरिक्त शरीर. तिहां जे जे सेवना ना
वरूपें परिणम्या हता, पण प्राणमुक्त थया, तेहनां शरीर, ने इशरीर इव्य
निक्षेपे ठे, ए पहेलो चेद. तथा जे जीव हमणां तो सेवनापणे परिणम्या नथी,
पण अनागत कालें जावसेवनापणे परिणमजो, ते नव्यशरीर इव्यनिक्षेपो
कहियें, ए सर्व इव्यनिक्षेपो ते नैगमनयने मर्ते ठे, ते बीजो चेद. तथा जे
सेवनानी प्रवृत्ति अंतरंग जावसेवनाने कारणपणे वरते, ते तद्व्यतिरिक्त
इव्यनिक्षेपे सेवना कहियें, ए बीजो चेद कह्यो.

तेमांहे जे योगनी वदन नमनादिक प्रवृत्ति, ते व्यवहारनयें इव्यसेवना.
अने जे अंतरंग विकल्पें बहुमानादिक, ते कृच्छ्रसूत्रनयें इव्यसेवना. ए रीते
इव्यसेवनानुं स्वरूप कह्युं, एटले जे अरिहंतना चार निक्षेपरूप कारण दृ
ष्टिगोचर, श्रवणगोचर, स्मरणगोचरपणुं पामीने जे जीव वंदन, करजोडन,
नमन, मस्तक नमावबुं, इत्यादिक अन्युद्धान अंजलि, आधीनतादिकरण,
चंदन पुष्पादिकें करीने, अर्चन, वली गुणग्राम जे मुखथी मधुर ध्वनिये गुण
कहेवा, ते इव्यसेवा जाणवी, अने जे आत्मा संसार परादमुख अरिहंतना
गुणनुं अत्यंत बहुमान, असंख्यात प्रदेशें अरिहंतनी अरिहंततानुं आश्र
य, अनुत्तता, तथा अरिहंतनिमित्तना विरहें अकृमता, अने अरिहंत ईहा
रूप परिणाम तेथी अनेदपणे यवानी जावपणे निपजाववानी ईहा, ते इव्य
सेवा लेखे ठे, परंतु जावरुचिपणा विना इव्यप्रवृत्ति ते वाजलीजा समान
ठे, तेमाटे इहां कह्यो जे जाव तेथी अनेद यवानी ईहा सहित जे सेवा
ते इव्यसेवा जाणवी, इव्यप्रवृत्ति विना एकजा जावधर्मेने पण तत्त्वार्थटीका
मां आचार्यें साधन कलु ठे. तथा सम्मतिग्रथे । चरण करण प्यहाणा,
सतमय परसमय मुक्कवावारा ॥ चरणकरणस्त सार, नव्वि य सुद्धं न चा
पांति ॥ १ ॥ नाणाहि उवरतरं, हीणोवि दु पवयणं पनावंतो ॥ नयडुक

રં કરંતો, સુદુવિ અપ્પાગમો પુરિસો ॥ ૨ ॥ ઇત્યાદિક વચનં જાવધર્મ તે સુ
સ્વ્ય ઠે. ઇવ્ય વિના પણ જાવ તે ગુણકારી ઠે, પણ જાવ સાધ્યરુચિ વિના
એકલું ઇવ્ય તે કામનું નથી, એ પરંપરા ઠે. વલી પરજાવ જે આત્મધર્મથી
અન્ય પુણ્યબંધ શુનકર્મનો વિપાક તેહની કામના અનિલાષા વિના જે ઇવ્ય
સેવના, તે કામની જાણવી ॥ ૨ ॥ ઇતિ દ્વિતીય ગાથાર્થઃ ॥

જાવસેવ અપવાદે નૈગમ, પ્રજુગુણને સંકલ્પે જી ॥ સંગ્રહ
સત્તા તુલ્યારોપે, નેદાનેદ વિકલ્પે જી ॥ શ્રી ॥ ૩ ॥

અર્થ ॥ હવે જાવનિક્ષેપાના બે નેદ ઠે, તે કહે ઠે. એક આગમ જાવનિક્ષે
પો, બીજો નોઆગમ જાવનિક્ષેપો. તિહાં જાવસેવનાના પદના અર્થને જા
ણતો યકો તેવા ઉપયોગે પ્રવૃત્તે, તે પુરુષને આગમથી જાવસેવના કહિયે,
એ આધારાધેયનો અનેદ ગ્રહી, નિક્ષેપો કહ્યો, તથા જે જીવ જાવસેવના
યેં પરિણમ્યા, તેહની નક્તિ, સાધના, પરિણતિ, તે નોઆગમથી જાવસેવના
કહિયે. ઇહાં શૂન વસ્તુધર્મે વિચારતાં આત્મઇવ્યને વિષે સેવ્યસેવક જાવ
નથી, સત્તાયેં સર્વઇવ્ય સમાન ઠે, અને કોઇ ઇવ્ય કોઈનો ધર્મ લેતાં તથા
દેતાં નથી, પણ જે સંસારી જીવ તે અનાદિનો અઠાર પાપસ્થાનકેં પરિણ
મ્યો, વિજાવજાવિતયકો કર્મમયી થઈને, સંસારી પુજ્જલનો નિશ્વારી તત્ત્વ
નો ચૂક્યો, મોહને બંદીશ્વાને દુઃખમયી થયો ઠે, તે જેવારેં સ્વરૂપને પામે,
તેવારેં સિદ્ધ પરમેશ્વર થાય. તેતો શ્રી અરિહંત નિઃકર્મા તત્ત્વજોગીને પૂજ્ય
પણે અવિલંબતાં નીપજે, માટે સ્વકાર્ય કરવાને જે પરમાત્મા નિષ્પન્ન સિ
દ્ધ તેહને નિમિત્ત કારણપણે અવલંબીને અંતરંગપરિણતિથી સેવે, તે જિહાં
સુધી એની શુદ્ધસત્તા સંપૂર્ણ પદે ન થાય, તિહાં સુધી એ સેવક અને સંપૂર્ણ
સુધાનંદમયી થયા, તે સેવ્ય જાણવા, એ નિમિત્તાવલંબી સેવા, તે અપવાદ
સેવા, અને તે સેવા કરતાં પોતાનું સાધ્ય નિપજાવવું, તે ઉત્સર્ગ સેવા કહિ
યેં ॥ ઉક્તં ચ ॥ ઉક્કોસો ઉસ્સગ્ગો, જસ્સ સંપુણ્ણ મમલસપ્પાવો ॥ અવવાઉ
તસ્સાહણ, તવુઢ્ઠિકરો અણેગવિહો ॥ ઇતિ ॥ ૧ ॥

જે જેહનો ઉત્કૃષ્ટો સંપૂર્ણ નિર્મલ નિર્દોષસ્વજાવ થયો, જેથી આગલ
બીજી અવસ્થા કાંહિં નહીં, તે ઉત્સર્ગ કહિયે, અને એ ઉત્સર્ગને નિપજાવવા
માટે કારણરૂપ જે માર્ગ અંગીકાર કરવો, તે અપવાદ કહિયે. ઇહાં સેવા

मध्ये जे आत्मसाधन थयुं, ते उत्कृष्ट अने ते आत्मसाधन निपजाववा ने जे कारण अविजलंब्यां जोइए, ते सर्व अपवादें जाणवुं. तेमां अरिहंत नी सेवना ते आत्मसाधननुं कारण ठे, तेथी ए अपवाद सेवना ठे, ते सात नयें करी सात चेदें ठे, ते सात नयनुं संक्षेपे स्वरूप बतावें ठे.

१ अनेके गमाः संकल्पारोपांशाश्रयाद्या यत्र स नैगमः । जिहां अनेक नामादिक गमा ग्रहवाये तथा संकल्पे, आरोपे, अने अंशें पण वस्तुने माने, ते नैगमनय कहिये.

२ संगृह्णाति वस्तुसत्तात्मकं सामान्यं स संग्रहः । जे सर्वने संग्रहे, सर्वनुं ग्रहण करे, वस्तुनी ठती सामान्यपणे ग्रहे. ते संग्रहनय कहियें.

३ संग्रहगृहीतं अर्थविशेषेण विनजतीति व्यवहारः । संग्रहनयें ग्रहं जे सामान्य, तेहने अंश अंगनेदें जूडं जूडं वेहेंचे, ते व्यवहारनय कहियें.

४ ऋजु अतीतानागतवक्तृत्वपरिहारेण ऋजु सरलं वर्तमानं सूत्रयतीति ऋजुसूत्रः । जे ऋजु सरल वर्तमान अवस्थानें ग्रहे, अतीत अनागत नी वक्तव्यताने लेखे नहिं, ते ऋजुसूत्रनय कहियें.

५ शब्दार्थरूपं तत्तत्त्वमर्थरूपपरिणतिः इति शब्दः । प्रकृति प्रत्ययादिक व्याकरण व्युत्पत्तिएं सिद्ध थयेलो शब्द, तेहमां जे पर्यायार्थ बोले, ते पणे परिणमे, वस्तुने वस्तु माने. तत्त्वार्थवृत्तौ शब्दवशादर्थप्रतिपत्तिरिति शब्दनयश्च शब्दानुरूपं अर्थमिहति । ते शब्दनय कहियें.

६ सम्यक् प्रकारेणार्थपर्यायवचनपर्यायताः सकलनिघ्न वचन निघ्ननिघ्नार्थत्वेन तत्समुदाययुक्ते ग्राहक इति समनिरूढनयः । जे वस्तुना विद्यमान पर्याय तथा जे नामना यावत् वचनपर्याय ठे, ते सर्व शब्दें निघ्न ठे. यथा घट कुंज इत्यादि. जे शब्दे निघ्न तेहनो अर्थ पण तदनावरूपपणे निघ्न ठे, ते सर्व वचनपर्यायरूपपरिणमती वस्तुने वस्तुपणे ग्रहे, ते समनिरूढनय कहियें.

७ सर्व अर्थपर्यायें स्वक्रियाकार्यपूर्णत्वेन एवं यथार्थतया ज्ञूतः एवं ज्ञूतः ॥ सर्व अर्थपर्याय अनंता ते स्वधर्में संपूर्ण पोतानी क्रिया कार्यपूर्ण जे वस्तुनो धर्म ठे, ते तेम संपूर्णपणे थयो, ते एवंचूत नय कहिये.

इहा श्रीजिनचण्डगणिहृमाश्रमणें १ नैगम, २ संग्रह, ३ व्यवहार, ४ ऋजुसूत्र. ए चार नयने इय्यार्थिकपणे इय्यनिक्षेपे मान्या ठे, अने शब्दादिक त्रण

નના પ્રથમ પાયાને અંતે આવ્યો, પરમનિર્મલનાવ વચ્ચો, તે વેલાએ જેટલી આત્મગુણની સાધના કરતાં યોગવીર્યની સહાયે સાધકતા થાય, તે સર્વ અપવાદે છે, અને ઉત્સર્ગમાર્ગે તો યોગધર્મે પણ આત્માને તજવા યોગ્ય છે, તે પણ તેકાલે સાધનારૂપ છે, તેમાટે इहां કારણિક ગ્રહ્યો, પણ સ્વરૂપમધ્યે નહીં. અને જેટલું કારણરૂપ જહિયે, તે સર્વ અપવાદ છે, માટે દશમે ગુણઠાણે સમજિરૂઢનયે અપવાદ નાવસેવના છે, એ પણ સાધકનાં આસન છે.

૭ જેવારેં શુક્લધ્યાનને બીજે પાચે એકત્વવિતર્ક અપ્રવિચારરૂપેં ચડયો નાવમુનિપણાની નિર્વિકલ્પ સમાધિ વચ્ચો, સ્વરૂપેકલ્ને પરિણમ્યો, તેવારેં સાધનાનું પૂર્ણપણું થયું. તે માટે એવંજૂતનય સેવના થઈ. તો કોઈ પૂઠે જે અયોગી ગુણઠાણા સુધી સાધના છે, તો इहां ક્ષીણમોહગુણઠાણે સેવનાનો એવંજૂત કેમ કહો છો ? તેને ઉત્તર કહે છે. જે અયોગી સુધી તો ઉત્સર્ગસાધના છે, અને इहां તો અપવાદસાધનાનો અધિકાર છે, તેથી અપવાદસાધના इहां પૂરી થઈ. વળી કોઈ પૂઠે જે અમમ નિર્મોહ અવસ્થામાં જું અપવાદપણું છે ? તેહને ઉત્તર. જે શુક્લ ધ્યાનનો બીજો પાચો પણ હજી સેવનાનું એક આત્મધર્મે રાખવું, તે પ્રયોગ છે. હજી સંયોગવીર્ય ઉદૈકાનુગતનું સહાય છે, તથા શ્રુતજ્ઞાનનું આલંબન છે. અને ક્ષયોપશમી શ્રુત તે ઉત્કૃષ્ટ ઉત્સર્ગે મૂલ આત્મિક વસ્તુધર્મે નથી અને તેહનું આલંબન છે. તિહાં સુધી અપવાદ છે. તે માટે નિર્મોહી બારમે ગુણસ્થાનકે એવંજૂતનયે અપવાદે નાવસેવા જાણવી. એ અપવાદ નાવ સેવનાના સાત નયેં કરી સાત જેદ કહ્યા ॥૫॥ इति પંચમળા

ઉત્સર્ગે સમકિતગુણ પ્રગટયો, નૈગમપ્રજ્ઞતા અંશેં જી ॥ સંગ્ર

હ આત્મ સત્તાલંબી, મુનિપદ નાવ પ્રશંસેં જી ॥ શ્રીળા ૬ ॥

અર્થ:- હવે ઉત્સર્ગમાર્ગે નાવસેનાના સાત નયેં કરી સાત જેદ કહે છે. इहां જેટલું આત્મધર્મરૂપ સ્વકાર્ય નીપજે છે, તે ઉત્સર્ગસેવા કહિયેં, એટલે કરવા યોગ્ય જે કાર્ય તે ઉત્કૃષ્ટ કરવું, પણ તેમાં જેટલી ઝળતા હોય, તેમાટે નયફલાવવા જોઈયેં, તે ફલાવી દેવાડે છે.

૧ જેવારેં આત્માનો શંકાદિપાંચ અતિચાર રહિત ક્ષાયિક આત્મિક તત્વ નિર્ધારરૂપ શુદ્ધસમકિતરૂપ ગુણ પ્રગટયો, તેવારેં એ સાધકઆત્માનો એક અંશેં પ્રજ્ઞતાનો ગુણ પ્રગટયો, તેથી આત્માનું એક અંશેં કાર્ય થયું, તેમાટે નૈગ

मनय उत्सर्गनावसेवा थइ. इहां कोइ पूठरो जे गुण निपन्यो तेने सेवा केम कहो ठो ? तेने उत्तर. जे तन्मयपणे थइ रेहबुं एज सेवनानो अर्थ ठे. ते इहां तन्मयपणुं थयुं ठे, अथवा जो पण गुण तो प्रगटयो पण हजी आत्माना अनंतता गुणनो साधक ठे माटे अने सेवना कही ठे. जेटलुं उपादानकारण पणुं तेदलुं उत्सर्गसाधन ठे, तेमाटे एने उत्सर्गनावसेवा गवेयी ठे, उक्तं च ॥ आत्ममीमांसायां ॥ अवयाणं उत्सर्गो । निमित्तमववाय सुद्धेवोत्ति ॥ ए टीकामध्यें ठे, तेथी उपादाननिष्पत्ति ते उत्सर्ग सेवा जाणवी. इहां आत्माना अनंत गुण ठे, तेमांथी एक समकित गुण प्रगटयो, ते आत्मानो एक अंश प्रगटयो, तेथीज ए नैगमनयें उत्सर्ग नावसेवा थइ, अने एहीज उत्सर्ग आत्मगुणप्रचुता पण प्रगटी.

१ जेवारें ते नावमुनियें यद्यपि पोतानी आत्मसत्ता आवरी ठे, तो पण जें वती हती तेने निर्धार करीने जासनगत करी, ते हवे स्वसत्तालंबी शुद्ध धर्म मयी थयो, तेहीज आत्मसत्ताजासन रमण, एकत्वसत्तासन्मुख थको रहे, एटले ए जीव थाज सुधी स्वसत्तालंबी थयो हतो नही, ते थयो. एटलुं उपादान समखुं, माटे संग्रहनय उत्सर्गनाव सेवा कहियें.

२ जेवारें ते साधक जीव, अप्रमत्तमुनिराज अवस्था पामीने उपादान कारणता सर्वस्वरूपालंबी करी, ते अवस्था आत्मानो परिणामप्रवृत्ति ग्राहकता व्यापकता, चोक्तता, कर्तृता आदिक सर्व स्वरूपें बलगी, तेवारें अंतरंग वस्तुगत जे व्यवहार, ते वस्तुस्वरूपे थयो, ते व्यवहारनय उत्सर्ग नावसेवना कहियें. ए मुनिपइनो जे नाव, तेहने प्रशंसे कहेता बखाणे ॥६॥

ऋजुसूत्रें जे श्रेणिपदस्थें, आत्मशक्ति प्रकासे जी ॥ यथा

ख्यात पद शब्दस्वरूपें, शुद्धधर्म उद्भासे जी ॥ श्री॥७॥

४ अर्थ-जे आत्मा कृपकश्रेणिपदें रह्यो थको पोतानी आत्मिक शक्ति प्रकासे कतां प्रगट करे, तेने ऋजुसूत्रनय उत्सर्गनाव सेवना कहियें.

५ जेवारें आत्मानें यथाख्यात कृपिकचारित्र प्रगट थयुं, तेवारें जे चारित्र सहकारी आत्मशक्ति प्रगटे. शुद्ध थकपायी, असंगी, निस्पृहरूप शुद्ध धर्म उद्भास पामे, चारित्र सहकारी जे वीर्यादिक ते पण जे कपायानुयायी फरता हता, ते सर्व आत्मरमणी थया, ए धर्म जेटलो उद्भास पामे, ते

સર્વશબ્દનયેં ઉત્સર્ગેં જાવસેવના જાણવી. ઇહાં સ્વરૂપરમણી અસહાયી થયો, તે જેટલું અન્યઅસહાયીપણું નીપન્યું, તેટલું ઉત્સર્ગસેવન જાણવું ॥ ૭ ॥ ઇતિ

જાવ સયોગી અયોગીશૈલેસેં, અંતિમ હુગ નય જાણો જી ॥ સાધ
નતાએ નિજગુણ વ્યક્તિ, તેહ સેવના વચાણો જી ॥ શ્રી ૭ ॥ ૬ ॥

૬ અર્થ:-જે વારેં એ આત્માયેં સર્વ ધનધાતિકર્મ ક્ષય કરીને અનંત જ્ઞાન, અનંત દર્શન, અનંત ચારિત્ર, અનંત વીર્ય, એ ચાર મોટાં અનંતક પ્રગટ કર્યાં, એચાર ગુણને સંકર તથા સહકારેં જે બીજા વક્તવ્ય તથા અવક્તવ્ય અનંતા સ્વધર્મીગુણ પ્રગટ થયા, આત્મિક આનંદી થયા, તેવારેં સમજી રૂઢનયેં ઉત્સર્ગજાવસેવા થઈ.

૭ જે કાલેં શૈલેશીકરણ કરે, આત્મપ્રદેશનો ધન કરે, અયોગીકેવલીપણું થાય, તેવારેં એવંજૂતનયેં ઉત્સર્ગજાવસેવના જાણવી. ઇહાં કોઈ પૂછશે જે એવંજૂત મોહને વિષે કેમ કહેતા નથી ? તેને ઉત્તર. જે મુક્ત આત્મા તો સિદ્ધ છે, તેને નવું કાંઈ નીપજાવવું નથી, અને અયોગીને તો સિદ્ધતા નિપજાવવી છે, માટે જેટલું કાર્ય અધુરું, તેટલું સાધન કહીયેં. અને જે સાધના તે સેવા છે, માટે સાધનાનો અંત અયોગીકેવલી ગુણઠાણે છે, એટલે સાધનાનો એવંજૂત અયોગી કેવલી છે, તેથી ઉત્સર્ગજાવસાધના તે અયોગી કેવલી ગુણઠાણે કહી, અને સિદ્ધનો એવંજૂત તે મુક્ત આત્મા છે. એ રીતે સાધના ડેલવાવી. એ ઉત્સર્ગ સેવનાના સાત નય કહ્યા.

હવે એનું સ્વરૂપ બતાવે છે, જે એ સાધનતા કહેતાં સાધના કરતાં જે નિજગુણ કેતાં પોતાના આત્માના ગુણ તેનું વ્યક્તિ કેતાં પ્રગટપણું, તેહ સેવના કહેતાં આત્મસેવના, વચાણો કેતાં કહો, એટલે જેટલી સાધના તેટલી અપવાદસેવા જાણવી, અને તે સાધના કરતાં કરતાં જેટલી જેટલી નવી આત્મશક્તિ પ્રગટવાની કારણતા સહિત જે આત્મશક્તિ પ્રગટે, તે ઉત્સર્ગ જાવસેવા જાણવી, અને શુદ્ધનિષ્પન્ન સિદ્ધ અવસ્થા તે સાધ્ય છે, અને જે પ્રગટશુદ્ધ આત્મધર્મ પણ આત્મસંપૂર્ણતાને કારણપણે થતી સેવા, તે ઉત્સર્ગજાવસાધના જાણવી. જે ઉત્સર્ગજાવસાધના તે કાર્ય છે, અને નિમિત્તાલંબી અપવાદ જાવસેવા તે કારણ છે, શેષ સર્વ ઇચ્છાસેવનાનું કારણ છે. એ રીતે કારણકાર્ય જાવ જોડવો ॥ ૬ ॥ ઇતિ અષ્ટમ ગાથાર્થ: ॥

कारणज्ञाव तेह अपवादें, कार्यरूप उत्सर्गें जी ॥ आत्मज्ञाव
ते ज्ञावड्य पद, बाह्यप्रवृत्ति निःसर्गें जी ॥ श्री० ॥ ए ॥

अर्थः—इहां जेटलो कारणज्ञाव, ते सर्व अपवादें जाणवो, अने जेटलुं
कार्य जे स्वगुणनिष्पत्ति, तेटलो उत्सर्ग जाणवो. ए उत्सर्ग तथा अपवादानां
लक्षण तथा फलावणी सर्व बृहत्कल्पज्ञाप्यमांथी तथा तेनी टीकाथी विस्तार
पणे जोड लेजो, अने जेटलो आत्मिकज्ञावधर्म प्रगट्यो, ते ज्ञावनिष्कपो
जाणवो. अने जेटलुं बाह्यप्रवर्तन ते ड्यनिष्कपो जाणवो. ए ड्यज्ञावनो
निःसर्ग कहेतां सहज जाणवो. एहवी श्रीचंडप्रज्ञस्वामीनी सेवायें जे हजि
या, ते आत्मधर्म संपूर्ण वरे ॥ ए ॥ इति नवम गाथार्थः ॥

कारण ज्ञाव परंपर सेवन, प्रगटे कारजज्ञावो जी ॥ कारज
सिद्ध कारणता व्यय, शुचि परिणामिक ज्ञावो जी ॥ श्री० ॥ १० ॥

अर्थः—हवे कारणज्ञाव जे श्रीअरिहंतदेव तेहनी परंपरायें ड्यसेवना क
रतां यकां ज्ञावसेवा प्रगटे, अने ज्ञावसेवाथी उत्सर्गधर्म प्रगटे, अने उत्स
र्गधर्म प्रगट्यो, तेवारें पोतानुं कार्य शुद्धस्वरूप अनुभवरूप प्रगटे, अने कार्य जे
शुद्ध सिद्धतारूप ते सधे केतां नीपजे, ते कार्य नीपने कारणता जे हती तेहनी
व्यय केतां नाश थाय केम के कार्यनी ऊणताये कारणता ठे, परंतु कार्य नी
पने कारणधर्म रहे नही, तेवारें शुं रहे ? ते कहे ठे. जे शुचि केतां पवित्र ज्ञा
वकर्म, ड्यकर्म. नोकर्म रूप हेतुसदज्ञावरूप मज रहित जे आत्मानो पारि
णामिक ज्ञाव ठे, जे पणे एनुं मूल लक्षण ठे, स्वड्य, स्वक्षेत्र, स्वकाज, स्वज्ञा
वरूप तेपणुं रहे, परमानंद, अविनाशी अवस्था वरे ॥ १० ॥ इति ॥

परमगुणी सेवन तन्मयता, निश्चय ध्यानं ध्यावे जी ॥ शुद्धा

तम अनुभव आस्वादि, देवचंड पद पावे जी ॥ श्री० ॥ ११ ॥

अर्थः—ए रीतें परम केतां उत्कृष्ट गुणी जे श्रीअरिहंत शुद्धदेव तेहनी
सेवा अति दुर्जन ठे, ते पामीने तेहमांहे तन्मय थईने जे जीव निश्चय केतां
निर्धारें, अथवा निश्चय केतां पोताने स्वरूपध्यानं एकत्वता रूपें जे ध्यावे,
ते जीव, शुद्धनिष्कलंक जे आत्मा चिदानंद धन, तेहनी जे अनुभव केतां य
थार्थ ज्ञान वेद्य संवेद्य पद सहित तेहने आस्वादिने देव जे निर्यय अथवा

जवनपति प्रमुख चार निकायना, तेहमां चंडमा समान जाव उद्योत समता
 शीतलतानां कारण जे अरिहंत ते रूप पदस्थानक ते प्रत्ये पामे, एटले अहो
 नव्यजीवो ! जो तमें पोताना आत्मसुखना इहक थया ठे, अने शुद्धानं
 दने विलसो, एवी अनिलाषा जो तमने ठे, तो श्रीचंडप्रजस्वामी शुद्धदेव,
 अशरणना शरण, जगदाधार, जगत्जीवना परमोपकारी, मोह तिमिरनो
 ध्वंस करवाने जावसूर्य जेहवा, कर्मरोगना परम वैद्य, माहा माहण, माहा
 गोप, माहानिर्यामक, माहासार्थवाह, सम्यक् दृष्टिजीवना प्राण, देशविरति
 ने तो माहामंत्रनी परें जपवा योग्य, साधु निर्ग्रंथ जेहनी आज्ञायें चाले
 ठे, उपाध्यायना हृदयरूप सरोवरना हंस, आचार्यजीना नाथ, गणधरना
 साक्षात् मोक्षहेतु, अने स्यादाधर्मना उपदेशक, एहवा श्री अरिहंतदेव ते
 नी सेवा करो, एहज आधार ठे, ए श्रीचंडप्रजनी सेवा जिहां सुधि अमारी
 संपूर्ण सिद्धता न आय, तिहां सुधि अखंड रहेजो, एहीज सार ठे ॥११॥

॥ अथ नवम श्री सुविधिनाथजिनस्तवनं ॥

आरा महेला उपर मेह जरुखे वीजली हो लाल ॥ जरुखे ० ॥ ए देशी ॥
 दीठो सुविधि जिणंद, समाधिरसें जरयो हो लाल ॥ स०॥
 नास्यो आत्मस्वरूप, अनादिनो वीसरयो हो लाल ॥ अ०॥
 सकल विजाव उपाधि, थकी मन ठसरयो हो लाल ॥ थ०॥
 सत्तासाधन मार्ग, जणी ए संचरयो हो लाल ॥ ज० ॥ १ ॥

अर्थः—हवे श्री सुविधिनाथ परमात्मानो स्तुति करे ठे. कोइक नव्य जीव
 अनादिकालनो मिथ्यात्व असंयम कषाययोग रूप इव्यजाव हेतुपणे परि
 णम्यो, एकेंद्रिय सूक्ष्म बादर, तथा बेंडी, तेंडी, चौरिंडी, पचेंडीपणे अनंता
 जव सुधी जवचक्रमां फरतो अनेक कुदेवनी वासनायें वासित थको कुदेवने
 देवबुद्धिं मानतो अथवा सुदेव जे श्रीवीतराग तेहने कर्तृत्व प्रमुख दो
 षें मानतो थको कोइ कालें श्रीवीतराग प्रभुनी प्रभुता दीठी नहीं, ते केवा
 रेंक जवस्थितनो परिपाक करी, कोइक पुण्यना उदयें श्रीसुविधिनाथ परमे
 श्वरनी मुझा दीठी, ते पण अरूपी अनंतगुण प्रभुता पणे अज्ञान नासन
 गोचर अई. ते श्रीअरिहंतनो प्रभुता देखीने उल्लसितचित्तें ते नव्यजीव श्री

वीतरागनी उपकारता पाम्थो, तेवारें ते प्रीतें हर्षथी बोले ठे, जे दीठो के तां नासनपणे प्रतीत सहित सुविधिनाथ प्रभुजी दीठो, पण ते केहवो दीठो ? जे समाधि केतां आत्मगुणनुं विपरीतप्रवर्त्तन, ते उपाधि अथवा विषय कपायने अनुयायि जे प्रवर्त्तन, ते पण उपाधि, तथा जे तप्त उदत वक्रता परिणामादिक, सर्वविज्ञाव ते पण उपाधि तेने निवृत्तें सकलगुण स्वरूप परिणामी अथे जे आत्मगुणनी वस्तुगतें स्थिरता ते समाधि तेहनो रस, ते ऐं करी नखो केतां संपूर्ण एटले परमसमाधि मयी श्रीसुविधिनाथ दीठो, ते दीठाथी एक मोटो लाज थयो, ते गुं लाज थयो ? तोके नास्यो केतां जाणपणामां आव्यो, पोताना आत्मानुं स्वरूप ते शुद्धिदानंदलक्षण जाण्यं, जे अनादि अतीत कालनो विसखो नूली गयो हतो, ते श्रीप्रभु दीठां नास्युं, तेथी सकल केतां सर्व जे विज्ञाव दोष आत्मिक अशुद्धतारूप जे उपाधि तेहथकी मन केतां चित्त उंसखो केतां पाठो हटयो, जे ए विज्ञाव परिणति हुं नहीं, तथा विज्ञाव परिणतिनो हुं कर्त्ता पण नहीं, ए मुने करतुं जोगवतुं परिणमतुं घटे पण नहीं, ते जेटली क्योपशमी आत्मपरिणति ते सर्व राग द्वेष असंयमथी निवृत्तवा लागी, अने सत्ता केतां जे अनंतगुणरूप आत्मानी सत्ता तेहना साधननी रीत केता चाल (मार्ग) ते सम्यक्ज्ञान, सम्यक्दर्शन, सम्यग्चारित्ररूप जे आत्मिक कार्य, ते मार्ग जणी ए जव्यजीव परिणम्यो, एटले जेथी आत्मसत्ता प्रगट आय, ते मार्गजणी ए आत्मा संचखो केतां प्रवर्त्यो ॥ १ ॥ इति प्रथम गाथार्थः ॥

तुम प्रभु जाणंग रीति, सर्व जग देखता हो लाल ॥ स० ॥
निजसत्तायें शुद्ध, सहने लेखता हो लाल ॥ स० ॥ पर
परिणति अद्वेष, पणे उवेखता हो लाल ॥ प० ॥ जोग्य
पणे निजशक्ति, अनंत गवेखता हो लाल ॥ अ० ॥ २ ॥

अर्थः—वली हे प्रभुजी ! तुम जगत्पञ्चात्मक तेने केवल ज्ञान, तथा केवलदर्शने करी देखो ठो, पण जाणंग रीते एटले राग द्वेष रहित जे एक आत्मानो जाणंग गुण ठे, तेथी सर्वज्ञाव जाणो ठो, परंतु तेमां गुणपरिणामी वस्तुना ग्राहक नथी, अने अगुणपरिणामी वस्तुना द्वेषी नथी, यथायथी रीतें जगत्ना जाण ठो, कर्त्तापणं चोक्तापणं ग्राहकपणं स्वामिपणं एट

ला वानां टालीने अहंबुद्धि रहित सर्वज्ञावना जाणंग हो, वली हे प्रभुजी ! तुममें केहवा हो ? जे सर्वज्ञाने पोताना सत्ताधर्मे शुद्ध, निर्दोष, निःसंग लेखो हो, एटले पंचास्तिकायमां त्रण अस्तिकाय तो परसंग विना ठे, अने पुंजलनुं संयोगीपणुं ते जेदसंघातधर्म ठे, पण कर्त्तापणे नथी, जातें स्वसत्ताने लोपतो नथी, अने जीवने यद्यपि अनादि विज्ञाव ठे, परंतु सत्तारूपें मूलधर्मेज ठे, ते प्रभुजी ! तुममें जीवपणुं मूलसत्तायेंज लेखवो हो, तेमां परपरिणति जावअशुद्धता, ज्ञानावरणादि कर्म, कामक्रोधादिक सर्वने अक्षेपणो आत्मधर्मथी निन्न माटे उवेखो हो, तेनो आदर करता नथी द्वेषी पणुं जे तजे, तेने त्याग कहियें, ए समता माटे त्याग वर्णव्यो ठे, केम के द्वेषी पणुं तो परपरिणति ठे. वली हे प्रभु ! तुममें जोगपणो पोतानो जोग जोगवो हो, निजशक्ति जे अनंतगुणपर्याय रूप, परमचैतन्यरूप, परमानंदरूप, सहजसुखरूप, एवी जे अनंती तत्त्वविलासता तेने जोग्यपणो गणो हो, स्वधर्मनोज जोग्य जाणो हो, माटे हे सुविधि परमेश्वर ! तमें परमात्मतारूप परम धर्मना जोगी हो जी ॥ १ ॥ इति द्वितीयं गायार्थः ॥

दानादिक निज जाव, हता जे परवशा हो लाल ॥ ६० ॥

ते निजसन्मुख जाव, ग्रही लही तुज दशा हो लाल ॥ ६१ ॥

प्रभुनो अद्भुत योग, सरूप तणी रसा हो लाल ॥ ६२ ॥ वा

से नासे तास, जास गुण तुज जिसा हो लाल ॥ ६३ ॥

अर्थः— दानादिक आत्मधर्म जे कृत्योपशमी ठे, ते सर्व परानुयायी ठे, पुंजलानुयायी ठे, ते अनादि परवश अई रह्या ठे, ते सर्व, हे प्रभु ! ताहरी शुद्ध वीतराग दशा लही केतां पामीने ते कृत्योपशमीजाव सर्व आत्मसत्ताने सन्मुख पणो ग्रहे, आत्मावलंबनी थाय, एटले अरिहंतावलंबनी थाय पढी एहीज सर्वगुण ते स्वस्वरूपावलंबनी थाय, गुणावलंबनी थाय अने हे प्रभुजी ! ताहरी योग केतां रत्नत्रयीना स्वरूपनी रसा केतां नूमिका ते अद्भुत ठे. निर्विकार, निःसंहाय, निःप्रयत्न, निर्मल, निरंतर, सकलावबो धक जाणपणुं ते ज्ञान अने यथार्थ सर्वसापेक्ष अदूषित पणो सकल पदार्थने निर्धार करतो ते दर्शन तथा नीराग, निश्चल, निरामय, तत्त्वैक धिरतापरिणाम रूप ते चारित्र धर्म, ए रत्नत्रयी ते अनंत स्वज्ञाव अनंत

पर्याय उत्पाद, व्यय, ध्रुव, जेदनेद, अस्ति नास्तिरूप स्वरूपने लीधे वर्ते
ठे, एहवी रत्नत्रयी, हे परमेश्वर ! ताहारे विषे परिणमी ठे, तेहनी प्रतीत ते
वासना तथा उलखाण ते नासन ते तेहने थाय, जेहने तुज केतां तुमा
रा जेवा गुण प्रगट्या होय, एटले हे नाथ ! हे सर्वज्ञ ! हे त्रैलोक्यदीपक !
ताहरी रत्नत्रयी ते तुज समान गुणी होय, तेहनाज नासनमां आवे ॥ ३ ॥

मोहादिकनी घूमि, अनादिनी उतरे हो लाल ॥ अ० ॥ अ
मल अखंभ अलिप्त, स्वभावज सांजरे हो लाल ॥ स्व० ॥
तत्त्वरमण शुचि ध्यान, जणी जे आदरे हो लाल ॥ न० ॥
ते समतारस धाम, स्वामिमुझा वरे हो लाल ॥ स्वा० ॥ ४ ॥

अर्थ:- हे प्रभु ! ताहरी मुझा ते परम समतानुं धाम ठे, एवी बीजा
कोइनी न होय केम के एहवी सकल परभाव रहित परिणति, तो जेणें
एम कछुं होय, तेनेज निपजे, पण जे मोहें मुंज्या परिणाम, तेहनी घूमि
जे स्वरूप अग्राहकता, परभावग्राहकता, परभावमणतारूप विभावता ते
अनादि कालनी आत्माने विषे ठे,

इहां प्रश्न. जे ए विभावता अनादिनी ठे, ते आत्मानो स्वपरिणाम ठे
किवा परपरिणाम ठे ? जो स्वपरिणाम ठे, तो विभाव शा वास्ते कहो ठो ? अने
जो परपरिणाम ठे तो अनादि केम कहियें ? तेहने उत्तर. जे आदि केतां
पहेलो जीव अने पठी कर्म कहियें तो पेहला सि-६ पठी कर्म लागे, अथवा
पेहला कर्म अने पठी जीव, एम कहियें तो कर्ता विना कर्म केम संजवे ?
ए पद उपजे, ते माटे अनादि सहजातसंयोग ठे. तिहां कोइ पूठे जे उन्नय
संयोग एकठो कहो, तो कारण कार्यनो संबंध केम रहे ? तेहने उत्तर. जे उ
पादान धर्म एक समयमां एकठीज कार्यकारणता ठे, जेम सम्यग्दर्शन, स
म्यग्ज्ञानने ठे, तेनी पेरें इहां पण श्री विज्ञोपावग्यकथी जाणवुं,

यदुक्तं ॥ गाथा ॥ नय कम्मस्त य पुंवं, कतुरनावे समुप्रवो छुत्तो ॥
निधारणउ सोविय. तह जुगवयुप्पत्ति जावे य ॥ १ ॥ इत्यादि गाथाथी जा
णवो. कोइ पूठो जे अनादिनो मल्लो तेनो वियोग केम थाय ? तेहने
कहियें ॥ गाथा ॥ जह चेह कंचणोवज, संयोगो णाऽ संतय गउवि ॥ बुद्ध
ऊई सोवायं, तह जोगो जीव कम्माणं ॥ १ ॥ इति पूज्यवाक्यात्. एटले ए वि

જાવપરિણામ યદ્યપિ અનાદિનો છે, પણ પ્રકૃતિક છે, સ્વરૂપ નથી, માટે
 એનો વિયોગ તે કીધો થાય. તેવારેં કોઈ કહેજો જે એ વિજ્ઞાવનું કર્તાપ
 ણું કેમ છે? તેને કહે છે. જે આત્મા સ્વરૂપકર્તા તેહને સ્વરૂપઆવર્ણે
 પરજાવસંયોગેં પરકર્તાપણું થયું છે, તે વિજ્ઞાવમોહની ધૂમિ ઝતરે, મિથ્યાત્વ
 ની જૂલ ટલે, તેવારેં અમલ કેતાં રાગ દેપ રહિત અસ્વંમ કેતાં કેવારેં સ્વ
 માય નહીં, અલિપ્ત કેતાં પરસંગના લેપરહિત એહવો પોતાનો સહજસ્વજાવ
 સાંનરે, જાસન ગોચરમાં આવે, યદ્યપિ કર્મેલેપાણો છે, તો પણ સ્વજાવેં
 અલિપ્ત છે, નિરામય છે, કર્મસંવંધ છે પણ કર્મથી ન્યારો છે, નિઃસંગ છે,
 એહવો આત્મા જેવારેં ઝલ્લખાણમાં આવે, પઠી તેહજ સાધક આત્મા પો
 તાનું તત્ત્વ જે શુદ્ધનિશ્ચયનયથી વસ્તુસ્વજાવ તેહમાં રમે, અનાદિ પૌજલિક
 અશુદ્ધવર્ણાદિરમણ તજિને, પોતાના જ્ઞાનાદિ અનંતગુણમાં રમે, એહજ તત્ત્વ
 ચારિત્રતા પ્રગટે, પઠી શુચિ કેતાં પવિત્ર નિર્મલ ધ્યાન તે પ્રથમ અરિહંતાદિ
 ક ગુણીના ગુણ સ્વરૂપમાં તન્મયતા રૂપ ધર્મધ્યાન ધ્યાયીને પોતાના અ
 નંતા પર્યાયની પરિણતિ પ્રાગ્જાવ અનુજવૈકલ્ય સત્તાગત તિરોજાવીનું જા
 સન એકલ્ય શુક્લધ્યાન જણી જે પુરુષ આદરે, કેતાં અંગીકાર કરે, તે પુરુષ
 સર્વ વિજ્ઞાવ ક્ષય કરીને પરમ સમતારસના ધામ એહવા સ્વામી શ્રી જિનેંદ
 દેવ, તેહની મુજા પામે, એટલે વીતરાગાવસ્થા પામે, નિર્મલ પૂર્ણાનંદી થાય॥૪॥

પ્રજુ ઓ ત્રિજુવન નાથ, દાસ હું તાહરોહો લાલ ॥ દાસ૦ ॥

કરુણાનિધિ અનિલાષ, અબે મુજ એ સ્વરોહો લાલ ॥ અ૦ ॥

આતમવસ્તુ સ્વજાવ, સદા મુજ સાંનરોહો લાલ ॥ સ૦ ॥

જાસન વાસન એહ, ચરણ ધ્યાનેં ધરોહો લાલ ॥ ચ૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ:— હવે પ્રજુથી વિનતિ કરી પોતાનો મનોરથ કહે છે, હે પ્રજુ !
 તમે ત્રિજુવનના નાથ ઓ, સમ્યગ્દર્શનાદિ ગુણ પમાડવાના તથા રચવા
 લવાના પરમ કારણ ઓ, અને હું તમારો દાસ હું, હંમાં શ્રી વીતરાગનું
 દાસપણું તો સમકેતી, દેશવિરતિ, તથા સર્વવિરતિને વિષે છે, પણ હંમાં તો
 જડકપણાનું ઉપચાર વચન છે, માટે હે કરુણાનિધિ ! હે કરુણાના સમુદ્ધ !
 મુજને એ સ્વરો અનિલાષ છે, તે કહું હું, જે માહરો આત્માનો વસ્તુસ્વજાવ
 “સેણ દીહેણ હસેણ વદેણ તંસેણ ચઝરંસેણ પરિમંમલેણ કિણ્હેણ ની

જેણ લોહીણ હાલિદેણ સુક્લિણ સુરહિણ ડુરહિણ તિત્તેણ કહુણ કસા
 ણ અંબિલેણ મહુરેણ કકકડેણ મહુણ ગુરુણ જહુણ સીણ ઝણેણ
 ણિણેણ લુલ્લેણ કાકણ રૂદેણ સંવેણ ઇહીણ પુરિસેણ અજહાપરિણેસણે
 ઝવમાણવિઘતી અરૂવી સત્તા અપયસ્સ પયં નહીસેણં સદ્દેણં રૂવેણં ગંધેણં
 ફાસેણં ઇતિ આચારાંગોક્તં.” તથા શુદ્ધસ્વસત્તા સ્વરૂપી, અનંત જ્ઞાન, દર્શન,
 ચારિત્ર, વીર્ય, અનંત સ્વરૂપકર્તા, સ્વરૂપ નોક્તા, સ્વરૂપપરિણામી, અસંસ્વપ્રદે
 શી, પ્રતિપ્રદેશો અનંતપર્યાયથી નિત્યાનિત્યાદિ અનંતસ્વજાવી, સ્વકીયકાર
 ક ચક્રપરિણામીરૂપ માહારો સ્વજાવ, તે સદા નિરંતર મને સાંજરો, જાસન
 માં રહો, વાસના, પ્રતીત, જાસન, જ્ઞાન, ચરણ, તેમાંહે રમણધ્યાન તેહજ
 સ્વજાવમાં તન્મયતા ધરો. એ મનોરથ સદા માહારો ઠે, સાધકજાવે સાધ્ય
 કરીને સિદ્ધાવસ્થાયે સિદ્ધરીતે સદા રહેજો એ અનિલાપ ઠે ॥ ૫ ॥ ઇતિ ॥

પ્રત્નુમુજાને યોગ, પ્રત્નુ પ્રત્નુતા લલ્લે હો લાલ ॥ પ્ર૦ ॥

જવ્યતણે સાધર્મ્ય, સ્વસંપત્તિ ઝલલ્લે હો લાલ ॥ સ્વ૦ ॥

ઝલલ્લતાં વહુ માન, સહિત રુચિ પણ વધે હો લાલ ॥ સ૦ ॥

રુચિ અનુયાયી વીર્ય, ચરણધારા સધે હો લાલ ॥ ચ૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ:-હાં કોઈ પૂછે જે તું તાહારા આત્મધર્મેનો રુચિવંત થયો, તેવારે
 પ્રત્નુજીનું શું કામ ઠે ? તેને ઝત્તર. જે આત્મસ્વજાવ વિસરી, પરજાવરંગી થ
 ઇ, એ માહારો આત્મા શરીરસંગી, વ્યાસંગી, અનંગી, કુલિંગી, તથા લિંગી
 પણે મમતાલિંગી થઈ રહ્યો ઠે. સ્વસત્તા ધર્મે વિસરી ગયો ઠે, તે હવે અનં
 તજ્ઞાની, પરમ અમોહી, પ્રત્નુની મુદ્ધા, થાપનાનિહ્વેપરૂપ તેહનો યોગ મ
 જે, તેવારે અનંતગુણ રૂપ, સકલ જ્ઞાયક, શુદ્ધાત્મરૂપ એવી શ્રોપ્રત્નુની પ્ર
 ત્નુતા તેને લલ્લે, કેતાં ઝલલ્લે, તે ઝલલ્લ્યા પઠી જીવજવ્યપણાના સાધર્મે
 કેતાં સરસ્વાપણે જે સિદ્ધ થયા, તે પણ જીવ અને હું પણ જીવ માટે સ
 તાયે સરિસ્વા ઠેયે, ગુણપર્યાય સ્વજાવે તુલ્ય ઠેયે. તો જેવી સંપદા શ્રી સુવિ
 ધિનાય પરમેશ્વરને પ્રગટ થઈ ઠે, તેટલીજ સંપદા માહારી સત્તામાં પણ
 ઠે, તેથી હું પણ તે પરમેશ્વર જેટલી સંપદાનો ધણી તું, એમ ઝલલ્લ્યા પઠી
 તે સંપદા ઝપર વહુમાન આવે, તેથી તે સંપદાની રુચિ પ્રગટે, જે એહવી સં
 પદા માહારે કેવારે નીપજશે ? અને જેની રુચિ હોય, તેહનો ઝદ્યમ થાય,

तेवारें वीर्यगुणनुं स्फुरण ते पण रुचिने अनुयायी ठे, अने जे दिशें वीर्य स्फुरे, तेहमांज रमण थाय. एटले तेहनुंज नीपजवानुं आचरण थाय, एटले प्रभु दीठे प्रभुनी प्रभुता नासे, ते प्रभुता पोतामां जाणे, पढी ते प्रगट करवानी रुचि उपजे, तेथी रुचिनुं वीर्य तथा चारित्र जे रमण, ते पण ते दिशें सधे, तेवारें ते सिद्धता प्रगटे, तेथी जिनमुद्धानो योग ते वहुं साधन ठे, ए मार्ग कह्यो ॥ ६ ॥ इति षष्ठ गाथार्थः ॥

क्वायोपशमिक गुण सर्व, थया तुळ गुणरसी हो लाल ॥ अ० ॥
सत्ता साधन शक्ति, व्यक्तता उल्लसी हो लाल ॥ व्य० ॥
हवे संपूरण सिद्ध, तणी शी वार ठे हो लाल ॥ त० ॥
देवचंड़ जिनराज, जगत आधार ठे हो लाल ॥ ज० ॥ ७ ॥

अर्थः—पढी क्वायोपशमिगुण चेतना वीर्य, दानादि सर्व, जेवारें तुळ के तां तारा गुणना रसी थया, तेवारें ते निष्पन्नगुण रसी चेतना थवाथी अ नंतगुणरूप सत्ता तेहनुं साधन निपजाववानी आत्मशक्ति ठंकाणी हती, ते व्यक्त केतां प्रगटपणे उल्लसी केतां उल्लास पामी. हवे निमित्त कारण मळे उपादान कारण प्रगटे, आत्मिक रुचि तात्त्विक, तत्त्वालंबी थाय, तो संपूर्ण अविनाशी सिद्धता निपजतां शी वार ठे? एटले पुष्टकारणें निय मा कार्य निपजे, तेमाटे देवचंड़ स्तुति कर्ता, अथवा सर्वदेवमांहे चंड़मा समान ते जिनराज, श्रीवीतराग, ते सर्वजीवना आधार ठे, एटले जिनमुद्धाने आलंबनें अनंत जीव सिद्धि वख्या, तेथी अरिहंतालंबने सिद्धता निप जे, ए नियामक ठे, वास्ते अरिहंतस्मरण, वंदन, नमन, स्तवन, ध्यान करो. हे नव्य जीवो! तमने एहीज आधार ठे ॥ ७ ॥ इति श्रीसुविधि जिनस्त० ॥

॥ अथ दशम श्रीशीतलनाथजिन स्तवनं ॥

॥ आदर जीव कृमागुण आदर ॥ ए देशी ॥

शीतल जिनपति प्रभुता प्रभुनी, मुळथी कहिय न जाय जी ॥
अनंतता निर्मलता पूर्णता, ज्ञान विना न जणाय जी ॥ शी० १ ॥

અર્થ:-હવે દશમા પરમેશ્વર શ્રીશીતલનાથજાની સ્તવના કરે છે. શ્રી શીતલનાથની અનંત અવિનીશ્વર આત્મિક પ્રચુતા તે પ્રત્યક્ષ તો કેવલીને ગમ્ય છે, અને સમ્યગ્દૃષ્ટિ તત્ત્વરુચિને તો અધામાં છે, તે કહે છે. હે શીતલ જિનપતિ ! તુમને કપાય, તૃષ્ણા, નોકપાય, તાપરહિત પરમ વીતરાગતા, નિષ્પ્રદાતા, પરમ પરજાવ અજોગ્યતા રૂપ, શીતલતા પ્રગટી છે અને પતિ કેતાં ક્ષીણમોહી પ્રમુખના પતિ તેની પ્રચુતા ઠકુરાઈ અનંત સહજ સંપદા તે મુજ અલ્પજ્ઞાનીથી તો કહી ન જાય, કેમ જે સિદ્ધના અનિલાપ્ય, અનનિલાપ્ય, સર્વપર્યાય નિરાવરણ પ્રગટ થયા છે, તેમાં અનનિલાપ્ય પર્યાય શ્રીકે વલી જાણે, પણ વચને અગોચર છે, માટે કહિ શકે નહીં. અને અનિલાપ્ય પર્યાય અનંતા છે, તે પણ વચનનો ક્રમ પ્રવર્તન છે માટે, મિત આગ્રહે કહેવાય નહીં. તિહાં અનંતા જીવદ્ય, તે એકેકા દ્યના પ્રદેશ અસંખ્યા તા છે, તે વલી એકેકા પ્રદેશ જ્ઞાનાદિ ગુણ અનંતા છે, તે વલી એકેકા ગુણ ના પર્યાય અનંતા છે, તેમધ્યે સ્વનાવ અનંતા છે ॥ ઝકં ચ ॥ જીવાપુગલ સ મયા, દ્વપણસા ય પથવા ચેવ ॥ ઓવાણંતાણંતા, વિસેસમહિયા હવેણંતા ॥ ૧ ॥ ઇતિ ॥ તથા નિર્મલતા તે એ સર્વપર્યાય નિરાવરણ, નિઃસંગ, નિઃસ્ત હાય છે. અને પૂર્ણતા કેતાં સર્વ શક્તિ પ્રગટ જાવે પૂર્ણ છે, તે સર્વ કેવલ જ્ઞાન વિના જણાય નહીં ॥ ૧ ॥ ઇતિ પ્રથમ ગાયાર્થઃ ॥

ચરમ જલધિ જલ મિણે અંજલિ, ગતિ જીપે અતિવાય જી ॥

સર્વ આકાશ ઝલંધે ચરણે, પણ પ્રચુતા ન ગણાય જી ॥ શીળાશ ॥

અર્થ:-ત્યાં દૃષ્ટાંત. જેમ ચરમ કેતાં ઠેલો જેની સાધિક ત્રીન રક્ષ, વાહ્ય પરિધિ છે, એહવો જલધિ કેતાં સ્વયંનૂરમણ સમુદ્ર તેહનું પ્રવલ જન, તેને કોઈ અંજલિયે માપી શકે અથવા કોઈ એહવો પણ હોય જે અત્યંત પ્રલય કાલ ના મોહોટા વાયરાની ગતેં ચાલે, તથા કોઈ અનંતા લોકાલોક મલી સર્વ આકાશ તેને ચરણે કેતાં પગે કરી ઝલંધે એહવો તો કોઈ હોય નહીં, પરંતુ દૃષ્ટાંત માત્ર દીયો છે, જે એહવા શક્તિમંતથી પણ નિષ્પન્ન શ્રીસિદ્ધપરમેશ્વરની જે પ્રચુતા તે જ્ઞાયોપશમ શક્તિવાલાથી ગણી જાય નહીં, અને શ્રીવીત રાગ સર્વજ્ઞની પ્રચુતા સંપૂર્ણ જ્ઞાની જાણે, પરંતુ તે પણ વચનયોગેં કહિ શ કે નહીં, તેમાટે અનંત છે ॥ ૨ ॥ ઇતિ દ્વિતીય ગાયાર્થઃ ॥

સ્વગુણ સંપદામયી હો, વલી હે નાથ ! હે પરમેશ્વર ! તમે જગત્માં જીવ તથા અજીવ તેહના જે ગુણ, સ્વનાવ, પર્યાય, તે સર્વે ૧ ડ્વ્ય, ૨ દ્વેષ, ૩ કાલ, ૪ જાવ, એ રીતે ચાર પરિણમનપણે હે, અને તમારા જ્ઞાનાદિક ગુણ, તે પણ ડ્વ્યાદિક ચાર પરિણમને પરિણમે હે, અને સર્વ સ્વપરરૂપધર્મનું જાણપણું કરે હે, તે પણ ચાર પ્રકારે પરિણેદન કરે હે. તે ચાર પ્રકાર કહે હે. ૧ સમુદાય, તે ડ્વ્યધર્મ જાણવો ૨ આધારતા તે દ્વેષધર્મ જાણવો. ૩ વર્તના ઉત્પાદવ્યયરૂપનાવ, તે કાલધર્મ જાણવો, નિશ્ચે વિચારતાં તો કાલ ડ્વ્ય જિન્ન નથી, કેમ કે પંચાસ્તિકાયની વર્તના તે કાલધર્મ હે, એ તત્ત્વાર્થ તથા ધર્મસંગ્રહણી અને વિશેષાવશ્યકમધ્યે ઘણી ચર્ચા હે. અનપેક્ષિત ડ્વ્યા સ્તિકનયે એહને ડ્વ્ય કહ્યું હે, પરંતુ જાતે ડ્વ્યાસ્તિકપણું એમાં નથી, તેથી ડ્વ્યની વર્તના તે કાલ, ૪ તથા ડ્વ્યનો મૂલધર્મ તે જાવ, એ રીતે સર્વપરિણમન હે, એ શ્રી વીતરાગ નિષ્પન્નતત્ત્વી પ્રજ્ઞની રાજનીતિ ચાર પ્રકારની હે, વલી શ્રીપ્રજ્ઞની આજ્ઞા સર્વ ડ્વ્ય માને હે, એટલે સ્તવનાપદે આરોપમાટે કહે હે, જે અન્ય રાજાની આજ્ઞા કોઈક માને, કોઈ ન માને, પણ હે પ્રજ્ઞ ! જે રીતે તમો તમારા જ્ઞાનમાં જાણો હો તે રીતે તમારું જ્ઞાન પરિણમે હે, તે રીતે સર્વ ડ્વ્ય પરિણમે હે, જે રીતે તમે પ્રરૂપણા કરો હો, તેજ રીતે સર્વ ડ્વ્યની પરિણતિ હે, માટે તમે કોઈને કહેતા નથી, તથા કોઈને ત્રાસ કરતા નથી, જય પમાડતા નથી, પરંતુ તે તમારા જ્ઞાનની પરિણતિ લોપી ચાલતા નથી, આજ્ઞા લોપતા નથી, એહવી સહજ આજ્ઞા સમ્યગ્દૃષ્ટિ, દેશવિરતિ, સર્વવિરતિને દૃષ્ટ હે, માટે નિઃપ્રયાસ અસ્વંન આજ્ઞા હે ॥ ૬ ॥

શુદ્ધાયશ ધિર પ્રજ્ઞ ઉપયોગે, જે સમરે તુઝ નામ જી ॥ અવ્યા-
વાધ અનંતું પામે, પરમ અમૃતસુખ ધામ જી ॥ શી૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ:-હવે પ્રજ્ઞસેવાનું ફલ કહે હે. જે સાધક જીવ, શુદ્ધ નિર્દૂષણ આજ્ઞા કરીને ક્રુદ્ધાદિક આઠ દોષને ટાલિને એટલે ક્રુદ્ધાદિક દોષ સહિત જે કરે, તે કાર્યનો સાધક થાય નહીં, શ્રીહરિનિઃસૂરિયે કહ્યું હે ॥ શ્લોક ॥ ક્રુદ્ધો લોચરતિર્દીનો, મત્સરી જયવાન શતઃ ॥ અજ્ઞો જવાજિનંદો ચ, નિષ્ફલા રંજસાધકઃ ॥ ૧ ॥ તથા દગ્ધાદિક દોષ રહિત તથા વિષયાનુષ્ઠાન જે હે લોક ફલની આજ્ઞા, અને ગરલાનુષ્ઠાન જે પરજવેં ઇન્દ્રિયસુખની વાંઠા, વલી અન્યો

અન્ય અનુષ્ઠાન તે સાધ્ય શૂન્યસાપેક્ષતા વિના જે કરવું, ઇત્યાદિ દોષ ટાળી જિન આજ્ઞા પ્રમાણે, વિધિ સહિત, પ્રીતિ, નક્તિ, વચન, અસંગરીતે. તદ્દેતુ તથા અમૃત અનુષ્ઠાને. તિહાં તદ્દેતુ તે, જે એક તેહીજ સાચું કરવાને અર્થે મોક્ષ નિપજાવવા માટે સાધન. અને અમૃત તે ત્રિકરણ યોગની એકતા હર્ષસહિત ત ન્મયપણે નિરામય સાધન. એ રીતે ચિર યજ્ઞે શંકાદિ ચપલતા રહિત શ્રીપ્રભુ જીના સ્વજાતિ સ્વજાતિકગુણે કરી યપયોગ પ્રભુગુણે જોડીને જે જીવ્યજીવ આત્માર્થી યજ્ઞે શ્રીશીતલનાથ પરમસમતામયી પ્રભુનું ધ્યાન કરવાને તેહ નું નામ સમરે કેતાં સંજારે, તે જીવ અનુક્રમે ગુણીને આલંબને આત્મોપા દાની યજ્ઞે નિષ્કર્મા થાય, તેવારે તે અનનું આઘ્યાવાધ સુખ પરસંગ રહિ ત અધ્યાત્મિક સુખ પામે. તે સુખ કેહવું છે ? તોકે પરમ ઉત્કૃષ્ટ અમૃત અવિનાશી સહજ જ્ઞાનાનંદાદિક અનંત સુખનું ધામ છે ॥ ઉક્તં ચ ॥ સિવ મયલ મરુય મણંત મરુય મઘાવાહ મપુણરાવિતિ સિદ્ધગઃ નામધેયં ણ ણં સંપન્નાણં ॥ તથા સંમતિયંયે ॥ અહ સુશ્ય સયલ જગસિહર મરુવ નિ રુવમ સહાવ તિધિસુહં ॥ અનિહણ મઘાવાહં તિરિયણસારં અણુહવંતિ ॥ ૧ ॥ એહવાં સુખ પામે ॥ ૬ ॥ ઇતિ પથ ગાથાર્થઃ ॥

આણા ઈશ્વરતા નિર્જયતા, નિર્વાઙકતારૂપ જી ॥ જાવસ્વાધી
ન તે અવ્યય રીતે, એમ અનંતગુણ ચૂપ જી ॥ શી ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ:-તથા પ્રભુતાના લિંગ આણાદિક છે, તે કહે છે. વીજાની આજ્ઞા તો સ્વાર્થ તથા જયથી કોઈ માને, અને પ્રભુ શ્રીઅરિહંતની આજ્ઞા તો સહેજે કોઈ ઇચ્છા લોપતું નથી, તથા જે લૌકિક પ્રભુતાના ધણી, તેતો પૌજનિક માનોપેત સંપદાના ધણી છે, અને શ્રીતીર્થંકર તો જગદુપકારી અનંત સહ જ સંપદાના ઈશ્વર છે, તેથી ઈશ્વરતા અજુત છે. વીજા રાજાદિક તો માત્ર પો તાના સેવકોથીજ જય પામે નહીં, પરંતુ પરચક્ર તથા મરણાદિ જય સહિત છે. અને માહારો પરમેશ્વર નિર્મલાનંદ કારણ છુદ્દ દેવ તો સર્વકાલ સર્વજ ય રહિત છે, સ્વ અસ્વંમ અવિનાશી સંપદા પરમનિર્જયતાવંત છે, તથા જ ગત્માં ઈંડ, ચંડ, ચક્રવર્તી, તે તૃણાને ઉદયે ઇચ્છાદોષમયી છે, ઇચ્છાથી સંપદા અપૂર્ણ છે, અને શ્રીવીતરાગ તો સ્વસંપદાપૂર્ણ પ્રાગ્જાવના જોગી છે, તેથી સમસ્ત પરસંપદાને અવાંઝે, માટે નિર્વંચકતામયી છે. વલી શ્રીપ્રભુ પ

રમાત્મા તેહના જે નાવ કેતાં નાવધર્મ શુદ્ધિદાનંદાદિક, તે સર્વસ્વાધીન છે. પરાધીન નથી. વલી તે અવ્યય કેતાં અવિનાશીપણે ધ્વંસરહિત છે. એ રીતે અનંતગુણ જે પૂર્વે કહ્યા તેના રાજા છે ॥ ૭ ॥ ઇતિ સપ્તમ ગાથાર્થઃ ॥

અવ્યાવાધ સુખ નિર્મલ તે તો, કરણજ્ઞાને ન જણાય જી ॥ તે હજ એહનો જાણંગ યોક્તા, જે તુમ સમગુણ રાય જી ॥ શી૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ:-હે પ્રભુજી ! જે અવ્યાવાધ અતીંદ્રિય સુખ તે અનંતું સ્વનોગીપણે તમે નોગવો છો, તે અવ્યાવાધ સુખનું જ્ઞાન કેતાં જાણપણું તે કરણ કેતાં ઇંદ્રિયોને આધીન જે મતિજ્ઞાન તથા શ્રુતજ્ઞાન છે, તેણે કરી જણાય નહીં તથા અવધિ મનઃપર્યવજ્ઞાન તે યદ્યપિ ઇંદ્રિયોને આધીન નથી, તો પણ તે રૂપીનાવના જાણંગ છે, પણ જીવસ્વરૂપને જાણી શકે નહીં, જે માટે ક્યો પશમ જ્ઞાને અવ્યાવાધનું સ્વરૂપ જાણું ન જાય, પણ જે જીવ તુજ સમાન ગુણના રાય કેતાં સ્વામી થયા, તેહજ પરમાત્મા, એ અવ્યાવાધ ગુણનું સ્વરૂપ જાણે, તથા નોગવે, બીજાને પ્રગટ નથી, કેમ કે આત્મધર્મ અતીંદ્રિય છે માટે તેહના નોગી સિદ્ધ નગવંત છે, બીજાથી એ નોગવાય નહીં ॥ ૬ ॥ ઇતિ ॥

એમ અનંત દાનાદિક નિજગુણ, વચનાતીત પંદૂર જી ॥ વાસન

નાસન નાવેં હુર્લંન, પ્રાપતિ તો અતિ દૂર જી ॥ શી૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ:- એમ અનંતા દાનાદિક કેતાં દાન, લાજ, નોગ, ઉપનોગ, વીર્ય, સિદ્ધત્વ પ્રમુખગુણ, હે પ્રભુજી ! તાહરે પ્રગટ છે, તે વચનને ગમ્ય નથી, પંદૂર કેતાં મોહોટા છે, એહવા આત્મગુણની વાસન કેતાં શ્રદ્ધા, નાસન કેતાં જાણપણું, તે પામવું હુર્લંન છે, તો પ્રગટપણે એહવી સિદ્ધતા પામવી સિદ્ધતાની પ્રાપ્તિ થવી તેતો ઘણીજ વેગલી છે ॥ ૭ ॥ ઇતિ નવમ ગાથાર્થઃ ॥

સકલ પ્રત્યક્ષપણે ત્રિષુવનગુરુ, જાણું તુજ ગુણ ગ્રામ જી ॥ બીજું કાંહિં ન માગું સ્વામી, એહિજ છે મુજ કામ જી ॥ શી૦ ॥ ૮ ॥

અર્થ:- હે ત્રિષુવનગુરો ! તાહરી ગુણસંપદા અનંતી તે સર્વ હું પ્રત્યક્ષપણે જાણું એહીજ માગું હું, એહીજ ઇચ્છા છે, માહરે એહીજ કામ છે, જે તાહરી સંપદા તે કેવલીને પ્રત્યક્ષ છે, માટે કેવલ જ્ઞાન માગું હું. પરંતુ હે પ્રભુજી ! હું બીજું કાંહિં પણ માગતો નથી ॥ ૮ ॥ ઇતિ દશમ ગાથાર્થઃ ॥

એમ અનંત પ્રચુતા સર્વહતાં, અર્ચે જે પ્રચુ રૂપ જી ॥ દેવચંદ્ર
પ્રચુતા તે પામે, પરમાનંદ સ્વરૂપ જી ॥ શી૦ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ:-એમ અનંતી પ્રચુની પ્રચુતા, પરમાત્મતા, સર્વપ્રદેશ નિરાવરણતા,
અનંત પર્યાય, નિરાવરણતા સકલજ્ઞાનાદિ ગુણ નિરાવરણતા, તેને સર્વહ
તાં સમકિત ગુણ પ્રગટે, તે પ્રચુના ગુણની બહુ માન સહિત પ્રતીત કરતાં
જે જીવ શ્રીશીતલનાથના ગુણને યોગે પ્રચુને. અર્ચે, તે પ્રચુને અર્ચવાનો અ
ધિકાર શ્રીરાયપ્પસેણી સૂત્રમધ્યેં કહ્યું છે.

॥ અઘેગડ્યા વંદણવત્તિયાએ પૂયણવત્તિયાએ સક્કારવત્તિયાએ સમ્માણવ
ત્તિયાએ સુચ્ચં સુણિસ્સામો વાગરણં પુહ્ણિસ્સામો અઘે ગડ્યા જિણનત્તિએ ધ
મ્મોત્તિ અઘેગડ્યા જીય મેયંતિ ॥ એ આલાવાની ટીકામાં અર્થ કહ્યો છે,
તથા પ્રચુજીનો યોગ ન મળે તો પ્રચુની સ્થાપના તે પણ પ્રચુ સમાન છે. જે
શ્રીઅરિહંતને વાંદવાનું ફલ સૂત્રે કહ્યું છે ॥ હિયાએ સુહાએ નિસ્સેસાએ અ
ણુગામિયત્તાએ ॥ અંને જિનપ્રતિમાને વાંદવાનું ફલ પણ એહીજ આલાવે
કહ્યું છે, તથા સાધુને અધિકારેં માહાવ્રત પાલવાનું ફલ પણ એહીજ
કહ્યું, એમ સૂત્રેં અંનેક અધિકાર કહ્યા છે, તેમાટે પ્રચુના રૂપને પૂજવાનો
મોટો લાજ છે, કોઈ ઇવ્યહિંસા દેખીને જય પામે, તેણેં ઉપયોગ દેવો જે
સૂત્રેં પરજીવની દયાનું ફલ શાતાવેદની કહી છે, અંને આપણો આત્મા
જ્ઞાનાદિકગુણેં જોડીયેં, તો જાવદયા પાય તે મોહહેતુ છે, અંને જાવહિંસા તે
હિંસા છે, તથા ઇવ્યહિંસા તે જાવહિંસાનું કારણ છે, પરંતુ હિંસા નહીં.
ઇહાં શ્રીનાથપ્રકારનું વચન લખે છે ॥

એવમહિંસા જાવો, જીવ ઘણંતિ નયતજિઝંનિહિયં ॥ સઙ્ગોચહ્ય મજીવં, ન
યજીવ ઘણંતિતો હિંસા ॥ ૧ ॥ નન્વેવં સતિ લોકસ્થાતીવ ઇથિવ્યાદિજીવ
ઘનલાત્ હિંસાઽજાવઃ સંયતૈરપિ અહિંસાવ્રતમિતિ નિર્વાહયિતુમશ્ક્યમિતિ મા
ટે પાંચ આવર વાવરની બહુલતાયે સાધુને પણ આહાર, વદન, વિનય, વૈયા
વજ્ઞાદિક કરતાં, અહિંસાવ્રત કેમ રહે? ત્યાં કહે છે. જીવાકુલે લોકે અવ
શ્યમેવ જીવઘાતઃ સંજાવ્યતે જીવાંશ્ર ધ્રન્ કથંહિંસકો ન સ્યાદિતિ? ઉત્તર.
નય ધાયત્તિ હિંસો, ધાયતોત્તિ નિઘિય મહિંસો ॥ નવિરલજીવમહિંસો, નય
જીવ ઘણંતિ તો હિંસો ॥ ૧ ॥ અહણંતોવિ દુ હિંસો, ઇષ્ટતણુત મઝ અહિમરો

વ ॥ બાહિંતો નવિ હિંસો, સુદત્તણુઝ જહા વિહ્લો ॥ ૧ ॥ નહિ ઘાતક હ
ત્યેતાવતા હિંસ્રઃ નવા ધ્રનપિ નિશ્વયમતેન હિંસ્રઃ, નાપિ વિરલજીવમિત્યેતા
વન્માત્રેણાહિંસ્રઃપુનઃ ॥ અસુનો જો પરિણામો, સા હિંસા સોઝ બાયરનિમિત્તં ॥
કોવિ અવેલિ ક્કનવા, ક્કમ્હાણે ગિત્તિયા વક્કં ॥ ૧ ॥ અસુન પરિણામ હેક્ક,
જીવાબાહો તિતો મયા હિંસા ॥ જસ્સ ઝ નસો નિમિત્તં, સંતોવિન તસ્સ
સા હિંસા ॥ ૨ ॥ જીવ વધો અશુનપરિણામ હેતુઃ તદા હિંસા યદિ અશુનપ
રિણામહેતુર્ન તદા હિંસા ન ઇતિ ॥ સદાદઝ રફલા, નવિય મોહસ્સ નાવ
સુદાઝ ॥ જહ તહ જીવાનાવો, ન સુદમણસોવિહિંસા ॥ ઇતિ ॥

એમ આગમપ્રમાણેં ડવ્યહિંસા તે કારણરૂપ છે, તે વિષયકપાયના અ
ર્થોને હિંસા છે, પરંતુ જિન ગુણનું બહુમાન કરનારને જિનપૂજા કાલેં પુ
ષ્પાદિકની હિંસા તે હિંસાનું કારણ નથી, શ્રીજગવતીસૂત્રેં પણ ક્રિયાને
અધિકારેં એમજ કહ્યું છે, વનસ્પતિ હણવાના પચ્ચસ્કાણીને પૃથ્વી સ્વોદતાં થકાં
વનસ્પતિ હણાય તો પચ્ચસ્કાણ નાંગે નહીં, તો જિનપૂજાએં જિનસ્વરૂપ અ
વલંબન કરતાં આત્મગુણ નિર્મલ કરે, ગુણીને સ્મરણેં અનેક ગુણી યયા
છે, તેમાટે મુનિને અનુમોદવા યોગ્ય જિનજક્તિ, રાયપ્પસેણીસૂત્રેં સૂર્યાજેં ના
ટક કહ્યું પરંતુ ગૌતમાદિક શ્રમણગણેં દીતું, તે સક્કાય જેટલો લાજ
હતો, તો તે સ્થાનકેં બેઠા રહ્યા, તેથી જિનજક્તિ તે મોક્ષસાધન છે, એમ જે
પ્રાણી જિનના રૂપને અર્ચે, પૂજે, તે સર્વદેવમાં ચંડમા સમાન શ્રીઅરિહંત દેવ
તેહની પ્રચુતા પૂર્ણાનંદમય સંપદા પામે, એવું પરમાનંદનું કારણ શ્રીશીતલ
નાથ પ્રચુનું સેવન છે, તે સર્વજીવ કરો, અને સ્તુતિકર્તા પણ દેવચંડ છે,
તેણેં પોતાનું નામ પણ સૂચવ્યું, એ શીતલ પ્રચુ અનંત ગુણી છે, પરંતુ જડક
પણાયેં જે જે ગુણ જાણ્યા, તે તે ગુણની સ્તવના કરવી ॥૧૧॥ ઇતિ શીતળ ॥

॥ અથ એકાદશ શ્રી શ્રેયાંસજિન સ્તવનં ॥

॥ પ્રાણી વાણી જિનતણી, તુમેં ધારો ચિત્ત મજાર રે ॥ એ દેશી ॥

શ્રીશ્રેયાંસ પ્રચુતણો, અતિ અજુત સહજાનંદ રે ॥ ગુણ એક
વિધ ત્રિક પરિણમ્યો, એમ ગુણ અનંતનો વંદ રે ॥ મુનિ ચં
દજિણંદ અમંદ દિણંદ પરેં, નિત્ય દીપતો સુખકંદ રે ॥૧॥

અર્થ:- શ્રીશ્રેયાંસ પ્રજુ પરમેશ્વર નિષ્પન્ન નિરાવરણ સ્વસ્વરૂપનોગીનો અ
તિ કેતાં અત્યંત ઉત્કૃષ્ટ અદ્ભુત કેતાં આશ્ચર્યકારી સહજાનંદ કેતાં અકૃત્રિ
મસહજ સ્વજાવનો આનંદ છે. શ્રીશ્રેયાંસપ્રજુજી તે જીવિષ્ય છે, સાધનરત્ન
ત્રયી પરિણમીને સિદ્ધ થયા છે, તે સિદ્ધપણે અસંખ્યાત પ્રદેશી છે, અનંત
ગુણી છે, અનંતપર્યાયી છે,તે પ્રજુનો એક એક ગુણ તે ત્રણ ત્રણ પરિણતિરૂપ
છે, સર્વિષ્યજું અર્થ ક્રિયાકારીપણું તે ગુણપરિણતિથી છે, તેમધ્યે અસા
ધારણપણું વિશેષગુણની મુખ્યતાયે છે,અને સાધારણ ગુણની પરિણતિ પણ
કર્તાવ્યની કર્તાને હાથ છે, કર્તા કરે તો પ્રવૃત્તે, કર્તા ન કરે, તો ન પ્રવૃ
ત્તે પાંચ અકર્તા ઇવ્યની ગુણપરિણતિ સદા પરિણમે છે, એ રીત છે, અને
જીવિષ્યની ગુણપરિણતિ, સિદ્ધ અવસ્થાયે સદા પ્રવર્તે છે, પણ કારક ચક્ર
ના વર્તનથી પ્રવૃત્તે છે, તેમાટે આત્મિષ્યના જ્ઞાનાદિક જે ગુણ છે, તે ત્રિ
વિધે પરિણમે છે. એ રીતે ત્રિવિધતા તે કરણ, કાર્ય, અને ક્રિયા, તે ગુણ
ની તેહીજ ગુણમાં છે, એ ત્રણ પરિણામનો કર્તા તે આત્મા છે, તિહાં ડ
પાદાનપણે પ્રકૃષ્ટ કારણ તે કરણ અને તે કરણનું ફલ સાધ્ય તે કાર્ય
તથા તે કરવારૂપ પ્રવૃત્તિ તે ક્રિયા, કર્તાનો વ્યાપાર તે સિદ્ધિઅવસ્થાયે અ
જેદરૂપ છે, જેમ જ્ઞાનગુણ તે કરણ જાણવું, અને તે જ્ઞાનગુણથી જે જ્ઞેય
પદાર્થોનું જ્ઞાન થાય તે એનું સાધ્ય ફલ છે માટે એ કાર્ય જાણવું તથા તે
કાર્ય જાણવાને જે જ્ઞાનની સ્ફુરણા એટલે પ્રવૃત્તિ તે ક્રિયા જાણવી,એ ત્રણે
અજેદ છે, એ ત્રિવિધપરિણામે પરિણમ્યા, એવા અનંતગુણના વૃંદ છે, એ શ્રી
શ્રેયાંસ પ્રજુના સર્વગુણ વ્યક્તપણે સ્વકાર્યતાને કરે છે ॥ ઉક્તં ચ વિશેષા
વશ્યકે ॥ જં કલ્પા કારણાઈ, પચાયા વબુણો જડ તેણ ॥ અન્નેણન્નેણ મયા,
તો કારણ કલ્પા જયણેલ્લ ॥ ૧ ॥ ઇતિ વચનાત્ ॥

એમ કારણ કાર્ય ક્રિયાની અજેદતા પણ છે, તથા જેદતા પણ છે, કા
લે અજેદતા છે સત્ત્વ, પ્રમેયત્વે અજેદતા છે, અને સંજ્ઞા સંખ્યા લક્ષણો
જેદતા છે, માટે એવી વ્યાખ્યા છે ॥ મુનિચંદ કેતાં મુનિ જે ત્રિકાલ અવિ
પયી તત્ત્વરમણી તેમાંહે ચંડમાસમાન અથવા મુનિચંદ જિણંદ તે જિન
સામાન્યકેવલીમાં ચંડમા સમાન, વલી અમંદ કેતાં દેદીપ્યમાન દિણંદ
કેતાં સૂર્ય તેની પરે ઢીપવું છે,તેજ જેનું તથા સુખકંદ કેતા સુખનો સમૂહ છે
જેને એહવા શ્રીશ્રેયાંસ પ્રજુ તેહના સર્વ ગુણવ્યક્તપણે સ્વકાર્યને કરે છે ॥૧॥

હવે આત્માના અનંતા ગુણ છે, તેમાંહેં મુખ્યગુણ તેં ઉપયોગ છે ॥ સંવાદ
લઘિઉસાગરોવ ઉત્તસ્સ ઉવવક્કા હતો અણગારો વઉત્તસ્સ હતિ ॥ તે ઉપયોગમાં
પ્રથમ જ્ઞાન ગુણ છે. માટે પ્રથમ જ્ઞાનગુણની ત્રિવિધતા કહે છે ॥ હતિ ॥

નિજજ્ઞાનેં કરી ક્રેયનો, જ્ઞાયકજ્ઞાતાપદ ઈશ રે ॥ દેખે નિ
જદર્શન કરી, નિજ દૃશ્યસામાન્ય જગીશ રે ॥ મુળ ॥ ૬ ॥

અર્થ:-લોકાલોકમાં જે વર્તમાન છે, તથા અતીતકાલેં હતું, અને આગ
મિકકાલેં આશે, તે સર્વ પોતાના તથા પરના જાવપ્રમેયત્વપણા માટે તે ક્રે
ય છે, એટલે જાણવા યોગ્ય છે, તેહનું જાણવું તે આત્માના અસંસ્થાત પ્રદે
શ નિષ્ઠિત જ્ઞાનગુણ છે, તે જ્ઞાન, આત્માનો સ્વધર્મ છે, સર્વવિશેષનો જાણ
ગ છે, તેથી નિજ કેતાં પોતાના જ્ઞાનગુણેં કરીને જાણે એટલે જ્ઞાન તે જાણ
વારૂપ કાર્યનું કારણ થયું, ઉપાદાનકારણ કાર્યતા એક સમય છે, અને તે
જાણવારૂપ કાર્યની પ્રવૃત્તિ, તે વીર્યને સહકારેં ક્રિયા થાય છે, જો ગુણની
પ્રવૃત્તિ વિના જાણવા રૂપ કાર્ય માનીયેં, તો દર્શનોપયોગ કાલેં જ્ઞાનગુણનું
નિરાવરણપણું હતું છે, પણ ક્રિયા વિના ઉપયોગ નથી, તેમાટે કારણજૂત જ્ઞા
નેં કરી સર્વક્રેયને જાણો ઠો, પોતાના જ્ઞાનગુણેં કરી સર્વક્રેયના જ્ઞાયક કે
તાં જાણનાર ઠો, તેથી હે પ્રજુ ! તમેં જાણંગપણા માટે જ્ઞાતાપદના ઈશ
ઠો, સ્વામી ઠો, જ્ઞાનમયી ઠો, સર્વ જાણ ઠો, તેથી જ્ઞાતા ઠો.

હવે દર્શનગુણની ત્રિવિધતા કહે છે. હે પ્રજુજી ! તમેં પોતાના દર્શનગુ
ણેં કરીને નિજ કેતાં પોતાના દૃશ્ય કેતાં દેખવા યોગ્ય જે સર્વ અસ્તિકાય
ની સામાન્યતા, અસ્તિત્વં, વસ્તુત્વં, ડ્વ્યત્વં, પ્રમેયત્વાદિ, નિત્યત્વાઽનિત્યત્વા
દિ, સામાન્યપણે જે જગીશ કેતાં સંપદા એટલે આત્માને વિષે અનંતી સત્ત્વ
ડ્વ્યત્વાદિ સામાન્યસંપદા છે, તેને દર્શનગુણેં દેખે, તે “દર્શનેન દૃશ્યજા
વાનાં દર્શનં કરોતિ આત્મા” इहां આત્મા તે દેખણહારો દર્શનગુણેં કરણ
જૂતેં દેખવા યોગ્ય જે પદાર્થ, તે સર્વને દેખે છે, એટલે દેખવું તે કાર્ય, દર્શ
નગુણ તે કારણ, દર્શનગુણની પ્રવૃત્તિ તે ક્રિયા, દેખણહારો આત્મા તે ક
ર્તા, એ દર્શનગુણનું ત્રિવિધ પરિણમન જાણવું ॥ ૨ ॥ હતિ ત્રિતીય ગાથાર્થઃ ॥

નિજરમ્યેં રમણ કરો, પ્રજુ ચારિત્રેં રમતા રામ રે ॥ યોગ્ય
અનંતને યોગવો, યોગે તેણેં યોક્તા સ્વામ રે ॥ મુળ ॥ ૩ ॥

अर्थः—हवे चारित्रगुणनी त्रिविध परिणति कहे ठे. हे प्रभुजी ! हे परमेश्वर ! हे परमानंद पूर्णानंदी ! ताहरो अनंत आत्मधर्म ते तमने रम्य ठे, रमवा योग्य ठे, ते शुद्धात्मपरिणतिरूप निजरम्यविपे तमें रमण करो ठो, चारित्रगुणें करीने एटले चारित्र गुण करणें स्वरम्यने विपे जे रमण ते रूप कार्य अने चरणगुण प्रवृत्तिरूप क्रिया तेने करो ठो, तेमाटे हे प्रभुजी ! तमें रमता राम ठो, पोताना स्वरूपमां रमता ठो, तेथी स्वरूपरमणी स्वरूपा नुनवी स्वरूपविश्रामी ठोजी ॥

हवे जोगगुणनी त्रिविधता कहे ठे. जोग्य कहेतां जोगववा योग्य जे प्रगट आत्मस्वरूप अनंतज्ञानादि गुण, तेहने तमें जोगगुणें करी जोगवो ठो, ते केम ? जे जोगांतराय कर्मनां क्य तमने प्रगट थयो, ते जोगगुण तेणें करीने तमें पोतानी जोग्ययोग्य जे अनंतात्म संपदा तेहने जोगवो ठो, माटे हे स्वामी ! तमें जोक्ता ठो, जे बीजा जीवह्योपशम जोगी पुज्जादि अशुद्ध परिणतिने जोगवे ठे, तेतो अशुद्धजोक्ता ठे, अने तमें शुद्ध जोक्ता ठो, एटले जोगगुण करणें करीने निजजोक्तापणारूप कार्यने करो ठो, जोगगुणनी प्रवृत्ति, ते क्रियाने करवे करीने ठे. अत्ता सहावजोई, ते असहावाठ अत्तपरिणामा ॥ इति वाक्यात् ॥ माटे जोक्ता गुणना स्वामी ठो ॥३॥ इति तृतीय॥

देय दान नीत दीजते, अतिदाता प्रभु स्वयमेव रे ॥ पात्र तुमें निज शक्तिना, ग्राहक व्यापकमय देव रे ॥ मुण॥ ४ ॥

अर्थः—हवे दानगुण, जे दानांतराय कर्मना क्यथी प्रगटयो ठे माटे ते दान गुण तथा लाजगुणनी त्रिविधपरिणति कहे ठे. इहां दान ते सिद्धतामां स्वगुणनां प्रवृत्तनने स्वकीय ह्यायिक वीर्यनी सहकारतानुं देवुं, ते दान अने सहकारतानी प्राप्ति जे गुणने थई ते लाज, ए रीतें दान तथा लाज गुण प्रवृत्ते ठे, देय कहेतां देवा योग्य जे गुण तेहने सहकार ते दान, ते दान नित्य केतां सदा दीजें, तेथी हे परमेश्वर ! तुमें अति दाता ठो, अनंतगुणनें सहकाररूप अनंतुं दान दीयो ठो, स्वयमेव कहेतां पोताथीज पोताने आपो ठो, एटले दानगुण ते करण, अने दानगुणनी प्रवृत्ति ते क्रिया तथा सहकाररूप दान दीधुं ते कार्य. ए सर्वनां स्वामी आत्मा ते दाता ठे, आत्माने ए शुद्ध दान ठे, तथा शुद्ध लाज ठे, अने जे परजावनुं

દેવું તથા જોવું તેતો વિજાવ છે, તે આત્માને ઘટતો નથી, વલી હે સ્વામી ! તુ
મેં નિજ કહેતાં પોતાની શક્તિ અનંતગુણપર્યાયરૂપ તેહના પાત્ર કેતાં આ
ધાર હો, તથા તે આત્મશક્તિના ગ્રાહક તુમેં હો, અને એ આત્મશક્તિના
વ્યાપક તન્મયતા રૂપ અવસ્થાવંત પણ તમેંજ હો ॥૪॥ ઇતિ ચતુર્થ ગાથાર્થઃ

પરિણામી કારજ તણો, કર્તા ગુણ કરણેં નાથ રે ॥ અક્રિય
અદ્વય સ્થિતિમયી, નિકલંક અનંતી આથ રે ॥ મુ૦ ॥ ૫ ॥

અર્થઃ—વલી હે દેવ ! હે પરમેશ્વર ! તમારા અનેક અનિલાપ્ય તથા અ
નનિલાપ્ય ગુણ સર્વ પ્રાગ્જાવ થયા, તેહની ત્રણ પરિણતિ કહે છે. પારિણા
મિક પણે જે અવ્યાબાધાદિક અનંતું કાર્ય, તેહના કર્તા હો, ગુણરૂપકરણેં
કરીને એટલે ગુણ તે કરણ અને તે કરણનું જે ફલ તે કાર્ય, તથા ગુણની
પ્રવૃત્તિ તે ક્રિયા, એ કરણ, કાર્ય, ક્રિયાના કર્તા હે નાથ ! તમેં હો, જે તુમા
રું સર્વ પારિણામિકપણું તેહના તુમેંજ કર્તા હો, બીજા દ્વ્યમાં કર્તાપણું ન
થી, વલી હે પ્રજુજી ! તમેં અક્રિય હો, ક્રિયા તે ચલયોગી પણે છે, અને
સિદ્ધ તો અચલ છે તેથી અક્રિય હો, વલી હે પ્રજુજી ! તમેં અદ્વય સ્થિતિ
મયી હો, જે આઝ્વાની સ્થિતિ તેતો સયોગીજાવની છે, અને શ્રીસિદ્ધજગ
વંત તેતો સહજગુણી છે, તેથી અવિનાશી સ્થિતિ તુમારી છે. વલી નિકલંક
કેતાં સર્વ કર્મકલંક રહિત હો, તથા નિરાવરણી એવી જે અનંતી આથ કેતાં
સંપદા તેના તમેં ધણી હો ॥ ૫ ॥ ઇતિ પંચમ ગાથાર્થઃ ॥

પરિણામિક સત્તા તણો, આવિર્જાવ વિલાસ નિવાસ રે ॥ સહજ
અકૃત્રિમ અપરાશ્રયી, નિર્વિકલ્પને નિઃપ્રયાસ રે ॥ મુ૦ ॥ ૬ ॥

અર્થઃ—હવે કદાચિત્તુ કોઈ કહેશે જે કોઈ ગુણ અધુરો હશે ? માટે તેને પૂર્ણ
તા કહી દેવાડે છે. પરિણામિકપણું તે સત્તા કહેતાં હતી તેહનો આવિર્જા
વ કહેતાં પ્રગટપણું એટલે પ્રાગ્જાવ તે અનંતગુણપર્યાય નિરાવરણ સકલ
પુજલસંગ રહિત એવે સંપૂર્ણસત્તા તિરોજાવી હતી, તે પ્રગટ થઈ છે, તે પ્રાગ્
જાવી સત્તાના વિલાસના અનુજવનો હે પ્રજુજી ! તું નિવાસ કેતાં ઘર હો.
સ્વગુણનોગી હો, સ્વસ્વજાવનો અનુજવી હો, વલી હે પ્રજુ ! તુમેં સહજ કેતાં
સ્વજાવનો જે મૂળધર્મ તેના અકૃત્રિમ તે પણ અપરાશ્રયી કેતાં પરવસ્તુના

आधार विना, ते वली निर्विकल्प केतां मनोचिंतना विना, ते वली निःप्रयास केतां प्रयास उद्यम विना जे आत्मधर्म, तेहनो अनुभव ते तमें जोगवो ठो ॥ ६ ॥

प्रभु प्रभुता संचारतां, गातां करतां गुणग्राम रे ॥ सेवक साधनता वरे, निजसंवर परिणति पाम रे ॥ मु० ॥ ७ ॥

अर्थः—एहवा प्रभुनी सेवनानुं जे फल थाय, ते कहे ठे. प्रभु जे श्री श्रेयांसना निष्पन्नतत्त्वी, निरामयी, निरावरणी, तेहनी प्रभुता अनंतज्ञान मयी, सर्वसंवरी अनंतानंदरूप परमेश्वरता, असहायता, सर्वशक्ति निरावर एता, अनंतपर्याय स्वकीयकार्य कर्त्तापणारूप निःकर्मता, निःसंगता, प्रभुत्व, विभुत्व, ग्राहकत्व, व्यापकत्व, आधारत्व, कारकत्व, कारणत्व, कार्यत्व, इत्यादि प्रभुता एक एक प्रदेशें अनंतगुण पर्याय प्राग्ज्ञाव परिणमन रूप स्वरूपसंपदाने संचारतां, चित्तमां स्मरण करतां, तथा गातां केतां, स्वरयोगें गावतां गुणनो ग्राम समूह करतां थकां, सेवक तत्त्वरुचि आत्मसिद्धता नो अर्थी ते निष्पन्न परमेश्वरना बहुमानथी जीव अनादिनो बाधक, स्वरूपपराङ्मुख अइ रह्यो ठे, ते जीव साधनता ते आत्मस्वरूप निरावरण करवा रूप साधन अवस्था, उत्तर्ग अपवाद समकितथी मांमी अयोगी चर्म समय रूप गुणस्थानारोहण, दोषत्याग, गुणप्राग्ज्ञाव अधिक गुणनी रुचि, पूर्ण तत्त्वनी ईहारूप साधनापणुं पामे, ते निज कहेतां पोतानी संवरपरिणति ने पामी करीने एटले प्रभुगुणउपयोगें वर्त्ततो थको चेतना गुणीना गुणने अनुयायी थाय, तेवारें स्वरूपईहारूप दर्शनगुण परिणमे, तेथी पोतानी संवरपरिणतिने पामे, ते जीव तत्त्वताने साधे, अने साध्यरसीनी जे साध कता ते परमानंदनुं कारण ठे ॥ ७ ॥ इति सप्तम गाथार्थः ॥

प्रगटतत्त्वता ध्यावतां, निजतत्त्वनो ध्याता थाय रे ॥ तत्त्व रमण एकाग्रता, पूरणतत्त्वं एह समाय रे ॥ मु० ॥ ८ ॥

अर्थः— तेहीज जावना कहे ठे. के आत्माने पोतानी जे संपदा तेतो कर्म आवृत ठे, ते जासनमां आवधी दुर्जन ठे. अने निष्पन्न परमेश्वरनी तत्त्वता तो प्रगट ठे, ते श्रुतोपयोगें जासनमां आवे, तेमाटे प्रगटतत्त्वी जे श्रीअरिहंत सिद्ध, तेनी निरावरण आत्मसंपदा तेने ध्यावतां थकां, जीव पो

॥ પંચિહો નિહાલું રે બીજા જિન તણો રે ॥ એ દેશી ॥

પૂજના તો કીજેં રે બારમા જિન તણી રે, જસુ પ્રગટ્યો પૂજ્ય સ્વજાવ ॥
પરકૃતપૂજા રે જે હ્રે નહી રે, સાધક કારજ દાવ ॥ પૂવ ॥ ૧ ॥

અર્થ:- હવે બારમા શ્રી વાસુપૂજ્ય સ્વામીની સ્તવના કરે છે. હે નવ્ય જીવો ! તમારે જો આત્માને સુખી કરવાનું મન છે, તો બારમા જિન વીતરાગ શ્રીવાસપૂજ્ય પુરુષોત્તમની પૂજના કીજેં, એટલે સકલગુણનિરાવરણ, પરમચારિત્રી, પરમજ્ઞાની, અયોગી, અનોગી, અલેશી, અસહાયી, અકષાયી, અરૂપી, શુદ્ધસ્વરૂપી જે સિદ્ધ, સકલપરજાવ અનોગી, પુજાલોપચારરહિત એવો પૂજ્યસ્વજાવ જેહનો પ્રગટ્યો છે, તેહની પૂજા કીજેં, જે નક્તિના રાગી નહીં, અને ઢેષી નહીં, એવા સર્વજ્ઞ તેહીજ પૂજવા યોગ્ય છે ॥ ઝકં ચ આત્મીમાંસાયાં ॥ દેવાગમ નજોયાન, ચામરાદિવિજૂત યઃ ॥ માયાવિષ્વપિ દૃશ્યંતે, અત સ્ત્વમસિ નો મહાન્ ॥ ૧ ॥ સૂદર્માંત રિતદૂરાથ, પ્રત્યક્ષાઃ કસ્યચિત્ યથા ॥ અનુ મે તત્ત્વતોજ્ઞાન, મિતિ સર્વજ્ઞસિતં ॥ ૨ ॥ અસય પાહિદેરા, સવ કમ્મ ઝદયસંજૂઆ ॥ તેણં ન વિમ્હઝે મે, વિમ્હઝે વીયરાગત્તે ॥ ૩ ॥ ઇત્યાદિ ॥

વલી પ્રચુનું પૂજ્યપણું કહે છે. જે પરકૃત દેવતા મનુષ્ય ગુણરાગી થકા અનેક પ્રકારની નક્તિ, પૂજા કરે છે, પરંતુ પરમેશ્વર, કોશની પૂજા હ્રેતા વાંતા નથી, હ્રેતાદોષ રહિત છે, માટે પરજાવના સંગ, તથા પરકૃતપૂજાને વાંતા નથી, તે પૂજ્ય જાણવા. અને સાધક જે મોહના અર્થી, માર્ગનુસારી સમકેતી, દેશવિરતિ, સંવેગપટ્ટી મુનિરાજ, તેહનું કાર્ય, જે સંપૂર્ણસિદ્ધતા તેહના દાવ કેતાં ઝપાય છે, તેહીજ નિમિત્ત યોગેં અનંત સિદ્ધ નિપિના, માટે પોતે પૂજાના અવાંઠક, અને પૂજે તેહને પરમાનંદ પૂર્ણતા નિપજે ॥ ૧ ॥ ઇતિ

હવ્યથી પૂજા રે કારણ જાવનું રે, જાવ પ્રશસ્તને શુદ્ધ ॥ પરમ
ઇષ્ટ વલ્લખ ત્રિજુવન ધણી રે, વાસુપૂજ્ય સ્વયં બુદ્ધ ॥ પૂવ ॥ ૨ ॥

અર્થ:-તે પૂજાના બે જોડ છે, એક હવ્યપૂજા, બીજી જાવપૂજા, તિહાં ન્દવણ વિલેપનાદિક જે બાહ્ય ઝપચાર, યોગ સમારવાને કરિયેં, તે હવ્ય પૂજા જાણવી. તિહાં અઢાર પાપસ્થાનક છે, તે સર્વ આત્માને હુઃખહેતુ છે, તે

સર્વ પલટાવવાને પૂજામાં પ્રશસ્ત રાગ કરિયેં, તે આત્માને તજ્ઞાતીયતજવાયોગ્ય
 જે કર્મ તે કર્મ નિર્જીરવાની નીતિ છે, માટે જિનપૂજા તે સંવર છે, તેથી અવશ્ય
 કરવા યોગ્ય છે, તેમાં વાહ્યથી જે ફૂલ, કેસર પ્રમુખની પૂજા, તે દ્વ્યરૂપ છે,
 તે જાવપૂજા જે ગુણગુણી એકત્વતા રૂપ તેહનું કારણ છે, માટે દ્વ્યનિદ્દેપો
 તે તેહનેજ કહિયેં, કે જે જાવનું કારણ હોય. હવે જાવનિદ્દેપે પૂજા તે વે પ્ર
 કારની છે. પ્રથમ પ્રશસ્ત જાવનિદ્દેપે પૂજન; બીજું શુદ્ધ જાવનિદ્દેપે પૂજન, તે
 હમાં જાવ તે આત્માની પરિણતિ, અને પ્રશસ્ત તે ગુણી ઊપર રાગ જાણવો
 ॥ ઝક્તં ચ ॥ ગાથા ॥ અરિહંતે સુચરાગો, રાગો સુમુણીસુ પવચણેસુ ચ ॥ એ સુપ
 સઠો રાગો, ઇતિ વચનાત્ ॥ તથા ચત્તરણપચન્નામાં કહ્યું છે ॥ સુકયાણ રા
 ચ સમુપ્પન્ન, પુત્ર પુત્ર્યં કુરુ કરાલો ॥ ઇતિ વચનાત્ ॥ હવે પ્રશસ્તનું સ્વરૂપ
 જિલ્લે છે. તેમાં જે વિષય પરિગ્રહ ઊપર રાગ છે, તેથી તો કર્મવંધ ઊપજે,
 અને અનુકંપા તે શાતાવેદનીની હેતુ છે, તેતો સર્વનિર્ગુણી જીવ ઊપર પણ
 છે, તથા ગુણી ઊપર અનુકંપા કરવી, તે નિંદામાં રહેવા યોગ્ય છે ॥ ઝક્તં ચ
 આવશ્યકે ॥ સુદિણસુ અ હિણસુ અ, જા મે અસંજણસુ અણુકંપા ॥ રાગેણ
 વ દોસેણ વ, તં નિંદે તં ચ ગિરિહામિ ॥ ૧ ॥ ઇતિ વાક્યાત્ ॥ તથા જે અ
 રિહંતાદિ પંચ પરમેષ્ઠી અને આગમ, સાધર્મિક ઊપર પદ્ધતિ વિના ગુણીપ
 ણા માટે જે રાગ, તે પ્રશસ્ત રાગ જાણવો. તે યદ્યપિ પુણ્યવંધનો હેતુ છે, ત
 થાપિ ઠતા આત્મગુણને સ્થિર થવાનો તથા નવા પ્રગટ કરવાનો હેતુ છે.
 પુણ્યાનુવંધી પુણ્યનો હેતુ છે, એ શ્રી હરિનિઃ પૂજ્યે પંચ વસ્તુગ્રંથમાં કહ્યું છે ॥
 ગાથા ॥ નાણાં ગુણરૂઃ સ્વલુ, તારસીય ગુણસંપત્તો ॥ ધન્નો ગુણસંપત્તો
 પસહરાગં તિહિં કુણઈ ॥ ૧ ॥ ગુણરૂઃ મૂલં ઇયં, તેણં ગુણબુદ્ધિહેતુઞ્ચ ન
 ણિયં ॥ જહ્ શ્લાઽપુત્તો, પસહરાગેણ ગુણપત્તો ॥ ૨ ॥ ઇતિ વચનાત્ ॥ ૬,
 હાં કોઽ પૂઠે જે, શ્રી ગૌતમસ્વામીને ત્રિચુવન દયાલ, ત્રિશલાનંદન, શ્રીવીર
 પરમાત્મા ઊપર રાગ હતો, તે કેવલજ્ઞાનનેરોધક કેમ થયો? તેહને ઝ
 ત્તર કહે છે. જે શ્રીગૌતમનો પ્રશસ્ત રાગ, ક્વયોપશમ રત્નત્રયાનો તો દીપક
 હતો, પણ શ્રીવીર વિદ્યમાન ઠતાં, રાગની મંદતા થઈ નહી, કેમ કે ઠતે કા
 રણે રાગ ટલવો ડઃકર છે, પણ જેવારે કારણ મટ્યું તેથી રાગની અવસ્થા
 અટકી, તેવારે શ્રેણી થઈ, તેમ પ્રશસ્ત રાગ સર્વ જીવોને ક્વયોપશમી રત્ન
 ત્રયાનો વિરોધી નથી, ક્વાયકતાની રૂઢાણુક, ક્વાયકતાને નજીક કરે, પરં

તુ ક્ષાયકરત્વત્રયી થવા દીધે નહીં ॥ ઝકં ચ શ્રીસંવિક્ષમુખ્યૈઃ શ્રીજિનેશ્વર
સૂરિપૂજ્યૈઃ સંવેગરંગસાલાયાં ॥ સિદ્ધે રત્નો તત્ત્વગુણ, ફિહાણ લખાણ ગુણો સર્વે ॥
તેણં અરિહંતાઈ, સુગુણ સુરાગં સમાહિત ॥ ૧ ॥ તે માટે પ્રશસ્ત જાવપૂ
જા તે પણ સાધકતામાં બે. હવે શુદ્ધજાવપૂજા તે, જે આત્માનું સામાન્ય
ચક્ર, વિશેષચક્ર, ક્યોપશમી ચેતનાવીર્ય, તે સર્વ, શ્રીઅરિહંતપરમાત્માન
ક્ષાયકસિદ્ધતાદિગુણાનુયાયી પ્રવૃત્તે, તે શુદ્ધજાવપૂજા જાણવી, એટલે ગુણ
રાગી અર્થને ગુણબહુમાની થવું. પઠી સ્વસ્વરૂપમાં તન્મયથયે થકે સ્વરૂપપૂર્ણ
તા નિપજે, એ મોક્ષનો માર્ગ બે. હવે પ્રશસ્ત જાવ પૂજાનું સ્વરૂપ કહે બે. શ્રી
અરિહંત વાસુપૂજ્ય સ્વામી, સ્વયં કેતાં પોતાથી બુદ્ધ થયા, એવા ત્રિચુવન
નાથ તે પરમ કેતાં અત્યંત ઇષ્ટ કેતાં રાજિયામણા વલ્લભ કેતાં વાલ્હા લાગે,
તે પ્રશસ્તરાગરૂપ જાવ પૂજા જાણવી ॥ ૨ ॥ ઇતિ દ્વિતીય ગાથાર્થઃ ॥

અતિશય મહિમા રે અતિ ઉપગારતા રે, નિર્મલ પ્રજ્ઞ ગુણરાગ ॥
સુરમણિ સુરઘટ સુરતરુ તું બંતે રે, જિનરાગી મહાજાગ ॥ પૂર્ણા ૩ ॥

અર્થઃ-વલી પ્રશસ્તરાગીપણું ઝંજાવાવે બે. જે શ્રી અરિહંતઅતિશયના
મહિમા ઉપર અદ્ભુતતા આશ્ચર્યતા તથા આઠ પ્રાતિહાર્યની વિસ્મયતા
ઇત્યાદિ દેખીને અથવા સાંજલિને જે રાગ ઉપજે, તે સર્વ પ્રશસ્તરાગ
જાણવો, તથા જગતના જીવોને માહામોહાંધકાર નિવારવારૂપ ધર્મદે
શના દેઈને વિસરી ગયેલો જે આત્મધર્મ, તેને દેખાડે સર્વ સંદેહ ટાલે એ
ઉપગાર, જાવઆજીવિકાના દાતાર, તત્ત્વથી જૂલે પડ્યા જીવોને તત્ત્વ
ના દેખાડનાર, એહવું ઉપકારી પણું શ્રીઅરિહંતનું બે, તે ઉપકારીપણા ઉપ
ર જે ઇષ્ટતા, તથા નિર્મલ કર્મ આવરણે રહિત કેવલ જ્ઞાન, કેવલ દર્શન, વી
તરાગતા, અસંગતા, સ્વરૂપ જોગી પ્રમુખ ગુણ ઉપર રાગ તે પણ પ્રશસ્ત રાગ
કહિયે. વલી સુરમણિ કેતાં ચિંતામણિ રત્ન અને સુરઘટ કેતાં કામકુંજ ત
થા સુરતરુ કેતાં કલ્પવૃક્ષ તે સર્વ તુલ્ય જાણે કેમકે એતો ફલલોકસુખના
હેતુ, તથા જાવઅશુદ્ધતાના વધારવા વાલા બે, તેહને અસાર જાણીને તુલ્ય
ગણે, અને શ્રીઅરિહંતનો રાગ તે પરંપરાયે આત્મસુખનો હેતુ બે, આત્મા
ના ગુણની વૃદ્ધિ કરવાનું પુષ્ટ નિમિત્ત બે, તે માટે શ્રી જિનરાજ, પરમદયાળ,
સ્વગુણજોગી, માહાગોપ, પરમોપકારી, માહારી તત્ત્વ સંપાદના ઉપદેશક,

તે ઉપર જે જીવને સાચી ડંજલાણેં રાગ પ્રગટે, તે જીવ માહાનાગ્યવાન્, તથા પવિત્ર જાણવા, જે જીવ કામરાગ, દ્વિષરાગ, સ્નેહ રાગની નીડ ટાલીને, શ્રીપુરુષોત્તમ, પરમાનંદી શ્રીવાસુપૂજ્ય પ્રજ્ઞ ઉપર રાગી થયો, તેને ધન્ય છે. તે મહંત્ જીવ, મોહોટા નાગ્યનો ધણી જાણવો, એ સર્વ પ્રશસ્ત રાગનાવ પૂજા કહી ॥ ઇતિ તૃતીયાગાયાર્થઃ ॥ ૩ ॥

દર્શન જ્ઞાનાદિકગુણ આત્મના રે, પ્રજ્ઞ પ્રજ્ઞતા લયલીન ॥

શુદ્ધ સ્વરૂપી રૂપેં તન્મયીરે, તસુ આસ્વાદન પીન ॥ પૂર્ણ ॥ ૪ ॥

અર્થ:- હવે શુદ્ધનાવપૂજા કહે છે તિહાં જે આત્માના ક્લયોપશમનાવી દર્શનગુણ, તથા જ્ઞાનાદિગુણ, તે સર્વ પ્રજ્ઞની પ્રજ્ઞતાથી લયલીન થયા છે, बहुमान શ્રીઅરિહંતનું છે, નાસન પણ અરિહંત ગુણની અનંતતાનું છે રમણ શ્રી અરિહંત ગુણનાં સ્વરૂપ નાસનનું છે, અનુજવ પણ અરિહંત ગુણના નાસનનો છે, એમ જેટલી આત્મશક્તિ પ્રગટી છે, તે સર્વઅરિહંત ગુણને અનુયાયી કરીને, તન્મયતારૂપ કરે, તે શુદ્ધનાવ પૂજા જાણવી તે આવીરીતે:- પ્રજ્ઞતાનો નિરધારનાસનનું આસ્વાદન, તે આનંદતાયેં મગ્ન રહેવું, શુદ્ધ સ્વરૂપી પરમાત્મા તેહનું સ્વરૂપ જે વસ્તુધર્મ, તેમધ્યેં તન્મયી થઈને, તેના આસ્વાદને અનુજવેં, પીન કેતાં પુષ્ટ રહે, તે નાવથી નક્તિ જાણવી, તથા વંદન નમનાદિકતે યોગ નક્તિ જાણવી તથા પ્રજ્ઞ ઉપર ઇષ્ટતા તે રાગ નક્તિ જાણવી, તથા હું સદુચી મોટો માહરે અરિહંત પરમેશ્વર જેવો ધણી છે, હું મોક્ષના માર્ગને પામ્યો, અને પોતાના આત્મગુણને પ્રજ્ઞની પ્રજ્ઞતાને અનુયાયીપણે વર્તીવે, એહવો લીન થકો રહે, તેહને તત્ત્વનક્તિવંત કહિં. એહવા સમ કેતિ, દેશવિરતિ, સર્વવિરતિ, જેણેં પોતાની મૂલપરિણતિ પ્રજ્ઞતાથી મેલવી છે, આત્મપરિણતિરૂપવત્સંગેં પ્રજ્ઞની પ્રજ્ઞતાને રમાવી રહ્યા છે, માહાનુજાવ છે, તે શુદ્ધનાવપૂજા જાણવી ॥ ૪ ॥ ઇતિ ચતુર્થ ગાયાર્થ ॥

શુદ્ધતત્ત્વ રસ રંગી ચેતના રે, પામે આત્મસ્વનાવ ॥ આત્મા

લંબી નિજગુણ સાધતોરે, પ્રગટે પૂજ્યસ્વનાવ ॥ પૂર્ણ ॥ ૫ ॥

અર્થ:- એમ શુદ્ધનિર્મલ તત્ત્વી શ્રીઅરિહંતદેવ સિદ્ધ જગવાન્ તેહનારસેં રંગાણી થકી તેહના ગુણની જોગી જવારે ચેતના થયી, અન્ય વિકલ્પ ટાલી

अनुभवनावना सहित प्रभुस्वरूपे रसीली अइ तेवारे ते चेतना पोताना आत्मस्वनावने पामे, आत्मस्वनावरुचि, आत्मस्वनावोपयोगी, आत्मस्वनावरमणी, आत्मानुभव अथो, एटले उपादानावलंबी अवस्था पामे; अने जे वारें एनव्यजीव आत्मावलंबी आय, तेवारें पोताना गुणने साधतो निप जावतो, सम्यक् दर्शनादिक गुणने प्रगट करतो, गुणस्थान क्रमें दोषनी हाणी गुणप्राग्भाव स्वरूपएकत्व स्वरूपानुभव अतो अको तल्लीनताने निप जाववे पोतानो अनादिकालनो सत्तागतपूज्य स्वनावने प्रगट करे, एटले पहेला हूं परमपूज्य अनंतगुणी हुं, ए निर्धाररूप सम्यक् दर्शन प्रगटे, स्याद्वादसत्तानुं नासन आये, पढी जे सत्ता प्रगटी, तेहनो रमण अनुभवरूप चारित्रगुण प्रगटे, पढी शुंक्लध्यान प्रगटे, पढी निरावरण केवलज्ञान नीपजे, ए परमपूज्य श्रीअरिहंतने पूजवाथी पोतानो पूज्यस्वनाव प्रगटे ॥ ५ ॥

आप अकर्ता सेवाथी हूवे रे, सवक पूरणसिद्धि ॥ निजधन न दीए पण आश्रित लहे रे, अक्षय अक्षर रुद्धि ॥ पू० ॥ ६ ॥

अर्थः—श्री वीतराग पोते परजीवना मोक्षना अकर्ता ठे, केम जे परकर्ता पणुं जीवइयनो धर्म नथी, तेमाटे पोते परजीवनी सिद्धिना अकर्ता ठे, पण श्रीप्रभुजीनी सेवाथी सेवक जे जक्त, तेहने हूवे केता आय शुं आय तो के संपूर्ण सिद्धता निपजे निज केतां पोतानो धन जे अनंत ज्ञानादिकगुण ते प्रभु कोइ बीजाने आपता नथी, एटले कोइ पोतानो गुण बीजाने आपे नहीं, अने ते गुण पण पोतानी इयने सूकी बीजामां वर्त्ते नहीं अने कोइ इय कोइ इयनो गुण ग्रहे पण नहीं, सर्व इय पोते पोतानी सत्ताना स्वामी ठे, तेमाटे अरिहंत पोते कांइ आपताज नथी परंतु जे अरिहंतने आश्रित सेवे, ते निश्चे अक्षय केतां जेहनो क्षय न आय तथा जे विनाश नपामे, तथा अक्षर केतां खरवुं जरवुं जेहमां नथी, एवी अविनाशी अक्षर अनंत आत्मसंपदा पूर्णानंदादिक रुद्धि लहे केतां पामे, माटे जिनजक्ति तेहीज सिद्धता नीपजववानो पूर्ण उपाय ठे ॥ ६ ॥ इति षष्ठ गायार्थः ॥

जिनवर पूजा रे ते निजपूजना रे, प्रगटे अन्वयशक्ति ॥ परमानंद विलासी अनुभवे रे, देवचंद्र पद व्यक्ति ॥ पू० ॥ ७ ॥

અર્થ:- જે જિનરાજની પૂજાં પ્રતિ કરવી, તે પોતાના આત્માની પૂજના કરવી છે, આત્મગુણ વંધારવા છે, આત્મસંપદાની પુષ્ટિ કરવી છે, કેમ જે જિનસેવનાથી પોતાના અન્વયી ગુણ જે સદ્જ્ઞાનાનંદાદિક અનંત શક્તિ તે પોપે, વધે, પ્રગટે, નિરાવર્ણ થાય, તે જીવપરમાનંદનો વિલાસી થઈ, અનુભવે કેતાં જોગવે, સર્વદેવમાં ચંડમા સમાન જે પદ પરમાત્મતા, પૂર્ણતા, નિરાવર્ણતા, નિરામયતા, તત્ત્વજોગતા, સ્વરૂપાનંદતારૂપ, તેહની વ્યક્તિ કેતાં પ્રગટતા જે કર્માવર્ણ અનાદિની આવૃત્ત છે, તે સર્વ કર્મદ્વયે થયે અક્રિય, અનવહ્નિનતા, શક્તિ પ્રગટે, શુદ્ધ થાયે, તેમાટે નિષ્પન્ન જિનની પ્રતિ તે પરમાત્મતા રૂપ આત્મસિદ્ધતાનું કારણ છે, તેમાટે હે મોહાર્થી જીવો તમે શ્રીવીતરાગ અરિદ્વાનો પૂજના તે વિધિ સહિત નિરજિજ્ઞાપે તત્ત્વસાધ્યતાયે કરો, એહજ ઉત્તમઉપાય છે ॥ इति श्रीवासपूज्यजिनः॥

॥ અય ત્રયોદશ શ્રી વિમલજિન સ્તવનં ॥

॥ दासअरदास सीपरे करे जी ए देशी ॥

વિમલ જિન વિમલતા તાહરી જી, અવર બીજે ન કહાય ॥ લઘુ નદી જિમ તિમ લંઘીયે જી, સ્વયંચૂરમણ ન તરાય ॥ વિ ૦ ॥ ૧ ॥

અર્થ:- હવે શ્રી વિમલનાથ પ્રભુજીની સ્તુતિ કહે છે હે વિમલજિન ! હે પરમેશ્વર ! તાહરી વિમલતા કેતાં તમારી નિર્મલતા કેહેવી છે ? જે સમસ્ત ક્ષયકર્મ નાવકર્મપરાનુજાયીતાદિ દોષ રહિત પણે છે એહવી નિર્મલતા તે અવર કેતાં બીજા કોઈ ઉદ્યસ્થ જીવને ન કહાય કેતાં કહિ શકાય નહીં, સિદ્ધસ્વરૂપસ્ય અનંતત્વાત્ વાત્સલ્યપરિણિતત્વાત્ આયુષ્યા વ્યવસ્થાત્, તેનવકુંનશક્યતે કેન ઇતિજાપ્યવચનાત્ તેમાટે કહેવાય નહીં તે નાઝપર દૃષ્ટાંત કહે છે જેમ લઘુનદી કેતાં નાન્હીનદી તેને જેમ તેમ લંઘીયે, કેતાં ઝતરિયે, પણ અસંખ્યાતા કોઈ જોજનનો સ્વયંચૂરમણ નામા સમુદ્ર, તે કોઈ પામર જનથી તણો જાય નહીં, અને પ્રભુના ગુણતો સ્વયંચૂરમણ સમુદ્રથી પણ અનંત ગુણા છે, તે સર્વ વચને કહ્યા જાય નહીં ॥ ૧ ॥ સચલ પુઢવી ગિરિ જલ તરુ જી, કોઈ તોલે એક હાથ ॥ તેહ પણ તુઠ ગુણગણ ઝણી જી, જાણવા નહીં સમરથ ॥ વિ ૦ ॥ ૨ ॥

गुणांतरनी विवेक्षितगुणमां नास्तिता तथा परपद केतां परद्व्यना गुणनी नास्तिता ए नास्तिता सर्व वस्तुधर्मे पारिणामिक जावे रही ठे, ते सर्वनि रावर्णपणे हे श्रीविमल प्रभु ! तमारी परिणामिकतामध्ये तथा कर्तृताम ध्ये नोक्ततामध्ये समकाले केतां प्रतिसमये समाये ठे, एटली अनंतता तमारे विषे ठे, हे प्रभुजी तमारी निर्मलता ते समकेति जीवने श्रद्धागोचर ठे, तथा पूर्वधरने परोक्षनासन गाचर ठे, अने केवलीने प्रत्यक्ष ठे, ए रीतें अनिलाप्य तथा अनजिलाप्यनी अनंतता ठे, ते बीजा कोइसी कहा य नहीं, माटे हे नाथ ताहरूं ज्ञान, दर्शन, सुखधर्मनी अनंतता ते जे न व्यजीवने स्याद्वादोपेत नासन प्रतीत गोचर अइ, ते जीवने पण धन्य ठे, तो हे प्रभुजी ! तमारी शीवात कहुं तमे तो माहापूज्य ठो, मोहोटा ठो॥४

ताहरा शुद्धस्वप्नावने जी, आदरे धरी बहुमान ॥ तेहने तेहिज नीपजे जी, ए कोई अद्भुत तान ॥ वि० ॥ ५ ॥

अर्थ:-हे प्रभुजी ताहरो जे शुद्धनिर्दोष स्वप्नाव, अनंतानंदादि रूप अक्रिय, अकृत्य, तेहने जे आदरे केतां अंगीकार करे, वंदन, सेवन, स्मरण, ध्यानादिकपणे आदरे, वली बहुमान केतां अत्यादरपणे जे ग्रहे, ते साध्यार्थी सेवकनो तेहवोज पोतानो स्वप्नाव शुद्ध थाय, निःकर्मता नीपजे प्रभुना जेहवो स्वप्नाव निर्मल थाय, माटे हे प्रभो ! ए कोई अद्भुततान के केतां तंतंठे जे अरिहंत प्रभुनुं शुद्धस्वरूप चितवतां ध्यान करतां, पोतानुं स्वरूप नीपजे, एहिज आश्चर्य ठे ॥ ५ ॥ इति पंचम गाथार्थः ॥

तुम प्रभु तुम तारक विभूजी, तुम समो अवर न कोय ॥ तुम दरिसणथकी हुं तरयोजी, शुद्ध आलंबन होय ॥ वि० ॥ ६ ॥

अर्थ:-माटे हे श्रीविमलनाथ ! माहरा प्रभु अधिपति तुमेज ठो, वलीमुजने संसारमांथी तारवा वाला परमनिर्यामक परमसामर्थ्यवंत तुमे ठो, हे देव ! हे नाथ ! हे कृपासिंधु ! हे ज्ञानजानु तुमसमान माहरे बीजो कोई नथी त्रिभुवनमांहे तमेज दयाल ठो, हे जगत्पतसल ताहरो दर्शन केतां देखवुं अथवा दर्शन ते समकित तेने पामे थके हुं तखो, संसार समुझने उलंगी पार थयो ईहां कारण पामे थके जक्तिना हरषे उपचार

वचन कह्युं, एम शुद्धनिर्मल स्वरूपनो आलंबी थयो थको हे नाथ ! ता हरा स्वरूपने अवलंबें, में माहारु स्वरूप उलख्युं, ते उलख्याथी स्वरूप रुचिउपनी, पढी स्वरूपविश्रामी अनुभवध्यानी थये तखो ए जावी कार्य नो वर्तमानरोप नैगमनयनुं वचन ठे ॥ ६ ॥ इति पष्ठ गायार्थ ॥

प्रभुतणी विमलता उलखी जी, जे करे थिरमन सेव ॥ देव चंद्र पद ते लहे जी, विमल आनंद स्वयमेव ॥ वि० ॥ ७ ॥

अर्थः— ए रीतें प्रभुजीनी विमलता केतां निर्मलता तेने उलखीने जे प्राणी थिरमन केतां इढमने सेवा नक्ति करे, ते समकेति, देशविरति सर्व विरति जीव, सर्वदेवमां चइमा समान पद परमात्मपद लहे केता पामे अनादि संततिसंयोगी जावकर्म उपाधीने क्य करीने, निर्मल सिद्ध बुद्ध आत्मतत्त्वनी पूर्णता ते पामे, इहां स्तुतिकर्तानुं नाम पण देवचंद्र ठे, ते सुचव्युं ए पद कहेवुं ठे जे मध्ये विमल केतां निर्मल आनंद ते स्वय मेव केता पोतेज ठे, ते पोतानो आनंद पोते जोगवे एहवा अनंत धर्म प्राग्जाव रूप श्रीविमलनाथनी सेवना करो, मोहार्थी जीवने श्रीअरिहंत सेवना तेहिज मोटुंकारण ठे, अनादिनी त्रांति टालवानु पृष्ठनिमित्त ठे, ॥ ७ ॥ इति त्रयोदशम श्री विमल जिन स्तवनं संपूर्ण ॥

॥ अथ चतुर्दश श्री अनंत जिन स्तवनं ॥

॥ दीर्घिहो प्रभु दीर्घी जग गुरु तुज ॥ ए देशी ॥

मूरति हो प्रभु मूरति अनंत जिणंद, ताहरी हो प्रभु ता हरी मुज नयणे वसी जी ॥ समता हो प्रभु समता रस नो कंद, सहेजें हो प्रभु सहेजें अनुभव रस लसी जी ॥ १ ॥

अर्थः— हवे चौदमां प्रभु श्री अनंतनाथजीनी स्तवना करे ठे हे अ नंतनाथजिणंद ताहरी केतां तुमारी मूरति केतां मुझा एटले आकार ते माहारा नयणे केतां नेत्रने विपे वसी ठे ? ते मुझा कहेवी ठे तो के समता जे राग द्वेष रहितपणुं ते रूप जे रस तेनो कंद ठे. वली सहजें प्रयास विना अनुभव स्वजोगीपणुं तेहना रसथी लीन ठे तन्मय ठे ॥ १ ॥

નવદવ હો પ્રત્નુ નવદવ તાપિત જીવ, તેહને હો પ્રત્નુ તે
હને અમૃતઘન સમી જી ॥ મિથ્યાવિષ હો પ્રત્નુ મિથ્યા વિ
ષનીચીવ ॥ હરવા હો પ્રત્નુ હરવા જાંગુલિ મનરમી જી ॥૭॥

અર્થ:— વલી નવજે ચારગતિરૂપ સંસાર, તે રૂપ દવ કેતાં દાવાનલ
ના તાપે કરી ને વલી રહેલા જીવોને પરમ શીતલતા કરવાને તાહારી
મૂર્તિ તે અમૃતના મેહ સમાન છે, એટલે સંસારનો તાપ તમારા દર્શનથી
મટે છે, માટે. વલી મિથ્યાત્વરૂપવિષ તેહની ચીવ કેતાં ધૂમિ મૂઠી તેહને
હરવાને જાંગુલી કેતાં ગારુડીનામંત્ર સમાન તાહારી મૂર્તિ છે ॥૭॥ ઇતિ ॥

નાવ હો પ્રત્નુ નાવચિંતામણિ એહ, આતમ હો પ્રત્નુ આ
તમ સંપતિ આપવા જી ॥ એહિજ હો પ્રત્નુ એહિજ શિવસુ
સ્વગેહ, તત્ત્વ હો પ્રત્નુ તત્ત્વાલંબન આપવા જી ॥ ૩ ॥

અર્થ:— વલીહે પ્રત્નુ! તુમારી મુઝા નાવ ચિંતામણિ રત્નસમાન છે, એ
ટલે ચિંતામણિ રત્નતે ઇંદ્રિયસુખનો હેતુ છે, તે તો દ્વ્ય ચિંતામણિ છે એ
ને શ્રીવીતરાગની મૂઝા તે મોહસુખની હેતુ છે, માટે નાવ ચિંતામણિ સ
માન છે, આત્માની પોતાની અનંતજ્ઞાનાદિક સંપત્તિ આપવાને ચિંતામ
ણિ રત્ન સમાન છે, માટે એહિજ શિવ સુખનું ઘર છે, તત્ત્વ જે વસ્તુનો મૂ
લધર્મ છે, તે આલંબવાને તુમારી મૂર્તિશ્રેષ્ઠ કારણ છે, ॥ ૩ ઇતિ ॥

જાણે હો પ્રત્નુ જાણે આશ્રવ ચાલ, દીઠે હો પ્રત્નુ
દીઠે સંવર વધે જી ॥ રત્ન હો પ્રત્નુ રત્નત્રયી ગુણમાલ,
અધ્યાતમ હો પ્રત્નુ અધ્યાતમ સાધન સધે જી ॥૪॥

અર્થ:— વલી જાય કેતાં નાશ પામે આશ્રવ કેતાં નવા કર્મ લેવાની
ચાલ નાશપામે તથા પ્રત્નુજીની મૂર્તિ દીઠે, સંવરની વૃદ્ધિ યાય, આત્મ
ધર્મરમણરૂપતા વધે વલી રત્નત્રયી કેતાં સમ્યક્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રરૂપ
જે ગુણનીમાલા કેતાં નિર્મલ શ્રેણિ તે જેહમાં છે, એહવો અધ્યાત્મઆત્મસ્વ
રૂપ, તેહનું સાધન કેતાં નીપજાવવાનો ઁપાય તે સધે કેતાં નીપજે ॥ ૪ ॥

मीठी हो प्रभु मीठी सूरत तुझ, दीठी हो प्रभु दीठी रु
चि बहुमानथी जी ॥ तुझ गुण हो प्रभु तुझगुण चास
न युक्त, सेवे हो प्रभु सेवे तसुनव नय नथी जी ॥ ५ ॥

अर्थ:-हे प्रभुजी तांदूरी सूरत केतां थापना जे आकाररूप सुंदर सु
झा दीठी ते घणी ज मीठी केतां मिष्ट लागी पण केवी दीठी जे रुचि मो
हानिलापयुक्त तथा बहुमान संयुक्त अत्यंत हरपे दीठी, जे आज हूं धन्य
कृतपुण्य जेम वस्तुदेव हिममध्ये कहूं ठे. कोविदु पुत्रविठ, वविठ पुत्रं च
नय सहस्तेहि ॥ तेणं जिणवरदंसण, लंनोमयंच जे लक्षो ॥ १ ॥ तैथी अ
हो वीतरागता ! अहोग्यानता ! अहो उपकारता ! अद्भुतता ! आश्चर्यता
जे हूं रंक दीन मोहेंमग्न असंयमीने ए प्रभु मुझां योग बन्यो, ते घणी
ज मोठी बात थई एहवा बहुमाने दीठी, एहवी अरिहंतमुझा तें अरिहंत
ना केवल ज्ञानादिक गुण जे अनंत चतुष्टय तेहना चासन उपयोग युक्त
जे जीव सेवे, पर्युपासना इत्य तथा जावथी करे, तेहने नवकेता संसारनो
नय नथी जे अरिहंतनी नक्ति करे ते संसार त्रमण करेनहीं ॥ वक्तं च ॥
इको वि नमुक्कारो, जिणवर वसहस्त वक्षमाणस्त ॥ संसारसागरात्, तारेइ
नरं व नारिवा ॥ १ ॥ इति वचनात् ॥ ५ ॥ इतिपंचम गाथार्थः ॥

नामे हो प्रभु नामे अद्भुत रंग, ठवणा हो प्रभु ठवणा दी
ठे उल्लासे जी ॥ गुण आस्वाद हो प्रभु गुण आस्वाद
अनंग, तन्मय हो प्रभु तन्मयतायें जे धसे जी ॥ ६ ॥

अर्थ:-वलीहे प्रभु तमारुं नाम सांजलवाथी अद्भुत केतां विस्मयचूत
रंग उपजे, वली हे देव ! तांदूरी परमोपकारी थापना दीठाथी उल्लास थाय
ठे. माटे थापना परमोपकारी ठे जे ठोठे पोतानुं स्वरूपपणुं सांजरे वली
थापनाने निमित्तें गुण जे अनंत चतुष्टयादिक, परम निर्मल यथार्थोपदेशा
दिक वचनातिशय अशोक वृक्ष, इंध्वजादिक देखीने अनंग गुणनुं आ
स्वादन थाय ते गुण आस्वादन केवो ठे तोके अनंगठे ते कोने नीपजे के
जे जीव, तन्मयतापणे श्रीप्रभुना गुणची धसे, तेहने नीपजे तेनेज इत्या
दिक बातोनो आनंद थाय ॥ इति षष्ठ गाथार्थः ॥ ६ ॥

ગુણ અનંત હો પ્રત્નુ ગુણ અનંતનો વૃંદ ॥ નાથ હો પ્રત્નુ
નાથ અનંતને આદરે જી ॥ દેવચંડ હો પ્રત્નુદેવચંડને
આણંદ ॥ પરમ હો પ્રત્નુ પરમ મહોદય તે વરે જી ॥ ૭ ॥

અર્થ:-એમ જ્ઞાનાદિક અનંત ગુણના વૃંદ કેતાં સમૂહ એહવા નાથકે
તાં શ્રીઅનંતનાથ સ્વામી તેને જે આદરે, ઉપાદેય કરે, તે પ્રાણી દેવચંડ જે
સ્તુતિકર્તા અથવા દેવચંડતે ચોસઠ ઇંડ તેહને આનંદ કેતાં પરમાનંદમયી
એવો જે પરમમહોદયવંત મોહરૂપ સ્થાનક તે નક્તિવંત જીવ વરે કેતાં પામે
એનિયામક છે એ પ્રત્નુજીને સેવતાં કર્મ ક્લેશથી રહિત થાય ॥ ૭ ॥ ઇતિ ચતુ
ર્દશ શ્રી અનંત જિન સ્તવન સંપૂર્ણ ॥ ૧૪ ॥

॥ અથ પંચદશ શ્રી ધર્મનાથજિન સ્તવન ॥

સફલ સંસાર અવતાર એ હું ગણું એદેશી ॥

ધર્મ જગનાથનો ધર્મ શુચિ ગાઈયેં, આપણો આત
મા તેહવો જાવિયેં ॥ જાતિ જસુ એકતા તેહ પલટે
નહીં, શુદ્ધ ગુણપજ્જવા વસ્તુ સત્તામયી ॥ ૧ ॥

અર્થ:-હવે શ્રીધર્મનાથ જગવાનની સ્તુતિ કરેછે અને આત્મદ્વ્યને સા
ધનતાના બાધકતાનો ઉપયોગ આણે છે. તહાં ધર્મ એહવે નામે પન્નરમાતી
થેંકર જગદુપગારી પરમતત્ત્વી જગત્ના નાથ, તેહને પરમહિતકારી ધર્મ પ્ર
ગટયો છે, તે આત્મસ્વજાવી ધર્મ છે. ॥ ઉક્તં ચ ॥ ધર્મસંગ્રહણાં ॥ જો પુણ
આથ સહાવો, ધમ્મોપગિરસ ઇત્યાદિ અથવા ઝનયસ્કયહેક ઇત્યાદિ પુનઃ
જાવધર્માધિકારે ॥ જીવાણં જાવધમ્મો, કમ્માજાવેણ જો સ્વલુ સહાવો ॥ ઇત્યા
દિ ॥ કમ્મવિમ્મુક્કસરૂવો, અણિંદિયત્તા અભિજ્ઞનેજ્ઞાત ॥ રૂવાદિ વિરહતો
વા, અણાઙ પરિણામ જાવાત ॥ ૧ ॥ ઇત્યાદિધર્મસ્ય સ્વરૂપં ઉક્તં ॥

એહવો શ્રીધર્મનાથ સ્વામીનો ધર્મ શુચિ કેતાં પવિત્ર નિરાવરણ પરાનુજા
થી પુણારહિત તેને ગાઈયેં, વારંવાર સંજારીયેં, તત્ત્વપ્રગટરૂપ તે સ્તવિયેં, અને
પોતાનો આત્માપણ તેહવોજ જાવીયેં, કેતાં વિચારીયેં, એટલે જેહવો ધર્મ
નાથસ્વામીનો ધર્મ છે, તેહવોજ અમારો આત્માનો ધર્મ છે. તથા ચ સિદ્ધપ્રા

नृत्तटीकायां ॥ जारिससिद्धसहावो, तारिसनावो हु सव्व जीवाणं ॥ तेषां सिद्धं तरुं, कायवा नवजीवोहिं ॥ १ ॥ तथा च तत्त्वार्थटीकायां ॥ जीवोजीवत्वावस्थोसिद्धः इति तेमाटे सिद्धपणुंते जीवनी पोतानी अवस्था ठे, ईहां कोइ पृष्ठे जे सिद्ध तथा संसारी सकर्मा, समोहो, मिथ्यात्वी, असंयमीने तुल्य केम कहो ठो. तेहने कहे ठे. जे वस्तुनी जातीएकता पणे ठे, ते फि वारें पलटे नहीं. माटे जीव इव्यनुं, एहिज धर्मठे जे अनादिनो कर्मावर्त्त य यो तो पण पलटे नहीं. स्वजाति मुके नहीं, तो मारी तथा श्रीधर्मनाथ स्वा मीनी जीवनीजाति एकठे, श्रीठाणंगमां कहुं ठे, एगेआया इत्यादि तेमाटे य यपि अत्यंत मोहतीव्र अबोधमां पडयो, तो पण जीवत्वपणुं संग्रह नयें तेवोज ठे जे शुद्ध निर्मल गुणपर्यायमयी वस्तुनी सत्ता ठे, केमके सर्व प दार्थ गुणपर्याय संयुक्त ठे, उक्तंच तत्त्वार्थे “गुणपर्यायं च इव्यं ॥ इति ॥” द्रव्यं पञ्चविकृत्यं, द्रव्यविज्ज्ञा य पञ्चवा नही ॥ उप्पाय छिन्नंगाई, द्रव्य लक्षणं एयं ॥ १ ॥ इति संमतितः गाथा ॥ उप्पज्झंति चयंति, परिणमं ति गुणाण द्वाए ॥ द्रव्यं पञ्चवाय गुणा, न गुणपञ्चवाएद्वे ॥ १ ॥ अ पञ्चये जाणणा नही तथा आवश्यकरिगुकी ॥ गुणाणामासउद्वं ॥ एगद्व तिगा गुणा ॥ लक्षणं पञ्चवाणं तु, उन्नउं निस्तिया नवे ॥ १ ॥ इति उत्तराव्यय ने ॥ ते माटे जीवादि वस्तुनी सत्ता, शुद्धगुणपर्यायमयी ठे, यद्यपि जीव अ शुद्धपरिणामी ठे, अने ज्ञानादिक गुणसर्व, कर्म आवर्त्त ठे, तो पण सत्तायें शुद्ध ठे, निरामय ठे. माटे आपणो आत्मानुं स्वरूप, ते श्रीधर्मनाथस्वामी समान विचारहुं एहज तत्त्वार्जवनी यवानो मार्ग ठे ॥ १ ॥ इति प्रथम ॥

नित्य निरवय व बलीएक अक्रियपणे, सर्वगत ते
ह सामान्यजावे नणे ॥ तेह्यी इतर सावयववि
शेषता, व्यक्तिनेदे पडे जेदनी नेदता ॥ २ ॥

१ अर्थः— हवे सामान्य बिना वस्तुनी ठती आधारता नहीं, अने विज्ञेयवि ना कार्य नहीं. पर्यायप्रवृत्ति नहीं, तेमाटे पंचास्तिकाय ते सामान्यस्वभाव अने विज्ञेयस्वभावमयी ठे, तिहां सामान्य स्वभावहुं लक्षण कहे ठे. जे नित्य अविनाशी होय पण आकाशनी परें सावयव होय. अने जे निर वयव जेहने बिनाग अंश नथी. तेथी अक्रिय ते पण एकज पण जेमां जे

નહીં સ્વજાતિમાં દિધાનાવ નહીં, તે એકપણે જાણવારૂપ, અથવા પરસ્પરૂપ ક્રિયા કરે નહીં, તેથી અક્રિય તે પણ કોઈપર્યાયમાં વ્યાપે, કોઈ પર્યાયમાં ન વ્યાપે, તેહવા નહીં પણ સર્વપર્યાયમાં વ્યાપેજ એ જલ્દણ જેહમાં છે, તેહને સર્વજ્ઞ દેવે સામાન્યસ્વનાવ કહ્યો છે. એ સામાન્યજલ્દણ શ્રીવિશેષાવશ્યકે કહ્યું છે. એમં નિચ્ચં નિરવયવ, મક્કિયં સવ્વગ્ગં ચ સામન્નં ॥ એ ગાથાના વ્યાખ્યાનથી જાણવો. તિહાં જાવના જે નિત્યપણું સામાન્ય ધર્મ છે તે પદાર્થમાં નિત્યપણું સદા છે, તે નિત્યપણાને પર્યાયપ્રદેશરૂપ અવયવ નથી, તે નિત્ય પણું સર્વે એકજ છે, અને જાણવાદિક કોઈ ક્રિયા કરતો નથી, તેથી અક્રિય છે, તે નિત્યપણું પ્રદેશમાં, ગુણમાં, પર્યાયમાં, સર્વમાં વ્યાપક છે, તેથી સર્વગત છે, એટલા જલ્દણને પહોંચે, તેમાટે નિત્યપણું તે સામાન્ય છે, એમ અનિત્યત્વાદિક પણ સર્વ સામાન્ય સ્વનાવમાં જાણવું. હવે વિશેષ સ્વનાવનું જલ્દણ કહે છે. તે સામાન્યથી ઇતર કેતાં બીજા જે સાવયવ કેતાં સપ્રદેશી અવિજ્ઞાનપર્યાય સંયુક્ત અનેક અનિત્ય સાવયવ, સક્રિય, તે વિશેષ સ્વનાવ જાણવો, પણ વ્યક્તિ જે પદાર્થ તથા ગુણાંતર તેહના જેદે જેહની જેદતા કેતાં જુદાપણું પડે, એટલે સર્વવ્યક્તિને વિષે વિશેષપણું જુડું જુડું છે. માટે વિશેષની સર્વત્ર જુદાથી છે, તે વિશેષ સ્વનાવમાં જ્ઞાનાદિકગુણના જેદ જાણવા. એ સામાન્યવિશેષનું જલ્દણ કહ્યું. એ સામાન્યવિશેષસત્તામથી ઇચ્છ્ય છે.

એકતા પિંમ્ને નિત્ય અવિનાશતા, અસ્તિ નિજ
રુદ્ધિથી કાર્યગત જેદતા, જાવશ્રુત ગમ્ય અન્નિ
લાપ્ય અનંતતા, જવ્યપર્યાયની જે પરાવર્તિતા ॥ ૩ ॥

અર્થ:-એ સર્વ ધર્મનાથ પ્રજ્ઞનો ધર્મ છે. હવે સામાન્યસ્વનાવનાં જલ્દણ કહે છે. ૧ પ્રથમ એકતા કેતાં એક સ્વનાવ તે જે પિંમ કેતાં પિંમપણું તેજ વ્યના સર્વપ્રદેશ, ગુણ, પર્યાય, તેહનો સમુદાય તે એક પિંમરૂપ છે, પણ, નિન્નરૂપ વર્તતો નથી, તેને એકસ્વનાવ કહિયે.

૨ બીજો નિત્ય અવિનાશતા કેતાં અનંગુરતાપણું ધ્રુવપણું તજ્ઞાવાચ્યં નિત્યં ઇતિ ત્વાર્થવચનાત્ તે ઇચ્છ્યમાં બીજો નિત્યસ્વનાવ કહિયે.

૩ ત્રીજો સર્વઇચ્છ્યપોતાને સ્વનાવેંઠતા છે, પણ કોઈ કાલે પોતાની રુદ્ધિને મૂકતા નથી, તે ઇચ્છ્યમાં પોતાની રુદ્ધિથી ત્રીજો અસ્તિસ્વનાવ કહિયે.

૪ ચોથો જેદસ્વનાવ તે કાર્યગત છે, એટલે જે જ્ઞાનાદિક ગુણ તે સર્વ પોતા પોતાના કાર્યને કરે છે. પરંતુ એકગુણ તે બીજા ગુણના કાર્યને કરતો નથી, જ્ઞાન તે જાણવારૂપ કાર્યને કરે છે, દર્શન, તે દેખવારૂપ કાર્યને કરે છે, તથા ચારિત્ર તે રમણતારૂપ કાર્યને કરે છે, જોગગુણ તે જોગ્યને કરે છે, ઇત્યાદિક કાર્યના જેદેં ઇચ્છ્યામાં ચોથો જેદસ્વનાવપણું છે.

૫ પાંચમો અજિનાપ્ય સ્વનાવ છે, તે વચનથી કહિ શકાય તેહવા પણ આત્મઇચ્છ્યામાં અનંતા ધર્મ છે, જે જાવ શ્રુતજ્ઞાને કરી જણાય માટે શ્રુતજ્ઞાનની શક્તિપણ અજિનાપ્ય જાવ સીમ છે, તે પાંચમો સ્વનાવ છે.

૬ ષષ્ઠો સર્વઇચ્છ્યામાં પર્યાયની પરાવર્તિતા કેતાં પલટણતા છે, તે જીવ્ય સ્વનાવકહિયેં એ ષ સ્વનાવ, ઇચ્છ્યામાં, ગુણમાં, પર્યાયમાં છે, માટે એ ષ ને સામાન્યસ્વનાવ કહિયેં ॥ ૩ ॥ ઇતિ તૃતીય ગાથાર્થઃ ॥

ક્ષેત્ર ગુણજાવ અવિજાગ અનેકતા, નાશઉત્પાદ
અનિત્ય પરનાસ્તિતા ॥ ક્ષેત્ર વ્યાપ્યત્વ અજેદ અ
વ્યક્તતા, વસ્તુતે રૂપથી નિયત અજવ્યતા ॥ ૪ ॥

અર્થઃ—હવે વિશેષ સ્વનાવ કહે છે. ત્યાં પેહેલો અનેક સ્વનાવ તે જે ક્ષેત્રના અવિજાગ પ્રદેશ તેથી પદાર્થ અનેક સ્વનાવી છે, તથા ગુણાવિજાગ જે એકએકગુણના અનંતા અવિજાગ છે, જેમ ચારિત્રના અવિજાગ સંયમશ્રેણીમાં કહ્યા, વીર્યના અવિજાગ યોગસ્થાન અધિકારેં કમ્મપયડીમાં કહ્યા છે, તે માટે ગુણાવિજાગપણે પણ અનેક સ્વનાવ છે. એક એક ઇચ્છ્યામાં અનંતા ગુણ છે, તે વલી એકેકા ગુણમાં અનંતા ગુણાવિજાગ છે, તે અનેક સ્વનાવતા છે, તથા જાવાવિજાગેં જે પર્યાય ધર્મ તે જ્ઞાનાદિક ગુણના અનંતા પર્યાયની સુદ્ધમતા ગહન છે, તે પણ અનેક સ્વનાવ છે, એટલે ક્ષેત્રે તથા ગુણેં અને પર્યાયેં સર્વ રીતેં ઇચ્છ્યામાં અનેકતા છે.

૧ બીજો નાશ કેતાં વ્યય તથા ઉત્પાદ કેતાં ઉત્પાદ એ પરિણતિ તે સર્વ ઇચ્છ્યામાં અનિત્ય કેતાં અનિત્યસ્વનાવ છે.

૨ ત્રીજો પર કેતાં આપણથી બીજા જે ઇચ્છ્ય તેહના ધર્મ તે અન્યઇચ્છ્યામાં નથી એટલે એક ઇચ્છ્યાના જે ધર્મ તે બીજા ઇચ્છ્યામાં નપામીયેં, તે ઇચ્છ્યામાં નાસ્તિતા કેતાં નાસ્તિસ્વનાવ છે.

૪ ચોથો આત્માના સર્વ ગુણપર્યાય તે નિન્નનિન્નકાર્ય કરે છે, પરંતુ કેવળ કેતાં નાજન તે સર્વનો આત્મા છે, માટે ગુણપર્યાયની અનંતતા છે, પણ કોઈ મૂળદ્રવ્યને તજી શકતો નથી, એકદેત્રે એકાધારપણે વ્યાપત્વ કેતાં અવગા હી રહ્યા છે તે દ્રવ્યમાં અજેદતા કેતાં અજેદસ્વજ્ઞાવ છે.

૫ પાંચમો વલી વસ્તુને સ્વરૂપે કેવળ જ્ઞાનગમ્યપણે વચને અગોચર અનંતધર્માત્મક પણે દ્રવ્યનું અનનિલાપ્યપણું તે અવક્તવ્યસ્વજ્ઞાવ છે, ઉક્ત ચ ॥ શ્રીવિશેષાવશ્યકે ॥ અનિલાપ્યે જ્ઞાવેન્યઃ અનનિલાપ્યા અનંતગુણા इति

૬ ષષ્ઠો અનેક પર્યાયનોપરાવર્તે છે, પણ વસ્તુના મૂળરૂપથી પલટે નહીં, તે રૂપેજ રહે છે, એ નિયતપણા માટે વસ્તુમાં અજવ્યસ્વજ્ઞાવ છે.

એ સર્વ સ્વજ્ઞાવ સમ્મતિતર્કે તથા ધર્મસંગ્રહણીના વ્યાખ્યાનથી જોવા, એ સામાન્યસ્વજ્ઞાવ છે તે પદાર્થનો દ્રવ્યાસ્તિકમૂળધર્મ છે, એહવા પરિણમન પણાશ્ચકી સર્વ પદાર્થ સ્યાદાદાદિ કહેવાય છે, જે સમયે એક તે સમયે અનેક જે સમયે નિત્ય તે સમયે અનિત્ય, જે સમયે અસ્તિ, તે સમયે નાસ્તિ, જે સમયે નિન્ન તે સમયે અનિન્ન, જે સમયે વક્તવ્ય, તે સમયે અવક્તવ્ય, જે સમયે જવ્યત્વ તે સમયે અજવ્યત્વ, इत्यादિક એમ વલી એક અનેક નિત્યાનિત્યાદિક એક એક સ્વજ્ઞાવની સપ્તજંગી થાયે. તેવા અનંતા સ્વજ્ઞાવે અનંતીસપ્તજંગીયો દ્રવ્યનેવિષે થાય, તે સ્યાદાદરત્તાકરાવતારિકામાં કહ્યું છે. જે “નિત્યાનિત્યાઅનંતસ્વજ્ઞાવજેદતૌ પ્રતિધર્મે નિન્નાનિન્ના સપ્તજંગી એવ મનંતાઃ સપ્તજંગ્યો જવંતિ इति ॥” તથા ચ શ્રીજિનવલ્લજસૂરિવાક્યં ॥ બહુ વિહ નયજંગં, વહુણિજં અણિજં ॥ સદસદનનિલાપ્યા, લાપ્યમેગં અણેગં ॥ ૧ ॥ इति ॥ એ સ્વજ્ઞાવ મહોપાધ્યાય શ્રીયશો વિજયજી સ્વકૃતદ્રવ્યગુણપર્યાયના રાસમધ્યે સમર્પ્યા છે, તિહાંથી જોઈ લેવા ॥ ૪ ॥ इति ચતુર્થે ગાથાર્થઃ ॥

ધર્મ પ્રાગ્જ્ઞાવતા સકલ ગુણ શુદ્ધતા, જોગ્યતા કર્તૃતા રમણ પરિણામતા ॥ શુદ્ધ સ્વપ્રદેશતા તત્ત્વચૈતન્યતા, વ્યાપ્ય વ્યાપક તથા ગ્રાહ્ય ગ્રાહકગતા ॥ ૫ ॥

અર્થઃ—હવે વિશેષસ્વજ્ઞાવ કહે છે. દ્રવ્યનો ધર્મ જે જ્ઞાનાદિક તેહની પ્રાગ્જ્ઞાવતા કેતાં પ્રગટપણું તે આવિર્જીવધર્મ, બીજો જ્ઞાનદર્શન, ચારિત્રાદિ, સર્વ ગુણની શુદ્ધતાયે સર્વ સ્વગુણનું જોગીપણું તે જોગ્યતા ધર્મ તથા

કર્તૃતા કેતાં કર્તાપણું સર્વ પ્રદેશકાર્યાનુગત સમુદાયપ્રવૃત્તિ કાર્યોત્પાદકનં
 ઠલું તે ધર્માસ્તિકાયાદિ ડ્યને પ્રદેશે પ્રદેશે ચલનાદિસહાયરૂપ કાર્ય
 નો યાવો, તે નિન્નનિન્ન પ્રદેશેને આશ્રયે છે. અને જીવડ્યનું જાણવા
 દેખવા રૂપકાર્ય. તે સર્વ, અસંખ્યપ્રદેશના મલવાથી છે, તેમાં જીવ ડ્યને
 વિષે કર્તાપણું છે. તે કર્તાપણું વિશેષ સ્વજાવ છે. વલી રમણ જે કોઈકને
 વિષે રમવું તથા પરિણામિકતા જે પરિણામિકપણું તે શુદ્ધ સ્વપ્રદેશીપણું તે
 પેણ વિશેષ સ્વજાવ છે, તથા તત્ત્વ કેતાં વસ્તુમાં મૂલધર્મે જે ચૈતન્યતા તે
 પેણ વિશેષ સ્વજાવ છે, વ્યાપ્ય વ્યાપકપણું તથા ગ્રાહ્ય ગ્રાહકપણું તથા આ
 ધારાધેયપણું સંરક્ષણપણું સ્વસ્વામિજાવાદિક એ સર્વ વિશેષ સ્વજાવ જાણ
 વા. એ રીતે સામાન્ય સ્વજાવ તથા વિશેષસ્વજાવ, તે સર્વ શ્રીધર્મનાથ પરમે
 શ્વરના નિર્દોષ થયા, તેહમાં પેણ સામાન્યસ્વજાવ તો નિર્દોષ સદા
 હતા, પરંતુ પર સંયોગે વિશેષ સ્વજાવનો દિધાજાવ થયો. હતો, તે હે શ્રી
 ધર્મનાથ પ્રજી તુમે સ્વરૂપાલંબની થઈ કરણગુણે જે જ્ઞાન, દર્શન, ચા
 રિત્ર, અને વીર્ય, તેહને સ્વરૂપથી એકત્વ કરી, સ્વરૂપ પ્રાગ્જાવ કરી, સ્વ
 રૂપે વસ્યા ઠો, માટે નિરામય થયા ઠો ॥૫॥ ઇતિ પંચમ ગાથાર્થઃ ॥

સંગ પરિહાથી સ્વામિનિજ પદ લહ્યું, શુદ્ધઆત્મિક
 આનંદપદ સંગ્રહ્યું ॥ જહવિ પર જાવથી હું જવોદ
 ધિ વસ્યો, પરતણો સંગ સંસારતાયે ગ્રસ્યો ॥ ૬ ॥

અર્થ.— હવે એહવી અનંત ગુણ નિર્મલતા પ્રજીને જે રીતે નીપની,
 તે રીત કહે છે. હે દેવ, હે પરમેશ્વર! તુમે પુજાદિકનો સંગ સર્વથા પરિ
 હાર કેતા ત્યાગ કસ્યો, તેહથી નિજ કેતાં પોતાનું પરમપદ અવ્યાવાધાનંદ
 રૂપ ચિડૂપાવસ્થાનરૂપ લહ્યું. કેતાં પામ્યો માટે તમે શુદ્ધ કેતાં નિર્મલ
 આત્મિક કેતાં જે આત્મ ડ્યનો આનંદ અવ્યાવાધાદિકતે સંગ્રહ્યું કેતાં
 લાધો અને હે પ્રજી! જહવિ કેતાં જો પેણ હું પરજાવથી કેતા પરજાવ
 નિમિત્ત પામીને પરજાવરૂપ પરિણમીને, વર્તમાનપરાનુયાયી જવોદધિ
 કેતાં જવસમુદને વિષે વસ્યો હું, જવનિવાસી થયો હું, તેથી પુજાદિકને
 સંગે સંસારતા જાવથી નવું નવું અચ્ચવસાયીપણું પામીને ડ્યથી ચારગતિરૂપ
 સસારમાં જાવણે કરીને એ માહારો આત્મા ગ્રસ્યો છે. એટલે એ સંસારે

મુજને ગ્રાસ કરી લીધો છે, માટે હે દેવ! તુમે અસંગી, હું સંગી, તુમે મુક્ત, હું બદ્ધ, તુમે અકર્મા, હું કર્માશ્રિત, તુમે સ્વરૂપનોગી, હું પુજનનોગી, તુમે સ્વગુણપરિણામિ, હું પુજનાશ્રિત રાગદેષ પરિણામિ, તેથી હે પ્રભુ! માહારે તો માહરી જૂલથી કોફક નવું જે સત્તામાં, કર્તાપણામાં, પરિણામિકતામાં ન હતો તે નીપનો, એ અશુદ્ધકર્તાપણું મેં કહ્યું, તેહથી સ્વગુણ આવરી ને પુજનનો ગ્રાહક થયો, તે પુજનને લેવાથી માહરો આત્મા પુજનનોગી થયો, એટલે તાહરે માહરે અંતર પડીગયો, તેથી હું સંસારી હું અને તમે સિદ્ધ ધેય થો. ઇતિ પદ્ય ગાથાર્થઃ ॥ ૬ ॥

તહવિ સત્તાગુણે જીવ એ નિર્મલો, અન્યસંશ્લેષ જિ
મ ફિટક નવિ સામલો ॥ જે પરોપાધિથી હુષ્ટપરિ
ણતિ ગ્રહી, જાવ તાદાત્મ્યમાં માહેરું તે નહી ॥૭॥

અર્થ:-તો પણ સત્તાગુણે ડવ્યાસ્તિક સંગ્રહ નયેં એ માહરો જીવ નિર્મલ છે, નિષ્કલંક છે, અસંગી છે, અરૂપી છે, કોણ દૃષ્ટાંતે? જેમ શ્યામાદિક પુટ સંયોગે ફટિક રત્નનો દલ સ્યામ દીઠામાં આવે છે પરંતુ ફટિક કાંઈ શ્યામ થયો નથી, પણ અપરીક્ષક લોક તેને શ્યામ જાણે છે, પણ જાતે જે હવો હતો તેહવોજ છે, તેમ કર્મસંગે આત્મા અશુદ્ધરૂપ દેખાય છે, પરંતુ ત્વજ્ઞાની એને જાતે નિર્મલજ જાણે છે, તેમ શ્રદ્ધાવંતપણ નિર્મલ જાણે છે અને જે પરોપાધિથી હુષ્ટપરિણતિ કર્મકર્તા પણારૂપ ગ્રહીને તદાત્મકજાવ માં તાદાત્મ્યસંબંધે કરી છે, તે સર્વ ઉપાધિકજાવ માહરો નથી, સંયોગે સંબંધ મલ્યો છે, પરંતુ સમવાયસંબંધે નથી જેવિજાવતેતદુત્પત્તિસંબંધે પરંતુ તદાત્મ્યસંબંધે નથી, એમ જાવવું ॥ ઇતિ સપ્તમગાથાર્થઃ ॥ ૭ ॥

તિણે પરમાત્મપ્રજ્ઞુ નક્તિ રંગી અઈ, શુદ્ધકારણ રસે
તત્ત્વ પરિણતિ મયી ॥ આત્મગ્રાહકથયે તજે પર
ગ્રહણતા, તત્ત્વનોગી થયે ટલે પરનોગ્યતા ॥ ૮ ॥

અર્થ:-માટે એ વિજાવપરિણતિ તેમાહરો મૂળધર્મ નથી, તેથી એને નિવારીયેં, તો જાયે તેવારે એ માહરો આત્મા સ્વરૂપાવસ્થિત થાય, એમ વિચારી તેહનો ઉપાય ચિંતવે છે. જે એ સંસારી આત્મા પરાનુગત અઈ રહ્યો છે, તેહને

जो हमणा स्वरूपथी जोडीएँ, तो टकी शके नही, अने परविजातिथी जो
 द्यो थकी बंधने वधारे ठे, माटे परस्वजाती जीव जे अमोही, शुद्धज्ञानी तेथी
 जोडीयें, तो स्वजाती स्वरूप रंगी थाय. अने अरिहंतनुं स्वरूप तथा आ
 पणा आत्मानुं स्वरूप तुल्य ठे, तेथी तेहना स्वरूपे रसिक थाय, तो
 पढी कर्म आवस्यो पण, आत्मस्वरूपनी रुचि उपजे, ते रुचिथी पोताना
 स्वरूपने सर्दहे, जाणे, रमे, उद्यम करे, परजाव तजे ए अनुक्रमथी संपूर्ण
 स्वरूप पामे, तेमाटे परमात्मा प्रभु श्रीधर्मेनाथजीनी जक्तिनो रंगी यइने शु
 द्ध कारणने रसें आत्मा तत्त्वपरिणतिमां मग्न थाय, पोतानो आत्मस्वरूप
 जोवे, ध्यावे, संजारे तथा तेहनेज प्रगट करवाना यत्न करे, एवी रीतें
 जेवारें आत्मानो ग्राहक थाय, तेवारें अनादिनी परग्राहकता तजे, केम
 जे आत्मस्वरूपनो ग्राहक थयो, ते परजावने ग्रहे नही, जेटली आत्मपरि
 णति आत्मधर्मे ग्राहक थइ ते कर्मादिकने टाले तेने संवरपरिणति कहि
 यें, वलीतत्त्वजोगी थयो, परजोगीपणु टले, तेवारें आत्माने जोगवे ॥ ७ ॥

शुद्ध निःप्रयास निजजाव जोगी यदा, आत्मक्षेत्रे
 नही अन्यरक्षणं तदा ॥ एक असहाय निरसंग निर्ध
 वता शक्ति उत्सर्गनी होय सद्बु व्यक्तता ॥ ए ॥

अर्थः— जेवारें शुद्ध पुजज संगरहित निःप्रयास निजजाव केतां आत्म
 जावनो जोगी थयो, तेवारें आत्मप्रदेशें अन्य केतां पुजजकर्म तथा रागा
 दिकनुं रक्षण केतां राखवो नथी, एटले स्वरूप ग्राहक चेतमानुं वीर्य
 थाये, तेवारें पुजज कर्म आत्मप्रदेशें संबंधीपणे रहे नही, सर्वपुजजखरोने
 आत्मा निःकर्मा थाय, पढी सर्वसंग रहित, असहायी, निर्ध व उत्सर्गनी शक्ति
 सहित, व्यक्तता केतां प्रगटता निरावर्णपणुं पामे ॥ इति नवम गायार्थः ए

तेणे मुऊ आत्मा तुऊयकी नीपजे, माहरी संपदा
 सकल मुऊ संपजे ॥ तेणे मन मंदिरे धर्म प्रभु ध्या
 इयें, परमदेवचंज निज सिद्धि सुख पाइये ॥ २० ॥

अर्थः— तेथी हे देव हे श्रीवीतराग! तुमारें निमित्त माहारो तत्त्व
 नीपजे, बीजो कोइ उपाय देखातो नथी, माहरी आत्मानुं सिद्ध पणुं ते

તાહારા સ્વરૂપને અવલંબે નીપજે, માહારો અનંતગુણપર્યાયરૂપ સ્વકર્તાપણું સ્વનોક્તાપણું સ્વરૂપ ऐश्वर्यતા સર્વ કર્માવર્તે છે, તે મુને સંપજે, એટલે હું માહારી અરૂપી સત્તાગત તત્ત્વસંપદાનો ધણી તથા જોગી, અવિનાશીપણે આજું, એ પ્રજુજીનો પરમ ઉપકાર જાણું, તે કારણે મનમંદિરને વિષે શ્રીધર્મનાથ પ્રજુને ધ્યાઈએ પણ બીજી ઉપાધિચિંતવિએ નહીં, એ પ્રજુના ગુણ તથા ઉપગારનું બહુમાને ધ્યાન કરિયેં, નવા સાધકને એહિજ આધાર છે, તેવારે પરમ ઉત્કૃષ્ટ દેવ જે સ્વરૂપરમણી મુનિ તેહમાં ચંડમા સમાન જે પરમાત્મપદરૂપ નિજ કેતાં પોતાના સિદ્ધિ કેતાં નિષ્પન્નસુખ, અવ્યાવાધાદિક તેને પાડ્યેં કેતાં પામિયેં, એહીજ મોક્ષનો ઉપાય છે, તેમાટે શ્રીઅરિ હંતનું સેવન નિરનુષ્ઠાનપણે કરવું ॥ ૧૦ ॥ ઇતિ શ્રીધર્મ જિનસ્તવનં સંપૂર્ણ ॥

॥ અથ ષોડશ શ્રી શાંતિ જિનસ્તવનં ॥

॥ આશ્વઢીયેં મેં આજ સેત્રુંજો દીઠો રે ॥ એ દેશી ॥

જગતદિવાકર જગતકૃપાનિધિ, વાહાલા મારા સમવસર
 ણમાં બેઠા રે ॥ ચતુર્મુખ ચતુર્વિહ ધર્મ પ્રકાશે, તે મેં નયણેં દીઠા
 રે ॥ જનવિક જિન હરસ્વો રે ॥ નિરસ્વી શાંતિ જિણંદ ॥ જ૦ ॥
 ઉપશમ રસનો કંદ ॥ નહીં ઇણે સરસ્વો રે ॥ એ આંકણી ॥ ૧ ॥

અર્થ:-હવે સોલમા જિન શ્રીશાંતિનાથ પ્રજુની સ્તવના કહે છે. તે પ્રજુ કેહવા છે ? જગતને વિષે દિવાકર કેતાં સૂર્યની પરે જ્ઞાનેકરી ઉદ્યોતના કરનાર તથા કૃપાના નિધિ એહવા પ્રજુતે મુજને પરમવદ્ધન છે સમવસર ણમાં બિરાજમાન થકા ચાર મુખે કરી ચાર પ્રકારના ધર્મને પ્રકાશે કેતાં ઉપદેશ કરતા થકા, એવા તીર્થંકર દેવ શ્રીશાંતિનાથ પ્રજુ તે મેં નયણેં કેતાં આગમ શ્રવણ રૂપ ચક્રુએ દીઠા, માટે હે જનવિકજીવો ! તુમેં જિણંદ કેતાં સામાન્યકેવલીમાં ઇંડસમાન એહવા શ્રી શાંતિપ્રજુને નિરસ્વીને હરષવંત થાઉં ઉપશમ જે પરમહુમા તદ્દરૂપ જે રસ તેનુ એ કંદ છે એના તુલ્ય બીજો કોઈ નથી, એ પ્રજુ પરમ શાંતિરસમયી છે ॥ ઇતિ પ્રથમ ગાથાર્થઃ ॥ ૧ ॥

પ્રાતિહાર્ય અતિશય શોભા ॥ વા૦ ॥ તે તો કહિય ન જાવે રે ॥

ધૂકબાલકથી રવિકરજરનું, વર્ણન કેણી પરે થાવે રે ॥ જ૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ:- વલી પ્રચુની જે આઠ પ્રાતિહાર્યની તથા ચોત્રીશ અતિશયની શોના તે મુજ સરિલાં વ્યામોદિ જીવથી કહો જાય નહીં, દૃષ્ટાંત જેમ ધૂકવાલકથી કેતાં ધૂવડના-બાલકથી રવિકર કેતાં સૂર્યના કિરણોનો જર કેતાં સમૂદ્ તેહનું વર્ણન કેવી રીતે થાય ? અર્થાત્ નહોં જ-થાય, તેમ મુજ સરલાથી પણ પ્રાતિહાર્યાદિકની શોના કહો જાયે નહોં-ઇતિ ॥૨॥

વાણી ગુણ પાંત્રીશ અનોપમ ॥ વા૦ ॥ અવિસંવાદ સરૂપે રે ॥
નવહુલવારણ શિવસુખકારણ, સૂધો ધર્મ પ્રરૂપે રે ॥ જ૦ ॥ ૩ ॥

અર્થ:- વલી પ્રચુની જે વાણી તેહને વિપે ઉપમા રહિત પાંત્રીશ ગુણ ગ્યા છે, તે વાણી વિસંવાદપણથી રહિત અવિસંવાદ સ્વરૂપમયી છે, તે વાણીયે કરીને નવ્યજીવોના નવ કેતાં સંસારના હુલ નિવારવાને અર્થે અને શિવ કેતાં મોહહુલના પ્રવલકારણને અર્થે સૂધો કેતાં યથાર્થ ધર્મ નીપ્રરૂપણા શ્રીપ્રજ્ઞી સમવસરણમાં કરે છે ॥ ઇતિ તૃતીય ગાથાર્થઃ ॥૩॥

દક્ષિણ પશ્ચિમ ઉત્તર દિસિમુલ ॥ વા૦ ॥ ઠવણા જિન ઉપગારી રે ॥ તસુ
આલંબન લહિય અનેકે, તિહાં થયા સમકિત ધારી રે ॥ જ૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ:- તે સમવસરણમાં પૂર્વદિશિ સન્મુલના વારણે તો શ્રીતીર્થકર પોતે મૂલગે રૂપેં વેસે, અને દક્ષિણ પશ્ચિમ તથા ઉત્તરદિશિને વારણે શ્રી અરિહંતના પ્રતિવિલ વેસે, તે પ્રતિમારૂપ ઠવણા જિન કેતાં યાપના જિનઠે તે ઉપગારી છે, તેહનું પણ આલંબન પામીને અનેક જન તિહાં સમવસર ણને વિપે સમકેત ધારી થયા, એટલે વ્રતના લેનાર તે પૂર્વદિશિના વારણે વેસે, અને ઘીજી પરિપદામધ્યે જિનસેવનથી સમકિતનો લાભ છે, તેથી એ ધન્યતા છે તે યાપનાનિદ્દેપાનો ઉપગાર છે ॥ ઇતિ ચતુર્થ ગાથાર્થઃ ॥ ૪ ॥

પટ્ નયકારજ રૂપેં ઠવણા ॥ વા૦ ॥ સગ નયકારણ ઠાણી રે ॥ નિમિત્ત
સમાન યાપના જિનજી, એ આગમની વાણી રે ॥ જ૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ:- હવે વલીવિશેષ યાપનાનું ઉપગારીપણું તથા સત્યપણું કહે છે, તેમધ્યે શ્રીઅરિહંત તથા સિદ્ધજી પણ આપણા આત્મના નિમિત્ત કારણ છે, અને શ્રીજિનપ્રતિમા તે પણ આપણા તત્ત્વસાધનનું નિમિત્ત કારણ

હે, તેહમાં આપના જિનને વિષે અરિહંતસિદ્ધપણું ઠ નયેં હે, હાં
 કોઈ પૂઠે જે અરિહંત અથા અથવા સિદ્ધ અથા તેહની આપના હે, તો
 સાત નય મૂકીને, ઠ નય કેમ કહો ઠો ? તેહને ઉત્તર કહે હે જે મૂલ તો
 આપનાનિક્ષેપામધ્યે આપના તે ત્રણ નયેં હે “નામ સ્થાપનાદ્વ્યનિક્ષેપત્રયં
 નૈગમાદિનયવર્તિત્તિ” ઇતિ ॥ ” અતઃ ઉચ્યતે ॥ હવેં હાં નામાદિ એકેક નિક્ષે
 પાના ચાર ચાર જેદ આય હે ॥ ઉક્તં ચ જાણ્યે ॥ નામાદિ પ્રત્યેકંચતુરૂપં
 ઇતિ ॥૧॥ તેથી પ્રથમ એ સ્થાપના એહવું નામ સ્થાપનામાં હે તે સ્થાપનાનો
 નામ નિક્ષેપો હે. બીજો એ સ્થાપના ગ્રહણ હેતુ આય હે, તે સ્થાપનાનો સ્થાપ
 ના નિક્ષેપો જાણવો. ત્રીજો સમુદાયતા અનુપયોગતા તે સ્થાપનાનો દ્વ્ય
 નિક્ષેપો જાણવો. ચોથો આગારોનિષ્પાઠ એ ધર્મને કારણિક આયે, તે આપના
 નો જાવ નિક્ષેપો હે. એમ આપના ચાર નિક્ષેપે હે, અથવા નહિ એહિં વિદુણં,
 સુત્તોઅહોયજિણમએ કિંચિ ॥ આસન્નસોયારં, નયનયવિસારઠ વૂઆ ॥૨॥
 ઇતિ તેથી શ્રીઅરિહંત તથા સિદ્ધજીની સ્થાપના હે, તેમાટે તેહના નય કહે હે.

૧ જે સ્થાપના દીઠે અરિહંત સિદ્ધનો સંકલ્પ સ્થાપનામાં આય હે, અ
 થવા અસંગાદિ તદાકારતા રૂપ અંશ એ સ્થાપનામાં હે, તે નૈગમનય આપના

૨ અરિહંત તથા સિદ્ધના સર્વગુણનો સંગ્રહ કલ્પનાબુદ્ધિ ધરીને આપ
 નાકરી હે, તેમાટે એ સંગ્રહનય અરિહંત સિદ્ધરૂપ સ્થાપના હે.

૩ અરિહંતના આકારને વંદન નમનાદિ સર્વ વ્યવહાર શ્રી અરિહંતનો
 આય હે, તેહનું કારણપણું એ આપનામાં હે તે વ્યવહારનય આપના કહીયે.

૪ એપ્રતિમારૂપસ્થાપના દેહી, સર્વજનવ્યને બુદ્ધિનો વિકલ્પ એહવો ઉપ
 જે હે, કે એ શ્રીઅરિહંતજીઠે તે વિકલ્પેજ સ્થાપનાકરી હે. તે રુજુસૂત્રન
 ય સ્થાપના હે.

૫ અરિહંતસિદ્ધ એહવો શબ્દ “ઇદંપ્રકૃતિપ્રત્યયસિદ્ધં” હાં પ્રવૃત્તે હે,
 તે શબ્દનય સ્થાપના જાણવી.

૬ અરિહંતના પર્યાય વીતરાગ સર્વજ્ઞ તીર્થંકર તારક જિન પારંગત ઇત્યા
 દિક સર્વપર્યાયની પ્રવૃત્તિ પણ સ્થાપના મધ્યે હે, તે સમજિરૂઢનય સ્થાપના
 અહ પરંતુ કેવલજ્ઞાન કેવલદર્શનાદિગુણ, ઉપદેશકતા તે ધર્મ, સ્થાપનામાં
 નથી માટે એવંજૂતનયનો ધર્મ, તે એ સ્થાપનામાં નથી તેથી એ ઠવણા કેતાં આ
 પના તે કાર્ય કેતાં સિષ્પન્નતા, અરિહંત, સિદ્ધતારૂપ તે ષટ્ કેતાં ઠ નયે હે,

એક એવંજૂત નયે નથી. કેમ કે એવંજૂતનય તે શ્રીઅરિહંત સિદ્ધને વિષેજ છે. તેમાટે કાર્યપણે અરિહંત મધ્યે પણ ઠ નય છે. ઇહાં સ્થાપના નિદ્દેપમાં શ્રી વિગ્રેષાવશ્યકે આદિના ત્રણ નય કહ્યા છે. અને ઇહાં ઠ નય કહ્યા તે ઉપચાર જાવનાયે કહ્યા છે. સમનિરૂઢનું, લક્ષણ, વચનપર્યાયવર્તિ છે, તે લક્ષણ ઇહાં પોહોંચે છે, તેમાટે એ ઠ નય કહ્યા.

હવે એ શ્રી જિનપ્રતિમારૂપ સ્થાપના તે સમકિતિ, દેસવિરતિ, સર્વવિરતિને મોહસાધનનું નિમિત્ત કારણ છે, તે નિમિત્ત કારણ સાતનયે છે તે કારણનો ધર્મ કર્ત્તાને વશ છે. તે નિમિત્તકારણપણું સાત નયે છે, તે કહે છે,

૧ પહેલો સંસારાનુયાયી જીવને એ જિનપ્રતિમા દીઠે અરિહંતનું સ્મરણ થાય છે, અથવા જિનવંદનને જીવની સન્મુખતા થાય છે. તેવારે સન્મુખતાનો જે નિમિત્ત તે નૈગમનય નિમિત્ત કારણ પણું છે.

૨ જિન પ્રતિમા દીઠે સર્વગુણનો સંગ્રહ થાય છે, સાધકતાની ચેતનાદિ સર્વનો સંગ્રહ તે તત્ત્વની અદ્વ્યુતતાને સન્મુખ થાય છે, તે સંગ્રહનય નિમિત્ત.

૩ વંદન નમનાદિક સાધકવ્યવહારનું નિમિત્ત તે વ્યવહારનય નિમિત્ત.

૪ તત્ત્વર્ષ્ઠારૂપ ઉપયોગ સમારવાનો નિમિત્ત તે ક્ષુદ્રસૂત્રનય નિમિત્ત.

૫ સંપૂર્ણ અરિહંત પણાના ઉપયોગે જે ઉપાદાન એ નિમિત્તે તત્ત્વસાધનને પરિણમ્યો, તે શબ્દનય, આપનાનો નિમિત્ત છે, સમકિતી પ્રમુખને એહવોં છે

૬ અનેક રીતે ચેતનાના વીર્યની પરિણતિ, સર્વસાધનતાને સન્મુખ થઈ તે સમનિરૂઢનય સ્થાપનાનું નિમિત્ત કારણ પણું જાણું,

૭ એ સ્થાપનાનું કારણ પામી, તત્ત્વરુચિ તત્ત્વરમણી થઈને જે 'શુદ્ધ શુક્લધ્યાનમા પરિણમે તે સંપૂર્ણ નિમિત્ત કારણતા પામીને, ઉપાદાનની પૂર્ણ કામળતા નીપતી. તે એવંજૂત નયનિમિત્ત કારણ પણું છે, એટલે નિમિત્ત કારણનો એ ધર્મ છે, જે ઉપાદાનને કારણપણે પમાડે, અને ઉપાદાનકારણ તે કાર્યપણે નીપજે. એ ગીત છે.

તેથી જિનપ્રતિમા તે મોહનું નિમિત્ત કારણ છે, તે નિમિત્ત સાત નયે છે. તેમાં સયનવાદિકને શબ્દનય સીમ, કારણ થયું. અને પુણ્ય રુચિને વ્યવહારનય સીમ. નિમિત્ત કારણ પણું થાય. તથા માર્ગાનુસારી સમકેતિની આઠ દૃષ્ટી જે યોગદૃષ્ટી સમુચ્ચયમાં કહી છે, તેમાની આદિ.

ની ચાર દૃષ્ટિ વાલાને રુઝુસૂત્ર નય સીમ, નિમિત્ત કારણપણું થાય છે અને પુણ્યાદ્યાદિકને એ જિનપ્રતિમા સંપૂર્ણ એવંજૂતનયે કારણ રૂપ થઈ દેશાય છે. તેવારેં હ્યાં જાવનાયેં એ થયું જે આપનાને વિષે તો સંપૂર્ણ સાત નયરૂપ નિમિત્ત કારણતા છે. પઠી કાર્યનો કર્તા જિહાં સુધી એહને ની પજાવે, તેટલો નીપજે, તેથી એ સ્થાપના તે સગનય કેતાં સાતે નયેં કરી કારણતાણી કેતાં નિમિત્તકારણપણાનું સ્થાનક છે, તે આપના શ્રીઅરિહંત પદના મૂલ તો હવ્ય અને જાવ એ બે નિદ્દેષાવંત છે, પરંતુ નિમિત્તકારણના ચાર નિદ્દેષા સાતનય સંયુક્ત છે. ઉક્તં ચ ॥ નિમિત્તસ્યાપિ સપ્તપ્રકારત્વનય પ્રકારેણ નિમિત્તસ્ય દ્વૈવિધં હવ્યજાવાત્ ॥ તથોપાદાનસ્યાપિ સપ્તપ્રકારત્વં નયોપદેશાત્. “નો અનિહાણમણ્ય” ઇતિ વચનાત્ ॥ નહિ એહિ વિદુણં, સુતં અઢોય જિણમએ કિંચિ. ॥ આસક્કઝસોયારં, નયે નયવિસારઝંબુથા ॥ ૧ ॥ ઇતિ ॥ માટેનિમિત્તપણે સ્થાપના કેતાં જિનપ્રતિમા અને જિનજી કેતાં શ્રીઅરિહંત એ બેહુ સમાન કેતાં તુલ્ય છે. એટલે વિચરતા અરિહંત તથા તેમની સ્થાપના જે મૂર્તિ, તે બેહુ સમાન કેતાં બરોવર છે, તેથી વિચરતા અરિહંત તથા તેહની સ્થાપના એ બે સાધક જીવને નિમિત્ત કારણ છે, પણ ઉપાદાન નથી સર્વમાં નિમિત્તતા છે, એ આગમ કેતાં સિદ્ધાંતની વાણી છે, જે અરિહંતને વાંઘ્યાનું તથા અરિહંતની પ્રતિમાને વાદવાનું ફલ સિદ્ધાંતમાં સરખું કહ્યું છે, માટે સમાન છે ॥ ઇતિ પંચમ ગાથાર્થઃ ॥ ૫ ॥

સાધક ત્રીન નિદ્દેષા મુખ્ય ॥ વાવ ॥ જેવિણુ જાવ ન લહિયેં રે ॥

ઉપગારી હુગ જાણ્યે જાંર્યા, જાવવદંકનો ગ્રહિયેં રે ॥ જવ ॥ ૬ ॥

અર્થઃ—અને, ૧ નામ, ૨ સ્થાપના, ૩ હવ્ય એ ત્રણ નિદ્દેષા તે જાવના કારણ છે. ઉક્તં ચ જાણ્યે ॥ અહવા નામઠવણા, દવાઈ જાવમંગલં ગાએ ॥ પાણે જાવમંગલ, પરિણામનિમિત્ત જાવાત્ ॥ ૧ ॥ માટે એ ત્રણ નિદ્દેષા સાધક કેતાં કારણ છે, એ ત્રણ નિદ્દેષા વિના જાવનિદ્દેષો થાયજ નહીં, અને નામ તથા સ્થાપના એ બે નિદ્દેષા જાણ્યે વિષે ઉપગારી કહ્યા છે, તે કહે છે, જે હવ્યનિદ્દેષો છે, તે પિંમરૂપ છે, માટે ગ્રહવાય નહીં, અને જાવનિદ્દેષો તો અરૂપી છે, તે યાદના નામ તથા સ્થાપના એ બે નિદ્દેષા વિના ગ્રહવાયે, સેવાયે, નહીં. તેમાટે આદિના બે નિદ્દેષા તે ઉપકારી

ઠે. ઝકં ચ ॥ વહુસરૂવં નામં, તપ્પચ્ચય હેઝ ઝં સધમ્મઘ ॥ વહુ નાણા
વિહાણા, હોક્કા જાવોવિવક્કાસો ॥ ૧ ॥ વહુસસ લક્કણંસં, વવહારો
વિરોહસઘાઝં ॥ અજિહાણાહિણાઝં, બુદ્ધિસદો અકિરિયાય ॥ ૨ ॥ ઇતિ
વાક્યાત્ નામ્નઃપ્રધાનત્વં ॥ ગાથા ॥ આગારોનિપ્પાઝં. બુદ્ધીકિરિયાફલં ચ પા
ણં ॥ જહ દીસઃ ઠવણા, ન તહા નામે ન દવિંદો ॥ ૩ ॥ આગારોચ્ચિ
યમઈ, સદ્વહુકિરિયાજિહાણાઃ ॥ આગારમયં સવં, જમણાગારા તયા
નહિ ॥ ૪ ॥ ઇત્યાદિ તેમાટે નામ તથા આપના એ વે નિક્કેપા ડપગારી
ઠે, અને મોક્કસાધવામાં સંવર નિક્કારા કરવાને તો વંદકનો જાવ જે ઠે તે ઘ
હવો, કેમ જે શ્રીઅરિહંતનો જાવનિક્કેપો તો શ્રી અરિહંતને વિપેજ ઠે, તે
જો પરજીવને તારે, તો કોઈ જીવને સંસારમાં રહેવું પડેનહીં, તેવો થાતો
નથી, પરંતુ આપણો જાવ અરિહંતાલંબની થાએ, તો મોક્કમાર્ગે લહિયેં,
તેમાટે પ્રજ્ઞની આપના તથા નામના નિમિત્તથી પણ સાધકનો જાવ સમરે,
તેથી નામ તથા આપના એ વેજ ડપગારી ઠે, વલીસમવસરણામાં બિરા
જમાન શ્રીઅરિહંત તેહનું પણ નામ તથા આકાર, સર્વ જીવને ડપગારી
થાય ઠે, તેહીજ ડઘ્ઘસ્થને ગ્રાહ્ય ઠે, અવલંબીયેં તેમાટે નામ તથા આપના
પ્રમાણ ઠે, નિમિત્તાલંબી રૂપી ગ્રાહકને શ્રીજિન આપના તે પુષ્ઠ
નિમિત્ત ઠે ॥ ઇતિ પષ્ઠ ગાથાર્થઃ ॥ ૬ ॥

ઠવણા સમોસરણે જિનસેંતિ ॥ વા૦ ॥ જો અજ્ઞેદતા વાધી રે ॥

એ આત્મના સ્વસ્વજાવગુણ, વ્યક્તયોગ્યતા સાધી રે ॥ જ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થઃ— તે માટે ઠવણા સમોસરણે એટલે મૂલગો સમોસરણ તો શ્રી
જિનરાજ વિચરતા હતા તે કાલેં તો એ માહરો જીવ, કોઈ ગત્યાંતરમાં
હતો, તે હમણાં આ જવમાં સમોસરણની આપના કરી, તિહાં જિનમુદ્દા
દેહીને, જિનરાજના ગુણાવલંબી ચેતના કરી પઠી તે સેવના કરતાં પ્ર
જ્ઞી સિદ્ધાવસ્થારૂપ પરમ અનંતગુણીના સ્વરૂપથી જે માહરા ચેતનાની
અજ્ઞેદતા એકત્વપરિણામતા તે વાધિકેતાં વધી, તેવારેં એ આત્માને એહવો
અનુમાન સથો, જે તત્ત્વીદેવથી અજ્ઞેદપણું વહુમાનપણે જલ્યું તો એમ
જાણું તું જે એ માહારો આત્મ સ્વસ્વજાવ અનંત જ્ઞાનાદિપૂર્ણાનંદ ગુણની
વ્યક્ત કેતાં પ્રગટતાનું થયું તેહની યોગ્યતા સાધિ, એમ અનુમાને નિરધારી,

એટલે એ જીવ સદા સર્વદા વિષયરંગી હતો, તે તત્ત્વી પ્રજ્ઞા નિર્વિષયીને રંગેં રમ્યો, તો કોઈક અવસરેં સ્વરૂપરમણી યાગે એહવું અનુમાનથયું જો કારણથી અજ્ઞેદ થયો, તો કારજ નીપજાવશે એ પલટવા પણું અનંતે કાલે ન થયું હતું તે થયું, તો એ દ્વ્યમાં પલટવાની યોગ્યતા છે, અનાદિની ચાલથી પલટવું એ નવ્યતાપણાના લિંગનું અનુમાન તો થાય છે, એટલે ન વ્યપણું જણાય છે, એ નક્તિની બહુલતાયેં હરપનું વચન છે ॥ ૭ ॥

જલું થયુ મેં પ્રજ્ઞગુણ ગાયા ॥ વા૦ ॥ રસનાનો ફલ લીધો રે ॥
 દેવચંડ્ર કહે માહારા મનનો, સકલ મનોરથ સીધોરે ॥ જ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ:- માટે હેપ્રજ્ઞ ધ્યાન મુજને જલું કેતાં અત્યંત રૂઢું થયું જેમેં પ્રજ્ઞ શ્રીસોલમાં શાંતિનાથ પરમાત્મા પરમ શાંતરસમયી તેના ગુણની સ્તવના કરી, તેથી મેં માહરી રસના કેતાં રસેંડિ જે જિઘ્ઘા તેનું રૂઢૂંફલ લીધું એટલે રસનાનું સાર્થકપણું થયું એહવા હર્પસહિત દેવચંડ્રનામા મુનિ કહે છે, જે માહારા મનનો જે મનોરથહતો, તે સકલ કેતાં સંપૂર્ણ પણે સીધો કેતાં સિદ્ધ થયો ॥ ૭ ॥ ઇતિ પોઢશ શ્રી શાંતિજિન સ્તવનં સંપૂર્ણ ॥

॥ અથ સપ્તદશ શ્રી કુંથુજિન સ્તવનં ॥

॥ ચરંમ જિણેસરૂ ॥ એદેશી ॥

સમવસરણ બેસી કરી રે, બારહ પરષદ માંહે ॥ વસ્તુસ્વ-
 રૂપ પ્રકાશતા રે, કરુણાકર જગનાહોરે, કુંથુ જિને
 સરૂ ॥ ૧ ॥ નિર્મલ તુઝ મુખ વાણી રે, જે શ્રવણેં સુણે ॥
 તેહિજ ગુણમણિસ્વાણી રે ॥ કું૦ ॥ ૨ ॥ એ આંકણી ॥

અર્થ:- હવે સત્તરમાં શ્રીકુંથુનાથજીની સ્તવના કરે છે, જે શ્રીકુંથુનાથ જી સમવસરણમાં ત્રિગઢે બેસીને બારહ પરષદા મધ્યેં વસ્તુ જે ઠ દ્વ્ય તેહ નાં મૂલસ્વરૂપને પ્રકાશતા, એટલે જીવસ્વરૂપ જીવપણે, અજીવસ્વરૂપને અજીવપણે, ડપાદાનકારણને ડપાદાનપણે, નિમિત્તકારણને નિમિત્તપણે, શુદ્ધકાર્યને શુદ્ધકાર્યપણે, ડપદેશદેતા તથા દ્વ્યથી શુનપરિણતિ તે કારણ રૂપ તથા જાવથી શુનપરિણતિ તે કાર્યરૂપ અનેજાવ સાધન પરિણતિ તે

કારણરૂપ તથા જાવસિદ્ધ પરિણતિ તે કાર્યરૂપ ઉપાદેય તેહિજ કરવો. તે હની રુચિએ રેહેવું એહજ સાધન છે, એહવો ઉપદેશકરતા તથા કરુણાકર કેતાં કૃપાના કરણદ્વાર જગત્રયના નાથ, એહવા શ્રીકુંથુનાથ સ્વામી, તેહના મુખની નિર્મલ વાણી, ઉપદેશધ્વનિ, તે જે પ્રાણી શ્રવણે સુણે, તેહિજ પ્રાણી, ગુણરૂપમણિ રત્નની સ્વાણ છે, એહવા કુંથુનાથસ્વામીને નમો ॥ ઇતિ ॥ ૨ ॥

ગુણપર્યાય અનંતતા રે, વલિય સ્વજાવ અગાહ ॥ નય
ગમ જંગ નિદ્દેપના રે, હેયોદેય પ્રવાહો રે ॥ કું ॥ ૩ ॥

અર્થ:- ગુણ તે જે વસ્તુના સહજાવિ ધર્મે “દ્વ્યર્થયાનિગુણાગુણા
ઇતિતત્વાર્થે ઉક્તત્વાત્” તે તથા ક્રમનાવિ ઝનયાશ્રિતત્વ તે પર્યાય,
અને -દ્વ્ય, ગુણ, પર્યાય, એ સર્વમાં વર્તે, તેને સ્વજાવ, કહીયેં એટલે
ગુણની અનંતતા, તથા પર્યાયની અનંતતા, અને સ્વજાવની અનં
તતા, એ સર્વ અગાહ કેતાં અગાધ છે, જે અવગાહવાને દોહેલી છે. વલિ
નય કેતાં અનેક ધર્માત્મક વસ્તુને વિષે એકધર્માવલંબન તે નય કહિયેં ॥
ઠકં ચ તત્ત્વાર્થે ॥ અનેકધર્મકદંબકોપેતસ્ય વસ્તુનઃ એકેન ધર્મેણ ઝનયનં
અવધારણાત્મકં નિત્યેવ અનિત્યેવ એવંવિધનયવ્યપદેશમાસ્કંદતિ ॥ એહવા
મૂલ નય સાત, અને ઝત્તર નયસાત સય પઠી વિસ્તાર બહુજ તે, તથાગમા
ગમ્યં તે, ઇતિ ગમાઃ અંશજેદેન અન્યધર્મઅજેદેન વસ્તુનિરૂપણાત્મકંવાક્યં
ગમાત્મકં ઠચ્યતે તથા જંગાઃ નંસ્યાદ્દાદોપદેશા અસ્તિત્વાદયઃ જંગઃસ્યાદ્દાદ
સાપેદ્ધઃ સ્યાત્ એ અસ્તિપ્રમુખ તથા નિદ્દેપાનામાદિક તેહની અનેક પ્રવાહ
અનેક જાંતિના વસ્તુધર્મે ઉપચારધર્મે કારણધર્મે સ્વરૂપે ઉપદેશે તે વલિ હે
યધર્મના નય નિદ્દેપા જાંગા તે હેયરૂપ કહેતાં અને ઉપાદેય ધર્મના નય
નિદ્દેપા, તે ઉપાદેયરૂપ પ્રરૂપતા, એહવી શ્રીકુંથુનાથજીની દેશના છે, વલી
એક દ્વ્યમાં ગુણ અનંતા, પર્યાય અનંતા, સ્વજાવ અનંતા, ઉપદેશે હ્યાં
જાવના જે ગુણપર્યાયને આવર્ણ છે, સ્વજાવને આવર્ણ નથી, અસ્તિત્વ
નિત્યત્વાદિક જે છે તે મધ્યે વિશેષસ્વજાવ વિગઢે પણ સામાન્યસ્વજાવ વિગ
ઢેનહી, તથા સર્વધર્મ નય તથા જંગા અને નિદ્દેપા સહિત ઉપદેશે છે,
એહવી શ્રી કુંથુજિનની દેશના છે ॥ ૩ ॥ ઇતિ તૃતીય ગાથાર્થઃ ॥

કુંથુનાથ પ્રજ્ઞદેશના રે, સાધન સાધક સિદ્ધ ॥ ગૌણ મુખ્ય
તા વચનમાં રે, ગ્યાન તે સકલ સમૃદ્ધો રે ॥ કુંવ ॥ ૪ ॥

અર્થ:- વલી શ્રીકુંથુનાથ પ્રજ્ઞની દેશના કેહેવી છે. જેમધ્યે સાધન
કેતાં રત્નત્રયી પૂર્ણ અજેદતારૂપ નિપજાવવાના ઉપાય તે જિનમુદ્રાસેવન
મુનિવંદન અનુકંપાદિકથી લહી શુક્લધ્યાન પર્યંત કહ્યા છે, તથા માર્ગાનું
સારીથી લહી હિણમોહી પર્યંત અપવાદેં અને ઉત્સર્ગેં અયોગી જર્ગેં સા
ધક જીવ જાણવા તેહનું તારતમ્ય યોગ કહે છે, પહેલો માર્ગાનુસારી તે સમ
કેતને સાધે, અને સમકેતિતે વિરતિને સાધે, વિરતિતે શુક્લધ્યાનને સાધે તથા
શુક્લધ્યાની ક્ષાયકગુણને સાધે, ક્ષાયકગુણી સિદ્ધને સાધે, એ સાધકનો
ક્રમ છે તે સર્વ પ્રજ્ઞદેશનામાં કહે, તથા સિદ્ધપણું સંપૂર્ણ નિષ્પન્નનિરાવ
ર્ણતા પણું કહે. વલી કુંથુનાથજીની દેશનામાં વચન જે બોલાય તે, અનંતા
ગૌણ ધર્મ રાખીને જે વચનમાં ગ્રાહ્ય તે ધર્મને મુખ્ય કરી કહે એટલે એક
વસ્તુમાં અનંતા ધર્મ એકસમયમાં પરિણમે છે, તે સર્વ એકસમયમાં જાણે,
પરંતુ વચનેકરી જે ધર્મ મુખ્ય કરી કહેવાય, તેને મુખ્ય કરી કહે બીજા
સર્વજ્ઞાનમાં ગૌણપણે જાણે, એમ વચનમાં ગૌણપણું તથા મુખ્યપણું છે,
પણ શ્રીકુંથુનાથ સ્વામીનું કેવલ જ્ઞાન તે સકલ જ્ઞેયને જાણવે કરી સમૃ
દ્ધિવાન છે, એટલે જ્ઞાનમાં એક હમણા જાણે બીજા પઠી જાણશે એમ નથી,
સર્વ જાવને તે સમયે જ જાણે છે, તેથી જ્ઞાનમાં ગૌણતા મુખ્યતા નથી,
અને વચનનું ધર્મક્રમ પ્રવર્તન છે, તે એક કહ્યા પઠી બીજો કહેવાય, માટે
વચનમાં ગૌણતા અને મુખ્યતા છે ॥ ઇતિ ચતુર્થ ગાથાર્થ: ॥ ૪ ॥

વસ્તુ અનંત સ્વજ્ઞાવશે રે, અનંત કથક તસુ નામ ॥ ગ્રાહક
અવસર બોધથી રે, કહેવે અર્પિત કામો રે ॥ કુંવ ॥ ૫ ॥

અર્થ:- વસ્તુ જે જીવાદિદ્રવ્ય તે અનંતસ્વજ્ઞાવમયી છે, સર્વ વસ્તુ અનં
તતા યુક્ત છે, તથા વસ્તુનો જીવ અથવા પુજલ એહવું જે નામ છે, તે પણ
અનંતતાને કહેતો છે, એટલે જીવ એવો શબ્દ ઉચ્ચાર કરતાં જીવના અનંતા
ધર્મ છે, તે સર્વ બોલાણા એમ સર્વ સ્થાનકે સમજવો માટે જે વસ્તુનું નામ તે
તે વસ્તુના સર્વધર્મનો ગ્રાહક છે, તેથી જ નામનિરૂપામાં સંગ્રહ તથા વ્યવહાર
એ બેહુ નય મુખ્ય છે, અને નૈગમ કારણ છે, એ રીત છે, પરંતુ ગ્રાહક જે

શ્રોતા તેહનો જેહવો અવસર હોયે, તથા શ્રોતાનો, જેહવો બોધ, કેતાં જાણપણુ હોયે તેહવો વચનમાં અર્પિત કરીને, ઉપદેશે, એટલે જ્ઞાન તો સર્વને એક સમયમાં જાણે છે, પરંતુ ઉપદેશકાલે કેવલી જગવાનુ જેહવા શ્રોતા હોય, તેટલો કહે, તેથી કેહેવામાં અર્પિત નય આગલ કરવાનો કામપડે છે, તે અર્પિત તથા અનર્પિતનું સ્વરૂપ તત્ત્વાર્થમાં કહ્યું છે, “અનેક ધર્માંચ ધર્માત્ત્ર પ્રયોજનવશાત્કદાચિત્ કશ્ચિદ્ધર્મોવચનેનાર્પિતે વિવક્ષિતે તત્ત્વર્પિતે સંઘ્રપિ વચનવિવક્ષિતે પ્રયોજનાનાવાત્ તત્ અનર્પિતં ઇતિ” જે ધર્મોપદાર્થ, તેહના અનેક ધર્મ છે, તેહને વિષે જે અવસરે જે ધર્મ, કેહેવાનું પ્રયોજન ઉપજે, તે અવસરે તે ધર્મને વચનનેવિષે અર્પિત કરીએ, વિવક્ષા કરીને ગ્રહિયે, તે અર્પિત જાણવો. અને જે ધર્મ સત્ કેતાં ઠતોઠે તો પણ પ્રયોજન વિના તેને ગવેપે નહીં, શ્રદ્ધામાં અપેક્ષામાંઠે, તે અનર્પિત કહિયે, ઠદ્ધ સ્થનું જ્ઞાન, તથા બોલવો. તે અર્પિત અનર્પિત બે મલ્યાજ છુદ્ધ થાયે, અને કેવલીનું જ્ઞાન તો સર્વ એક સમયે છે, પરંતુ વચન તે અર્પિત મલ્યા છુદ્ધ છે ॥ ઇતિ પંચમ ગાથાર્થઃ ॥ ૫ ॥

શેષ અનર્પિત ધર્મને રે, સાપેક્ષ શ્રદ્ધા બોધ ॥ ઝનય રહિત
જાસન હોવે રે, પ્રગટે કેવલ બોધો રે ॥ કુંઠ ॥ ૬ ॥

અર્થ:- જે વચન બોલવાથી શેષ રહ્યા, તે અનર્પિત ધર્મ રહ્યા, તેહને સાપેક્ષ શ્રદ્ધા, સમ્યક્તદ્વદ્વણા રાખવી, બોધજ્ઞાન પણ રાખવું એ ઠદ્ધસ્થ સમકેતી, વેશવિરતિ, સર્વવિરતિ, ક્ષીણમોહિપર્યત એમ જાણવું અને ઝનય કેતાં એ અર્પિત અનર્પિત બેદુથી રહિત જે જાસન હોવે તે બોધ કેતાં કે વલીનું જ્ઞાન તે સર્વનો જ્ઞાયક સમકાલે છે, તેથી તેહમાં અર્પિત અનર્પિત પણ નથી, વચનમાં અર્પિતાનર્પિત છે, પરંતુ જાણવામાં નથી ॥ ઇતિ ॥ ૬ ॥

ઠતિ પરિણતિ ગુણવર્તના રે, જાસન જોગ આણંદ ॥ સમકા
લે પ્રન્નુ તાહરે રે, રમ્યરમણ ગુણવૃંદો રે ॥ કુંઠ ॥ ૭ ॥

અર્થ:- વલી હે પ્રન્નુજી તમારામાં જ્ઞાનની, દર્શનની, ચારિત્રની, વીર્યની, સુખની, અરૂપતાની, ઇત્યાદિક અનંતા તમારા ગુણરૂપ ધર્મ, તેહની ઠતી છે, તેમજ અનંત પર્યાયની પણ ઠતી છે, તે સ્વદ્વ્યાદિક પણે સદા

સર્વદા ઠતી છે, તેમ સ્વનાવિ ગુણપર્યાયની પરિણતિ પરિણામિકતા ડ્વ્યને વિષે પરિણમવું, તે ઉત્પાદ, વ્યય, ધ્રુવપણે તથા ષટ્ગુણ હાણી વૃદ્ધિપણે પરિણમે છે, તથા તેહિજ જ્ઞાનાદિ ગુણપર્યાયની વર્તના, તે જે સ્વસ્વકાર્યનો કરવાપણું તે જ્ઞાને જાણે, દર્શને દેશે, ચારિત્રે રમે, કર્તાપણાથી કરે, જોક્તાપણાથી જોગવે, એમ સર્વગુણ પોતપોતાની વર્તનાં વર્તતા પોતપોતાના કાર્યને કરે છે, તે વર્તના જાણવી. એ સર્વ હે પ્રજુજી તમારા માં છે. અને તે સર્વગુણ પર્યાયનું જાસન કેતાં જાણવું તે તમારામાં છે. તે સર્વગુણને જોગવો હો, તે અનંતા ગુણના જોગનો આનંદ હે પ્રજુજી તમારા માં છે એટલે અનંત ગુણ પર્યાયની ઠતિ પરિણતિ અને વર્તના તથા જાસન જોગ અને આનંદ તે સમકાલે કેતાં એક સમયમાં એ સર્વપરિણમન છે, માટે એહવા અનંતા પરમાનંદના જોગી હો, માહા સુખી હો. વળી હે પ્રજુ હે સર્વજ્ઞ ! હે સર્વાનંદમયી ! હે નાથ ! હે સુધોપગારી ! તુમે કેહેવા હો ? જે રમ્ય કેતાં રમવા યોગ્ય જે અનંતાત્મસ્વરૂપ તેહમાં રમણ કેતાં રમવું તે ગુણના તુમે વૃંદ કેતાં સમૂહ હો ॥ ૭ ॥ ઇતિ સપ્તમ ગાથાર્થઃ ॥

નિજનાવેં સી અસ્તિતા રે, પર નાસ્તિત્વ સ્વજ્ઞાવ ॥ અસ્તિપણે તે નાસ્તિતા રે, સીય તે ઝનય સ્વજ્ઞાવો રે ॥ કું૦ ॥ ૮ ॥

અર્થઃ— હવે સપ્તજંગીરૂપે પ્રજુતા કહે છે. તિહાં કોઈક તો સપ્તજંગી એ કલા પર્યાયાસ્તિક નયનીજ કહે છે, તેતો ઘટે નહીં, ડ્વ્યાસ્તિક પર્યાયાસ્તિક નય હ્યમાત્ર વસ્તુ છે, તિહાં સ્યાત્ અસ્તિ, સ્યાત્ નાસ્તિ, સ્યાત્ અવક્તવ્યં, એ ત્રણ જાંગા સકલાદેશી છે, તે ડ્વ્યાસ્તિકનયી છે, “એવં એતે ત્રયઃ સકલાદેશા જ્ઞાપ્યાનુસારી એવં સંગ્રહવ્યવહારાનુસારીણઃ આત્મડ્વ્યે વિકલાદેશા ચત્વારિ પર્યાયનયાશ્રયા ઇતિ તત્ત્વાર્થે” જોષ ચાર તે વિકલાદેશી છે, તેહનો પરમાર્થ એમ છે જે સ્યાત્ અસ્તિ એ જાંગામાં અસ્તિપણું બધું અર્પિત છે, બીજો નાસ્તિધર્મ, અવક્તવ્યધર્મ, તે સ્યાત્ પણામાં આવ્યો, એટલે સ્યાત્ અસ્તિ કહ્યાથી બહું ડ્વ્ય ગ્રહવાય છે, તેમજ સ્યાત્ નાસ્તિ તથા સ્યાત્ અવક્તવ્યં એ જાંગામાં પણ બહું ડ્વ્ય ગ્રહવાય છે, અને ૧ સ્યાત્ અસ્તિ નાસ્તિ, ૨ સ્યાત્ અસ્તિ અવક્તવ્યં, ૩ સ્યાત્ નાસ્તિ અવક્તવ્યં, ૪ સ્યાત્ અસ્તિ નાસ્તિ યુગપત્ અવક્તવ્યં, એ ચાર જંગાતે વસ્તુના અંશને એટલે પર્યાયને ગ્રહ

૯ કરે છે. તેહનો જાવાર્થ એ છે જે પ્રથમ સ્યાત્. અસ્તિ સ્યાત્નાસ્તિ એ ચોથોજંગ છે, તેમાં અવક્તવ્ય એ ધર્મ નાવ્યો, તો કોઈ કહેશે જે સ્યાત્પદે અવક્તવ્ય ધર્મ જહીંછું તેને ઉત્તર જે સ્યાત્પદ તે અસ્તિ તથા નાસ્તિ એ ધર્મની અનેકાંતતાનો ગ્રાહક છે, પરંતુ અવક્તવ્યનો ગ્રાહક નથી અને સ્યાત્ અસ્તિ અવક્તવ્ય, એ પાંચમો જંગો છે, તેહમાં વસ્તુનો અસ્તિધર્મ એકસમયી છે, તેવચ્ચનમાં કહ્યા થકા ઉપયોગમાં લાવતાં અસંખ્યાતા સમય લાગે છે, તેમાટે એ અસ્તિપણું અનેકાંતપણે છે, પરંતુ વચને ગોચર નથી. એમજ સ્યાત્ નાસ્તિ અવક્તવ્ય, એ ષષ્ઠો જંગો પણ જાવવો, તથા સ્યાત્ અસ્તિ નાસ્તિ યુગપત્ અવક્તવ્ય, એ જંગામાં સ્યાત્ કેતાં અનેકાંતે અસ્તિ કેહેતા અસંખ્યાતા સમય લાગે, નાસ્તિ કેહેતા પણ અસંખ્યાતા સમય લાગે, તેમાટે અવક્તવ્ય છે, જેલા છે, પણ જે રીતે વસ્તુમાં પરિણમે છે, તે રીતે કેહેવાતા નથી, તેથી એ ચાર જંગામાં સર્વ ધર્મનું ગ્રહણ ન થયું તેમાટે એ ચાર જંગા વિકલાદેશી છે, પણ સકલાદેશી નથી. હવે એ સાતે જંગાનું સ્વરૂપ કહે છે.

૧ એ આત્માવર્તમાન સમયે જ્ઞાન દર્શનાદિ સ્વપર્યાયની પરિણતિપણે અસ્તિ છે, એટલે અતીતપર્યાય તો વિનષ્ટ છે, અનાગતપર્યાય અનુત્પન્ન છે, માટે વર્તમાનપર્યાય ગ્રહણ કર્યો, હ્યાં સ્યાત્ તે નાસ્તિ અવક્તવ્ય ધર્મનો અનર્પિતતાનો દ્યોતક છે, એ રીતે સ્યાત્ અસ્તિ એ પહેલો જંગો થયો.

૨ તથા સ્યાત્ તે કંઈચિત્ પણે ગતિસ્થિતિઅવગાહોપકારી વર્ણાદિ અચેતનાદિ પરિવ્યર્થ તથા પોતાના અનાગત પર્યાય તે, સાંપ્રતિક વર્તવા પણે નથી, એ નાસ્તિ જંગો દ્વ્યને દ્વ્યપણે રાખવારૂપ છે, નહીં તો કોઈ કાલે જીવ તે અજીવતાને પામે, એ સ્યાત્નાસ્તિ વીજો જંગો થયો.

૩ તથા અસ્તિધર્મ પણ વચને અગોચર છે, અને નાસ્તિધર્મ પણ વચને અગોચર છે, તે વચનગોચર ધર્મથી વચન અગોચરધર્મ અનંતગુણ છે, તેમાટે સ્યાત્કંઈચિત્પણે દ્વ્યમાં અવક્તવ્યપણું છે, એટલે ઝનય નય યુગપત્ અર્પણ કરતાં સર્વપદાર્થ અવક્તવ્યપણે છે, માટે એ ત્રણ જંગા સકલાદેશી તે દ્વ્યાસ્તિક નયપણે જાણવા, એત્રણે જંગામાં સંગ્રહ તથા વ્યવહારનયની પ્રવૃત્તિ છે, એ સ્યાત્ અવક્તવ્યનામા ત્રીજો જાંગો થયો.

૪ તથા ચોથો જંગ સ્યાત્ અસ્તિનાસ્તિ છે, તે સમુચ્ચયાશ્રયી સ્વદ્વ્યાર્થ પર્યાયાર્થના અસ્તિતાપણે તથા તેહિજ નિત્તોપયોગપણે તે અતીત અના

ગત પરિણામિકપણે. નાસ્તિતા છે, એ બે ધર્મે પોતાનાજ ગવેષ્યા છે.

૫ તથા જે વિવક્ષિત વચનગોચર ડ્વ્યાર્થે મુખ્ય આત્મધર્મને અપેક્ષા થઈ અસ્તિ છે; તેહિજ આત્મડ્વ્યનો સામાન્યવિશેષ ડ્વ્યની નિન્નપ્રવૃત્તિ ધર્મ સમકાલે અંગીકાર કરતાં સ્યાત્ અસ્તિ અવક્તવ્યં એ પાંચમો જંગો થયો.

૬ ઠઠો સ્યાત્ નાસ્તિ અવક્તવ્યં એ એમજ પાંચમાંની પરેં નાવવો, એ પર્યાયની સૂક્ષ્મતા અનંતતાગ્રહીને કહ્યો એ ઠઠો જંગ થયો.

૭ સાતમો સ્યાત્ અસ્તિ સ્યાત્ નાસ્તિ યુગપત્ અવક્તવ્યં નામે જંગો છે, તે કોઈક ડ્વ્યાર્થવિશેષ આશ્રી અસ્તિપર્યાયવિશેષ આશ્રી જે નાસ્તિ તેહીજ સ્વદેશોં નિન્નપણે અવક્તવ્યં એ સર્વપર્યાય તે નયની પ્રવૃત્તિ છે એ સાતમો જંગ.

એ સપ્તજંગી તે નિત્ય અનિત્ય જેદ અજેદાદિક ધર્મની તથા જ્ઞાનદર્શનાદિક ગુણની સપ્તજંગી થાય તે નાવે છે. જ્ઞાન જેઠે તે જ્ઞાયક પરિઘેદકાદિ સ્વપર્યાયે અસ્તિ છે, તથા દર્શનચારિત્રાદિ તે સ્વપર્યાયે અસ્તિ છે, અને જડતાદિ પરપર્યાયે નાસ્તિ છે, એમ અનંતી સપ્તજંગી સંનવે, તે બુદ્ધિવંતે નાવવી, તથા તત્ત્વાર્થ વૃત્તિને વિષે વલીસમ્મતિવૃત્તિને વિષે વિસ્તારથી કહી છે, અને સ્યાદાદરત્નાકરે એહનું સ્વરૂપ તથા ઉપપત્તિ, પ્રવૃત્તિ, પરિણતિ, નય સર્વ વચ્ચાણ્યા છે. તિહાંથી જોડ લેજો. હવે ગાથાનો અર્થ લખે છે.

નિજ કેતાં પોતાને નાવેં, સ્વડ્વ્ય, સ્વક્ષેત્ર, સ્વકાલ, સ્વનાવપણે સીય કેતાં સ્યાત્ કથંચિત્પણે અસ્તિ છે, અને તેહીજ ડ્વ્ય, પરડ્વ્ય, પરક્ષેત્ર, પરકાલ, પરનાવ પણે નાસ્તિ છે, તે નાસ્તિપણું ડ્વ્યમાં અસ્તિ કેતાં ઠતા પણે રહ્યો છે, વલીસીય કેતાં સ્યાત્ કથંચિત્ ઝનય કેતાં અવક્તવ્ય સ્વનાવ એટલે આદિ નાંગો તથા અંતનો નાંગો સંજારતાં સાતે જંગા કેહેવાણા, એહવી સ્યાદાદપરિણતિ તે હે પરમેશ્વર તુમે પ્રત્યક્ જ્ઞાને સર્વડ્વ્યની જાણીને ઉપદેશ કહ્યો, એહવી તાહરી વાણી છે, એ રીતેં શું અનંતતા, એકતા, અનેકતા, સત્ત્વતા, સાધકતાયુક્ત શ્રી અરિહંતનો ઉપદેશ છે ॥ ૭ ॥

અસ્તિસ્વનાવ જે આપણો રે, રુચિ વૈરાગ્યસમેત ॥ પ્રત્નુ સન્મુ
સ્વ વંદન કરી રે, માગીસ આત્મ હેતો રે ॥ કું ૭ ॥ એ ॥

અર્થ:-હવે પોતાનો મનોરથ કહે છે એહવી જે અસ્તિસ્વનાવ અનંત જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, અવ્યાબાંધ, પૂર્ણાનંદતારૂપ, જે માહારો સત્તાગત સ્યા

दाढ उपयोगें ग्रह्यो तेहनी रुचि पीपासा करीने, वैराग जे संसारथी उदा
सी पणुं ए संसारोनाव विनावोपावि माहरे अघटती ठे, तेहने केवारें
सर्वथी तजुं, एम विपन्नकृण तथा तप्तलोह पदवृत्ति समान जाणीने उ
दासीन थयो, मोहानिलापी केवलज्ञानानंदने अनिलापें हे प्रभुजी ताह
रे सन्मुख उजो रहीने वंदना करीने माणुं तुं, जे हे तारक ! मुजने तार
तार नवभ्रमणथी उगार, ए संसारजनित दुःख मुजथी हवे खमातो
नथी, जे माहरो अनंतो स्वाधीन आनंद ते पराधीन थयो, अने हुं पुज
जग्याही थयो तेथी तत्त्वनोगी तुं, पण तत्त्वने जाणी शकतो नथी, उदै
कनावरूप अशुद्धपर्यायनी श्रेणिमां पढीरह्यो तुं, अने हवे हे नाथ ताहरे
सरणो आब्यो तुं, माटे मुजने माहरो अस्तिस्वनाव प्रगटे एहवो आत्मानो
हित समकेत दर्शनयुक्त, चारित्रनो प्रसाद करो, एहवो हुं जेवारें मागीश
तेहीज दिन धन्य मानीश एहवो मनोरथ करवो ॥ ९ ॥ इति नवम गाथाः ॥

अस्ति स्वनावरुचि ययी रे, ध्यातो अस्तिस्वनाव ॥ देव
चंद्र पद ते लहे रे, परमानंद जमावो रे ॥ कुं० ॥ १० ॥

अर्थः—माटे अहो नव्यजीवो तुमैं जो सर्वजीव सुखना अर्थीओ तो जे
सत्तागत अस्तित्वधर्म, तेहना रुचि अनिलापी ययीने जे अस्तिस्वनावनी अ
नंतता तेहनेज ध्याता ध्यान करतां थकां सर्व देवमां चंद्रमासमान जे सि
द्धपरमात्मपद ते लहे केतां पामे, अशरीरता, निर्मलानंदता, निःसंगता
रूप परमानंद स्वाधीन आत्यंतिक अव्यावाध सुख तेहनोज जेहमां जमा
व ठे, सधन केतां एकीपणुं ठे, एहकुंपद श्रीप्रभुनी सेवाथी पामे, तेमाटे
तत्त्वस्वरूपी, अरूपी, ज्ञानस्वरूपी, एहवा श्रीकुंथुनाथनां चरणनुं सेवन करो,
हे नव्यजीवो ! एहीज परम सुखनो हेतु ठे, ॥ १० ॥ इति कुंथुनाथ ॥

॥ अथ अष्टादश श्रीअरनाथजिनस्तवनं ॥

॥ रामचंद्रके वाग चांपो मोरी रह्यो री ॥ एदेशी ॥

प्रणमो श्रीअरनाथ, शिवपुर साथ खरोरी ॥

त्रिजुवन जन आधार, नवनिस्तार करोरी ॥ १ ॥

અર્થ:-હવે અઢારમા શ્રીઅરનાથ જિનની સ્તવના કારણતા પણે કરેઢે પ્રણમો કેતાં વારંવાર નમસ્કાર કરો, શ્રીઅરનાથ સ્વામીને, એહીજ અમો હી પરમેશ્વર વાંઢવા યોગ્ય ઢે, શિવ કેતાં નિરુપડ્વ જે સિદ્ધતા, તેહીજ ઉપમાયેં પુર કેતાં નગર તિહાં પોહોચાડવાને સ્વરો સાથ ઢે, તેથી સાર્થ વાહની ઉપમા શ્રીઅરિહંતનેજ ઢે, જે નિઃસ્વાર્થે નવઅટવીમાંથી પાર કરી ને મોહનગરને વિષે પરમાનંદપદેં પહોચાડે એહવા કારણપણેં શ્રીઅરિહંત જી ઢે, વલી ત્રણ યુવનના જનને આધાર ઢે, મિથ્યાત્વ અસંયમ વ્યથાયેં પીડિતને આધાર ઉઠંનારૂપ ઢે. વલી ચારગતિરૂપ નવ કેતાં સંસાર તેહમાં થી ડવ્યેં તથા નાવેં નિસ્તારના કારણહાર ઢે ॥ ૧ ॥ ઇતિ પ્રથમગાથાર્થઃ ॥

કર્તા કારણ યોગ , કારજ સિદ્ધિલહે રી ॥

કારણ ચાર અનૂપ, કાર્યાર્થી તેહ ગ્રહે રી ॥ ૨ ॥

અર્થ:- હવે મોહકાર્ય નિપજાવવા માટે કારણ કાર્યની નીતિ કહે ઢે. સર્વ કાર્ય ઢે, તે કર્તાના કીધા થાયે ઢે, તેમાં નિન્નકાર્યનો કર્તા પણ નિન્ન, જેમ ઘટનો કર્તા કુંજકાર નિન્ન ઢે, અને અનિન્નકાર્યનો કર્તા પણ અનિન્ન ઢે, જેમ જ્ઞાનનો કર્તા આત્મા ઢે, તેમ સંપૂર્ણ સિદ્ધત્વનો કર્તા પણ આત્માજ ઢે, તે કર્તા જેવારેં કારણની યોગવાચી પામે, તેવારેં કાર્યની સિદ્ધિ નીપજવાપણું લહે, એટલે એકલો કર્તા તેં કારણ સામગ્રી વિના કાર્ય કરી શકે નહીં, કારણ સામગ્રી મલેજ, કાર્ય નીપજાવે તે કારણના ચાર જેદ ઢે, જે કાર્ય નીપજાવવાનો અર્થી થાય, તે ચાર કારણને ગ્રહે ઇહાં ઘણા શાસ્ત્રોમાં તો કારણના બે જેદ કહ્યા ઢે, એકઉપાદાનકારણ, બીજો નિમિત્ત કારણ, અને વિશેષાવશ્યકને વિષે સમવાયકારણ એ નામ કહ્યાં ઢે, તથા આત્મમીમાંસામાં કારણ ત્રણ કહ્યાં ઢે, “સમવાયસમવાચી નિમિત્તજેદાત્” તેમાં સમવાય કારણ તે ઉપાદાન કારણ અને અસમવાય કારણ તે નામાંતર અસાધારણ કારણ કહેવાય ઢે, તથા નિમિત્ત કારણ ના બે જેદ કરીયેં તેમાં એક તો નિમિત્ત કારણ બીજું અપેક્ષાકારણ તે ત ત્વાર્થ ટીકામાં વસ્વાણું ઢે, “તથા અપેક્ષાકારણં પૂર્વમિત્યનેન ઉચ્યતે યથા ઘટસ્યોત્પત્તાવપેક્ષાકારણં વ્યોમાદિ ઉપેક્ષતે ઇતિ ઉપેક્ષા” તેમાટે યદ્યપિ કારણ, બે માં ચારે અંતર્જૂત ઢે, તોપણ વિસ્તારરુચિને નિન્નોપયોગી

કરવાને ચાર કારણ કહ્યાં છે. એક ઉપાદાન, બીજું અસાધારણ, ત્રીજું નિમિત્ત, ચોથો અપેક્ષા. એ ચારે કારણ જેવારેં કાર્યરુચિ કર્તા ગ્રહે, અને જેવારેં એ ચાર કારણને કાર્યરુચિ કર્તા પ્રવર્તાવે, તેવારેં તે કારણ સમજવા, પણ કર્તાના પ્રયોજન વિના કારણતા નહીં. એમ જાવના કરવી ॥ ૨ ॥

જે કારણ તે કાર્ય, થાયે પૂર્ણ પદે રી ॥ ૩

પાદાન તે હેતુ, માટી ઘટ તે વડે રી ॥ ૩ ॥

અર્થ:-હવે પ્રથમ ઉપાદાન કારણનું સ્વરૂપ કહે છે. જે કર્તાના કાર્યને સન્નિવૃત્ત થાય તથા જે કારણ તેહીજ પૂર્ણપદે કેતાં પૂર્ણતા ના અવસરેં કાર્ય રૂપ થાય તેને ઉપાદાન હેતુકેતાં કારણ કહીયે. ઉક્તંચ મહાનાથ્યે ॥ તદ્વચકારણં તં, તવોપહસ્તેહજેણ તન્મશ્યા ॥ વિવરીય મન્નકારણ, મિહં વોમાદત્ત તસ્ત ॥ ૧ ॥ એ ગાથાને વ્યાખ્યાને યદાત્મકં કાર્ય દૃશ્યતે તદ્દિ હ તદ્દૃશ્યકારણં ઉપાદાનકારણં યથા તંતવઃ પટસ્ય ઇતિ એટલે જેમ તં તુહતા તે કર્તાને પ્રયોગેં પટ થયાં, તે ઉપાદાન કારણ જેમ ઘટરૂપ કાર્ય તેહને માટી તે ઉપાદાન કારણ છે, પઠી માટી તેહજ ઘટપણું પામી, એ ટલે કારણ તેહીજ કાર્યપણું પામ્યો, ઇહાં કારણ કાર્યનું એક સમયરૂપ જે વ્યાખ્યાન છે, તે પણ ઉપાદાન કારણનું છે. એમ મહાનાથ્યે મતિજ્ઞાના ધિકારેં જમાલિ ન્હનવના અધિકારેં કહ્યું છે ઇહાં કોઈ પુછે જે કારણ તે કાર્ય થાયે એમ કહો છો તો કારણ કાર્યનું એકપણું આશે ? તેહને ઉત્તર જે અનિધાન, ફલ, લક્ષણ, સંસ્થા, સંસ્થાનાદિકનો ખેદ છે, તેથી નિન્ન જાણવું જેમ પ્રથમ માટી એહવું નામ હતું પઠી ઘટનામ થયું માટી તે સૃષ્ટતા, દૃશ્યતાધર્મવંત હતી, ઘટ તે જ્ઞાહરણ ધર્મવંત છે, માટે નિન્નતા છે, એ પ્રથમ ઉપાદાન કારણ વતાચું ઇતિ તૃતીયગાથાઅર્થઃ ॥ ૩ ॥

ઉપાદાનથી નિન્ન, જે વિણુ કાર્ય ન થાયે ॥ ન હુવે કારજરૂ

પ, કર્તાને વ્યવસાયે ॥ ૪ ॥ કારણ તેહ નિમિત્ત, ચક્રાદિક

ઘટનાયે ॥ કાર્ય તથા સમવાય, કારણ નિયતને દાવે ॥ ૫ ॥

અર્થ:- હવે નિમિત્તકારણનું લક્ષણ કહે છે. જે કારણ ઉપાદાન કારણથી નિન્ન કેતાં જુડું છે, અને તેના મલ્યા વિના કાર્ય થાય નહીં, વજા

તેહને વિષે જે કારણ પણું તે કર્તાને વ્યવસાયેં કેતાં કર્તાને ઇચ્છમે છે. તે નિમિત્ત કારણ કહીયેં, જેમ ઘટનાવેં ઘટકાર્ય છે તેહને ચક્ર, ચીવર, દંડાદિક તે નિમિત્ત કારણ છે. અને માટી ઉપાદાન કારણ છે. તે ઉપાદાન કારણથી નિમિત્તકારણ જે ચક્ર ચીવરદંડાદિક છે તે સર્વ નિમ્ન છે, અને એ નિમિત્ત મલ્યા વિના માટીનો ઘટ થાય નહીં, તેમજ તે ચક્રાદિક કદાપિ કોઈકાલેં કાર્યપણું પામે નહીં, અને એ ચક્રાદિકને જેવારેં કર્તા જે કુંજકાર તે ઘટ કરવારૂપ વ્યાપારેં પ્રવૃત્તાવે, તેવારેં એને કારણ કહીયેં, નહીંતો કારણતાપણું કહેવાય નહીં, તે પણ સમવાયકારણ કેતાં ઉપાદાનકારણ તેહને નિયતનેદાવે કેતાં કર્તા જેવારેં ઉપાદાન કારણને કાર્યરૂપેં કરતો હોયે, તેવારેં જે ઉપગરણ કામે લગડવા, તે સર્વ નિમિત્તકારણ કહીયેં, અને તેજ ઉપગરણ જેવારે કર્તા કાર્યને કરતો ન હોય, તેવારેં તેહને કારણ કહીયેં નહીં, કારણનું સ્વરૂપ એહવુંજ છે. જે કાર્યને કરે, તે કાર્યાનંતર અથવા પ્રથમ અપ્રયુક્તકાલેં જે દંડાદિકને કારણ કહે છે, તે આરોપ માત્ર નૈગમનયમતેં જાણવો, પરંતુ સ્વરૂપેં નથી., તે માટે કાર્યનો જે કર્તા, તે ઉપાદાનકારણને કાર્યરૂપ કરતાં તેહમાં જે જે ઉપગરણ પ્રવૃત્તિવે, તે તે નિમિત્તકારણ જાણવું એટલે જે જે કાર્યની નિયત જે નિયામિકી છે તે તે કાર્યના નિમિત્ત જાણવા જેમ ઘટકાર્યને ચક્રાદિક અને ઘટકાર્યને તુરીવ્યો માદિક એમ સર્વત્ર જાણવું એ નિમિત્તકારણ કહ્યું ઇતિ ચતુર્થપંચમ૦ ॥૪॥૫॥

વસ્તુ અજ્ઞેદ સ્વરૂપ, કાર્યપણું ન ગ્રહેરી ॥

તે અસાધારણ હેતુ, કુંજે યાસ લહેરી ॥ ૬ ॥

અર્થ:- હવે અસાધારણ કારણનું સ્વરૂપ કહે છે. તે વસ્તુ જે ઉપાદાન કારણ તેહથી અજ્ઞેદસ્વરૂપેં છે, અને કાર્યપણું પામતો નથી, એટલે કાર્ય નીપને તે રહેતો નથી, જેમ ઘટકાર્ય નીપજ્યું તોપણ તેમાંહે માટીપણું રહ્યું છે, તેની પરે તે રહેતો નથી, તે અસાધારણ હેતુ કેતાં કારણ કહીયેં, જેમ ઘટરૂપ કાર્ય કરતાં સ્થાસ કોશ કુસલાકાર થાયે છે, તે મૃતપિંદુરૂપ કારણથી અજ્ઞેદ છે, પરંતુ ઘટરૂપકાર્ય નીપને તે રહેતાં નથી, તેમાટે એ સર્વ અસાધારણ કારણ જાણવા, યત્નં ચ “પ્રમાણનિશ્ચયેન ઉપાદાનસ્ય કાર્યત્વાપ્રાપ્તસ્ય અવાંતરાવસ્થા અસાધારણં ઇતિ” ॥ ઇતિ ષષ્ઠગાથાર્થઃ ॥૬॥

જેહનો નવિ વ્યાપાર, જિન્ન નિયત વહુનાવી ॥

જૂમી કાલ આકાશ, ઘટ કારણ સદનાવી ॥ ૭ ॥

અર્થ:- હવે અપેક્ષાકારણ કહે છે, જે કારણનો વ્યાપાર પ્રવર્તન નથી. તથા કર્તાને પણ તે મેલવવાનો પ્રયાસ કરવો, પડતો નથી, અને કાર્ય થી જિન્ન કેતાં જુદો છે, તથા નિયત કેતાં નિયમાં નિશ્ચે તે જોડ્યે, અને વહુનાવી કેતાં અનેક વીજા સર્વ કાર્યમાં જાવી છે, એ રીતે કારણીક છે, તે અપેક્ષાકારણ કહીયે, જેમ જૂમી તથા આકાશ એ વિના કોઈ ઘટાદિ કાર્ય થતું નથી, અને જૂમી પ્રમુખ જેમ ઘટનું કારણ છે, તેમ અન્યવીજા કાર્યોનું પણ કારણ છે, અને ઘટનું કારણપણું પણ થતું છે, વલીકર્તા જેમ ડપા ડાન તથા નિમિત્ત કારણનો વ્યાપાર કરે છે, તેમ એનું પ્રવર્તન કરતો નથી ॥ ૭ ॥

એહ અપેક્ષાહેતુ, આગમ માંહે કહ્યો રી ॥

કારણપદ ઉત્પન્ન, કાર્યથયે ન લહ્યો રી ॥ ૮ ॥

અર્થ:- તેથી એ અપેક્ષા હેતુ કેતાં કારણ આગમમાં તથા તત્ત્વાર્થાદિક ગ્રંથોમાં કહ્યું છે. “યથા ઘટસ્થોત્પત્તૌ અપેક્ષાકારણં વ્યોમાદિ અપેક્ષતે તેન વિના તદનાવાનાવાત્ ॥ નિર્વ્યાપારમપેક્ષાકારણં ઇતિ તત્ત્વાર્થવૃત્તૌ” ॥ તથા વિશેષાવશ્યકે અવધિજ્ઞાનાધિકારે “હિંદાં દારનૂત શિલાતલાદિદ્વ્યાનુત્પદ્યમા નસ્યાવધિઃ સહકારકારણાનિ જવંતિ અત્ર સહકારકારણંગવેષ્યં ઇતિ” એ ચાર કારણનું સ્વરૂપ કહ્યું. હવે કારણપદ કેતાં જેહમાંહે કારણપણું તે થતો મૂલગો ધર્મ નથી, પણ ઉત્પન્ન છે, અને તે જેવારે કર્તા તે કાર્યનો અર્થ થઈને જે ઉપકરણ તથા મૂલપિમ તે રૂપે કાર્યપણે પ્રવર્તીવે, તેવારે તે તેહનું કારણ કારણ કહીયે એટલે જેમ કાષ્ઠમાં દંડાદિક અનેક પદાર્થના ઠતાપણાની યોગ્યતા છે, પણ કોઈ કર્તા, દંડનું કારણ ઉત્પન્ન કરે, કોઈ પુતલીનું કારણ ઉત્પન્ન કરે, તેમજ દંડાદિકને કોઈ ઘટધ્વંસપણે પ્રવર્તીવે, તો ઘટધ્વંસ કરે, તથા કર્તા જો દંડાદિકને ઘટ કરવાપણે પ્રવર્તીવે, તો તેહનું કારણ થાય, માટે જે કારણપણું છે તે કર્તાનું કહ્યું થાય છે. શ્રીવિશેષાવશ્યકે કહ્યું છે, “યે કારકાઃ કર્તુરાધીના ઇતિ કારણં કાર્યોત્પાદકં તેન કાર્યોત્પત્તૌ કારણસ્વ નચકાર્યાકરણે” તે માટે કારણપણું ને ઉત્પન્ન છે. હવે કોઈ કેહેશે જે વસ્તુમાં કોઈ કાર્યના કારણ તો થતા છે, તો ઉત્પન્ન છે, એમ શાવાસ્તે

કહો હો ? તેહને ઉત્તર જે વિવક્ષિત કાર્યની કારણતા ઉત્પન્ન છે, અથવા જે કાર્યતા જે કારણે તે કાર્યતા કર્તાના પ્રયોગની છે, તેમાટે ઉત્પન્નજ છે, પણ કાર્ય નિપજ્યા પછી તેમધ્યે કારણપણું ન પામીયે, જેમ અનાદિ મિથ્યાત્વીજીવ. યદ્યપિ સત્તાવંત છે, તેમજ અજન્ય જીવ પણ સત્તાવંત છે, પરંતુ તેહનું ઉપાદાન સિદ્ધતાના કાર્યનું કરણહાર નથી, તેથી કાર્ય નીપજતું નથી. જેવારે કોઈક જીવનું ઉપાદાન અરિહંતાદિક નિમિત્ત પામીને, કારણતાપણે પરિણમે, તે કાર્ય કરે, માટે તે ઉત્પન્ન છે, અને તે કાર્ય સિદ્ધ થયા પછી તે કારણ રહે નહીં, જો સિદ્ધતામાં સાધકતાની ઠતી માનીયે તો, સિદ્ધાવસ્થાયે પણ સાધકપણું રહ્યું માનવું પડે તે સિદ્ધાવસ્થામાં સાધક પણું તો નથી માટે કાર્ય નીપજે, કારણતા રહે નહીં, તથા નિમિત્ત જે હં માદિક તે પણ કર્તા નિન્ન કાર્યના વ્યવસાયે કારણતા કરે, તો તે નિન્ન કાર્ય થાયે, પરંતુ તેજ કાર્યની તે કારણતા રહે નહીં, એમ ધારવું ॥ ૬ ॥

કર્તા આતમદ્વ્ય, કાર્યસિદ્ધિપણો રી ॥ નિ

જસત્તા ગત ધર્મ, તે ઉપાદાન ગણો રી ॥ ૭ ॥

અર્થ:- હવે સિદ્ધતારૂપ કાર્યના ચાર કારણ દેખાડે છે. સિદ્ધતારૂપ કાર્ય તે આત્માનું અજેદસ્વરૂપ છે, માટે એહનો કર્તા આત્મા દ્વ્યપોતેજ છે, અને સિદ્ધપણું તે આત્માનું કાર્ય છે, જે આત્મા સિદ્ધતાને પરમાનંદપણે જાણે. તથા એહીજ માહરું હમણા કરવાનું કાર્ય છે, એકાર્ય કરવાની રુચિવિના અનંતો કાલ સંસારમાં નમ્યો સ્વરૂપચ્છ થયો, માહામોહેં ગ્રહ્યો. હવે મેં માહરો મૂળધર્મ શ્રદ્ધાનાસન ગોચર કહ્યો તેથી એ કાર્ય કરવું એમ નિર્ધાર કરી તદનુગત ચેતનાવીયે કરીને સ્વસ્વરૂપ કરવાનો કર્તા થયો, તો સિદ્ધતાના કાર્યને નિપજાવે, તે આવી રીતે જે પ્રથમ તો અંગેકર્તા થાય, પછી ગુણવૃદ્ધિથવે, સંપૂર્ણ કર્તાપણું પામીને કાર્ય નીપજાવે. હવે એ સિદ્ધતારૂપ કાર્યનો ઉપાદાનકારણ કહે છે, જે પોતાના સત્તાગત જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, વીર્યાદિક, અનંતગુણ છે, તેહિજ પોતાનું સત્તાગત ધર્મ તે સિદ્ધિરૂપ થાય છે, માટે તેહીજ ઉપાદાન કારણ જાણવું ઉપાદાન તે વસ્તુનો મૂળ ધર્મ અરૂપી સત્તા તેહીજ સિદ્ધ થાય છે, એ સિદ્ધતા રૂપ કાર્યનું ઉપાદાન કારણ દેખાડવું ॥ ૭ ॥ ઇતિ નવમગાથાર્થ: ॥

योग समाधिविधान, असाधारण तेह वदे री ॥ विधि
आचारणा जक्ति, जिणें निज कार्य सधे री ॥ १० ॥

अर्थ:- हवे सिद्धतारूप कार्यनुं असाधारण कारण केहे ठे. मन, वच
अने कायाना योग तेहने इव्यथी तथा जावथी स्वगुणरमणमां अरागी,
अक्षेपीपणे प्रवर्त्तावहुं. ते आत्मसमाधि कहीये तेनो जे विधान केतां क
रवो एटले चोथा गुणताणथी मांझीने सिद्धपर्यंत जे गुणनी वृद्धि करवी,
एटले अजिनव गुणनो कारणपणुं ते सर्व ज्ञान, दर्शन. चारित्र, अणीगत
ध्यान परिणाम, ह्योपशमीजाव, विधिसहित आचरणा, तथा जक्ति, अने
गुणीनुं बहुमान, जेथी पोताना कार्यनी सिद्धि निपजे. ते ज्ञानक्रियारूप
साधक अवस्थानी तरतमता ए सर्व असाधारण कारण कहेवुं ए असाधार
ण कारण ते आत्मगुणरूप दाननी चित्र चित्र कणता थकानी अवस्था
ठे, सदा पूर्वपर्याय उत्तरपर्यायनुं कारण ठे, ते समयेंज क्रियाकाल निष्ठा
कालनो अचेद ठे ए असाधारण कारण कह्यो. ॥ १० ॥ इति ॥

नरगति पढम संघयण, तेह अपेक्षा जाणो ॥ नि
मित्ताश्रित उपादान, तेहने लेखे आणो ॥ ११ ॥

अर्थ:- हवे सिद्धतारूप कार्यनुं अपेक्षा तथा, निमित्त ए वे कारण कहेठे.
नरकेतां मनुष्यनी गति, पढमकेतां पहेलुं संघयण वज्ररूपननाराच, पंचेडि
पणुं इत्यादि सिद्धतारूप कार्यनुं अपेक्षा कारण जाणो. इहां कर्त्तानो व्या
पार नथी, पण ए निश्चें जोड्यें. ए पाप्मा विना मोक्षरूप कार्यनी साधना
थाय नहीं, तेमाटे अपेक्षा कारण कहीयें, पण ए मनुष्य गत्यादिक सर्व जे
जीवुं उपादान परिणमन, धर्मार्थायने निमित्त जे देव गुरु निश्चिंत तेहने
जेणें आश्रयो. तो तेहनी मनुष्यगत्यादिक लेखे केतां कारणपणे आणजो,
अने जेणे निमित्तने आश्रयो नथी, तेहनी मनुष्यगत्यादिक कारण पणामां
पणशो नहीं, ते हजी अनादिनी चालमां ठे, पलटण करतो नथी,
तेमाटे. ए अपेक्षा तथा निमित्त ए वे कारण कहा ॥ ११ ॥ इति ॥

निमित्त हेतु जिनराज, समता अमृत खाणी ॥

प्रभुअवलंबन सिद्धि, नियमा एह वखाणी ॥ १२ ॥

અર્થ:- હવે આસ્માને સિદ્ધતારૂપ કાર્ય કરતાં નિમિત્ત કારણ શ્રીજિન રાજ વીતરાગ છે, તે વીતરાગ, સર્વજ્ઞ કહેવાય છે, સમતારૂપ અમૃતની સ્વાણ છે, ઇષ્ટ અનિષ્ટતા રહિત સમતાના ધણી છે, શુદ્ધ ચારિત્ર પરિણામ તેહીજ અમૃત છે, તેહની સ્વાણ છે, એહવા પ્રભુ પરમેશ્વર પરમ દયાળ, પરમાત્મા, શુદ્ધતત્ત્વરૂપ જોગી, પૂર્ણાનંદો, ચિદાનંદ જે શ્રીઅરનાથ પ્રભુ તેહને અવ લંબવે પોતાનો જાસન પ્રભુના તે ગુણ જાણવાને જોડી એમ અનંતા ગુણ તે સર્વગુણના જાસનની રીજ તથા તે ઉપર બહુમાન એહવે આલંબને રેહવું, તેથી નિયમા સિદ્ધ નિરવાણ થાય એમ આગમમાં વચ્ચાણ્યો છે, એહીજ મોહનું ઉપાય છે. એ નિમિત્તકારણ કહ્યું ॥ ૧૨ ॥ ઇતિ ॥

પુષ્ટ હેતુ અરનાથ, તેહને ગુણથી હલીયે ॥ રી

જ નક્તિ બહુમાન, જોગધ્યાનથી મલીયે ॥ ૧૩ ॥

અર્થ:-માટે પુષ્ટકેતાં નિયામક હેતુકેતાં કારણ તે જિનરાજ શ્રી અરનાથ પ્રભુ તેહના ગુણ જે કેવલ જ્ઞાન, અનંતાનંદરૂપ તેહથી હલીયે કેતાં આપણો આત્મા તેદિસેં જોડીયે, પ્રગટગુણોના ગુણથી આપણી ચેતના જોડવી, રીજ કેતાં રાગનીમગ્નતા, નક્તિકેતાં સેવના, બહુમાન, આદર, મોટા ઇ, જોગકેતાં આસ્વાદન, ધ્યાનકેતાં ચિત્તની એકાગ્રતા, તે શ્રીઅરનાથ પ્રભુના ગુણની કરીને શ્રીપ્રભુથી એકત્વપણે, તન્મયપણે મલિયે સાધકને શુદ્ધદેવ તત્ત્વને અવલંબવું તે પ્રધાન છે ॥ ઇતિ ત્રયોદશગાથાર્થ: ॥ ૧૩ ॥

મોટાને ઉત્સંગ, બેઠાનેસી ચિંતા ॥ તિમ પ્રભુ

ચરણ પસાય, સેવક થયા નિચિંતા ॥ ૧૪ ॥

અર્થ:-તથા લૌકિક દૃષ્ટાંત કહે છે. જે મોહોટાને ઉત્સંગે કેતાં સ્વોજા માં બેઠો તેહને કોઈ ચિંતા નહીં, તે નિચિંત અયો, તેમ સેવક પણ પ્રભુજી નિરામય દેવ તેહના ચરણને સેવવે, ચિંતારહિત અયો, જે પરમોત્તમ, સર્વગુણજોગી, નિરાલંબી, ચિન્મયી, અનંત દાન, લાજ, જોગ, ઉપજોગ, વીર્ય મયી, શ્રીજિનેશ્વર નિઃકર્મ દેવતત્ત્વ, પરજાવના અકર્તા, પરજાવ અજોગી, પરાનુયાયીતા રહિત, એહવો દેવ જો આદર્યો છે, તો મોહનું શું જોર છે ? સંસાર કોને છે ? કર્મની બીક કોને છે ? જો પરમોત્તમ ધણીમેં માહરે માથે કસ્યો છે જેહના ધ્યાનથી માહારો મોહ નીપજે, તે દેવનો યોગ મિલ્યો છે, તેમાટે

चिंता नथी ॥ उक्तं च श्रीजिनवल्लभ पूज्यैः ॥ पसरैः तीयलोए, तावमोहंध
यारंजमइ जई ॥ सित्रंमताव मिद्धतं, सित्रं फुरइ फुडफुरंताणं ॥ १ ॥ तंताणंस
पूरो, पयडमजीयसंतीकाणसुरो ॥ १४ ॥ इति चतुर्दश गाथार्थः ॥

अर प्रभु प्रभुता रंग, अंतर शक्ति विकासी ॥ देव
चंडने आणंद, अक्षय जोग विलासी ॥ १५ ॥ इति ॥

अर्थः—माटे श्री अरनाथ प्रभु अठारमा परमेश्वर जेणें तत्त्वरुचि अइ
ने तत्त्वानिलापी तत्त्वसाधक तत्त्वध्यानी अइने, तत्त्वप्रगट कथ्युं, ते प्रभुनी
प्रभुता, शुद्धज्ञायकता, शुद्धरमणता, शुद्धानुभवता, अपौञ्जलिकता, असंग
ता, अयोगिता, सकल प्रदेश निरावरणता, प्राग्ज्ञावी शुद्धसत्तानोग्यता,
तेहने रंगें जे रंगणा ठे, ते साधक सम्यग्दृष्टि, देशविरति, सर्वविरतिनी
अंतरंग शक्ति तत्त्वप्राग्ज्ञाव करवानी साधक कारकता, साधक कर्त्तापणुं,
परमसंवर पूर्वक परम सकामनिर्जरा रूप शक्ति, विकस्वर थवे, प्रगट थवे ते
शक्तिथी सर्वकर्म विगम थवे, सर्व आत्मिक धर्मने प्रगटवे करी, परमात्मा
देवमाहे चइमा समान श्रीनिष्पन्न परमेश्वर तेहनो जे आनंद, अव्याबाध,
शिव, अचल, अरुज, अविनाशी, तेहनुं जे अक्षय स्वरूप, तेहनो जोग के
तां अनुभव तेनो विलासी आत्मा थाय, एटले स्वसंपदा तत्त्वता आत्मशु
द्धपरिणति, तेहने सादि अनंतो काल जोगवे, अथवा देवचंड जे स्तुति
कर्त्ता ते अक्षय आनंदना जोगनो विलासी थाय, माटे स्वरूपसिद्ध, अरू
पी, चिडूप, श्रीपरमेश्वर, तेहने सेवो, थावो, नमो, गावो, तेहना गुण सं
चारो, एहीज मोक्ष साधननुं पुष्ट निमित्त ठे, ए निमित्तें उपादानकारणरूप
अइने असाधारण कारणताएं चढतो मनुष्यादिगति अपेक्षा कारणपर्यें करी
तत्त्वानंद रूप कार्यने करशे, तेमाटे उपादानादिक त्रणे कारणनी कारणता
निमित्तने अवलंबें प्रगटे, तेथी निर्दोषपणे आशंसादि दोष वर्जिने शुद्धनिमित्त
ने सेवे, ते सेवनथी कर्त्तापणुं समरे अने कर्त्तापणुं समरेथी स्वकार्य करे, माटे
श्री अरनाथजीनी जक्ति ते परमाधार ठे ॥ १५ ॥ इति श्री अरजिनस्तवनं ॥ १८ ॥

॥ અથ એકોનવિંશતિ શ્રીમલ્લિનાથ જિનસ્તવનં ॥

દેહી કામિની દોહ કે, કામેં વ્યાપિયો રે કે કાઠ ॥ એ દેશી ॥

મલ્લિનાથ જગનાથ, ચરણયુગ ધ્યાઈયેં રે ॥ ચ૦ ॥

શુદ્ધાતમ પ્રાગ્જાવ, પરમ પદ પાઈયેં રે ॥ પ૦ ॥

સાધક કારક ષટ્ક, કરે ગુણ સાધના રે ॥ ક૦ ॥

તેહીજ શુદ્ધસરૂપ, યાચ નિરાવાધના રે ॥ ધ્યા૦ ॥૧॥

અર્થ:- હવે ઝંગળીશમા શ્રી મલ્લિનાથ પરમેશ્વરની સ્તવના કરે છે. તિહાં કારકશક્તિ પલટવાથી સિદ્ધતા નિપજે છે, તે પલટવાનો ઉપાય શ્રી અરિહંતની સેવના છે, તેરૂપ સ્તુતિ કરે છે. શ્રીમલ્લિનાથ, પરમેશ્વર, પરમજ્ઞાની, તે જગ કેતાં લોકના નાથ મોહનો નય એટલે અંતરંગ જાવરિ પુથી ઢોડાવવાના પરમ કારણ છે, તેહનાં ચરણયુગ કેતાં પદકમલનું જોડું તેહને ધ્યાયીયેં, વારં વાર સંજારિયેં, એહવા પ્રભુને ધ્યાયવાથી ધ્યા તાને શું નીપજે? તે કહે છે. શુદ્ધ જે આત્માનો પરમાત્મજાવ અનંતગુણ નિર્મલતારૂપ તેહનો જે પ્રાગ્જાવ કેતાં પ્રગટપણું નિર્મલ શુદ્ધતારૂપ પરમ પદ નિર્મલ પદ તે પામીયેં, એટલે પોતાની આત્મતા નિર્મલપણું નજે, તે આત્મ સિદ્ધિરૂપ કાર્ય કરવાને ઠ કારક છે. તિહાં સર્વ કાર્યમાં કારક પ્રવૃત્તિની કારણતા છે, કારકચક્ર વિના કાર્યની નિષ્પત્તિ નથી. જેમ ૧ કુંજકાર તે કર્ત્તા, ૨ ઘટ તે કાર્ય, ૩ મૃત્તિપદ ચક્રાદિક કારણ, ૪ માટીના પિંદને, નવા પર્યાયની પ્રાપ્તિ તે સંપ્રદાન, ૫ પિંદ સ્થાસાદિ પર્યાયનો ચય તે અપાદાન, ૬ ઘટાદિ પર્યાયનું આધારપણું તે આધાર, એમ ઘટરૂપ કાર્યમાં ષટ્ કારક છે, તેમજ આત્માને અનાદિ કાલનાં એ ઠ કારક બાધક રૂપે પરિણમ્યાં છે, તે દેખાડે છે.

૧ આત્મા પરવિજાવ રાગાદિ જ્ઞાનાવરણાદિ ડ્વ્યકર્મનો કર્ત્તા થયો છે.

૨ જાવકર્મ ડ્વ્યકર્મને જે આત્મા કરે, તે કાર્ય નામા બીજું કારક.

૩ અશુદ્ધવિજાવ પરિણતિરૂપ જાવાશ્રવ અને પ્રાણાતિપાતાદિ ડ્વ્યાશ્રવ, એ બે કારણથી કર્મ બંધાયે, માટે એ કરણ નામા ત્રીજું કારક.

૪ અશુદ્ધતાનો તથા ડ્વ્યકર્મનો લાજ તે સંપ્રદાન નામા ચોથું કારક.

૫ સ્વરૂપરોધ, ક્લયોપશમની હાણી, તથા પરાનુજયાયિતા તે અપાદાન.

६ अनंती अशुद्धविजावता, तथा ज्ञानावर्णादि कर्मने राखवा रूप जे शक्ति ते आधार नामा ठहुं कारक जाणवुं ते.

ए रीते ए ठ कारकनुं चक्र अनादिनुं अशुद्धपणे बाधकतापणे आत्मा ने परिणमी रह्युं ठे, ते जेवारें साधक आत्मा, पोतानो स्वधर्म नीपजाववा पणे परिणमावे, तेवारें ए ठए कारक साधकपणें प्रवृत्त्या गुणनी आत्म धर्मनी साधना करे. ए रीते ए ठ कारक साधक पणे परिणम्या कार्य नीपजे शुद्धस्वरूप थाय. ए स्वरूपपरिणामिकता रूप स्वकार्य कारण पणुं कोने परिणमे ? ते कहे ठे. जे निराबाध, श्रीसिद्धजगवंत, तेहनां ठ कारक, ते शुद्धपणे प्रवृत्ते ठे, अने बाधक जीवोना बाधकपणे परिणमे ठे, तथा सम केत गुणगणाथी मांमनी अयोगी गुणगणा पर्यंत, साधकपणे परिणमे ठे, तथा सिद्ध जगवंतना शुद्धस्वरूपरूपें परिणमे ठे, कारक ते आत्मानामा जे कर्तारूप, इव्य तेहनी ए परिणति ठे, उक्तं च श्रीविशेषावश्यक.

कारण व्याख्यानावसरे ॥ गाथा ॥ ठविह कत्ता इ, कारण कम्मं च तत्तो य ॥ संपयाणा वायाण, तह नासंमिहाणाय इति ॥ १ ॥ गाथार्थः ॥ तथा च कारणं पोढा ॥ यथा ॥ कारणं मह्वा ठडा, तच्च संतंतोत्ति कारणं कत्ता ॥ वज्र पसाहगतमं, कारणम्मिउ पिंमदंमाइ ॥ १ ॥ कम्मं किरिया कारण, इत्यादि गाथाथी जाणवुं ॥ होइ पसळं मोक्कस्त कारणं. इह यन्मोक्षस्य कारणहेतु तत् प्रशस्तजावकारणं उच्यते ॥ इति वचनात्.

माटे साधकपणे कारक परिणम्या तो सिद्धतारूप कार्यने करे, तेमांहे निराबाध जे सिद्ध निरावरण अव्याबाध सुखतेमां तेहनो कर्तादिक शुद्ध पारिणामिक जाव शुद्धपणे थाय, स्वस्वरूप कर्तृत्वपणे परिणमे ॥ १ ॥ इति ॥

कर्ता आत्म इव्य, कार्यं निज सिद्धता रे ॥ का० ॥

उपादान परिणाम, प्रयुक्त ते करणता रे ॥ प्र० ॥

आत्म संपद दान, तेह संप्रदानता रे ॥ ते० ॥

दाता पात्रने देय, त्रिजाव अनेदता रे ॥ त्रि० ॥ १ ॥

अर्थः-१ पहेलुं कर्ता नामा कारक कहे ठे. तिहां कर्ता आत्मा इव्य ते आत्मशुद्धता निपजाववा रूप कार्ये प्रवर्तन पाम्युं, पोतानुं कर्ता ठे.

२ जे आत्मा पोतानी सिद्धता सर्वगुण पूर्णता सर्वस्वजाव स्वरूपाव

સ્થાનતા તે કાર્યનામા વીજું કારક જાણવું, તે કાર્ય જેણે પરિણતિચક્રને પ્રવર્તવા રૂપે ક્રિયાયે નીપજે, તે ક્રિયાનું પ્રવર્તાવવું તે કાર્ય તે કાર્યને કારકતા, નીપજાવવા કાલેજ છે, નીપના પઠી કાર્યમાં કારકતા નથી, ઉક્તં ચ જાણ્યે ॥ તસ્માત્ બુદ્ધધ્યાવસિતં કાર્યં અપ્યાત્મકારણમેષ્ટવ્યં ઇતિ ॥

૩ ઉપાદાનપરિણામ આત્મા સ્વગુણની પરિણતિ, સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રરૂપ રત્નત્રયીની જે પરિણતિ, તત્ત્વનિર્ધાર, તત્ત્વરુચિ, તત્ત્વજ્ઞાન, તત્ત્વરમણાદિક રૂપ સ્વગુણ અહિંસકતા, બંધહેતુ અપરિણમન રૂપ, સ્વરૂપ યથાર્થજ્ઞાસનરૂપ, પરજાવ અગ્રહણરૂપ, પરજાવ અજોક્તારૂપ, સ્વરૂપગ્રહણ, સ્વરૂપ જોગી, પરજાવ અક્ષરણરૂપ, સ્વરૂપ એકત્વ રૂપ તત્ત્વારાધન, ચેતનાસ્વરૂપ પ્રગટતાનુયાયી વીર્ય, તે ઉપાદાન કારણ અને દ્વ્યયોગ સમારવા રૂપ અરિહંતાલંબનાદિ, યથાર્થ આગમશ્રવણાદિ તે નિમિત્ત કારણ તેહનું પ્રયુજવું આત્મકાર્ય કરવા પણે આત્માનો પ્રયોગ કરવો, એ ઉત્કૃષ્ટ કારણ માટે કરણનામા ત્રીજું કારક જાણવું, “સાધકતમં કારણં કરણં” ઇતિ વાક્યાત્ આત્મસિદ્ધિરૂપ કાર્યનું ઉત્કૃષ્ટ કારણ અને આત્મશક્તિસ્વરૂપાનુયાયી તથા શુદ્ધદેવ પ્રમુખ તે કરણ નામા કારક કહિયે.

૪ આત્માની સંપદા જે જ્ઞાનપર્યાય, દર્શનપર્યાય, ચારિત્રપર્યાય, તેહનું જ્ઞાન આત્માને આત્મગુણ પ્રગટ કરવારૂપ દેવું, તેહથી જે જે આત્મધર્મ નિપજતા જાય, તે સંપ્રદાન કહિયે ॥ ઉક્તં ચ ॥ ગાથા ॥ દેવે સ જસ્સ તં સં પયાણમિહ તંપિ કારણં તસ્સ ॥ હોઽ તદ્વિત્તાઉ, ન કીરઽ તં વિણા જંસો ॥ ઇતિ માટે જે આત્માના અસ્તિધર્મનું થવું તે સંપ્રદાનકારક જાણવું. હ્રદાં દાતા આત્મા તથા પાત્ર પણ આત્મા અને આત્માને દેય કેતાં દેવા યોગ્ય તે પણ આત્મધર્મ, એ ત્રણે જાવની અજેદતા છે, એટલે ગુણનું પ્રગટ કરવું તે દેય અને આત્મા દાતા તથા આત્મગુણને પ્રગટ કરે તે દાતાપણું અને ગુણનું પાત્ર પણ આત્મા એટલે જ્ઞાન, દાતા અને ગ્રાહક, ત્રણે અજેદ છે ॥ ૧ ॥

સ્વપર વિવેચન કરણ, તેહ અપાદાનથી રે ॥ તેળા

સકલ પર્યાય આધાર, સંબંધ આસ્થાનથી રે ॥ સંળા

બાધક કારક જાવ, અનાદિ નિવારવા રે ॥ અળા

સાધકતા અવલંબિ, તેહ સમારવા રે ॥ તેળા ॥ ૩ ॥

अर्थः—५ जे आत्माथी समवायें रह्या तेहने स्वधर्म आत्मधर्म कहियें. अने तेहथी विपरीत जे मोहादिक कर्म अशुद्ध प्रवृत्ति ते परजाव कहियें, तेहनुं विवेचन करवुं, निन्न करवुं, अशुद्धतानो उद्देष्ट करवो, दोषनो त्याग करवो, एटले जे दोषविश्लेष करवो, अर्थात् अनादिसंसार कर्त्तापणुं तथा जोक्तापणुं ते तजीने जे आत्मस्वरूप कर्त्तापणुं जोक्तापणुं तेहीज प्रगट करवुं. ते पांचमुं अपादान कारक कहियें.

६ सकल केतां समस्त सर्वपर्याय तेहनो आधार ते आत्मा ठे, आत्मा तथा आत्मपर्यायथी स्वस्वामित्वसंबंध ठे, व्याप्य व्यापक संबंध ठे. ग्राह्यग्राहक संबंध ठे, आधाराधेय संबंध ठे, ए सर्वतुं आस्थान केतां ते कारण रूप क्षेत्र ते आत्मा ठे, ते आस्थानता माटे आत्मा आधार ठे, ए आधारनामा ठहुं कारक जाणवुं. ए ठ कारक साधक पणानां कहां. हवे ए साधकपणुं केम पामे ? ते कहे ठे. बाधक जे परजाव तेहने अनुयायी अशुद्ध कर्त्तादि कारक पणुं मिथ्यात्व असंयम कपाय रूप जाव अशुद्धतारूप सामान्य चक्र अशुद्धसाध्यानुगत अशुद्धकर्त्तापणुं तेहने निवारवुं ते चक्र रोकने स्वरूपानुगत करवुं, तेमाटे ए अनादिनी नूल टालवी, जिहां सुधी कर्त्ता परजावकारक ठे, तिहां सुधी कांइ साधकता नथी, जिहां सुधी कर्त्ता अशुद्धकार्यानुयायी सामान्य चक्र ठे, तिहां सुधी शुद्धसाधकतानो अंश पण उपन्यो नथी, श्रीपूज्यें कह्युं ठे, जे आत्मा तत्त्वकर्त्ता पणे यया विना सर्वशुच प्रवर्त्तन ते वाजकनी चाल ठे, तेमाटे कारकचक्र बाधकताथी वारीने, साधकताने अवलंबीने ते कारकचक्रने समारवुं स्वरूपानुयायी करवु अने पोताना आत्माने एम कहेवुं जे हे चेतन ! तूं परजावनो कर्त्ता तथा जोक्ता अने ग्राहकता नहीं, तूंतो संपूर्णानंदनो शुद्धविलासी ठो, अने तूं जे परजावमां रमा रह्यो ठो, तथा परजावनो जोगी अइ रह्यो ठो ? ए तुजने घटे नहीं, ताहरुं कार्य, तो अनंत गुण पारिणामिकरूप स्वरूपजोक्तापणुं ठे, तेमाटे हे चैतन्यहंस ! हवे तूं यथार्थ जिनवाणीरूप अमृत पान करीने, अनादिविजाव विष चारीने पोतावुं तत्त्व संजारी स्वपर विवेचनकारी अइने पोतानो जे सहजानंद तेहने कर. एहीज ताहरुं कार्य ठे, तूं तेहनुं उपादान कारण शक्तिवंत ठो, तेहनो लेवावालो ठो, तूं ताहरी गुणसंपदा ताहरे प्रदेजें प्रगट करवारूप दाननो संप्रदानी ठो, माटे हे चेतन ! ए अनादि अ

શુદ્ધ પરિણામને તુંહીજ ત્યાગ કરીશ, અને તાહરી સત્તાનો આધાર પણ તું હીજ હો, માટે તુંહીજ તાહરા તત્ત્વને કર, તાહરું તત્ત્વ તું નીપજાવીશ. એમ પોતે પોતાના આત્માને કહિને, સાધકપણું આદરવું તે આદરતાં કારક સમ રે, કારકને સમરવેથી અનુક્રમે આત્માનું સ્વકાર્ય નીપજે, પછી એહીજ આત્મા સિદ્ધ થાય, માટે એહીજ સાધનનો માર્ગ હે, સાધન કીધે કાર્યની સિદ્ધિ થાય, એ ક્રમ હે ॥ ૩ ॥ ઇતિ તૃતીય ગાયાર્થઃ ॥

શુદ્ધપણે પર્યાય, પ્રવર્તન કાર્યમેં રે ॥ પ્ર૦ ॥ કર્તાદિક પરિણામ, તે આત્મ ધર્મમેં રે ॥ તે૦ ॥ ચેતન ચેતન જાવ, કરે સમવે તમેં રે ॥ ક૦ ॥ સાદિ અનંતો કાલ, રહે નિજસ્વેતમેં રે ॥ ર૦ ॥ ૪ ॥

અર્થઃ— પહેલો શુદ્ધપણે નિષ્પન્ન આત્માના જ્ઞાનાદિક પર્યાયનું જાણવા દેખવા રૂપ કાર્યનું પ્રવર્તન, ઉત્પાદ વ્યયરૂપ પરિણમન, તે કાર્યનો કર્તા આત્મા હે, બીજું આત્મગુણનું પરિણમન તે કાર્ય, ત્રીજું આત્મગુણજ્ઞાનાદિક તે કરણ, ચોથું આત્મગુણનો જ્ઞાન તે સંપ્રદાન, પાંચમું પરજાવ ત્યાગપરિણતિ તે અપાદાન, ષઠું અનંતગુણનું રાખવું, તે આધાર, એ ષ કારકનું ચક્ર તે સિદ્ધાવસ્થાને વિષે સદા સ્વાધીનપણે ફરિ રહ્યું હે, તેહથી શુદ્ધનિષ્પન્નપણે જે સ્વપર્યાયનું પ્રવર્તન, તેહને કર્તાદિક ષ કારક તેહનું જે પરિણમન તે આત્મધર્મમાંહેજ હે, એટલે સિદ્ધપણે જે કર્તાદિક ષ કારક તે સ્વરૂપમધ્યેજ હે. ચેતન કેતાં આત્મા તે પોતાનો ચેતનજાવ કેતાં આત્મજાવ કરે, સમવેતમેં કેતાં સમવાય સંબંધમાં હે, એટલે આત્મા આત્મજાવનો કર્તા હે, એ સમવાયસંબંધે મૂળપણે સાદિ અનંતા કાલપર્યંત નિજસ્વેતમેં કેતાં પોતાના અસંખ્યાતા પ્રદેશરૂપ ક્ષેત્રમધ્યે આત્મધર્મમાં નિષ્પન્ન સિદ્ધપણે રહે, સિદ્ધની આદિ હે, પરંતુ અંત નથી, માટે સાદિ અનંતો કાલ સ્વક્ષેત્ર સ્વસ્વરૂપમાં આત્મા રહે ॥ ૪ ॥ ઇતિ ચતુર્થ ગાયાર્થઃ ॥

પરકર્તૃત્વ સ્વજાવ, કરે તાં લગે કરે રે ॥ ક૦ ॥

શુદ્ધ કાર્ય રુચિ જાસ, થયે નવિ આદરે રે ॥ થ૦ ॥

શુદ્ધાત્મ નિજ કાર્ય, રુચે કારક ફિરે રે ॥ રુ૦ ॥

તેહિજ મૂલ સ્વજાવ, ગ્રહે નિજ પદ વરે રે ॥ ગ્ર૦ ॥ ૫ ॥

अर्थः—पर केतां जें जावकर्म, इव्यकर्म अने नोकर्म, तेहने कर्त्तापणा ने स्वजावें करे, तिहां सीम तेहनेज करे, एटले ए परकर्त्ता पणुं अनादिका लयी करे ठे. जिहां सुधी परनो रागी, परनो जोगी, तिहां सुधि परकर्त्ता पणुं ए आत्मा करे, पण जे वारें शुद्ध, निर्मल, निरावरण, स्वगुण प्रगट करवा रूप, कार्यनी रुचि थाय, तेवारें परकर्त्तापणुं आदरे नहीं, शुद्ध आत्मस्वरूपनुं स्यादाद रीतें परमानंदपणे जासन तथा रुचि तेहीज कारक पलटाववानां बीज ठे, ते माटे जे सम्यक् दर्शन, सम्यक् ज्ञान, ते मोक्षनुं मूल ज ठे, शुद्धात्मअनंतज्ञान, दर्शन, अव्याबाध सुखमयी, अरूपी, सहजा नंदरूप आत्मधर्म सत्ताप्राग्ज्ञाव, सकल परजावव्यतिरेकी, अरागी, अद्वेपी, असंगी, अयोगी, अजेशी, अकपायी, असहायी, एहबुं शुद्धानंदरूप स्वकार्य, तेहनी रुचि थये थके कारक चक्र फिरे, जिहां सीम परपौजलिक सुखनी रुचि ठे, तिहां सीम परनो कर्त्ता ठे, तेहथी सर्वकारकनुं चक्र ते रूपेंज परिणमे ठे, अने जे अवसरें जेदज्ञान धाराथी, आत्मा परविजंज न करीने पोतानुं आत्मस्वरूप एक उच्चरंग धर्म जाणुं, तेहनेज हित मान्युं, तेवारें ते आत्मिक धर्मनीज रुचि उपजे, पठी जेहनी जेहने रुचि उपजे, ते तेहीज कार्य करे, तेवारें कर्त्ताधर्म स्वकार्यने करे, सर्व कारकचक्र स्वकार्याश्रित थाय, तेवारें तेहीज पोतानो अचल, अखंड, अविनाशी, निःप्रयासी, स्वरूपपरिणमन रूप जे मूलस्वजाव स्वधर्म तेहने ग्रहण करे, केम जे ए कारक मूलधर्मने ग्रहे ठे, तेहथी निज केतां पोताना परमात्म, पूर्णब्रह्म, पूर्णानंद पदने वरे, पामे, कृतकृत्य, अक्रिय, अकंप, अनंत, चिह्नकि, अरूपी, अव्याबाधसुखी, एहीज आत्मा थाय ॥ इति ॥ ५ ॥

कारण कार्यरूप, अठे कारक दशा रे ॥ अ० ॥

वस्तु प्रगट पर्याय, एह मनमें वस्या रे ॥ ए० ॥

पण शुद्धस्वरूप ध्यान, ते चेतनता ग्रहे रे ॥ ते० ॥

तव निजसाधक जाव, सकल कारक लहे रे ॥ स० ॥ ६ ॥

अर्थः—ए ठ कारक ते कारण तथा कार्यरूप ठे, कार्यने निपजाववा रूप ठे, माटे कारणनाज जेद ठे, सर्वकार्य कर्त्ताने आधीन ठे कर्त्ता जे कार्य करे, ते कारणादि विना थाय नहीं, माटे वस्तु केतां आत्म पदार्थ, तेह

નાં એ ઠ કારક તે પ્રગટ નિરાવરણ પર્યાય છે, એમ મનમાં વસ્તુ જે કર્તાપણું તેને આવરણ નથી, કર્તાપણું વિશેષ સ્વજાવ છે, અને વિશેષ ગુણને તથા પર્યાયને આવરણ છે, પરંતુ સ્વજાવને આવરણ નથી, સ્વજાવ તેહના કારણ જૂત ગુણ ચેતના તથા વીર્ય તેને આવરવે કર્તાપણાની પ્રવૃત્તિ મંદ પડે, પરંતુ કર્તાપણું મૂલયું અવરાય નહીં, તે ચેતનાવીર્ય વિપરીત પરિણમવે, પરના વ કર્તાપણે પ્રવર્ત્યો, તેહથી પોતાનું સ્વરૂપ અવરાયીજ ગયું, તે અવરાણું તેહથી સ્વસ્વજાવને કરી શકે નહીં, અને અદ્ધરનો અનંતમો જાગ, ચેતના અને યોગસ્થાનરૂપ વીર્ય, ક્ષયોપશમી રહ્યો, પરંતુ તે અનાદિ ચાલથી પર જાવાનુયાયીજ છે, તેહથી સ્વરૂપકર્તા પણું તો થયું નહીં, તેવારેં કર્તાપણે પરજાવને કહ્યો, આશ્રવબંધરૂપ કાર્યનો કર્તા થયો, એટલે અશુદ્ધકાર્ય કહ્યું, પરંતુ અવરાણું નહીં, તેહથી કર્તાપણું અનાવૃત્ત થકે કારક પણ અવરાણું નહીં, જો કારકનું ચક્ર અવરાય, તો આશ્રવજાવ બંધપદ્ધતિ કેમ કરે ? તેહનો આદાતા અજિનવપર્યાયનો લ્યાગી પૂર્વપર્યાયનો આધાર, અશુદ્ધતાનો કોણ થાય ? માટે કારક નિરાવરણ છે, પરંતુ વિકારી થયા, તેહથી મૂલસ્વરૂપથી ચૂક્યા એમ થયું. હવે એનું પલટણપણું પણ આત્મા કરે, તો થાય, તે કહે છે. જે ચેતન કેતાં ચેતના જેવારેં સાકાર અનાકારને યથાર્થ જાસન કરીને પોતાના શુદ્ધસ્વજાને ગ્રહે, જાસનપ્રતિરુચિનું આચરણ પણ અંગીકાર કરે, તેવારેં એહીજ સકલ કેતાં ઠે કારક નિજ કેતાં પોતાનો સાધકજાવ જે કર્મવિદારણ સ્વરૂપ પ્રગટ કરવારૂપ જાવ, તેને લહે કેતાં પામે, એટલે એહીજ કારક તે ? ૧ સ્વધર્મકર્તા તે કર્તા, ૨ સ્વધર્મપરિણમન તે કાર્ય, ૩ સ્વધર્માનુયાયી ગુણપરિણતિ, ચેતનાવીર્ય શક્તિ, તે કરણ, ૪ સાધનગુણશક્તિનું પ્રગટવું, તે સંપ્રદાન, ૫ પૂર્વપર્યાયનું નિવર્તન તે અપાદાન, ૬ સ્વગુણનું આધારીપણું તે આધાર. એમ ષટ્કારક સાધકપણું પામીને સિદ્ધતા પરમોત્તમતાનો ઝહરંગ સમાધિ સકલ નિર્મલતા નિપજાવે. ॥ ૬હાં સ્વધર્મ અવલંબવાની જાવના લખે છે ॥ ગાથા ॥ અહમ્મિક્કો સ્વલુ સુદો, નિમ્મમઠ નાણ દંસણ સમગ્ગો ॥ તમ્મિતિઠ તચ્ચિતો, સવ્વેએ સ્વયંનેમિ ॥ ૧ ॥ અહં આત્મા જ્ઞાનાદિ અનંત ગુણપર્યાય રૂપ, અનંતસ્વધર્મમયી તથા ડ્વ્યપણે, અસ્વંમપણે, સમુદાયપણે એક હું. વલી નિશ્ચયનયથી શુદ્ધ હું, યદ્યપિ અનાદિ પરજાવમાં લુબ્ધ, સ્વજાવ બ્રહ્મ થકો અશુદ્ધ થયો, તો પણ સ્વજાતિથી મૂલ

धर्म अनंतज्ञानादि गुणमय, शुद्ध, निष्कलंक, निरामय, निःसंग, निर्दोषी
हुं. सर्व ममकार परजाव माहारा पणायी रहित हुं, ज्ञान सकलजासन, प
रिहृदनरूप, दर्शन सामान्योपयोग तेहिज मयी हुं, एहवा जासन रमण, प
रिणमनरूप, ए आत्मा रह्यो थको सर्व परोपाधिने ह्वय करी, स्वशुद्धस्वरू
पने ग्रही, सर्व परजाव जेद करी, निर्मलानंद निपजावे ॥ ६ ॥ इति ॥

माहरुं पूर्णानंद, प्रगट करवा जणी रे ॥ प्र० ॥

पुष्टालंबन रूप, सेव प्रभुजी तणी रे ॥ से ० ॥

देवचंड जिनचंड, जक्ति मनमें धरो रे ॥ ज० ॥

अव्याबाध अनंत, अक्षय पद आदरो रे ॥ अ० ॥ १॥

अर्थः—एहवी बाधकता परिणम्यो, माहरुं कर्त्तादिक कारकपरिणाम ते
श्रीअरिहंत परमज्ञाता, स्वरूपपरमणी, स्वरूपविश्रामी, स्वरूपानंदी, तेहहुं
स्वरूप जोतां, गातां, ते अशुद्ध कर्त्तापणुं पलटे, ते पलटवाथी कारक पण प
लटे, कारक पलटवाथी कार्यशुद्धसिद्धत्तारूप, अनंत स्वसंपदारूप नीपजे,
तेवारें नव्य जीवने पोतानी तत्त्व नीपजाववारूप शक्ति, ते श्रीअरिहंतजी
नी सेवनाथी आय, तेमाटेज निर्धार कखो ठे, जे हे प्रभुजी ! माहारो जे
पूर्णानंद, पूर्ण अव्याबाध सुख ते प्रगट करवाने पुष्टालंबन केतां पुष्ट
नियामकी आलंबन केतां आधार ते श्रीप्रभुजी नव्य जीवना आधार, सु
निजनना प्राणाधार, आचार्य उपाध्यायजीना परम दयाल, जावचिता
मणि समान, समकेती जीवना ध्येय, ध्याताने प्रतिबुद्ध रूप अनंत गुणाकर,
निर्मल ज्ञानानंदना पात्र, एहवा श्रीजिनराज, माहाराज, सुखसमाज,
तेहनी सेवना तेहीज पुष्टालंबन ठे, तेमाटे सर्वदेव जे इंद्रादिक तेमध्ये
चंडमा समान, एहवा जे जिनचंड श्रीवीतराग अरिहा, तेहनी जक्ति, से
वना आज्ञा मानवा रूप, तदनुयायीपणुं तेहीज त्राण शरण ठे, एहवी
जक्ति मनमां धरो, स्थिर राखो, अथ स्तुतिकर्त्ताहुं संवोधन, हे देवचंड !
श्रीजिनचंडनी जक्ति केतां चरणसेवना ते मनमां धरो, तो अव्याबाध,
जिहां परजावनी पीडा नही, परमानंदरूप, जेहना अनंत गुण ते गण्णा
जाय नहीं, अक्षय केतां जेहनो ठेद नहीं, विनाश नहीं, एहहुं जे परमा
त्मरूप पद, ते आदरो, एटले पामो माटे ए आत्मबाधकता तजी साधकता

માં રમે, સિદ્ધિ આયે, એહીજ પ્રયુસેવનાનું ફલ હે, માટે હે સિદ્ધરુચિ જીવો !
તમે શ્રીમલ્લિનાથ પરમપુરુષોત્તમ પરમેશ્વર, નિઃકારણ, જગદ્ગત્સલ, તેહને
ગાઉ, સ્તવો, સંજારો, ધ્યાઉ, પ્રથમથી સાધક જીવને એહીજ આધાર હે,
એહીજ જીવન હે ॥ ૭ ॥ ઇતિ મલ્લિનાથજિન સ્તવનં ॥

॥ અથ વિંશતિતમ શ્રી મુનિ સુવ્રતજિન સ્તવનં ॥

॥ ઝલંગડી ઝલંગડી સુહેલી હો, શ્રી શ્રેયાંસની રે ॥ એ દેશી ॥
ઝલંગડી ઝલંગડી તો કીજે, શ્રી મુનિ સુવ્રત સ્વામીની રે ॥
જેહથી નિજ પદ સિદ્ધિ ॥ કેવલ જ્ઞાનાદિક ગુણ
ઝલ્લસે રે, લહિણં સહેજ સમૃદ્ધિ ॥ ૩૦ ॥ ૧ ॥

અર્થ:- હવે શ્રીમુનિસુવ્રત પરમેશ્વર અદ્ભુત સ્વરૂપી પરમ અદ્વિંસકની
સ્તવના કરે હે, મુનિ જે નિર્ઘેય તેહના સુવ્રત કેતાં જલા વ્રત એહવાશ્રીમુનિ
સુવ્રત પ્રયુ તેહની ઝલંગ કેતાં સેવા એટલે ગુણગ્રામ કરિયેં જેહથી નિજપદ
કેતાં પોતાનું પદ જે પરમાનંદ પદ તેહની સિદ્ધિ કેતાં નિષ્પત્તિ આયે, વલી
કેવલ જ્ઞાનાદિક ગુણ ઝલ્લસે કેતાં પ્રગટે, જ્ઞાનામૃતરસનો જોગી આય, તથા
સહજ અકૃત્રિમ સ્વરૂપસમૃદ્ધિને પામે, એ પ્રયુસેવાનું ફલ હે ॥ ૧ ॥ ઇતિ ॥

ઉપાદાન ઉપાદાન નિજ પરિણતિ વસ્તુની રે, પણ
કારણ નિમિત્ત આધીન ॥ પુષ્ટ અપુષ્ટ હવિધ
તે ઉપદેશ્યો રે, ગ્રાહક વિધિ આધીન ॥ ૩૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ:- હવે હ્યાં આત્મસાધન કરવામધ્યે ઉપાદાન તે નિજ કેતાં
પોતાની પરિણતિ તે વસ્તુનો મૂલધર્મ હે, એટલે જે આત્મસત્તા ઠતી હે, તે
ઉપાદાન કારણ હે, પણ તે નિમિત્ત કારણને આધીન હે, નિમિત્ત સેવન
કર્તા ઉપાદાન કારણ સમરે, તે નિમિત્તકારણનાં હે જેદ હે. એક પુષ્ટ
નિમિત્ત, બીજું અપુષ્ટનિમિત્ત, તેને ગ્રાહક જે કાર્યનો કર્તા, તે જે વિધેં કાર્ય
આય, તે વિધેં કાર્ય ગ્રહી પ્રવર્ત્તવે, તો તે નિમિત્તકારણ કાર્યનો હેતુ આય.
પણ અવિધેં ગ્રહણ કરે, તો નિમિત્ત કારણ કાર્ય કરે નહીં, જેમ કુંજ
કાર ચક્રને ફેરવે; તો માટીના પિંડને ઘટપણે પમાડે, અને નહીં ફેરવે તો

न पमाडे. एटले श्रीअरिहंतजी मोहना निमित्त कारण तो ठे, परंतु जे रीतें आगममध्ये कसुं ठे, तेविधें आशातना टाली, पुज्जाशंसा रहित केवलज्ञानादि गुणनी उलखाण सहित जो सेवे, तो मोहनो निमित्त कारण थाय, पण अविधें सेवना, ते कामनी नहीं, माटे ग्राहकने विधि सहित कारण ग्रहवुं, तो ते कार्यने करे ॥ १ ॥ इति द्वितीय गाथार्थः ॥

साध्य साध्य धर्म जेमांहे होवे रे, ते निमित्त अतिपुष्ट ॥ पु
प्पमांहे तिलवासक वासना रे, नवि प्रध्वंसक डुष्ट ॥ ७० ॥ ३ ॥

अर्थः— हवे पुष्टनिमित्तनुं स्वरूप कहे ठे. साध्य केतां करवा योग्य, जे कार्यधर्म, ते जे कारणमां होय, ते तेनुं पुष्ट कारण कहीयें, ते पुष्ट कारण विधियें कार्य करवाने अर्थे ग्रहो यको कार्यने करें, पण ते कार्यनो ध्वंसक न थाय, तेहनो दृष्टांत कहे ठे. जेम तेलने सुगंधवासना करवा रूप कार्य, तेहनुं कारण पुष्प ठे, परंतु वासना करवी ते साध्य ठे, ते वासना फूलमध्ये ठे, अने ते फूल ते तेल तथा तेलनी वासनाना ध्वंसक नथी, तेमाटे ते पुष्टनिमित्त ठे ॥ उक्तं च विशेषावश्यके । कार्यस्य आसन्ननिमित्तं इति तदेव पुष्टं, दूरतरं कारणनैमित्तिकं तत् अपुष्टं ॥ इति ॥ तथा च श्रीसिद्धसे नपूज्यैः ॥ पुष्टहेतुर्जिनेन्द्रोयं, मोहसज्जावसाधने ॥ इति ॥ तेहथी श्रीअरिहंतदेव ते मोहूरूप कार्यना पुष्ट निमित्त ठे, जेमाटे साध्य जे निरावरण, परमात्मपद ते श्री अरिहंतने विपे ठे, माटेज श्री अरिहंत ते पुष्ट निमित्त ठे, जो विधियें सेवन थाय, तो एथी मोहकार्य निपजे ॥ ३ ॥ इति ॥

दंम दंम निमित्त अपुष्ट घडा तणो रे, नवि घटता तसु मांहे ॥ साधक
साधक प्रध्वंसकता अठे रे, तिणें नहीं नियत प्रवाह ॥ ७० ॥ ४ ॥

अर्थः— हवे अपुष्टनिमित्त देखाहे ठे, जेम दंम ते घडानुं अपुष्ट निमित्त ठे, कारण के जेम फूलमांहे सुगंधवास्तना ठे. तेम घटता केतां घट पणुं ते दंममांहे नथी, कर्त्ताने प्रेरवे कारण ठे, ए दंम घटनुं साधक निपजाववानुं कारण पण ठे, अने घटनुं प्रध्वंस करवानुं कारण पण ठे, जो घट ध्वंसकर्त्ता तेहीज दंमने घट ध्वंस करवाने प्रवर्त्तावे तो घट ध्वंस करवानुं कारण पण तेहीज दंम थाय, माटे ए नियत प्रवाह केतां निश्चैथी एक चालनो नथी, जे निश्चै घट करे, ए धर्म एहमां

नथी, अने श्रीअरिहंत परमात्मानुं सेवन ते निश्चै सिद्धतानुं कारण ठे, एहने सिद्धिकार्यनी रुचें जे सेवे, तेहने नियमा सिद्धि निपजे ॥ ४ ॥ इति ॥

षट् कारक षट् कारक ते कारण कार्यनुं रे, जे कारण स्वाधीन ॥ ते कर्त्ता ते कर्त्ता सदुकारक ते वसु रे, कर्म ते कारण पीन ॥ ३० ॥ ५ ॥

अर्थः—हवे कारणनी पुष्टता कहेवा निमित्तें कारक कहे ठे. १ कर्त्ता, २ कर्म, (कार्य) ३ करण, ४ संप्रदान, ५ अपादान, ६ अधिकारण. ए ठ कारक ठे, ते हरैक कार्य, निपजाववानां कारण ठे. जिहां कर्त्ता क्रिया करे, तिहां ए ठ कारक जाणवां, इहां आत्मा पोतानुं सिद्धितारूप कार्य तेने करवा रूप क्रिया करे, तेवारें ए ठकारक सर्व होय, तिहां कर्त्ता जे आत्मा तेहनुं सिद्धरूप कार्य अनेद ठे, ते माटे तेनां कारक पण अनेद ठे, अने निन्नकार्यनो कर्त्ता निन्न होय, तेवारें कारक पण निन्न होय, ए नीति ठे, परंतु निमित्त कारण तो सर्वकार्योमां निन्नज होय, माटे सिद्धरूप कार्यनुं निमित्त कारण श्रीअरिहंत ठे, तेहने कारक उपादान पणे सर्व पहोंचे ठे, ए नीति ठे.

हवे ठ कारकमां प्रथम कर्त्ता नामें कारक ठे, तेहनुं लक्षण कहे ठे. जे कार्य निपजवानुं स्वाधीन कारण एटले सर्वकारक तेहने आधीन होय ते कर्त्ता कारक कहियें. स्वतंत्रः कर्त्ता, इति वचनात् ॥ कारणमहवा ठा, त उसंततोत्ति कारणं कर्त्ता ॥ श्रीनाथ्यसुधांबुधिवाक्यं ॥ सर्वकारक ते कर्त्ताने वशें ठे आधीन ठे. हवे बीजुं कर्मनामा कारक, ते जे कारणें पुष्ट थाये अने कसुं थाय, ते कर्मकारक कहियें ॥ उक्तं च ॥ कम्मं किरियाकरणं इति ॥

कार्य कार्य संकल्पे कारकदशा रे, उत्ती सत्ता सद्भाव ॥ अथवा तुल्य धर्मने जोयवे रे, साध्यारोपण दाव ॥ ३० ॥ ६ ॥

अर्थः—इहां कोई पूठशे जे कर्म तो कार्य ठे, पण कारण नथी, तेहने उत्तर कहे ठे. जे कर्त्ताने पहेलां तो कार्यनो संकल्प थाय ठे, ते वखतें ते कर्त्ता पहेला संकल्पे कार्यने विचारे, तेवार पढी कार्य करे, तेमाटे कारण कहियें ॥ उक्तं च विशेषावश्यके ॥ सर्वेऽपि बुद्धौ संकल्प्य कार्यं करोति इति ॥ व्यवहारस्ततो बुद्धाध्यवसितस्य कुंजस्य चिकीर्षितो मृन्मयः कुंजस्तद्बुद्ध्या लंबनतया कारणं जवति ॥ अथवा स्थासादि काल ते घटकार्यनुं कारण

हे, अने कर्ताने तो स्यासादि कार्य हे, अथवा जे कार्य निपजाववाजुं
मृत्तिकादिक मूल उपादान, तेहमां जे कार्यनी स्थिति सत्तायें योग्यतापणे
रही हे, ते कार्यपणुं सत्तागत ते प्राग्जावी कार्यनुं कारण हे ॥ उक्तं च ॥
अथवा नव्यो योग्यः स्वरूपलानस्येति शक्यउत्पादयितुमतः सुकरत्वात्कार्ये
मप्यात्मनःकारणमिष्यते अवश्यं च कर्मणः कारणत्वमेष्टव्यं ॥ इति ॥ सत् जाव
नजीक पणे जे कारण उपादान निमित्त ते सर्व नजीक करे, कार्यने
अर्थे ते कारणनुं सत् जाव उतापणुं ते कार्य बुद्धियें मेलवे, तेमाटे कार्यने
कारण कहे, अथवा तुल्यधर्मनुं जोडुं, जे मुजने एहडुं कार्य निपजाववुं हे,
जेम कोइ आत्मा मोक्ष पूर्णानंद करवाने उद्यमी थयो, ते सिद्धरूपनिष्पन्न
तत्त्वने जोवे, अने विचारे जे मने माहारुं एहडुं तत्त्व निपजाववुं हे, एम सं
कल्प करवो, ते तुल्य धर्म जोइ कार्यनो उद्यम घणो थाय, तेमाटे
कार्यने पण कारण कहेवुं ॥ उक्तं च श्रीपूज्यैः किं बहुना ॥ यथा यथायुक्तितो
घटते तथा सुधायाः कर्मणः कारणत्वं वाच्यमन्यथा कर्मणो कारणत्वे करोति
इति कारकमिति षष्ठां कारकत्वाहुपपत्तिरेव स्यादिति ॥ ए रीतें कर्मने
वेपे कारकपणुं मानवुं, एमज कारकता हे, साध्यनुं आरोपण करवुं एह
धर्मने कारकपणुं जाणवुं ॥ ६ ॥ इति पष्ठ गायार्थः ॥

अतिशय अतिशय कारण कारक करणतारे, निमित्त

अने उपादान ॥ संप्रदान संप्रदान कारण पद नव

नथी रे, कारण व्यय अपादान ॥ उ० ॥ ७ ॥

अर्थः—अतिशय उत्कृष्टपणे जे प्रवर्तन ते करणनामा वीजुं कारक कहि
हे, तेहना वे नेट हे. एक निमित्त कारण, वीजुं उपादान कारण, ते
प्राप्ताना सत्ता धर्मनुं निमित्त कारण श्रीअरिहंतादिक अने कारण पदनुं
अवन थयुं एटले उपादान अधिक अधिक करणता पामे, ते कारणपर्याय
तो लान, ते संप्रदान पणुं जाणवुं, जे उपादान कारणमां नवुं नवुं
कारण पर्याय पामे, ते चोथुं संप्रदानकारक कहियें, अथवा कार्यना
वा नवा पर्यायितु प्रगट थयुं, ते संप्रदान कहियें. एटले कार्यपदनुं न
अने ते संप्रदान कहियें, अने पाठला कारण पर्यायनो व्यय केतां विनाश
जे अपादान पांचमुं कारक कहियें, जीर्ण कारणपर्यायनो नाश नव्य कारण

તાનું નિપજવું, તે રીતેં કાર્યની નિષ્પત્તિ છે ॥ ૭ ॥ इति सप्तम गाथार्थः ॥

નવન નવન વ્યય વિણુ કારજ નવિ હોવે રે, જિમ દૃષદેં ન ઘટલ ॥

શુદ્ધાધારશુદ્ધાધાર સુગુણનો ડવ્ય છે રે, સત્તાધાર સુતત્ત્વ ॥૩૦॥૫॥

અર્થ:- કોઈ કહેશે જે સંપ્રદાન તથા અપાદાન તેહને શી કારણતા છે ? તેહને ઉત્તર કહે છે. જે નવન કેતાં નવા પર્યાયનું થવું, વ્યય કેતાં પૂર્વપર્યાયનો નાશ, એ અથવા વિના કાર્ય નિપજે નહીં, જેમ માટીનો પિંદ, તે પિંદપર્યાયનો વ્યય, સ્થાસપર્યાયનું નવન તથા સ્થાસપર્યાયનો વ્યય કોશપર્યાયનું નવન, કોશપર્યાયનો વ્યય, કુશલ પર્યાયનું નવન, કુશલ પર્યાયનો વ્યય, કપાલ પર્યાયનું નવન, કપાલ પર્યાયનો વ્યય, ઘટપર્યાયનું નવન, એ રીતેં કાર્યની ઉત્પત્તિ છે, તેમ સિદ્ધતાને નીપજાવવાને વિષે પણ મિષ્ટાત્વપર્યાયનો વ્યય, સમ્યક્ પર્યાયનું નવન, તેહના સાધકપર્યાયનો જીર્ણનો વ્યય, નવાનો ઉત્પાદ, એ રીતેં કાર્યની નિષ્પત્તિ છે, પરંતુ નવન તથા વ્યય વિના કાર્ય થાય નહીં, જેમ દૃષદને વિષે ઘટપણું ન થાય, યદ્યપિ કર્તા ચક્રાદિક વ્યાપાર કરે, તો પણ દૃષદ (પાષાણનો) ઘટ ન થાય, શ્યા માટે જે દૃષદ (પાષાણને) વિષે સ્થાસાદિ ઘટપર્યાયનું નવન વ્યયપણું નથી, તેમાટે નિપજે નહીં,

હવે ઠહું આધારકારક કહે છે. સ્વગુણ જે જ્ઞાનાદિક તેહનો શુદ્ધ આધાર ડવ્યપદાર્થ છે, એટલે જીવ, ડવ્ય, જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, દાન, લાન, જોગ, ઉપજોગ, અવ્યાવાધ, અમૂર્તતા, અગુરુલઘુતા, અસ્વંમતા, નિર્મલતા, કર્તૃતા, પારિણામિકતાદિ મૂલગુણ, સર્વનો અધાર જીવડવ્ય છે, એમ ધર્માસ્તિકાયાદિ સર્વ ડવ્ય પોત પોતાના ગુણના આધારેં છે, તેહથી ધર્માસ્તિકાયને આધાર નામેં કારક કહો ? એમ કોઈ પૂછે, તેહને ઉત્તર. જે ધર્માસ્તિકાયને ગુણાધારીપણું છે, પરંતુ કર્તૃત્વપણું નથી, તેમાટે કારકપણું ન ગવેષ્યું શુદ્ધતત્ત્વને સત્તાનો આધાર છે, સત્તા તે આત્માનો મૂલધર્મ જે નિરામય, તેહનો આધાર સુતત્ત્વ છે ॥ ૮ ॥ इति अष्टम गाथार्थः ॥

આતમ આતમ કર્તા કાર્ય સિદ્ધતા રે, તસુ સાધન જિમરાજ ॥ પ્રત્નુ દીઠે પ્રત્નુ દીઠે કારજ રુચિ ઉપજે રે, પ્રગટે આત્મસમાજ ॥ ૩૦ ॥ ૯ ॥

अर्थ:- हवे उपनय करे ठे. आत्मा स्वरूपरुचि, नवोद्विग्न, मोहान्जि लापी, सम्यक्दर्शन गुण प्रगटे, जे स्वरूपनुं कर्तापणुं विरतिपणुं तत्त्व ध्यान, तत्त्वतन्मयतादिकने करवे कर्ता ठे. एटले तत्त्वार्थी आत्मा, कर्ता, कार्यसिद्धता, सकलगुणप्रगटतापणुं, निःकर्मावस्था, तेहनुं साधन निमित्त कारण श्रीजिनराज सर्वज्ञ ठे, जे कारणें प्रभु श्रीपरमात्मा दीठे यथार्थ जासन थाय, कार्यनी स्वसत्ता प्राग्जावजोगीपणानी रुचि उपजे, ते रुचि संपूर्णसिद्धतानुं मुख्य कारण ठे, ते रुचि वधती साधनजाव, ध्याना वस्थावलेवीने पूर्णानंदता निपजावे, आत्मानो समाज केतां सम्राज प्रगटे, तेहथी मोहूनो कर्ता आत्मा खरो पण मोहूनी रुचि विनानुं कर्ता पणुं प्रगटे नहीं, अने ते रुचि श्रीअरिहंतदेवने दीठे निपजे, माटे श्री अरिहंतनुं दर्शन, ते रुचिनुं कारण ठे, अने रुचिते मोहनुं कारण ठे. एवी रीतें मोहुरूप कार्यनुं मूलकारण श्री अरिहंतज ठे, तेमाटे माहारे मोहू निपजे, ए उपकारतत्त्वहितना करनार, श्रीअरिहंतनो जाणुं ॥ ए ॥ इति ॥

वंदन वंदन नमन सेवन वली पूजना रे, स्मरण
स्तवन वली ध्यान ॥ देवचंड़ देवचंड़ कीजें जगदी
शानुं रे, प्रगटे पूर्ण निधान ॥ ३० ॥ १० ॥

अर्थ:- तेमाटे वंदना केतां कर जोडन, नमन केतां शीश नमाववा रूप, सेवना ते आज्ञा मानवारूप, वली पूजना ते पुष्पादिकनी, तथा स्मरण ते वारंवार गुणनुं संजारवुं, स्तवन ते वचनें करी गुणनुं कथन, हर्षथी करवुं, तथा ध्यान ते प्रभुगुणें चित्तनी एकाग्रतानुं करवुं, एटला सर्व उपाय ठे, ते सर्व देवचंड़ स्तुतिकर्ता ते पोताने कहे ठे जे वंदनादिक कर्तव्य कीजें, श्री जगदीशनी त्रिलोक्यदयालनी ते करतां सेवा प्रगटे केतां प्रकाश पामे, पूर्ण निधान, अनंतगुण, आत्मशक्ति, परमानंदरूप निधान प्रगटे. एटले श्रीजिनराज परमात्मानी सेवा करतां पोतानी पूर्णपरमोत्तमा निपजे, अविनाशी धन प्रकाश पामे, ए श्री मुनिसुव्रत देवाधि देवनो परम उपकार ठे ॥ १० ॥ इति श्री मुनिसुव्रतजिनस्तवनं संपूर्ण ॥ २० ॥

॥ अथ एकविंशति श्रीनमिनाथ जिनस्तवनं ॥

॥ पीठोलारी पाल, उजा दोय राजवी रे ॥ उ० ॥ ए देशी ॥

श्रीनमि जिनवर सेव, घनाघन उनम्यो रे ॥ घ० ॥

दिठां मिथ्या रोर, नविकचित्तथी गम्यो रे ॥ न० ॥

शुचि आचरणारीति ते, अश्व वधे वडां रे ॥ अ० ॥

आतमपरिणति शुद्ध, ते वीज ऊबूकडा रे ॥ ते० ॥ १ ॥

अर्थ:- हवे एकवीशमा जिनराज परमोपकारी तेहना गुण स्तवे ठे. उपगारसंपदाएं करीने श्रीनमिनाथ जिन जे अकषायी, तेमांहे वर केतां प्रधान वीतराग, परमज्ञानी, परमात्मा, शुद्धस्वरूपजोगी, चिदानंदधन, निर्विकारी देवने उलखवुं तथा तेनो योग मलवो, घणोज दुर्लभ ठे ॥ उक्तं च ॥ इदं चक्रितं, सुरमणि कण्ठदुमस्स कोडीणं ॥ जानो सुलहो सुलहो, दुंसणो तिब्बनाहस्स ॥ १ ॥ तेमाटे श्रीजिनेश्वरनुं दर्शन दुःप्राप्य ठे, ते संसारचक्रमां मुंजित जीव, स्वतत्त्वथी रहित दीन रंकनूतने जिनसेवना किहांथी मले ? ते कोइक पुण्यानुबंधी पुण्यना उदयथी, जीवने जिनसेवना प्रगटी, ते जीव हर्षथी कहे ठे, जे श्री नमि जिनवरनुं सेवन, ते हीज घनाघन केतां मेह उनम्यो.

जेम मेह चारे दिसाथी चडी आवे, तेम मनै, वचनै, कायायै, अध्यात्मपरिणतियै श्रीनमिप्रभुनो बहुमान नमन गुणनी अद्भुतता एटले प्रभुयोग मळ्यानी आश्चर्यता प्रगटी, ते वारें दिशिना मेह रूप जाणवी.

वली मेह जेवारें चारे तरफथी घटा करी उंचो आवे, तेवारें लोक ना मनमां दुःकालनो नय होय ते जाय, तेम इहां श्रीअरिहंतसेवना रूप मेघ जेवारें प्रगटे, तेवारें अनादि कालनो मिथ्यात्व रूप जे रौरव केतां दुःकाल हतो, ते नविक जीवोना चित्तथी गम्यो केतां टली गयो, ए जान थयो.

मेघने विषे जेम मोटां वादलां वधे, तेम ए प्रभुनक्तिरूप मेघने विषे शुचि केतां पवित्र, अवधि रहित, आशातना रहित, पुंजल आशं सारहित, एही नली आचरणा जीवने आय, तेहीज अन्नपटल केतां वादलाना समूह वधे, केतां महोटा आय, एटले रूपी वस्तुनै रूपी उपमा घटे.

मेहमां विजलीना कबकारा घणा होय, तेम इहां प्रभुसेवना करतां आ
पणा आत्माना परिणति शुद्ध थाय, गुणी शुद्धतत्त्वीना सेवनने अनुयायी
थाय, तेहीज विजलीना कबुका जाणवा ॥ १ ॥ इति प्रथम गायार्थः ॥

वाजे वायु सुवायु, ते पावन जावना रे ॥ ते० ॥

इंद्रधनुष्य त्रिकयोग, ते चक्ति एकमना रे ॥ ते० ॥

निर्मल प्रभु स्तवघोष, ज्युनि घन गर्जना रे ॥ ज्युं० ॥

तृष्णाग्रीष्म काल, तापनी तर्जना रे ॥ ता० ॥ ५ ॥

अर्थः— मेहमां जेम वायु अनुकूल होय, तेम ए जिनचक्ररूप मेहने विषे
जिनगुणनी बहुमान सहित जे जावना जाववी तेहीज सुवायु वाय ठे.

वर्षादमां त्रण रेखा शुक्त इंद्रधनुष्य शोभाकारि होय, तेम इहां मन, वच
न, कायरूप त्रण योग ते चक्तिने विषे एक मना थाया, ते इंद्रधनुष्य ठे.

जेम मेहमां गर्जना होय, तेम इहां निर्मल उज्ज्वल प्रभुना गुण तेम
नी जे स्तवना ध्वनि शब्द तेहीज घन केतां मेहनी गर्जना जाणवी.

मेहयो ग्रीष्म उष्णकालना ताप टले, तेम इहां प्रभुसेवनथी तृष्णा पुनत्र
सुखनी पीपासानो जे अंतरंग ताप होय, ते टले एटले आत्माने
आत्मसुखनी ईहायें पर जे तृष्णारूप ग्रीष्म कालनो महाताप, ते मटे ॥ २ ॥

शुच लेख्यानी आलि, ते वग पंक्ति बनी रे ॥ ते० ॥

श्रेणीसरोवर हंस, वसे शुचि गुण मुनि रे ॥ व० ॥

चौगति मारगबंध, चविक निज घर रह्यारे ॥ च० ॥

चेतन समता संग, रंगमें ऊमह्यारे ॥ रं० ॥ ३ ॥

अर्थः— जेम मेहमां वगपंक्ति होय, तेम इहां प्रशस्त शुचिलेख्या जे पद्मशु
क्कलेख्याना परिणाम एहवी लेख्याशुचनी उज्ज्वलता ते वगपंक्ति ठे.

वर्षादमा हंसपंखी सरोवरें वसे, तेम जिनचक्रिना योगे हंसपद्मी जे
हवा मुनिराज ते ध्यानारूढ थइ उपशम तथा रूपकरूप श्रेणीये जइ वसे.

जेम वर्षादथी चार दिशिना मार्ग बंध थाय, तेम इहां जिनचक्रिना योगें
चार गतिनो मार्ग बंध थाय एटले साचा मनथी जे प्रभुसेवन करे, ते चार
गतिना भ्रमणने टाले.

वर्षाकालें सर्वलोक पोतानें धरें रहे. तेम इहां पण अनादिनो उद्धत परजावानिलाषी आत्मा ते अनेक विषय विकाररूप जावमां रहेतो हतो, तेने श्रीनिःकर्मदेवने निमित्तें स्वरूपनी प्राप्ति अइ, चेतनसमताने संगें रंगे केतां रीज करीने कमह्यो थको समतामां रमी रहे, स्वात्म स्वजावमां अनुभव रंगें रमी रहे ॥ ३ ॥ इति तृतीय गायार्थः ॥

सम्यग्दृष्टि मोर, तिहां हरषे घणुं रे ॥ ति० ॥

देखी अद्भुत रूप, परम जिनवर तणुं रे ॥ प० ॥

प्रभुगुणनो उपदेश, ते जलधारा वही रे ॥ ते० ॥

धर्मरुचि चित्त नूमि, मांहे निश्चल रही रे ॥ मां० ४ ॥

अर्थः— जिनजक्तिरूप मेह देखीने सम्यग्दृष्टि तत्त्वरुचिरूप मोर ते हने अत्यंत हर्ष आनंद उपजे, श्रीतीर्थकर देवनुं रूप केहेबुं ठे ? जो अत्यंत परमोत्कृष्टरूप सर्व देवता मलीने विकुर्वे, तो पण श्री अरिहंतना पगना अंगुठा समान रूप करी शकें नहीं, एहबुं परमशीतल निर्विकारी परमे श्वरनुं रूप देखीने सम्यग्दृष्टि जीव वर्षाकालना मोरनी परें हर्ष आनंद पामे.

प्रभु श्री तीर्थकर देव, तेनी जक्तिमां परिणम्या, एवा तत्त्वरुचि जीव, ते पोताना वचनें उच्चार करीने प्रभुना गुणग्राम करें, ते प्रभुगुणगानरूप मे घनी जलधारा, वहीने ते जलधारा धर्मरुचि जीवना चित्तरूप नूमिका मांहे निश्चल रहे, एटले तत्त्वरुचिवंत जीवना चित्तमां प्रभुना गुण समाइ रहे ॥ ४ ॥

चातक श्रमण समूह, करे तव पारणो रे ॥ क० ॥

अनुभव रस आस्वाद, सकल दुःख वारणो रे ॥ स० ॥

अशुभाचार निवारण, तृण अंकूरता रे ॥ तृ० ॥

विरति तणा परिणाम, ते बीजनी पूरता रे ॥ ते० ॥ ५ ॥

अर्थः— जलधारा वरसतां श्रमण निर्ग्रंथ तत्त्वरमणी माहामुनि जे चातक ते पारणुं करे ठे, एटले सम्यग्दर्शन कालें तत्त्वस्वरूपें अनुभवनी पीपासा अइ हती, ते पीपासा श्रीजिन जक्ति रूप कारण पामे आत्मस्वरूपनुं यथार्थ ज्ञान ते रूप अनुभव तेहना रस बुं आस्वादन केतां भोगववापणुं ते रूप पारणुं करे, पण ए पारणुं कहे

हुं ठे? जे सकज सांसारिक विनाव जे कर्मचार उग्रता गुणावरणतादिक तेनो वारणो केतां वारणहार ठे, एटले तडूपडु.खनुं निवारण करे ठे.

हवे वर्षाकालें नीलां तृण कगे, तेम जिनचक्रिरूप मेहमांहे पण अछु नञाचारनुं निवारण अछुं, ए तृणना नीला अंकूर प्रगट्या.

वर्षाकालें कर्षणी लोक धरतीमां बीज वावे, तेम इहां आश्रवथी विरमवारूप विरतिना परिणाम उपना, तेहीज बीजनी पूर्णता थइ ॥ ५ ॥

पंच महाव्रत धान्य, तणां कर्षण वध्यां रे ॥ त० ॥

साध्यज्ञाव निज थापी, साधनतार्ये सध्या रे ॥ सा० ॥

ह्वायिक दरिसण ज्ञान, चरणगुण उपनार रे ॥ च० ॥

आदिक बहुगुण सस्य, आत्म घर नीपनार रे ॥ आ० ॥ ६ ॥

अर्थः— वर्षाकालमां जे बीज वाव्यां होय, ते कगीने वधे, इहां इव्य तथा जावथी पांच माहाव्रत “सवाउं पाणाइवायाउं विरमण” इत्यादिक धान्य कगीने उत्सर्गावलंबी माहाव्रत ते निरतिचार थया, तेहीज ध्याननां कर्षण वृद्धि पास्यां, पण साध्यज्ञाव केतां साध्यपणुं निज केतां पोतानो आत्मज्ञाव ते साध्यपणे थापीने साधन कार्य निपजाववानी शक्ति, तेपणे सध्या, एटले साधनरूप थया, जावार्थ जे आत्मानां सत्ता संपूर्ण प्राग्ज्ञाव करवी एहवा साध्य धारीने, माहाव्रत परिणतिरूप साधनार्ये परिणम्या, ह्वायिकनिरावरण, संपूर्ण केवल ज्ञान, केवल दर्शन, यथा ख्यात चारित्र प्रमुख गुण कपना प्रगट थया. इत्यादिक स्वगुणनी अनंत तता तेहीज सस्य केतां धान्य ते जे आत्मा जिनसेवनमयी थयो हतो, तेहना घरे नीपना, आत्मप्रदेशसर्व ज्ञान, दर्शन, चारित्रनी पूर्णता पास्या ॥ ६ ॥

प्रभुदरिसण महा मेह, तणे प्रवेशमें रे ॥ त० ॥

परमानंद सुजह, थया मुळ देशमें रे ॥ थ० ॥

देवचंड जिनचंड, तणो अनुचव करो रे ॥ त० ॥

सादि अनंतो काल, आत्मसुख अनुसरो रे ॥ आ० ॥ ७ ॥

अर्थः— एहवा एकवीशमा जिनेंइ श्री नमिनाथ, परम दयालु, गुण समुष्ट, जगत्रयजीवना जावनास्कर, कर्मरोगना माहावैद्य, तेहनुं जे

दर्शन केतां सुझानुं जोवुं, अथवा शासन, अथवा दर्शन शब्दे समकित, तेहीज माहावर्षादि, तेहने प्रवेशे केतां पेसवे करीने परमानंद आत्मिक आनंदरूप सुजह केतां सुगाल यथो, माहारा देश केतां असंख्यात प्रदेश रूप क्षेत्रने विषे. तेमाटे देवमांहे चंडमा समान अथवा देवचंड जे स्तुतिकर्ता तेहनुं संबोधन हे देवचंड ! श्रीजिनचंड श्रीवीतराग, सर्वज्ञ, सर्वदर्शी, तेहना अनुभव गुणज्ञानादिनुं आस्थादन करो, तेहनाज गुण बहुमानमांहे लीन रहो, तो थोडा कालमां सादि केतां जेहनी आदि ठे, परंतु अनंत केतां ठेडो नथी, एहवुं जे अविनाशी आत्मिक सुख, तेहने अनुसरो केतां पामो, एटले अहो नव्यजीवो ! तुमें श्रीनिर्मजानंदी संपूर्णस्वरूपनोगी, एहवा श्रीजिनेश्वर तेहना गुणनुं बहुमान तथा तेहनी आझानुं मानवुं, तेमध्ये रहो, तो संपूर्णसिद्ध अविनाशी, अह्यआत्मिक, अनंत संपदा पामो, स्वसंपदा प्रगट करवानो ए नियमा पुष्ट उपाय ठे ॥ ७ ॥ इति श्रीनिमिनाथजिनस्तवनं संपूर्ण ॥ ११ ॥

॥ अथ द्वाविंश श्रीनिमिनाथजिनस्तवनं ॥

॥ पद्मप्रज्जिन जइ अलगा वस्या ॥ ए देशी ॥

नेमि जिनेसर निज कारज कर्युं, ठाम्यो सर्व विज्ञावो जी ॥ आत्मशक्ति सकल प्रगट करी,
आस्वाद्यो निज ज्ञावो जी ॥ ने० ॥ १ ॥

अर्थः— हवे बावीशमा श्रीनिमिनाथनी स्तुति करे ठे. जादवकुजम तिलक समान, माहाउपगारी, एहवा श्रीनिमिनाथ जिनेश्वरें निज केत पोतानुं कार्य कस्युं, क्यांही पण आत्माने खरडवा दीधो नहीं, ठाम्यो केत तज्यो सर्व केतां सकल चार निक्षेपें विज्ञाव ते अंतरंग तथा बाह्य कारण थी सर्वविज्ञाव तज्यो, आत्मानी शक्ति असंख्यात प्रदेशने विषे जे अनंतज्ञान, अनंत दर्शन, अनंत चारित्र, अनंत सुख, अनंत अगुरुजघु, अनंत दान, अनंत लान, अनंत जोग, अनंत उपनोग, अनंत वीर्य, अवर्ण, अगंध, अरस, अस्पर्श, परम असंगता, अयोगीतारूप पोतानुं प्रभुत्व, विभुत्व, कारणत्व, कार्यत्व, व्यापकत्व, नित्यत्व, अनित्यत्व, अस्तित्व,

નાસ્તિત્વ, ખેદત્વ, અખેદત્વ, કારકત્વ, પારિણામિકત્વ, સત્ત્વ, પ્રમેયત્વ, ઇચ્છ
ત્વ, ઈશ્વરત્વ, સિદ્ધત્વ, અલંબત્વ, અલિપ્તવાદિ તે ઉત્તર્ગ આત્મસમાધિરૂપ
સર્વશક્તિ પ્રગટ કરી, વલી તે નિરાવરણ આત્મધર્મે તેહને આસ્વાદ્યો, સ્વરૂપનો
કૃત્વપણે નિજનાવ કેતાં પોતાના નાવપણે શ્રીનેમિનાથ પ્રચુરે જોગવ્યો ॥૧॥

રાજુલનારી રે સારી મતિ ધરી, અવલંબ્યા અરિહંતો જી ॥ ઉત્ત
મસંગે રે ઉત્તમતા વધે, સધે આનંદ અનંતો જી ॥ ને૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ:-વલી રાજીમતિસ્ત્રીયે પણ રૂઢી મતિ અંગીકાર કરી, સર્વ પરિગ્રહ
ના સંગનો ત્યાગ કરીને શ્રીઅરિહંત દેવ ઉપર અરિહંતનો રાગ ધરી ડગારી
પણે ગુણીને આદરે અવિલંબ્યા એટલે જર્તારપણાનો અશુદ્ધ રાગ ટાલી દેવ
તત્ત્વને રાગે આદર્યા, એમ વિચારું જે ઉત્તમને સંગે ઉત્તમતા વધે, એટલે ચારિ
ત્રવંત સર્વજ્ઞ શ્રીનેમીશ્વર જગવાન્ તે સર્વોત્તમ છે તો એના સંગથી મહારી પણ
ઉત્તમતા એટલે સિદ્ધતા પૂર્ણાત્મતા વધે, વલી સધે કેતાં નીપજે આનંદ
કેતાં આત્યંતિક, એકાંતિક, નિર્દોષ, નિરામય સુખ થાય. તેમાટે તેહોજ
કરવું ઘટે, એમ સર્વ જન્મ જીવોયે વિચારવું ॥ ૧ ॥ ઇતિ દ્વિતીયગાથાર્થ: ॥

ધર્મ અધર્મ આકાશ અવેતના, તે વિજાતિ અગ્રાહ્યો જી ॥ પુજ
લ ગ્રહેવ રે કર્મકલંકતા, વાધે વાધક વાહ્યો જી ॥ ને૦ ॥ ૩ ॥

અર્થ:- હવે રાજીમતીયે જે વિચારું, તે કહે છે. સર્વલોકમાં પંચાસ્તિ
કાય છે, અને કાલ તે ઠતી રૂપે ઇચ્છ નથી, શ્રીનાથ્યકાર તથા અનુયો
ગદારસૂત્ર જોતાં ઉપચારઇચ્છ છે. વલી પંચાસ્તિકાયમાં ધર્માસ્તિકાય, અ
ધર્માસ્તિકાય અને આકાશાસ્તિકાય, એ ત્રણ ઇચ્છ અચેતન છે, તથા વિ
જાતિ છે. વલી જીવઇચ્છની એ જાતિ નહીં, અગ્રાહ્ય છે, તે અપરિણામીપણા
તથા અચરણપણા માટે જીવથી ગ્રહવાય નહીં, તેમાટે એહથી પણ માહરે
કામ નહીં, તથા પુજન ઇચ્છ સાર્યે ચિરકાલનો પરિચય છે, તેહને જો
ગ્રહીયે, તો પુજન જડઇચ્છને ગ્રહવે આત્માને નવાં કર્મ વંધાય, અને
આત્મા કર્મકલંકિત થાય, અને વાધકનાવતા, પરકર્તૃતા, સ્વગુણરોધ
કતા, ચેતનાદિ ગુણનો વિપર્યાસતા વાધે કેતાં વૃદ્ધિ પામે, તેમાટે પુજનને
લેતા, અનંતો કાલે થયો, પણ આત્મહિત થયું નહીં, તેમાટે એ પુજનના
સંગથી વાહ્યનીડ વધે, માટે ઉત્તમ જીવ, એહને ગ્રહે નહીં, એમ રાજુલે

विचाखुं, जे एने पण ग्रहवुं नही, केम के एना ग्राहक तो अनंता जीव
निगोदमध्ये पड्या ठे ॥ ३ ॥ इति तृतीयगाथार्थः ॥

रागीसंगें रे रागदशा वधे, थाए तिणे संसारो जी ॥ नीरागी
थी रे रागनुं जोडवुं, लहिएं जवनो पारो जी ॥ ने० ॥ ४ ॥

अर्थः— हवे पांचमुं जीवइव्य ते अनेक आत्मा ठे, वली स्वजाति पण
ठे, माटे तेहने ग्रही राग करीयें, परंतु एक अवगुण एहमां पण दीगो,
ते कहे ठे, जे संसारी जीव तो राग द्वेष संयुक्त ठे, माटे तेहनो संग कीधे
तो आपणने पण राग दशा वधे. अने रागदशा तो अजिनवबंधनो हेतु ठे,
अरिहंतदेवना आगम जोतां अने आत्मधर्म जोतां, राग तो तजवा
योग्य ठे, रागथी चार गतिरूप संसार थाए वधे, माटे ए पण आत्महित न
हीं, तेमाटे नीरागी, वीतराग, परमचारित्री, सर्वपरजावत्यागीथी, जो राग जो
डीयें, तो जवनो पार पामीयें, यद्यपि ह्य तो रागनोज करवो ठे, पण
प्रथम राग पलटाववानो ए उपाय ठे, जे नीरागीथी राग जोडीयें, एटले
ते नीरागी राग करे नही, तेथी अनुक्रमें ए आपणो राग पण ह्य पामे,
तेवारें ए आत्मा वीतरागनाव नजे ॥ ४ ॥ इति चतुर्थे गाथार्थः ॥

अप्रशस्तता रे टाली प्रशस्तता, करतां आश्रव नासे जी ॥
संवर बाधे रे साधे निर्जरा, आतमनाव प्रकासे जी ॥ ने० ॥ ५ ॥

अर्थः— तेमाटे कामरूप जे अप्रशस्त राग हतो, ते टाली अरिहंतपणा
रूप प्रशस्तराग करवो, गुणी उपर राग ते प्रशस्त ठे, ते साधनकार्त्त का
मनो ठे, ते प्रशस्त राग करतां अनुक्रमें आश्रव नाश पामे, नवा कर्म ले
वारूप अशुद्ध परिणति टले, वली प्रशस्तरागी जीव, ते गुणीने अव
लंब्यो रहे, तेहथी स्वगुणनी एकत्वता वधे, ते स्वगुण एकत्वता परिणा
मथी संवरपरिणति वधे, अने पूर्वकृत कर्मनी निर्जरा परीसाटरूप ते
पण सधे केतां नीपजे, ते संवरनिर्जराने प्रगटवे आत्मानो जावधर्म,
अरूपीशक्ति प्रकाश पामे, निरावरण थाय ॥ ५ ॥ इति पंचम गाथार्थः ॥

नेमिप्रजुध्यानं रे एकत्वता, निजतत्त्वं एक तानो जी ॥ शुक्ल
ध्यानं रे साधि सुसिद्धिता, लहियें मुक्ति निदानो जी ॥ ने० ॥ ६ ॥

અર્થ:- રાજીમતીજી એમ વિચારીને શ્રીનેમિપરમેશ્વરનેજ અવજંબ્યાં કેમકે નેમિપ્રત્યુને ધ્યાનેં એકત્વતા તન્મય કરવે કરીને નિજ કેતાં પોતાના તત્ત્વેં આ ત્મસ્વરૂપેં એકતાન કેતાં એકત્વપણું નીપજે, તે જેવારેં સ્વરૂપે એકત્વપણું પામે, તે વારેં શુક્લધ્યાન પ્રગટે જે સ્વરૂપ એકત્વપણું તેહીજ શુક્લધ્યાન છે, તે શુક્લધ્યાનેં કરી પોતાની સાધ્યતા સાધી કેતાં નીપજાવીને તેહથી મુક્તિ જે સકલકર્મર હિત પણું તેહનું નિદાન કેતાં મૂલકારણ લહીયેં, કેતાં પામીયેં ॥ ૬ ॥

અગમ અરૂપીરે અલખ અગોચરુ, પરમાત્મ પરમીશો જી ॥

દેવચંડ જિનવરની સેવના, કરતાં વાધે જગીશો જી ॥ ને ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ:- તેમાટે સર્વે નવ્ય આત્માર્થો અધ્યાત્મ સુખરુચિ એહનું તત્ત્વ સેવે, તે કહે છે. અગમ કેતાં જેહનું ગમ્ય નહીં, અથવા જેમાંહે અજાણ જીવથી પ્રવેશ થાય નહીં, વળી જેહનું રૂપ, ગંધ, વર્ણ, રસ, સંસ્થાન નહીં. તેમાટે અરૂપી. તથા અલખ કેતાં પુજનાજિનાપી, એકાંતવાદી, એવા નૈશ્વર્યાધિક, વૈદાંતિક, સાંખ્ય, મૈમાંસિક, વૈજ્ઞેયિક, વૌશ્વ, નાસ્તિક, તથા જે એકાંત ઇચ્છદયાદિક પદ્ધત્યાહી એવા જૈનલિંગી ઇત્યાદિકથી લભાય નહીં, એટલે ઝંલભાય નહીં, વળી અગોચર કેતાં ઇંદ્રિયગોચર નહીં, અર્તોંદ્રિય પદાર્થે તે અર્તોંદ્રિયમ્યા હાડઢાનેં સાપેક્ષ ઉપયોગેં ધ્યાનની ધારણાયેંજ ગોચર છે, વળી પરમોલ્કૃષ્ટ સર્વે વિનાશ રહિત, અનંત ગુણપ્રાગ્જ્ઞા ધરૂપ આત્મા છે, વળી પરમીશ કેતાં ઝલ્કૃષ્ટ અવિનાશી સહજ અનંતગુણ પર્યાય ધર્મના ઈશ્વર છે, વળી નરદેવ તે ચક્રવર્તી, જાવદેવ તે સુવનપતિ, વ્યંતર, જ્યોતિષી, વૈમાનિક, એ ચાર નિકાયના દેવતા, તથા ધર્મદેવ તે મુનિરાજ, જિનકલ્પી સ્થવીરકલ્પી, પઢિદારવિસુદ્ધિ. પઢિમાપઢિવચ્ચ, સૂચ્ય તપરાયી, ઉપશાંતમોહી, ક્ષીણમોહી, ઉપાધ્યાય, શ્રુતધર, પૂર્વધર, ધ્યાચાર્ય, ગુણધર પ્રમુખ તે ધર્મદેવ, તે સર્વે મધ્યેં ચંડમા સમાન, નાયક, શાસનના પતિ, માર્ગદેશક, એહવા જે જિનવર તેહની સેવના આજ્ઞા માનવા રૂપ કરતાં થકાં વાધે કેતાં વૃદ્ધિ પામે, સાધકસંપદા, તથા સિદ્ધતારૂપ સંપદા, તેહથી શ્રીતીર્થેકર તીર્થપતિની સેવના તે પરમ પ્રધાન છે. ઇચ્છથી વદન નમનાદિક અને જાવથી ગુણનુ વદુમાન, આત્મપ્રમાણતા રૂપ સેવા કરતાં અનંતા સિદ્ધ થયા, વળી અનંતા સિદ્ધ થજે, એહીજ મોક્ષસુખ નો ઉપાય છે ॥ ૭ ॥ ઇતિ નેમિનાથજિનસ્તવનં સંપૂર્ણ ॥ ૨૨ ॥

॥ અથ ત્રયોવિંશ શ્રીપાર્શ્વનાથજિનસ્તવનં ॥

॥ કહવાની દેશી ॥

સહજગુણ આગરો સ્વામી સુખસાગરો, જ્ઞાનવૈરાગરેં પ્રજ્ઞ સવાયો ॥
શુદ્ધતા એકતા તીક્ષ્ણતાનાવથી, મોહરિપુજિતિ જય પડહવાયો ॥૧॥

અર્થ:— હવે ત્રેવીશમા શ્રીપાર્શ્વનાથ પુરુષાદાની પરમેશ્વરની સ્તુતિ કરે છે. શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રજ્ઞજી કહેવા છે ? સહજ અકૃત્રિમ વસ્તુનાં મૂળ ધર્મ જ્ઞાનાનંદાદિક તેહના આગર છે, અનંત આત્મગુણ ઉપજવાના ધામ છે, સ્વામી કેતાં સ્વસંપદાના અધિપતિ છે, સુખના સાગર છે, એટલે જે અતીંદ્રિય, સ્વાધીન, નિરામય, નિઃપ્રયાસ, અવિનાશી સુખ તેના સમુદ્ર છે, નિઃસંગ સુખના પાત્ર છે, કેવલજ્ઞાનરૂપ વચર કેતાં વજ્ર તે હીરો તેહના આગર છે, સદા સર્વદા પ્રજ્ઞ તુમેં સવાયા ઠો, એ શ્રીપાર્શ્વનાથ સ્વામીની શુદ્ધતા, જ્ઞાનની ચચાર્થતા, નિર્મલતા, એકતા, તે ચારિત્રની સ્વરૂપ તન્મયતા. તીક્ષ્ણતા, તે વીર્યની તીવ્રતા, વીર્યની તીક્ષ્ણતા તે ધારા છે, અને ચારિત્રની એકતા તે પુંઠલથી પ્રેરણા છે, તથા જ્ઞાન તે પ્રકાશ દેખાડણ દાર છે, તેમાટે એ મલ્લેજ મોહ છે. કોઈ કહેશે જે સમ્યક્દર્શન કાં ન કહ્યું ? તેહને ઉત્તર. જે જ્ઞાન તે દર્શનયુક્તનેજ કહે છે, એટલે જ્ઞાનમધ્યે દર્શનનું એકપણું છે, તથા તપ તે વીર્યની તીક્ષ્ણતા કહી છે, યત્કં ચ આવશ્યકનિર્યુક્તૌ ॥ નાણં પયાસગંસો, હગો ઝ તવો સંયમો ઝ ગુત્તિકરો ॥ તિએહંવિ સમાઝગો, મોસ્કો જિણસાસણે નણીઝ ॥ ૧ ॥ એટલે શુદ્ધતા, એકતા, તીક્ષ્ણતાથી મોહરિપુને જીતીને અર્થાત્ જ્ઞાન, ચારિત્ર, તથા તપના બલેં મોહાદિક કર્મને હણીને, જયનો પડહો વજાવ્યો ॥ ૧ ॥ ઇતિ પ્રથમ ગાથાર્થ: ॥

વસ્તુ નિજનાવ અવિનાસ નિકલંકતા, પરિણતિ
વૃત્તિતા કરી અન્નેદેં ॥ નાવ તાદાત્મ્યતા શક્તિઝ
હાસથી, સંતતિ યોગનેં તું ઝહેદે ॥ સપ ॥ ૭ ॥

અર્થ:— હ શુદ્ધતાદિકનું સ્વરૂપ કહે છે. વસ્તુ જે જીવાદિક ઠ ડવ્ય, તેહના જે નિજ કેતાં પોતાના નાવ તે ગુણપર્યાયરૂપ ઉત્પાદ, વ્યય પરિણતિનો અર્થ કેતાં જાણવું, તે પણ નિકલંક એટલે એકાંતતા અથ

આર્થતા ઝનતા અધિકતા રહિત સમ્યગ્જ્ઞાન તેને શુદ્ધતા કહીજે, તથા પરિણતિ જે જીવનો શુદ્ધ મૂલપરિણામ તે સ્વરૂપને વિષે એકત્વપણું પરજાવમાં પેસે નહીં, એ આત્માની પરિણતિ છે, અને સંસારી જીવને વિજ્ઞાવ રંગીને તે મૂલપરિણતિ તો ચારિત્ર મોહનીયે આવૃત્ત છે, તેણે કરીને વૃત્તિ જે પ્રવૃત્તિ તે રાગી દેષી પુજ્જનોગી પણે પ્રવૃત્તિ રહી છે, તે પ્રવૃત્તિ તજીને શુદ્ધસ્વરૂપરમણી કરી, તે પ્રવૃત્તિ તથા પરિણતિ બે દુનું એકજ પ્રવર્તન થયું જે પરિણતિ તેહીજ પ્રવૃત્તિ રહી, પણ ઔપાધિક પ્રવૃત્તિનો અંશ પણ રહ્યો નથી, તેમાટે પરિણતિ તથા પ્રવૃત્તિ બેદુ એકપણે અજેદે કરી તેને એકતા કહીયે. વલી જાવતાદાત્મ્યતા શક્તિ કેતાં જે વિજ્ઞાવ તે તદ્દાત્મ્યતા કેતાં તદ્દુત્પતિસંબંધે છે, જ્ઞાનાવરણાદિ પુજ્જલ કર્મ તે સંયોગસંબંધે છે, અને શુદ્ધજ્ઞાયક વીર્યાદિક સ્વગુણ તે તાદાત્મ્યસંબંધે છે, તે તાદાત્મ્ય સંબંધની જે આત્મિક શક્તિ જ્ઞાયકવીર્યના ઝલ્લાસથી તે આત્માવલે સંતતિયોગમાં સંતતિ કેતાં પરંપરાનો જે સંયોગકર્મસંબંધ, તેહને ઝહેદે, એટલે જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મની પ્રકૃતિ, સ્થિતિ, રસ, પ્રદેશનો બંધ, તેહનું સ્થિતિ પ્રમાણે રહેવું છે, એટલે જે કર્મને આત્મપ્રદેશસાથે સંબંધ તે અસંસ્થાતો કાલ ઝલ્કણો સિત્તેર કોડાકોડી સાગરોપમનો છે, પરંતુ એકબંધ જોગવતાં વીજા સ્થિતિવંધ પ્રતિસમયવંધાય છે, વલી તે જોગવતાં વીજા પ્રતિસમય અનેક વંધાય છે, એટલે કર્મપુજ્જલ તે એકસમય વંધ તેહનો સંયોગ તો સાદિ સાત છે, પરંતુ અજિનવવંધની પરંપરાયે અનાદિ છે, જેમ પિતાથી પુત્ર, પુત્રથી વલી પુત્ર, એટલે તેનો તે મનુષ્ય તો પોતાના આયુષ્ય પ્રમાણે વરતે, પરંતુ સંતાનની પરપરા અનંતી ચાલે, તેમ તેહનાં તેહીજ કર્મ તો સ્થિતિપ્રમાણે રહે, પરંતુ પૂર્વકર્મને જોગવવે, નવાનો વંધ થાય, તેહને જોગવવે, વલી વીજા નવાનો વંધ, એમ સંતાનની પરપરાયે એ અનાદિનો છે, તે સંતતિયોગ આત્મવીર્યરૂપ તીક્ષ્ણતા વલે હે પરમેશ્વર ! તું ઝહેદે કેતાં સર્વથા ઝહેદ કરે, એટલે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, વીર્યના વલે અનાદિ કર્મસંબંધને તુમે વિનાશ કયો એ શક્તિ પ્રયુજી તુમારામાંજ છે, વીજામાં નહીં, એ કાર્ય તમે કશું, નિરાવરણ થયા ॥ ૨ ॥ ઇતિ દ્વિતીય ગાથાથે ॥

दोष गुण वस्तुनी लखीय यथार्थता, लही उदासी
नता अपरजावे ॥ ध्वंसि तज्जन्यता जावकर्त्तापणुं,
परम प्रभु तुं रम्यो निज स्वजावे ॥ स० ॥ ३ ॥

अर्थ:- हवे वली एज शुद्धता, एकता, तीक्ष्णता ए त्रणेनो अर्थांतर
कहे ठे. वस्तु जे वस्त्र, धन, वनिता, शीत, आतप, विषादि, तेना दोष
ते अशुच वर्णादिक तथा गुण ते शुचवर्णादिक, तेहने लखे केतां जाणे,
यथार्थपणे एटले अशुचदोष सहित वस्तुने अशुचदोषी सहित जाणे
अने शुचगुणवंत वस्तुने शुच जाणे, जड वस्तुने जडपणे जाणे, चेतन
वस्तुने चेतनपणे जाणे, ते यथार्थ स्यादादपणे जाणे, ए शुद्धता कहिये.
अने ते वस्तुने इष्टता, अनिष्टता रहितपणे जाणे, ते उदासीनता क
हिये. एहवुं उदासीनतापणुं तेने लही केतां पामीने एटले एवं उदासी
नपणुं जे पाम्यो, तेथी एक पोतानो आत्मा असंख्यातप्रदेशी तेहने विषे
व्याप्यव्यापकजावे रह्या जे गुणपर्याय, तेहथी अपर जाव केतां अन्यजावने
एटले बीजा अन्य केतां जुदा जे अनंता जीव तथा अनंता पुजनादिक
अजीव पदार्थ, ते सर्वथी उदासपणे सर्वना अग्राहक अजोगी असंगी
थया, ए सर्व चारित्र परिणतिने एकता कहिये अने ध्वंसी केतां उहेदीने
तज्जन्यताजावे केतां तडुत्पत्तिजावे जे विजावकर्त्तापणुं तेहने ठेदीने ठेद केतां
शक्ति ते तीक्ष्णता जाणवी. ए कार्य करवे हे प्रभुजी! तूं निज केतां पोताने
स्वजावे रम्यो, आत्मस्वजावरमणी थयो ॥ ३ ॥ इति तृतीयं गाथार्थः ॥

शुच अशुच जाव अविनास तहकीकता, शुच अशु
च जाव तिहां प्रभु न कीधुं ॥ शुद्धपरिणामता वीर्यक
र्ता थइ, परम अक्रियता अमृत पीधुं ॥ स० ॥ ४ ॥

अर्थ:- वली एहीज त्रिजंगीनो अर्थांतर कहे ठे. शुच केतां प्रशस्त अशु
च केतां अप्रशस्त जे जाव, तेहनी जे अविनास केतां उलखाए, तहकीकता
केतां ते निर्धारें तेशुद्धता पणे ए सर्व तमें जाणुं परंतु हे परमेश्वर !
तुमें एषीपणे शुचअशुच जाव पणुं कथुं नहीं, एहीज एकता, चा
अहेषी परिणति ते एकता शुद्धनिरावरण परिणामता,

તે પારિણામિકજાવેં જે વીર્યગુણ, તેહના કર્તા યજ્ઞે એટલે રાગદેપને અનુ
યાયીપણે વીર્યનો વિકાર છે, તે રાગદેપ રહિતપણે અયે, વીર્ય ગુહ થાય.
તેવારેં સ્વવીર્યવલેં પારિણામિકકર્તા યજ્ઞે, એટલે સ્વપરિણામિકતાના કર્તા
યજ્ઞે પરમ કેતાં ઉત્કૃષ્ટ અક્રિયપણારૂપ અમૃતનું પાન તમેં કહ્યું એટલે
વિનાશ કર્તૃતા તથા સાધકરૂપ કર્તૃતા તજીને અકંપ, અચલ, વીર્યપણે
હે પરમેશ્વર ! તમેં અક્રિય થયા ॥ ૪ ॥ ઇતિ ચતુર્થ ગાયાર્થઃ ॥

શુદ્ધતા પ્રજ્ઞ તણી આત્મજાવેં રમે, પરમ પરમાત્મ
તા તાસ યાએ ॥ મિશ્રજાવેં અગે ત્રિગુણની નિન્નતા,
ત્રિગુણ એકલ તુજ ચરણ યાએ ॥ સ૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ:- એહવી શુદ્ધતા, નિરાવરણતા, તથા અનંતગુણનોગીપણાની જે
પ્રજ્ઞતા, તે આત્મજાવેં કેતાં પોતાને આત્મપણે રમે, એટલે પ્રજ્ઞની પ્રજ્ઞતા તેનો
રંગી જે જીવ, તેહને પરમ ઉત્કૃષ્ટ ગુહ પરમાત્માપણું થાય, મિશ્રજાવ જે ક્ષ
યોપશમ જાવેં ત્રિગુણ જે સમ્યક્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર, તેહની નિન્નતા કેતાં
જેદરત્તત્રયી છે, સાધક છે, પરંતુ સવિકલ્પ છે, તે ત્રિગુણ જે રત્તત્રયી, તેહ
નું જે એકલ કેતાં એકપણું અજેદપણું તે થાય, તુજ કેતાં તાહરે ચરણ
યથારહ્યાત ક્ષાયક ચારિત્ર થાવે, પ્રગટે, એટલે ક્ષીણમોહગુણઠાણેં એકલ વિ
તર્ક અપ્રવિચાર શુક્લધ્યાન ઉપને, જે દર્શન નિર્ધારરૂપ, તથા ચારિત્ર સ્થિર
તારૂપ, એ વે ધારા, જ્ઞાનચારાથી અજેદ થઈ, એટલે પ્રથમ મિથ્યાત્વકાલેં તો
જ્ઞાન વિપર્યાય રૂપેં હતું તે સમ્યક્દર્શન પ્રગટે, યથાર્થજ્ઞાન થયું, તેવારેં
જ્ઞાનસ્વરૂપ રમણી થયો, પઠી તે જ્ઞાન સ્વરૂપ રમણી સ્થિરતા જાવને નજે,
એમ ધ્યાનારૂઢ થયો, વિકલ્પ તજતો, પોતાની આત્માને તત્ત્વપરિણતિમધ્યે
તન્મયતા પમાડતો પઠી જ્ઞાનનુંજ રમણ, જ્ઞાનનોજ નિર્ધાર, એટલે પર્યાય
જેદેં તે મૂલગુણેં એકલ પામે, એ અજેદરત્તત્રયીનું સ્વરૂપ, ધ્યાનિગમ્ય છે, પ
રંતુ મૂલનયેં આત્મા જ્ઞાન, દર્શન, એ વે ગુણેં સહિત છે, એહવી આમ્નાય છે,
ગોપ નિર્ધારિયિરતાએં સર્વ ચેતના ગુણની પ્રવૃત્તિ છે, તેમાટે એ જ્ઞાનમાંદેજ
સ્થિરત્વપરિણતિ તે અજેદતા કહેવી, પ્રથમ ક્ષયોપશમી ચજ્જવીર્યતાએં ચેત
નાપર્યાયની પ્રવૃત્તિ અસંખ્યસમયી હતી, તે જાસનપ્રવૃત્તિ પઠી ક્રમેં કારણ
કાર્યમાં ધિરતાપરિણતિએં હતી, તે ક્ષીણમોહકાલેં રોધકને ક્યેં સમકાલ

અસંખ્યસમયી પ્રવૃત્તિ અહ, તે કેવલજ્ઞાન અયે નિરાવરણતાયે એકસમયી
અહ, એ રીતે અનેદતા રત્નત્રયી થાય છે. એ શ્રી જાણ્યથી સમજવી ॥ ૫ ॥

ઉપશમ રસ જરી સર્વ જન શંકરી, મૂર્તિ જિનરાજ
ની આજ જેટી ॥ કારણે કાર્યનિષ્પત્તિ શ્રદ્ધાન
હે, તેણે જવન્નમણની જીડ મેટી ॥ સવ ॥ ૬ ॥

અર્થ:- ઉપશમ રસ જે કષાયનો અજાવ, તેહથી જરી અને સર્વલોકને
શંકરી કેતાં કલ્યાણની કરનારી એહવી પ્રજ્ઞની આપના કેતાં મૂર્તિ તેહ
ની શાંત અચલ અસ્પૃહમુદ્રા, તે આજ જેટી કેતાં નમસ્કારરૂપે સેવી. હવે
કારણે કાર્ય નિપજે, એહવી શ્રદ્ધા પ્રતીત છે, તેણે મોહનું નિમિત્ત કારણ,
શ્રીજિનમુદ્રાનો યોગ અયો, અને ઉપાદાન કારણ આત્મોપયોગ પ્રમુખ અ
ધ્યવસાય જિનગુણજાસન રાગહર્ષે પરિણમ્યા, એહવા કારણને મલવે,
જાણું હું, જે કારણતા તે કાર્યનો હેતુ છે, માટે કારણ મલે કાર્યની નિ
ષ્પત્તિ અર્જો, એહવો આગમિક જવ્યતાદ્યોત ઉપયોગ અયો, તેહથી જાણું
જે એ પરમપુરુષોત્તમ દેવ શ્રી વીતતરાગની ઇષ્ટતા તો ઉપની, તો કોઈ દિવ
સેં એ આત્મા ગુણી અનાર છે, એ અનુમાને જાણ્યો જે કારણ મલ્યું તો કા
ર્ય નિપજશે અને જવન્નમણ પણ ટલશે, એ હર્ષનું વચન છે, જવન્નમણની
જીડ મટી, એ કારણે કાર્યોપચારી વચન છે, એમ જાવના કરવી. જો પ્રજ્ઞની
પ્રજ્ઞતા ઇષ્ટ લાગે છે, તો આત્મા સિદ્ધતા વરશે ॥ ૬ ॥ ઇતિ ષષ્ઠગાથાર્થ: ॥

નયર સ્વંજાયતે પાર્શ્વપ્રજ્ઞ દર્શને, વિકસતે હર્ષ
નુત્સાહ વાધ્યો ॥ હેતુ એકત્વતા રમણ પરિણામ
થી, સિદ્ધિ સાધક પણો આજ સાધ્યો ॥ સવ ॥ ૭ ॥

અર્થ:- એહવા અધ્યવસાય શ્રીસ્વંજાયત તીર્થે શ્રી સુખસાગર પાર્શ્વજિન
નું વંદન કરતાં, કોઈક પ્રજ્ઞની પ્રજ્ઞતા ઝપર અપૂર્વ રાગ ઉપનો તે હર્ષે એ
વચન જાણ્યું છે, તે માટે સ્વંજાયતનું નામ આણ્યું છે, જે એ સ્વંજાયત નગ
રમાં વિકસિત હર્ષને વિકસ્વર અવે નુત્સાહ, વાધ્યો કેતાં વધ્યો હેતુ જે કારણ
શ્રી અરિહંત દેવ, તેહથી એકત્વ પણો અત્યંત રાગે રમ્યો જે પરિણામ, એટ
લે પ્રજ્ઞથી અતિરાગી પરિણામ અવાથી, સિદ્ધિ જે મોહ તેહનું સાધકપણું

ए आत्मा मांहे ठे, एहवुं अनुमान सधुं एटले प्रचुरागें अनुष्ठान रहित
आशंसारहित परिणम्युं, तो जाणुं जे ए जीवमोक्ष निपजाववानी योग्यतावत
ठे, माटे एहवुं अनुमान कीधुं जे आज केतां जे दिवसें प्रचुरे नेटयो, ते
दिवसें माहुरुं सिद्धिसाधकपणुं सधुं ॥ ७ ॥ इति सप्तम गाथार्थः ॥

आज कृतपुण्य धन्य दीह माहरो थयो, आज नरज
न्म में सफल जाव्यो ॥ देवचंड स्वामि त्रेवीशमा
वंदीयो, नक्तिनर चित्त तुळ गुण रमाव्यो ॥ स० ॥ ८ ॥

अर्थः— आज जे वेलायें अनुष्ठानादिक दोष रहित आत्मा प्रचुरागें प
रिणम्यो, ते दिवस कृतपुण्य केतां पुण्योदय थयो, ए दिन धन्य थयो, ए
दिनें जिननक्ति रत्न अध्यवसाय थवे ए नर जन्म सफलपणे विचार्यो जे
माहरो ए जन्म सफल ठे, जे में नीरागी, निस्पृही, परमगुणी, सर्वदर्शी
देव, श्रीपार्श्वनाथस्वामी त्रेवीशमा तीर्थंकर तेने नेटयो, वांधो, स्तव्यो,
अने तेदनी नक्तिनरने विपे चित्त केतां मन रमाव्युं एटले पुंजलरमणता
तजी, श्रीअरिहंतगुणनी रमणताएं मन रमाव्युं तेहीज दिन कृतार्थ कृतपुण्य
सफल मानवो, ए दिन लेखानो जाणवो, सर्वदेवमांहे चंडमा समान अथवा
स्तुतिकर्ता जे देवचंड ते एहवो जान पाव्यो ॥ ८ ॥ इति श्री पार्श्वजिनस्तवनं ॥

॥ अथ चतुर्विंश श्रीमाहावीरजिनस्तवनं ॥

॥ ढाल कढखानी देशीएं चाळे ठे ॥

तार हो प्रचु तार मुळ सेवक नणी, जगतमां एटलुं
सुजश लीजें ॥ दास अवगुण नरचो जाणी पोतात
णो, दयानिधि दीनपर दया कीजें ॥ ता० ॥ १ ॥

अर्थः— कोइक अवसरें श्रीजिनागमना अन्यासें करीने संसार त्रमण
ज्ञानावरणादि आवरणें आवृत पोतानी अनंत आत्मशक्ति जाणीने अना
दि परजावानुषंगता दोषने दुःखें उद्दिग्ध आत्मा ते पोतानी साधकता शक्ति
अणदेखतो परमनिर्यामक समान चोवीशमा श्रीवीरनाथनां चरण शरण
निर्धारिने, श्रीवीरप्रचुरागें आगल प्रार्थना सहित, विनति करे ठे. जे हे

નાથ ! હે દીનદયાળ ! હે પ્રહુજી ! મુજ સરીખો જે તત્ત્વસાધન તથા આજ્ઞા નિર્વાહમાં અસમર્થ, તેને માત્ર નામથી સેવક જાણી તાર તાર, એ ગુણરોધક રૂપ ડુઃખથી નિસ્તાર. તુજ સરીખા પ્રહુ વિના બીજા કોને કહું ? જગત્માં એટલું સુજશ લીજે, યદ્યપિ પ્રહુ તો જશના કામી નથી, પરંતુ ઉપચારે નક્તિ આતુરતાએ કહે છે, જે મુજ સરીખો દાસ તે યદ્યપિ રાગ, દેષ, અસંયમ, અદુષ્ટાનાશંસાદિ દોષ, એકતાદોષ, અનાદરાદિદોષરૂપ અવગુણે કરી નસ્યો છે, તો પણ તાંહરો કહેવાય છે, તેમાટે હે દયાનિધિ ! કેતાં જાવકરુણાના નિધાન ! દીન જે હું રંક, અશરણ, ડુઃખિત, તત્ત્વશૂન્ય, જ્ઞાનાદિ સંપદારહિત, જાવદરિડી, માર્ગનો વિરાધક, અસંયમસંચારો, માહા વિકારી, તમારી આજ્ઞાથી વિમુક્ત, અનાદિનો ઝડત, એહવા મુજ કપર દયા કરીજે તાંહરી કૃપા તેહીજ ત્રાણ (શરણ) થશે. યદ્યપિ અરિહંત તો ક પાવંતજ છે, તો કૃપા શી કરવી છે ? તો પણ અર્થી વિચારે નહીં માટે અર્થીનું એ વચન છે, જે દયાવંતનેજ એમ કહેવાય છે, જે હે દેવ ! તમે દયા ના જંદાર હો, તમનેજ અવલંબે તરીશ, એજ સત્ય છે ॥ ૧ ॥ ઇતિ પ્રથમ ॥

રાગદેષેં નરયો મોહ વૈરી નહયો, લોકની રીતમાં ઘ
પુંએ રાતો ॥ ક્રોધવશ ધમધમ્યો શુદ્ધગુણ નવિ ર
મ્યો, નમ્યો નવમાંહે હું વિષય માતો ॥ તાવ ॥ ૨ ॥

અર્થ:- દાસ કહેવો છે, રાગદેષેં નસ્યો, જગત્માં પડ્યો, ગુણીથી ઈર્ષ્યાકરે છે, મોહ જે મુંજિતપણું તે તત્ત્વની અજાણતા વિપર્યાસતા, હેતુયેં મોહવૈરી નહયો તેથી દબાણો છે, તથા લોકની જે રીત કેતાં ચાલ તેમાંહે ઘણોજ માતો છે, લોકની ચાલમાંહે મગ્ન છે, લોકરંજનનો અર્થી છે, ક્રોધ જે તાતા ચંપરિણામ તેહને વિષે ધમધમી રહ્યો છે, જેમ ધમણ ધમતાં અગ્નિ તપે, તેમ તપી રહ્યો છે, શુદ્ધ ગુણ જે સમ્યગ્દર્શન, સમ્યક્જ્ઞાન, શુદ્ધ ચારિત્ર, ક્રમા, માર્ગ, આર્યવાદિ આત્મગુણ, તેને વિષે રમ્યો નહીં, તન્મયી ન થયો. તે રૂપ ન ગ્રહ્યું. વલી નમ્યો ચતુર્ગતિરૂપ નવચક્રમાંહે ડબ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, જાવ રૂપ સં સાર તેને વિષે હું વિષય જે પાવેંડિયના સ્વાદ, તેમાંહે માતો કેતાં મગ્ન થયો, વિષયગ્રસ્ત થયો યકો એમ સંસારચક્ર અનુજબ્યું તે હવે મુજને તાર તાર હે નાથ ! દીનબંધુ ! નિઃકારણ દયાળ ! મુજને તાર નવડુઃખથી ઝગાર ॥ ૨ ॥

आदरघो आचरण लोक उपचारथी, शास्त्रअन्यास
पण कोइ कीधो ॥ शुद्ध श्रद्धान वली आत्मअवलंब
विनु, तेहवो कार्य तेणें को न सीधो ॥ ता० ॥ ३ ॥

अर्थ:- कदाचित् कोइ केहेजें जे आवग्यककरणादिक आचरण आद
खुं अंगीकार कखुं, परंतु ते सर्व लोकोपचारथी एटले विष तथा गरल
तथा अन्योन्यानुष्ठानथी जावना धर्म विना उपचारें अंगीकार कखुं तथा
कोइ कहेजें उच्चगोत्र यशादिक कर्मना विपाकें ज्ञानावरणीय दूयोपशम
योगें शास्त्रनो अन्यास पण कीधो, शास्त्र नष्टा, शास्त्रना यथार्थ अर्थ पण जा
एया, तथा अध्यात्मजावनाएं स्पर्शज्ञानानुभव विना श्रुतान्यास कीधो, परंतु
शुद्ध यथार्थस्यादादोपेत जावधर्म ते विना शेष जावधर्मनी रुचियें जे
प्रवर्तन दान दयादिक करीयें, ते सर्व कारण समजवां, परंतु मूल धर्म नही,
धर्म ते वस्तुनी सत्ता, आत्माने विषे स्वरूपपणो परिणामिकताएं रह्यो ठे,
तेमांहे जे प्रगटघो ते धर्म, एहबुं शुद्ध श्रद्धान, शुद्धप्रतीति, तथा वली आ
त्मानी स्वरूप प्रगट करवा रूप रुचि तथा आत्माना स्वगुणने आलंबन विना
जे आचरण तेणें आचरणें तथा श्रुतान्यासें तेहबुं कार्य जे कार्यथी आ
त्मानुं साधन थाय, ते कोइ नीपण्युं नही, जे थकी आत्मगुण कोइ प्रगटे,
ते थयुं नही, तेमाटे अहो परमेश्वर ! ताहरीज कृपा पार ऊतारे, निस्ता
रे, तेमाटे तार तार ॥ ३ ॥ इति तृतीय गाथार्थः ॥

स्वामिदर्शन समो निमित्त लही निर्मलो, जो उपा
दान ए शुचि न थाशे ॥ दोपको वस्तुनो अहवा उ
द्यम तणो, स्वामिसेवासही निकट लाशे ॥ ता० ॥ ४ ॥

अर्थ:- स्वामी श्रीवीतराग जे परकार्यना अकर्ता, परजावादिना अजो
का इच्छा, लीला, चपलता रहित एटले जे इच्छा ते तो ऊणतावत्तने ठे, अने
जे परमेश्वर तेतो पूर्णसुखी ठे, तेमाटे इच्छारहित, वली लीला पण सुखनी
लालच वालाने होय, अने लालचीपणुं ते सुखनी ऊणतायें थाय ठे, ते
माटे लालचीपणुं नथी, एहवा स्वामीना दर्शन समान निर्मल निमित्त
लही केता पामीने जो ए आत्मानुं उपादान मूलपरिणति ते शुचि केतां

पवित्र नहीं थाशे तो जाणीयें तइयें जे वस्तु जे जीव, तेहनोज दोष केतां अवगुण ठे, एटले रखे ए जीवनो दल अयोग्य होय ? ए जीवनी सत्ता केवी रीतनी ठे ? अथवा पोताना उद्यमनी स्वामी ठे ? केम के आकरे प्रयत्न उद्यम करी आत्मानें समरवो जोइयें, ते ए जीव पोतानी ऊणाशें आत्माने समरतो नथी, तेमाटे हवे छुं करवुं ? जे बीजो उपाय कोइ नथी, तो श्रीअरिहंतनी सेवा तेहीज निश्चें निकट केतां नजीकता लासे केतां पमाडशे एटले ए आत्मा डुष्ट ठे, परंतु श्रीजिनराजनी सेवनाथी डुष्टता तजशे ॥ ४ ॥

स्वामिगुण उलखी स्वामीने जे नजे, दर्शन शुद्ध
ता तेह पामे ॥ ज्ञान चारित्र तप वीर्य उल्लासथी,
कर्म जीपी वसे मुक्तिधामें ॥ ता० ॥ ५ ॥

अर्थ:- स्वामी जे श्रीअरिहंत, तेहना गुणने उलखीने जे प्राणी श्रीअरिहंतने नजे, केतां सेवें, ते दर्शन केतां समकेतरूप गुण पामे, दर्शननी निर्मलता पामे, ज्ञान ते यथार्थज्ञान, चारित्र ते स्वरूप रमण, तप ते तत्त्वएकाग्रता, वीर्य ते आत्मसामर्थ्य, तेहना उल्लासथी केतां उल्लासवेथी ज्ञानावर्णादिकर्मने जीपीने वसे केतां रहे, मुक्ति केतां मोक्ष निरावरण संपूर्ण सिद्धतारूप धामें केतां आनकें वसे ॥ ५ ॥ इति पंचम गाथार्थः ॥

जगत वत्सल महावीर जिनवर सुणी, चित्त प्रभु
चरणने शरण वास्यो ॥ तारजो बापजी बिरुद निज
राखवा, दासनी सेवना रखे जोशो ॥ ता० ॥ ६ ॥

अर्थ:- जगत्रयवत्सल केतां जगत्रयना धर्महितकारी, एहवा महावीर श्रीचोवीशमा जिनवर, तेहने सुणी केतां सांजलिने चित्त केतां मन ते प्रभुने चरणने शरणें वास्यो केतां वसाव्यो, तेमाटे हे प्रभु परमेश्वर ! माहरो आत्मा तो पलटीने सर्वसाधन करे, एहवी शक्ति देखाती नथी माटे नइक नक्तिएं कहुं बुं जे हे तात ! हे दीनबंधो ! मुज दासने तुमें तारजो, तमारुं तारकतानुं बिरुद राखवा माटे दास जे सेवक तेहनी सेवना नक्ति सा मुं जोशो मां, जे ए आज्ञाप्रमाणें नक्ति करे, तो तरे, ए बात तो स्वामी माहारा मां यवी डुल्लेन ठे, पण तमारे संयोगें तरीयें, एहीज नियमा आधार ठे ॥ ६ ॥

विनति मानजो शक्ति ए आपजो. जावस्याधा
दता शुद्ध जासे ॥ साधि साधकदशा सिद्धता अनु
जयी, देवचंड विमल प्रभुता प्रकासे ॥ ता० ॥ ७ ॥

अर्थ:- माहरी एटली विनति मानजो, ए पण नडकपणाथी नकिहुं
वचन ठे, जे शक्ति सामर्थ्य एवी आपजो, ते कहे ठे, जे जाव केतां वस्तुधर्म ते
स्या षाढगीतें नित्य, एक, अनेक, अस्ति, नास्ति, जेद, अनेदपणें ठ इव्यना अ
नंता धर्म शुद्ध, शंकादिक दूषण रहित जासे, केतां जाणपणामध्ये आवे,
साधि केतां नीपजावीने साधकदशा ते जेदरत्नत्रयी, सिद्धता, निष्पन्नता,
अनुजवे, केतां जोगवे, सर्वदेवमांहे चंडमा समान सिद्ध जगवान् तेहनी
विमल केतां निर्मल जे प्रभुता, ते प्रकासे केतां प्रगट करे. एटले स्या षाढ
ज्ञानें साधकता प्रगटे, साधकताथी सिद्धता प्रगटे. एहीज सारपद्धति ठे ॥७॥

एटले ए चोवीश स्तवन अयां. पोताना जाणपणाप्रमाणे परमेश्वरनी
गुण ग्रामें स्तवना करी, तेमांहे जे अर्थ ते प्रमाण, अने अर्थार्थनुं मिष्टामि
शुद्ध. गीताथें गुण लेवो, दोष तजवो, में नडकताथें ए रचना करी ठे, मो
होटा पुरुषें ह्मा राखी गुण लेवा ॥७॥ इति माहावीरजिन स्तवनं ॥२४॥

अथ सामान्यकलशरूप पंचविंशतितम स्तवनं ॥

॥ कलश बोलवानी देशीमां ॥

चोवीशे जिनगुण गाईयें, ध्याईयें तत्त्वस्वरूपो जी ॥

परमानंद पद पाईयें, अद्भुत ज्ञान अनूपो जी ॥ चो० ॥ १ ॥

अर्थ:- श्रीरूपनदेवथी मांहीने माहावीर पर्यंत अवसर्पणी कालें शा
सनना नायक गुणरत्नाकर, माहामाहण, माहागोप, माहावैद्य, एहवा
चोवीश तीर्थकर अया, तेदने गाईयें केतां गुणग्राम करीयें, अने पोताना त
त्त्वस्वरूपने ध्यायीयें तेहने ध्यावे, तत्त्वना एकाग्रता पामीयें, तेहथी पर
मानंद अविनाशीपद पामीजे. वली अद्भुत अविनाशी, एहवु द्वायिक ज्ञान
ते अनूप केता अद्भुत पामीजे ॥ १ ॥ इति प्रथम गाथायें. ॥

चवदहसें वावन जला, गणधर गुणजंजारो जी ॥ समताम

यी सादु सादुणी, सावय सावयी सारो जी ॥ चो० ॥ २ ॥

અર્થ:- ચોવીશે જિનરાજના ગણધર (૧૪૫૨) નલા ગણ ગણિ પિટક ના ધણી, ગુણના જંઘાર તથા સમતામયી સાધુ.સાધવી, અને શ્રાવક, શ્રા વિકા સાર કેતાં પ્રધાન ધર્મના ધોરી, સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રનાં પાત્ર, એ ચાર પ્રકારનો સંઘ તે સહિત ગાયવો ॥ ૨ ॥ ઇતિ દ્વિતીય ગાથાર્થ: ॥

વર્ધમાન જિનવર તણો, શાસન અતિ સુખકારો જી ॥ ચૌ
વિહ સંઘ વિરાજતો, હસમ કાલ આધારો જી ॥ ચો૦ ॥ ૩ ॥

અર્થ:-તથા હમણાં શ્રીવર્ધમાન માહાવીર સ્વામીનું શાસન અત્યંત સુખનું કારક છે, એ શાસનમાંહે જે પેઠા,તે જીવ સંસારનો પાર પામે, તથા હસમ કાલ પાંચમા આરામઘ્યે નવ્યજીવને આધારજૂત ચતુર્વિધ સંઘ વિરાજે છે, વર્તમાન કાલે નવતત્ત્વ ષટ્ઙ્ગની ઝંલખાણ થાય,મિથ્યાત્વ અસંયમનો જે જે ત્રાસ થા વે,તે ઉપગાર શ્રીવીરપ્રજ્ઞના શાસનનો છે, તે શ્રીવીરનાજ આગમ આધાર છે ॥૩॥

જિનસેવનથી જ્ઞાનતા, લહે હિતાહિત બોધો જી ॥ અહિત
ત્યાગ હિત આદરે, સંયમ તપની શોધો જી ॥ ચો૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ:- એ જિનસેવનાનું ફલ શ્રીવિશેષાવશ્યકને અનુસારેં કહીયેં છેયેં. જે શ્રીવીતરાગના ઉપદેશ્યાં સૂત્ર તે સાંનલવાથી જાણપણું વધે, તે જ્ઞાનથી હિત અહિતનો બોધ થાય, પઠી અહિતનો ત્યાગ કરે, તથા હિતને આદરે, તત્ત્વસાધન આદરે તેહથી સંયમ તપની શોધ કેતાં શુદ્ધતા થાય ॥ ૪ ॥

અગ્નિનવ કર્મ અગ્રહણતા, જીર્ણકર્મ અજ્ઞાવો જી ॥ નિઃક
ર્મીને અવાધતા, અવેદન અનાકુલ જાવો જી ॥ ચો૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ:- સંયમ તપની શુદ્ધતા થવાથી નવા કર્મની અગ્રહણતા થાય, એટલે નવા કર્મ ન બાંધે, અને જીર્ણ કેતાં જૂના કર્મનો અજ્ઞાવ થાય, એટલે પૂર્વબંધ સત્તાગત કર્મ નિર્જરે અને નવાનો બંધ નહીં થાય, તથા મૂલગા સ ત્તાગત ક્ષય જાય,તેવારેં આત્મા નિઃકર્મી કેતાં સર્વકર્મરહિત થાય, અવાધ તા કેતાં બાધા રહિત થાય, જે બાધા તે આત્મપ્રદેશેં પુજ્જના સંગની છે, પુ જ્જનસંગ ટલે,બાધા મટી ગઈ, તેવારેં આત્મા અવેદન અનાકુલપણું પામ્યો ને આકુલતા પરોપાધિની હતી તે ગઈ, તે સર્વ પ્રજ્ઞનક્તિનો ઉપગાર જાણવો તે માટે ચોવીશે જિનને સ્તવીએં એહીજ સાર છે ॥ ૫ ॥ ઇતિ પંચમ ગાથાર્થ: ॥

जावरोगना विगमयी, अचल अक्षय निराबाधो जी ॥

पूर्णानंददशा लही, विलसे सिद्ध समाधो जी ॥ चो० ॥ ६ ॥

अर्थः— पत्नी जावरोग जे परानुयायीपणुं तेहनो विगम केतां सर्वथी टलवे करीने अचल केतां चपलता रहित अक्षय केतां अविनाशीपणुं निराबाध केतां अव्याबाध पढ प्रगटे, ते सर्वनुं मूल कारण जिनराज श्री वीतराग देवनी सेवना जाव रुचे, इय तथा जावथी प्रगटे, माटे सेवना करवी एहीज हित ठे, पूर्णानंद परमानंद अनंत गुणना जोगरूप स्वसिद्धता दशा लही केतां पामीने विलसे केतां अनुजवे, सिद्धनिष्पन्न परनिष्ठितार्थ आत्मिक समाधि, ज्ञान दर्शन समाधि, अव्याबाधानंदसमाधि जोगवे, पामे, ए श्रीजिनेश्वरना सेवननुं फल एहीज परम निर्वाणपदनी प्राप्ति ठे, तेणें सर्वविकल्प कल्पना निवारीने, सर्वज्ञ सर्वदर्शी शुद्धतत्त्वी परमेश्वर निर्विकारी देवनुं सेवन करो, एहीज परमसुखनुं पुष्ट कारण ठे ॥ ६ ॥

श्रीजिनचंडनी सेवना, प्रगटे पुण्यप्रधानो जी ॥ सुमति सागर अति उल्लसे, साधुरंग प्रजु ध्यानो जी ॥ चो० ॥ ७ ॥

अर्थः— श्रीजिनचंड अरिहंत देव तेहनी सेवना करतां पुण्यप्रधान प्रगटे अने श्रेष्ठ सुमति जे परमानंद साधकसुमति, ते उल्लसे केतां उल्लास पासे अने प्रजुने ध्याने साधु केतां जलो रंग थाय. बीजो अर्थ श्रीजिनचंड सूरिनिष्ठारक श्री खरतरगञ्जाधेश्वर तेहना शिष्य श्रीपुण्यप्रधानोपाध्याय, तेहना शिष्य श्रीसुमति सागरोपाध्याय, तेहना शिष्य श्रीसाधुरंगवाचक, ए स्तुति कर्त्तानी परंपरामां बहुश्रुत थया, तेहना नाम कह्यां ॥ ७ ॥ इति सप्तम गाथार्थः ॥

सुविहित खरत गववरू, राजसार उवझायो जी ॥ ज्ञानधर्म पाठक तणो, शिष्य सुजस सुखदायो जी ॥ चो० ॥ ८ ॥

अर्थः—सुविहित कहेतां पंचांगी प्रमाण रत्नत्रयीनी हेतु केतां कारण एहवी जेहनी समाचारी, एहवी जे खरतरगञ्ज ते मध्ये वर केतां प्रधान सर्व शास्त्र निपुण मरुस्थजविपे अनेक जिनचैत्यप्रतिष्ठा कारक ध्यावश्यकोद्धार प्रमुख ग्रंथोना कर्त्ता एग महोगाथाय, श्रीगजसारजी थया, तेहना शिष्य श्रीज्ञानधर्म उपाध्याय, न्यायादिक ग्रंथाध्यापक, जेणें शाठ वर्ष पय

५६ श्री देवचंद्रजीकृत विंशति विहरमानजिन स्तवनं.

। जिह्वाणा रस तजी शाक जाति तजी, ने संवेगवृत्ति धरी, तेमना शि
शेष्य रूढा यशना धणी, सुखना देवावाला एहवा ॥ ७ ॥ इति अष्टम गायार्थः।

दीपचंद्र पाठक तणो, शिष्य स्तवे जिनराजो जी ॥ देवचंद्र
पद सेवतां, पूर्णानंद समाजो जी ॥ चो० ॥ ए ॥

अर्थः—तथा जेणें श्री शत्रुंजय तीर्थे उपर शिवासोमजीकृत चोमुखनी छ
नेक बिंबप्रतिष्ठा करी तथा पांच पांढवना बिंबनी प्रतिष्ठा करी, तथा समोर
रण चैत्य तथा श्रीकुंभुनाथ चैत्य प्रतिष्ठा करी, श्रीराजनगरें सहस्रफणापार्श्व
प्रभुनी प्रतिष्ठा करी, एहवा उपाध्याय श्रीदीपचंद्रजी, तेहना शिष्य पंडित देवच
ंद्रगणि, तेणें ए चोवीश प्रभुनी स्तवना नक्तिवर्गें करी, पोतानी नक्ति परिणति
महानंद हेतु ले, एहवा गुणना नाथ, देवचंद्र पद सेवतां पूर्णानंद जे सिद्ध अर्थ
बाध आनंदनो समाज केतां समुदाय ते पामे, ए जिननक्ति ते मोक्षनो प
रमोपाय ले ॥ ए ॥ इति श्री चोवीश जिनस्तुतिनो बालावबोध संपूर्ण ॥

॥ इति श्री देवचंद्रजीमाहाराजकृत बालावबोधसहित
चतुर्विंशति जिनस्तवनानि संपूर्णानि ॥

॥ अथ श्रीदेवचंद्रजीकृत विंशति विहरमानजिन स्तवनानि ॥

॥ तत्र प्रथम श्रीसीमंधरजिन स्तवनं ॥ सिद्धचक्रपद वंदो ॥ ए देशी ॥

॥ श्री सीमंधर जिनवर स्वामी, विनतडी अवधारो ॥ शुद्धधर्म प्रगटयो जे
तुमचे, प्रगटो तेह अम्हारो रे स्वामी, विनवीयें मनरंगें ॥ १ ॥ जे परिणामिक
धर्म तुमारो, तेहवो अमचो धर्म ॥ श्रद्धाज्ञासन रमण विद्योगें, वलगो
विजाव अधर्म रे स्वामी ॥ वि० ॥ २ ॥ वस्तु स्वजाव स्वजाति तेहनो, मूल
अजाव न घाय ॥ परविजाव अनुगत परिणतिथी, कर्म ते अवराय रे
स्वामी ॥ वि० ॥ ३ ॥ जे विजाव ते पण नैमित्तिक, संतति जाव अना
दि ॥ परनिमित्त ते विषय संगादिक, ते संयोगें सादि रे स्वामी ॥ वि० ॥
४ ॥ अशुद्ध निमित्तें ए संसरता, अत्ता कत्ता परनो ॥ शुद्ध निमित्त रमे
जब चिदूयन, कर्ता नोक्ता घरनो रे स्वामी ॥ वि० ॥ ५ ॥ जेहना धर्म अनं

श्रीदेवचंज्जकीकृत विंशति विहरमानजिन स्तवनं. १५७

ता प्रगट्या, जे निजपरिणति वरीयो ॥ परमात्म जिनदेव अमोही, ज्ञाना
दिक गुण दरीयो रे स्वामी ॥ वि० ॥ ६ ॥ अचलंवन उपदेशक रीतें, श्री
सीमंथर देव ॥ नजीयें शुद्ध निमित्त अनोपम, तजीयें नवजन्य देव रे
स्वामी ॥ वि० ॥ ७ ॥ शुद्धदेव अचलंवन करतां, परहरीयें परनाव ॥ आ
तमधर्म रमण अनुभवतां, प्रगटे आत्म नाव रे स्वामी ॥ वि० ॥ ८ ॥
आत्मगुण निर्मल नीपजतां, ध्यानसमाधि स्वनावें ॥ पूर्णानंद सिद्धता
साधी, देवचंज्ज पद पावे रे स्वामी ॥ वि० ॥ ९ ॥ इति सीमंथरजिन स्तवनं ॥

॥ अथ द्वितीय श्रीयुगमंथरजिन स्तवनं ॥

॥ देशी नारायणानी ॥ श्री युगमंथर वीनवुं रे, विनतडी अवधार रे ॥
दयालराय ॥ ए परपरिणति रंगथी रे, मुक्ते नाथ उगार रे ॥ द० ॥ १ ॥
श्री० ॥ कारक आहूक जोग्यता रे, में कीधी माहाराय रे ॥ द० ॥ २ ॥ पण तु
ज सग्विखो प्रभु जहि रे, साची वात कहाय रे ॥ द० ॥ ३ ॥ श्री० ॥
यद्यपि मूल स्वनावमें रे, परकर्तृत्व विनाव रे ॥ द० ॥ ४ ॥ अस्तिधरम जे मा
हरो रे, एहनो तथ्य अनाव रे ॥ द० ॥ ५ ॥ श्री० ॥ परपरिणामिकता दशा
रे, जहि परकारण योग रे ॥ द० ॥ ६ ॥ चेतनता परगत थइ रे, राखो पुज्ज
जोग रे ॥ द० ॥ ७ ॥ श्री० ॥ अशुद्ध निमित्त तो जड अठे रे, वीर्यशक्ति
विहीन रे ॥ द० ॥ ८ ॥ तूंतो वीरज ज्ञानथी रे, सुख अनंते लीन रे ॥ द० ॥
॥ ९ ॥ श्री० ॥ तिण कारण निश्रे कखो रे, मुज निज परिणति जोग रे ॥
॥ द० ॥ १० ॥ तुज सेवाथी नीपजे रे, जाजे नवजन्य सोग रे ॥ द० ॥ ११ ॥
॥ श्री० ॥ शुद्ध रमण आनंदता रे, ध्रुव निस्संग स्वनाव रे ॥ द० ॥ १२ ॥ सकल
प्रदेश अमूर्तता रे, ध्यातां सिद्ध उपाय रे ॥ द० ॥ १३ ॥ श्री० ॥ सम्यग्
तत्त्व जे उपदिश्यो रे, सुणतां तत्त्व जणाय रे ॥ द० ॥ १४ ॥ श्रद्धाज्ञानें जे
प्रहो रे, तेहिज कार्य कराय रे ॥ द० ॥ १५ ॥ श्री० ॥ कार्यरुचि कर्ता
थये रे, कारक सवि पलटाय रे ॥ द० ॥ १६ ॥ आत्मगतें आत्म रमे रे,
निज घर मंगल आय रे ॥ द० ॥ १७ ॥ श्री० ॥ त्राण शरण आधार ठो
रे, प्रभुजी नथ्य सहाय रे ॥ द० ॥ १८ ॥ देवचंज्ज पद नीपजे रे, जिनपदक
ज सुपसाय रे ॥ द० ॥ १९ ॥ श्री० ॥ इति श्रीयुगमंथरजिन स्तवन ॥

॥ अथ तृतीय श्रीबाहुजिन स्तवनं ॥

॥ संनयजिन अवधारीयें ॥ ए देशी ॥ बाहुजिपांद दयामयी, वत्तमान जगवा

१५८ श्री देवचंड़जीकृत विंशति विहरमानजिन स्तवनं.

न ॥ प्रभुजी ॥ महाविदेहें विचरता, केवल ज्ञान निधान ॥ प्र० ॥ १ ॥ बा० ॥
 इव्यथकी ठ कायने, न हणे जेह लगार ॥ प्र० ॥ जावदया परिणामनो,
 एहीज ठे व्यवहार ॥ प्र० ॥ २ ॥ बा० ॥ रूप अनुत्तर देवथी, अनंत गुण
 अनिराम ॥ प्र० ॥ जोतां पण जगोजंतुनें, न वधे विषय विराम ॥ प्र० ॥
 ॥ ३ ॥ बा० ॥ कर्मउदय जिनराजनो, नविजन धर्मसहाय ॥ प्र० ॥ ना
 मादिक संनारतां, मिथ्यादोष विनाय ॥ प्र० ॥ ४ ॥ बा० ॥ आतम
 गुण अविशधना, जावदया नंदार ॥ प्र० ॥ क्लायिक गुण पर्यायमें, नवि
 परधर्मप्रचार ॥ प्र० ॥ ५ ॥ बा० ॥ गुणगुण परिणति परिणमे, बाधक
 जाव विहीन ॥ प्र० ॥ इव्य असंगी अन्यनो, शुद्ध अहिंसक पीन ॥
 ॥ प्र० ॥ ६ ॥ बा० ॥ क्षेत्रें सर्वप्रदेशमें, नहीं परजाव प्रसंग ॥ प्र० ॥
 अतनु अयोगी जावथी, अवगाहना अचंग ॥ प्र० ॥ ७ ॥ बा० ॥ उ
 त्पाद व्यय ध्रुव पणो, सहेजें परिणति आय ॥ प्र० ॥ ठेदन योजनता
 नहीं, वस्तुस्वजाव समाय ॥ प्र० ॥ ८ ॥ बा० ॥ गुण पर्याय अनंत
 ता, कारक परिणति तेम ॥ प्र० ॥ निज निज परिणति परिणमे, जाव अ
 हिंसक एम ॥ प्र० ॥ ९ ॥ बा० ॥ एम अहिंसकता मयी, दीगो तुं
 जिनराज ॥ प्र० ॥ रक्तक निज परजीवनो, तारण तरण जिहाज ॥
 प्र० ॥ १० ॥ बा० ॥ परमातम परमेसरु, जावदया दातार ॥ प्र० ॥
 सेवो ध्यावो एहने, देवचंड़ सुखकार ॥ प्र० ॥ ११ ॥ बा० ॥ इति ॥ ३ ॥

॥ अथ चतुर्थ श्रीसुबाहुजिन स्तवनं ॥

ढाल ॥ माहरो वालो ब्रह्मचारी ॥ ए देशी ॥ श्रीसुबाहुजिन अंतरजामी,
 मुक्त मननो विशरामी रे ॥ प्रभु अंतरजामी ॥ आतम धर्म तणो आरामी,
 परपरिणति निःकामी रे ॥ प्र० ॥ १ ॥ केवल ज्ञान अनंत प्रकाशी, नवि
 जन कमल विकासी रे ॥ प्र० ॥ चिदानंद घन तत्त्वविज्ञासी, शुद्धस्वरूप
 निवासी रे ॥ प्र० ॥ २ ॥ यद्यपि हुं मोहादिकें ठलीयो, परपरिणतिशुं न
 लीयो रे ॥ प्र० ॥ हवे तुज सम मुक्त साहिब मलीयो, तिणें सवि नव
 जय ठलियो रे ॥ प्र० ॥ ३ ॥ ध्येय स्वनावें प्रभु अवधारी, दुर्ध्याता परिणति वा
 री रे ॥ प्र० ॥ नासन वीर्य एकताकारी, ध्यान सहज संनारी रे ॥
 ॥ प्र० ॥ ४ ॥ ध्याता ध्येय समाधि अचेदें, परपरिणति विहेदें रे ॥ प्र० ॥
 ध्याता साधक जाव उहेदें, ध्येय सिद्धता वेदे रे ॥ प्र० ॥ ५ ॥ इव्यकि

श्री देवचंज्जीकृत विंशति विहरमानजिन स्तवनं. १५९

या साधन विधि याची, जे जिन आगम वांची रे ॥ प्र० ॥ परिणति वृत्ति
विजावें राची, तिण नवि थाये साची रे ॥ प्र० ॥ ६ ॥ पण नवि नय
जिनराज पसायें, तत्त्वरसायण पाये रे ॥ प्र० ॥ प्रभुजगते निज चित्त
वसाये, जावरोग मिट जाये रे ॥ प्र० ॥ ७ ॥ जिनवर वचन अमृत अनु
सरीयें, तत्त्व रमण आदरीयें रे ॥ प्र० ॥ इव्यजाव आश्रव परिहरीयें, दे
वचइ पद वरीये रे ॥ प्र० ॥ ८ ॥ इति चतुर्थे श्री सुजातजिन स्तवनं ॥ ४ ॥

॥ अथ पंचम श्रीसुजातजिन स्तवनं ॥

॥ देहुं देहुं नणद हठीली ॥ ए देशी ॥ स्वामी सुजात सुहाया, दीठा आ
णंद उपाया रे ॥ मनमोहना जिनराया ॥ जिणें पूरण तत्त्व निपाया, इ
व्यास्तिक नय ठहराया रे ॥ म० ॥ १ ॥ पर्यायास्तिक नयराया, ते मूल
स्वजाव समाया रे ॥ म० ॥ ज्ञानादिक स्व परजाया, निजकार्य करण वरता
या रे ॥ म० ॥ २ ॥ अंशनय मार्ग कहाया, ते विकल्पजाव सुणाया
रे ॥ म० ॥ नय चार ते इव्य अपाया, शब्दादिक जाव कहाया रे ॥ म० ॥
॥ ३ ॥ दुर्नय ते सुनय चलाया, एकत्व अजेदें ध्याया रे ॥ म० ॥ ते स
वि परमार्थ समाया, तसु वर्तन जेद गमाया रे ॥ म० ॥ ४ ॥ स्यावादी
वस्तु कहीजें, तसु धर्म अनंत जहीजें रे ॥ म० ॥ सामान्य विशेषनुं धाम,
ते इव्यास्तिक परिणाम रे ॥ म० ॥ ५ ॥ जिनरूप अनंत गणीजें, ते दिव्य
ज्ञान जाणीजें रे ॥ म० ॥ श्रुतज्ञानें नयपथ लीजें, अनुभव आस्वादन
कीजें रे ॥ म० ॥ ६ ॥ प्रभुशक्ति व्यक्ति एकजावें, गुण सर्व रक्षा समजा
वें रे ॥ म० ॥ माहरे सत्ता प्रभु सरखी, जिनवचन पसायें परखी रे ॥
॥ म० ॥ ७ ॥ तुंतो निज संपत्ति जोगी, हुंतो परपरिणतिनो योगी रे ॥
॥ म० ॥ तिण तुम्ह प्रभु माहारा स्वामी, हुं सेवक तुज गुणग्रामी रे ॥
॥ म० ॥ ८ ॥ ए संवंधें चित्त समवाय, मुज सिद्धिनुं कारण थाय रे
॥ म० ॥ जिनराजनी सेवना करवी, ध्येय ध्यान धारणा धरवी रे ॥ म० ॥ ९ ॥
तुं पूरण ब्रह्म अरूपी, तु ज्ञानानंद स्वरूपी रे ॥ म० ॥ इम तत्त्वालंवन क
रीयें, तो देवचंइ पद वरीये रे ॥ म० ॥ १० ॥ इति सुजातजिनस्तवनं ॥

॥ अथ षष्ठ श्री स्वयंप्रजजिन स्तवनं ॥

॥ मोमनडोहेडाउहोमिसरिठाकुरो महदरो ॥ ए देशी ॥ स्वामी स्वयंप्रज
ने हो जायें नामणो, हरखें वार हजार ॥ वस्तुधर्म पूरण जसु नीपनो, जाव

१६० श्री देवचंड़जीकृत विंशति विहरमानजिन स्तवनं.

कृपा किरतार ॥ १ ॥ स्वा० ॥ इव्यधर्म ते हो जोग समारवा, विषया
दिक परिहार ॥ आतमशक्ति स्वनाव सुधर्मनो, साधनहेतु उदार ॥ २
॥ स्वा० ॥ उपशम जावें हो मिश्र ह्याधिकपणें, जे निज गुण प्राग्जाव ॥
पूर्णावस्थानें नीपजावतो, साधन धर्म स्वनाव ॥ ३ ॥ स्वा० ॥ समकि
त गुणथी हो शैलेशी लगे, आतम अनुगत जाव ॥ संवर निर्जरा हो उपादा
न हेतुता, साध्यालंबन दाव ॥ ४ ॥ स्वा० ॥ सकलप्रदेशों हो कर्म अ
जावता, पूर्णानंद स्वरूप ॥ आतम गुणनी हो जे संपूर्णता, सिद्ध स्वना
व अनूप ॥ ५ ॥ स्वा० ॥ अचल अबाधित हो जे निस्संगता, परमातम
चिद्रूप ॥ आतमजोगी हो रसता निज पदें, सिद्धरमण ए रूप ॥ ६ ॥
॥ स्वा० ॥ एहवो धर्म हो प्रभुने नीपन्यो, जांख्यो एहवो धर्म ॥ जे आद
रतां हो जवियण शुचि हवे, त्रिविध विदारी कर्म ॥ ७ ॥ स्वा० ॥ नाम
धर्म हो उवण धर्म तथा, इव्यक्षेत्र तिम काल ॥ जावधर्मना हो हेतुपणें
जला, जाव विना सहु आल ॥ ८ ॥ स्वा० ॥ अक्षा जासन हो तत्त्व रम
ण पणें, करतां तन्मय जाव ॥ देवचंड़ जिनवर पद सेवतां, प्रगटे वस्तु
स्वनाव ॥ ९ ॥ स्वा० ॥ इति षष्ठ श्री स्वयंप्रजजिन स्तवनं संपूर्ण ॥

॥ अथ सप्तम श्रीरुषजाननजिन स्तवनं ॥

॥ वारी हुं गोडी पासने ॥ ए देशी ॥ श्रीरुषजानन वांदीयें, अचल अनंत
गुणवास ॥ जिनवर ॥ ह्यायिक चारित्र जोगथी, ज्ञानानंद विलास ॥ जि० ॥
१ ॥ श्री० ॥ जे प्रसन्न प्रभु सुख ग्रहे, तेहीज नयन प्रधान ॥ जि० ॥ जि
नचरणें जे नामीयें, मस्तक तेह प्रमाण ॥ जि० ॥ २ ॥ श्री० ॥ अरिहाप
दकज अरचीयें, स लहीजें ते हळ ॥ जि० ॥ प्रभुगुण चिंतनमें रमे, तेहज
मन सुकयळ ॥ जि० ॥ ३ ॥ श्री० ॥ जाणो वो सहु जीवनी, साधक बा
धक जांत ॥ जि० ॥ पण श्रीमुखथी सांजली, मन पामे नीरांत ॥ जि० ॥
४ ॥ श्री० ॥ तीन काल जाणंग नणी, शुंकहियें वारं वार ॥ जि० ॥ पूर्णा
नंदी प्रभु तणुं, ध्यान ते परम आधार ॥ जि० ॥ ५ ॥ श्री० ॥ कारणथी
कारज हुवे, ए श्री जिनमुख वाण ॥ जि० ॥ पुष्टहेतु सुज सिद्धना, जाणी
कीध प्रमाण ॥ जि० ॥ ६ ॥ श्री० ॥ शुद्ध तत्त्व निज संपदा, ज्यां लगे
पूर्ण न थाय ॥ जि० ॥ त्यां लगे जग गुरु देवना, सेवुं चरण सदाय
॥ जि० ॥ ७ ॥ श्री० ॥ कारज पूर्ण कस्या विना, कारण केम मुकाय

श्रीदेवचंजकीकृत विंशति विहरमानजिन स्तवनं. १६१

॥ जि० ॥ कारज रुचि कारणतणा, सेवे शुद्ध उपाय ॥ जि०॥ ७ ॥ श्री०॥
ज्ञान चरण संपूर्णतां, अव्याबाध अमाय ॥ जि० ॥ देवचंज पद पामीये,
श्री जिनराज पसाय ॥ जि०॥ ए ॥ श्री० ॥ इति श्री रूपनाननजिन स्तवनं ॥

॥ अथ अष्टम श्री अनंतवीर्यजिन स्तवनं ॥

॥ चरणाली चामुंदारण चढे ॥ ए देशी ॥ अनंतवीरज जिनराजनो, शुचि वी
रज परम अनंत रे ॥ निज आत्म जावें परिणम्यो, गुणवृत्ति वर्तनावंत रे ॥ १ ॥
मन मोहं अम्हारुं प्रभुगुणें ॥ ए आंकणी ॥ यद्यपि जीव सहु सदा, वीर्यगुण
सत्तावत रे ॥ पण कर्में आवृतचल तथा, बाल बाधक जाव लहंत रे ॥ २ ॥ म० ॥
अल्पवीर्य ह्योपशम अठे, अविनाग वर्गेणा रूप रे ॥ पद्गुण एम असं
ख्यथी, याये योग स्थान तरूप रे ॥ ३ ॥ म० ॥ सुहम निगोदी जीवथी, जास
नीवर पङ्कज रे ॥ योगना ठाण असंख्य ठे, तरतम मोहें परायत रे ॥ ४ ॥ म० ॥
संयमने योगें वीर्य ते, तुम्हें कीथो पंफित दह रे ॥ साध्य रसी साधक पणे,
अनिसंधि रम्यो निज लह रे ॥ ५ ॥ म० ॥ अनिसंधि अवंधक नीपने,
अननिसंधि अवंधक आय रे ॥ स्थिर एक तत्त्वता वरततो, ते ह्याधिक शक्ति
समाय रे ॥ ६ ॥ म० ॥ चक्रत्रमणन्याय संयोगता, तजी कीथ अयोगी
धाम रे ॥ अकरण वीर्य अनंतता, निजगुण सहकार अकाम रे ॥ ७ ॥
म० ॥ शुद्ध अचल निजवीर्यनी, नैरुपाधिक शक्ति अनंत रे ॥ ते प्रग
टी में जाणी सही, तिणें तुमहीज देव महंत रे ॥ ८ ॥ म० ॥ तुज
ज्ञानें चेतना अनुगमी, मुज वीर्य स्वरूप समाय रे ॥ पंफित ह्याधिकता पा
मशे, ए पूरणसिद्धि उपाय रे ॥ ९ ॥ म० ॥ नायक तारक तूं धणी, सेव
नथी आत्म सिद्धि रे ॥ देवचंज पद संपजे, वर परमाणंद समृद्धि रे ॥ १० ॥ म० ॥

॥ अथ नवम श्रीसुरप्रनजिन स्तवनं ॥

॥ देशी कडखानी ॥ सुर जगदीशनी तीदण अति शूरता, तेणें चिरकाल
नो मोह जीत्यो ॥ जाव स्यादादता शुद्ध परमाश करि, नीपनो परम पद
जग वदीतो ॥ १ ॥ सू० ॥ प्रथममिष्यात्त्व हणि शुद्ध दंसण निपुण, प्रगट
करि जेणें अविरति पणासी ॥ शुद्धचारित्र गत वीर्य एकत्वथी, परिणति कलु
पता सवि विणाशी ॥ २ ॥ सू० ॥ वारि परनावनी कर्तृता मूलथी, आत्म
परिणाम कर्तृत्व धारी ॥ श्रेणी आरोहतां वेद हास्यादिनी, सगमी चेतना
प्रभु निवारी ॥ ३ ॥ सू० ॥ जेदज्ञानें यथा वस्तुता उजखी, इव्य पर्याय

१६९ श्री देवचंद्रजीकृत विंशति विहरमानजिन स्तवनं.

में अइ अनेदी ॥ नाव सविकल्पता ठेदि केवल सकल, ज्ञान अनंतता
स्वामि वेदी ॥ ४ ॥ सू० ॥ वीर्यहायिक बलें चपलता योगनी, रोधि चेत
न कखो चुचि अलेशी ॥ नाव शैलेशीमें परम अक्रिय थइ, ह्य करी चार
तनु कर्मशेषी ॥ ५ ॥ सू० ॥ वर्ण रस गंध विनु फरस संस्थान विनु, यो
गतनु संग विनु जिन अरूपी ॥ परम आनंद अत्यंत सुख अनुजवी, तत्त्वत
न्मथ सदा चित्स्वरूपी ॥ ६ ॥ सू० ॥ ताहरी शूरता धीरता तीक्ष्णता, देखि
सेवक तणो चित्त राख्यो ॥ राग सुप्रशस्तथी गुणी आश्चर्यता, गुणी अद्भुत
पणो जीव माख्यो ॥ ७ ॥ सू० ॥ आत्मगुण रुचि अये तत्त्व साधन रसी,
तत्त्व निष्पत्ति निर्वाण आवे ॥ देवचंद्र शुद्ध परमात्म सेवनथकी, परम आ
त्मिक आनंद पावे ॥ ८ ॥ सू० ॥ इति नवम सूरप्रजजिन स्तवनं ॥ ए॥

॥ अथ दशम श्रीविशालजिन स्तवनं ॥

॥ प्राणी वाणी जिनतणी ॥ ए देशी ॥ देव विशाल जिणंदनी, तमें व्यावो
तत्त्व समाधि रे ॥ चिदानंद रस अनुजवी, सहज अकृत निरुपाधि रे ॥ १ ॥
स० ॥ अरिहंत पद वंदोयें गुणवंत रे ॥ गुणवंत अनंत महंत स्तवो, नवता
रणो जगवंत रे ॥ ए आंकणी ॥ नव उपाधि गद टालवा, प्रभुजी ठो वैद्य
अमोघ रे ॥ रत्नत्रयि औपध करी, तमें ताखा नविजन उध रे ॥ २ ॥ त० ॥ अ० ॥
नव समुद्र जल तारवा, निर्यामक सम जिनराज रे ॥ चरण ऊहाजें पामी
यें, अह्य शिवनगरनुं राज रे ॥ ३ ॥ अ० ॥ अ० ॥ नव अटवी अति गहनथी,
पारंग प्रभुजी सत्तवाह रे ॥ शुद्धमार्ग दर्शक पणो, योग हेमंकर नाह रे
॥ ४ ॥ यो० ॥ अ० ॥ रत्नक जिन ठ कायना, वली मोहनिवारक स्वामी रे ॥ श्रम
ए संघ रत्नक सदा, तेणें गोप ईश अनिराम रे ॥ ५ ॥ ते० ॥ अ० ॥ नाव अ
हिंसक पूर्णता, माहणता उपदेश रे ॥ धर्म अहिंसक नीपनो, माहण ज
गदीश विशेष रे ॥ ६ ॥ मा० ॥ अ० ॥ पुष्ट कारण अरिहंतजी, तारक ज्ञायक मु
निचंद्र रे ॥ मोचक सर्व विनावथी, जीपावे मोह अरिंद रे ॥ ७ ॥ जी० ॥ अ० ॥
कामकुंन सुरमणि परें, सहेजें उपगारी आय रे ॥ देवचंद्र सुखकर प्रभु,
गुण गेह अमोह अमाय रे ॥ ८ ॥ गु० ॥ अ० ॥ इति श्री विशालजिन स्तवनं ॥

॥ अथ एकादश श्रीवज्रधरजिन स्तवनं ॥

॥ नदी यमुनाके तीर ॥ ए देशी ॥ विहरमान जगवान, सुणो मुज वि
नति ॥ जगतारक जगनाथ, अठो त्रिभुवन पति ॥ नासक लोकालोक, ति

श्री देवचंड़जीकृत विंशति विहरमानजिन स्तवनं. १६३

ऐं जाणो ठतो ॥ तो पण वितक वात, कहूं तुं तुज प्रति ॥ १ ॥ हूं सरूप
निज ठोदि, रम्यो पर पुजलें ॥ जीव्यो उलट आणी, विषय तृष्णाजलें ॥ आ
श्रव बंधविजाव, करुं रुचि आपणी ॥ नूब्यो मिथ्यावास, दोष दुं परजणी
॥ १॥ अवगुण ढांकण काज, करुं जिनमत क्रिया ॥ न तजुं अवगुण चाल,
अनादिनी जे प्रिया ॥ दृष्टिरागनो पोष, तेह समकित गणुं ॥ स्यादादनी
रीत, न देखुं निजपणुं ॥ ३ ॥ मन तनु चपल स्वजाव, वचन एकांतता ॥
वस्तु अनंत स्वजाव, न चासे जे ठता ॥ जे लोकोत्तर देव, नमूं लौकिक
थी ॥ दुर्जन सिद्ध स्वजाव, प्रजो तहकीकथी ॥ ४ ॥ महाविदेह मजार के,
तारक जिनवरु ॥ श्रीवज्रंधर अरिहंत, अनंत गुणाकरु ॥ ते निर्यामक
श्रेष्ठ, सही मुज तारो ॥ महावैद्य गुणयोग, रोग जव वारो ॥ ५ ॥ प्रभुमुख नव्य
स्वजाव, सुणुं जो माहरो ॥ तो पामे प्रमोद, एह चेतन खरो ॥ आये शिव
पद आश, राशि सुखवृंदनी ॥ सहज स्वतंत्र स्वरूप, खाण आपदनी ॥ ६ ॥
बलगा जे प्रभुनाम, धाम ते गुण तणा ॥ धारो चेतन राम, एह धिरवास
ना ॥ देवचंड़ जिनचंड़, हृदय स्थिर आपजो ॥ जिन आणायुत जक्ति, शक्ति
मुज आपजो ॥ ७ ॥ इति एकादश श्री वज्रंधरजिन स्तवनं ॥ ११ ॥

॥ अथ द्वादश श्री चंड़ाननजिन स्तवनं ॥

॥ वीरा चंदला ॥ ए देशी ॥ चंड़ाननजिन, साजलीएं अरदास रे ॥ मुज
सेवक जणा, ठे प्रभुनो विश्वासो रे ॥ १ ॥ चं० ॥ नरतक्षेत्र मानव पणो
रे, लाथो दुःसम काल ॥ जिनपूरवधर विरहथी रे, डलहो साधन चालो रे
॥ २ ॥ चं० ॥ इव्य क्रिया रुचि जीवडा रे, जाव धर्मरुचिहीन ॥ उपदेश
क पण तेहवा रे, गुं करे जीव नवीन रे ॥ ३ ॥ चं० ॥ तत्त्वागम जाणंग
तजी रे, बहुजन संमत जेह ॥ मूढ हठी जन आदखा रे, सुगुरु कहावे
तेह रे ॥ ४ ॥ चं० ॥ आणा साध्य विना क्रिया रे, लोकें मान्यो रे धर्म ॥
दंतण नाण चरित्रनो रे, मूल न जाण्यो मर्म रे ॥ ५ ॥ चं० ॥ गह्व कदा
ग्रह साचवे रे, माने धर्म प्रसिद्ध ॥ आतम गुण अकपायता रे, धर्म न
जाणो शुद्ध रे ॥ ६ ॥ चं० ॥ तत्त्वरसिक जन थोडला रे, बहुलो जन सं
वाद ॥ जाणो ठो जिनराजजी रे, सघलो एह विवाद रे ॥ ७ ॥ चं० ॥
नाथ चरण वंदन तणो रे, मनमां घणो उमंग ॥ पुण्य विना किम पामीयें
रे, प्रभुसेवननो रंग रे ॥ ८ ॥ चं० ॥ जगतारक प्रभु वादीएं रे, महाविदे

१६६ श्री देवचंड़जीकृत विंशति विहरमानजिन स्तवनं.

वल केवल ज्ञानमहोदधि हो जी, केवल दंसण बुद्ध ॥ वीरज वीरज
अनंत स्वभावो हो जी, चारित्र द्वायिक शुद्ध ॥ ५ ॥ न० ॥ विश्रामि
विश्रामि निजभावना हो जी, स्यादादी अप्रमाद ॥ परमात्म परमात्म
प्रभु देखता हो जी, नागि त्रांति अनाद ॥ ६ ॥ न० ॥ जिनसम जिनस
म सत्ता उलखी हो जी, तसु प्राग्भावनी इह ॥ अंतर अंतर आत्म
ता लही हो जी, परपरिणति निरीह ॥ ७ ॥ न० ॥ प्रतिठंदें प्रतिठंदें जि,
नराजनें हो जी, करता साधक नाव ॥ देवचंड़ देवचंड़ पद अनुनवे हो
जी, शुद्धात्म प्राग्भाव ॥ ८ ॥ न० ॥ इति षोडश नमिप्रनजिन स्तवनं ॥
॥ अथ सप्तदश श्री वीरसेनजिन स्तवनं ॥

॥ लाठलदे मात महार ॥ ए देशी ॥ वीरसेन जगदीश, ताहरी परम
जगीश, आज हो दीसे रे वीरजता त्रिभुवनशी घणी जी ॥ १ ॥ अणहारी
अशरीर, अक्षय अजय अतिधीर, आज हो अविनाशी अलेशी ध्रुव प्रभु
ता बणी जी ॥ २ ॥ अतींद्रिय गत कोह, विगतमाय मय लोह, आज हो
सोहे रे मोहे जगजनता नणी जी ॥ ३ ॥ अमर अखंड अरूप, पूर्णानंद
स्वरूप, आज हो चिडूपें दीपे शिर समता धणी जी ॥ ४ ॥ वेदरहित अ
कषाय, शुद्ध सिद्ध असहाय, आज हो ध्यायकें नायकने ध्येयपदें ग्रह्यो
जी ॥ ५ ॥ दानलान निज जोग, शुद्धस्वगुण उपजोग, आज हो अजोगी
करता नोक्ता प्रभु लह्यो जी ॥ ६ ॥ दरिसण ज्ञान चारित्र, सकल प्रदेश पवि
त्र, आज हो निर्मल निरसंगी अरिहा वंदीयें जी ॥ ७ ॥ देवचंड़ जिन चंड़,
पूर्णानंदनो वृंद, आज हो जिनवरसेवाशी, चिर आनंदीयें जी ॥ ८ ॥ इति ॥
॥ अथ अष्टादश श्री महानजिन स्तवनं ॥

॥ तट यमुनानुं रे, अति रलीयामणुरे ॥ ए देशी ॥ महानजिन राज, राज
राजविराजे हो आज तुमारडो जी ॥ द्वायिकवीर्य अनंत, धर्म अनंगें हो तुं
साहिब बडो जी ॥ १ ॥ हुं बलिहारो रे श्री जिनवरतणी रे ॥ कर्ता नोक्ता ना
व, कारक कारण हो तुं स्वामी ठतो जी ॥ ज्ञानानंद प्रधान, सर्ववस्तुनो
हो धर्म प्रकाशतो जी ॥ २ ॥ हुं ॥ सम्यग् दर्शन मित्त, स्थिरनिर्धारें रे अ
विसंवादता जी ॥ अव्याबाधि समाधि, कोश अनश्वरें रे, निज आनंदता
जी ॥ ३ ॥ हुं ॥ देश असंख्य प्रदेश, निजनिज रीतें रे गुण संपत्ति नह्या
जी ॥ चारित्र दुर्ग अनंग, आत्म शक्तें हो परजय संचह्या जी ॥ ४ ॥ हुं ॥

श्री देवचंड़जीकृत विंशति विहरमानजिन स्तवनं. १६७

धर्महृमादिक सैन्य, परिणति प्रभुता हो तुफ बल आकरो जी ॥ तत्त्व सकल प्राग्जाव, सादि अनंती रे रीतें प्रभु धखो जी ॥ ५ ॥ हुं० ॥ इय नाव अरिलेश, सकल निवारी रें साहिव अवतखो जी ॥ सहज स्वनाव विलास, नो गी उपयोगी रे ज्ञान गुणें नखो जी ॥ ६ ॥ हुं० ॥ आचारिज उवजाय, साधु मुनिवर हो देस विरत धरु जी ॥ आतम सिद्ध अनंत, कारणरूपें रे हेमंकरु जी ॥ ७ ॥ हुं० ॥ सम्यग्दृष्टि जीव, आणारागी हो सहु अनिराजना जी ॥ आतम साधन काज, सेवे पदकज हो श्री महाराजना जी ॥ ८ ॥ हुं० ॥ देवचंड़ जिनचंड़, नगते राचो हो नवि आतम रुचि जी ॥ अय्य अक्षय शुद्ध, संपत्ति प्रगटे हो सत्तागत शुचि जी ॥ ९ ॥ हुं० ॥
॥ अथ एकोनविंश श्री देवजसाजिन स्तवनं ॥

॥ महाविदेह क्षेत्र सोहामुं ॥ ए देशी ॥ देवजसा दरिसण करो, विघटे मोह विजाव लाल रे ॥ प्रगटे शुद्ध स्वनावता, आनंद लहरी दाव लाल रे ॥ १ ॥ दे० ॥ स्वामी वसो पुष्कर वरें, जंबूजरते दास लाल रे ॥ क्षेत्र विजेद घणो पढ्यो, किम पोहोंचे उद्घास लाल रे ॥ २ ॥ दे० ॥ होवत जो तनु पांखडी, आवत नाथ हजूर लाल रे ॥ जो होती चित्त आंखडी, देखत नित्य प्रभु नूर लाल रे ॥ ३ ॥ दे० ॥ शासननक्त जे सुरवरा, विनहुं शी प नमाय लाल रे ॥ कृपा करो मुफ उपरें, तो जिनवदन थाय लाल रे ॥ ४ ॥ दे० ॥ पूहुं पूर्व विराधना, शी कीधी इणें जीव लाल रे ॥ अविरति मोह टले नही, दीठे आगमदीव लाल रे ॥ ५ ॥ दे० ॥ आतम शुद्ध स्वनावने, बोधन शोधनकाज लाल रें ॥ रत्नत्रयि प्राप्ति तणो, हेतु कहो महाराज लाल रे ॥ ६ ॥ दे० ॥ तुफ सरिखो साहिव मित्यो, नाजे नवभ्रम टेव लाल रे ॥ पुष्टालवन प्रभु लहि, कोण करे परसेव लाल रे ॥ ७ ॥ दे० ॥ दीनदयाल कृपालुचं, नाथ नविक आधार लाल रे ॥ देवचंड़ जिन सेवना, परमामृत सुखकार लाल रे ॥ ८ ॥ दे० ॥ इति श्रीदेवजसाजिन स्तवनं ॥

॥ अथ विंशति श्री अजितवीर्यजिन स्तवनं ॥

॥ अजितवीर्यजिन विचरता रे ॥ मनमोहनारे लाल ॥ पुष्कर अर्द्धविदेह रे ॥ नविबोहनां रे लाल ॥ जंगम सुरतरु सारिखो रे ॥ मन० ॥ सेवे धन्य धन्य तेह रे ॥ नवि० ॥ १ ॥ जिनगुण अमृत पानथी रें ॥ म० ॥ अमृतक्रिया सुपसाय रे ॥ न० ॥ अमृतक्रिया अनुष्ठानथी रे ॥ म० ॥

१६७ श्री देवचंड़जीकृत विंशति विहरमानजिन स्तवनं.

आत्म अमृत आय रे ॥ ज० ॥ १ ॥ प्रीति नक्ति अनुष्ठानथी रे ॥ म०
वचन असंगी सेव रे ॥ ज० ॥ कर्ता तन्मयता लहे रे ॥ म० ॥ प्रभुर्ना
नित्यमेव रे ॥ ज० ॥ ३ ॥ परमेश्वर अवलंबने रे ॥ म० ॥ ध्याता ध्ये
अज्ञेद रे ॥ ज० ॥ ध्येय समाप्ति हुवे रे ॥ म० ॥ साध्यसिद्धि अ
ज्ञेद रे ॥ ज० ॥ ४ ॥ जिनगुण राग परागथी रे ॥ म० ॥ वासित मुक्त प्र
णाम रे ॥ ज० ॥ तजज्ञो दुष्टविजावता रे ॥ म० ॥ सरज्ञो आत्म
रे ॥ ज० ॥ ५ ॥ जिननक्तिरत चित्तने रे ॥ म० ॥ वेधकरस गुण प्र
॥ ज० ॥ सेवक जिनपद पामज्ञो रे ॥ म० ॥ रसवेधित अथ जेम रे
ज० ॥ ६ ॥ नाथ नक्तिरस जावथी रे ॥ म० ॥ तृण जाणुं परदेव रे ॥ ज०
चिंतामणि सुरतरुयकी रे ॥ म० ॥ अधिकी अरिहंत सेव रे ॥ ज० ॥ ७
परमात्म गुण स्मृतियकी रे ॥ म० ॥ फरश्यो आत्मराम रे ॥ ज० ॥
यमाकंचनता लहे रे ॥ म० ॥ लोहं ज्युं पारस पाम रे ॥ ज० ॥ ८ ॥
मेल तत्त्व रुचि अइ रे ॥ म० ॥ करजो जिनपति नक्ति रे ॥ ज० ॥ देवच
पद पामज्ञो रे ॥ म० ॥ परम महोदय युक्ति रे ॥ ज० ॥ ९ ॥ इति ॥ १७

॥ कलश ॥ राग धन्याश्री ॥

॥ वंदो वंदो रे जिनवर विचरंता वंदो ॥ कीर्तन स्तवन नमन अनुसरत
पूर्वपाप निकंदो रे ॥ जिनवर विचरंता वंदो ॥ १ ॥ जंबू द्वीपें चार जिने
र, धातकी आठ आणंदो ॥ पुष्कर अर्द्ध आठ महासुनि, सेवे चोख
इंदो रे ॥ जि० ॥ २ ॥ केवली गणधर साधु साधवी, आविक आवि
वृंदो ॥ जिनमुख धर्मअमृत अनुभवतां, पामे मन आणंदो रे ॥ जि०
॥ ३ ॥ सिद्धाचल चौमास रहीने, गायो जिनगुण ठंदो ॥ जिनपति न
सुगतिनो मारग, अनुपम शिवसुखकंदो रे ॥ जि० ॥ ४ ॥ खरतर गह्व जिन
सूरिवर, पुण्यप्रधान सुणिंदो ॥ सुमति सागर साधु रंग सुवाचक, पीधो
तमकरंदो रे ॥ जि० ॥ ५ ॥ राजसार पाठक उपगारी, ज्ञानधर्म दिणंदो
दीपचंद सदगुरु गुणवंता, पाठक धीर गर्वंदो रे ॥ जि० ॥ ६ ॥ देवच
गणि आत्म हेतें, गाया वीश जिणंदो ॥ रुदि वृदि सुखसंपा
प्रगटे, सुजस महोदय वृंदो रे ॥ जि० ॥ ७ ॥ इति पंक्ति श्री देवचंड़
कृत विंशति विहरमान जिनस्तवनानि संपूर्णानि ॥